Colecție coordonată
de Lívia Szász

ISTORIE

Je

an

de

S

Ca

rs

F R

A

N

Z

JO

SE

P

H

SI

SI

SI

f
D

a
t

o
r

i
a

S

i

r
e

b
e

l
i

u
n

e
a

Tr
ad
uc

er
e
di

n
fr
an

ce
ză
de

Iri
na
N

eg
re
a

TRei

Editori:

S

I

L
V
I
U

D
R
A

G
O
M
I

R

V
A

S
I
L
E

D
E
M

.

Z

A

M

F

I

R

E
S
C
U

Director editorial:
MAGDALENA MĂRCULESCU

Redactor:

Ondine-Cristina
Dăscăliță

Director producție:
Cristian Claudiu
Coban

Dtp:
Vlad Condur

Corectură:
L

O
R
I
N

A

C
H

I

Ṭ

A

N

O
A
N

A

A

P

O
S
T
O

L
E
S
C

U

Conținutul acestei lucrări

**electronice
este protejat
prin
Copyright
(drepturi de**

autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în

scop privat
pe
dispozitivul
de citire pe
care a fost

**descărcată.
Orice altă
utilizare,
incluzând
împrumutul**

**sau
schimbul,
reproducerea
integrală sau
parţială,**

multiplicarea
, închirierea,
punerea la
dispoziţia
publică,

inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea

permanentă
sau
temporară pe
dispozitive
sau sisteme

cu
posibilitatea
recuperării
informaţiei,
altele decât

cele pe care a
fost
descărcată,
revânzarea
sub orice

**formă sau
prin orice
mijloc, fără
consinţământ
ul editorului,**

**sunt
interzise.
Dreptul de
folosinţă al
lucrării nu**

este
transferabil.
Drepturile de
autor pentru
versiunea

electronică
în formatele
existente ale
acestei
lucrări

aparţin
persoanei
juridice
Editura Trei
SRL.

ISBN (Print)
978-606-40-
0704-9 ISBN
(PDF) 978-
606-40-0857-

Tidul original: François-Joseph et

Sissi: Le devoir et la rébellion
Autor. Jean des Cars

Copyright © Perrin, un département d'Edi8, 2017

Copyright ©

Editura Trei,
2020 pentru
prezenta
ediţie

O.P. 16,
Ghişeul 1,
C.P. 0490,
Bucureşti
Tel.: +4 021

300 60 90;
Fax: +4 0372
25 20 20 e
mail:
comenzi@edi

turatrei.ro
www.edituratrei.ro

Pentru

Monique,
cu
dragostea

mea,
complicit
atea

noastră si
recunoşti
nţa mea

Cuprins

Cuprins

Cuvânt-înainte..... 13
Genealogia Casei de Habsburg-Lorena..... 19

1..... **O dragoste cu adevărat fulgerătoare! 21**
În căutarea noii împărătese a Austriei..... 24
În niciun caz, împăratul nu trebuie lăsat să aştepte! 27
Franz Joseph se va însura cu una dintre verişoarele lui. Dar cu care?..... 31
La bal, împăratul surprinde pe toată lumea... 35
Nimeni nu se gândeşte să o informeze pe logodnică..., dar ea presimte tot!..... 41

2..... **Mariajul contrariilor 45**
De data aceasta, „Gotha" va consemna o căsătorie din dragoste . 48
Vor trece multe luni înainte ca Sisi să fie pregătită pentru viitorul ei statut..... 53
Franz Joseph îşi sărută logodnica în faţa mulţimii: aşa ceva nu s-a mai pomenit vreodată la Viena! 57
După zile istovitoare, Sisi este împărătească la 16 ani 63

3..... **O lună de miere sub supraveghere 69**
În Prater, împărăteasa redevine Sisi, tânăra pasionată de circ ... 75
Ce şiretlicuri trebuie să folosească Sisi pentru a putea fi, în sfârşit, singură cu soţul ei..... 78
în prima ei vizită oficială, împărăteasa îi încântă pe cehi 82

Franz Joseph
şi Sisi

Din ordinul soacrei ei, Sisi trebuie să arate lumii că e însărcinată 85
Războiul Crimeii perturbă viaţa cuplului imperial 87
Un doliu la Sankt-Petersburg, o naştere iminentă la Viena 90

4..... Maternitatea pedepsită 95
Se bănuieşte că împărăteasa ar avea o influenţă politică 99
La Paris, Napoleon al IlI-lea are un fiu. La Viena, Franz Joseph
speră şi el să aibă un moştenitor..... 101
în Lombardia şi în Veneto, Sisi îi încântă pe opozanţi 104
Scandal la Scala din Milano..., dar nu din cauza unei opere! ... 108
Acum, o călătorie în Ungaria, indispensabilă, însă riscantă 112
în mod paradoxal, moartea fiicei sale pecetluieşte apropierea
dintre Sisi şi unguri..... 116

5..... O bucurie: un moştenitor! Un dezastru: Solferino 119
Cuplul imperial se mută şi Viena se transformă 123
Surpriză: împărăteasa Sisi se ocupă de măritişul surorilor ei!... . 127
Serbări publice la Viena, nelinişti în sufletul împărătesei 131
Sisi este disperată când Franz Joseph pleacă la război 134
După criza politică, cei doi soţi se confruntă cu o criză conjugală 138

6..... O absenţă atât de lungă

Cuprins

..... 145
Sisi îşi organizează prima fugă: alege insula Madeira 149
Sisi îşi descoperă adevărata suferinţă:
nu se poate simţi bine nicăieri..... 153
7. Sisi suferă o recădere, un cuplu în criză,
Bismarck îl îngrijorează pe Franz Joseph . 161
Vienezii se simt ofensaţi: Sisi e bolnavă când e cu ei,
dar se face bine când e plecată..... 165
La Veneţia, cuplul imperial se străduieşte
să ajungă la un compromis 169
După o absenţă de un an şi două luni,
Sisi este sărbătorită la Viena..... 174
8..... **Capcane pentru doi împăraţi 179**
Două surori ale împărătesei sunt infidele în căsnicie!
Sisi bănuise ceva..... 182
împărăteasa îngrijeşte vilegiaturişti care nu-i cunosc
identitatea..... 185
Charlotte nu ascultă sfaturile lui Sisi:
vrea şi ea să fie împărătească..... 189
Contrar oricăror aşteptări, chestiunea Mexicului
le apropie pe Sophie şi Sisi..... 193
La Bad Ischl, un ultimatum din partea lui Sisi,
care ameninţă să plece definitiv! 196
Sisi se reîntâlneşte cu straniul ei văr, devenit acum
regele Ludovic al ILlea al Bavariei..... 201
Stupoare: împărăteasa devine avocata Ungariei!204
Sisi se întoarce la vărul ei Ludovic al ILlea, trădat de Wagner... 209
în faţa ungurilor, triumful lui Sisi estompează
eşecul politicienilor..... 211
Prusia vrea să elimine Austria din treburile germane 215

Franz Joseph
şi Sisi

După înfrângerea de la Sadowa, Sisi cheamă în ajutor Ungaria. . 221 Şi Mexicul se dovedeşte o capcană pentru împăratul Maximilian 226

9. **Bucuriile unui cuplu: o încoronare şi Sisi este însărcinată. . 229**
Sisi suferă un eşec politic, împăratul preia din nou controlul. . . . 234 Zvonuri: Ludovic al ILlea al Bavariei se va însura
cu o soră a lui Sisi?.....237
Franz Joseph recunoaşte că Sisi are instinct politic 242
Temeri de o nenorocire în Mexic, speranţe
de căsătorie în Bavaria.....246
Rege şi regină ai Ungariei: încoronarea unui cuplu 250
O tragedie în Mexic, două drame în Bavaria:
vara anului 1867 este dureroasă..... 255
O confruntare imperială: Sisi o întâlneşte
pe Eugénie la Salzburg..... 259
Ludovic al ILlea al Bavariei nu se va însura, iar Sisi este gravidă . . 264
10. Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie:
un alt compromis.....269
împărăteasa Austriei va îndrăzni oare să nască în Ungaria? 275
Este oare Andrássy tatăl celui de-al patrulea copil al lui Sisi?. . . . 280 Măritată în fine, sora cea mică a lui Sisi
devine ducesă d Alençon..... 285
Franz Joseph pleacă singur la inaugurarea Canalului Suez 290
Sisi geloasă pe Eugénie, care e prea des
în preajma lui Franz Joseph.....300
Franz Joseph revine, Sisi pleacă: drumurile lor se intersectează. O
criză în familie?..... 303

Cupr
ins

Sfârşitul unui duel de optsprezece ani între Sisi şi soacra ei 306
La Expoziţia Universală, şahul Persiei refuză să plece fără să o fi văzut pe Sisi! 314
Jubileul de argint al împăratului este un triumf pentru Sisi .... 321 împăratul moşteneşte în sfârşit averea Habsburgilor 326

ÎL Viaţă secretă, viaţă calomniată..... 329
Franz Joseph nu ştie, dar Sisi economiseşte cu chibzuinţă 332
împăratul are o legătură secretă!..... 334
Un călăreţ englez o şochează pe Sisi: nu e un gentleman! 338
Rudolf simte că mama lui este aproape o străină pentru el 343
O nuntă de aur unde împărăteasa pare şi mai întinerită! 349

12, Un mariaj pentru prinţul moştenitor, un ménage à trois pentru părinţii lui?..... 357
Rudolf este prinţul cel mai hăituit şi spionat din Europa 360
Cuplul imperial se ceartă pentru alegerea unei nurori 363
Oare mariajul lui Rudolf este doar consecinţa unor raţiuni de stat? 367
Dacă Franz Joseph este în pericol, Sisi pretinde să fie cu el 372
La Viena, Franz Joseph urmăreşte debutul unei actriţe 379
Sisi îşi alege „înlocuitoarea", pentru perioadele când este absentă de lângă soţul ei..... 382
Pentru a o reţine pe Sisi, Franz Joseph îi oferă

Hermesvilla 388
Ludovic al Il-lea al Bavariei este arestat!
Ce poate face împărăteasa?..... 389
În Carpaţi, întâlnirile celor două regine Elisabeta 392
Rudolf, soţ rău şi arhiduce dezamăgit,
îi îngrijorează pe părinţii lui..... 396
Crăciunul 1888 la Viena: Sisi are 51 de ani
şi Mărie Valerie este logodită.....400

13..... O tragedie şi secrete dureroase 405
Franz Joseph şi Sisi se confruntă cu cea mai grea încercare 410
Sisi este îngrozită: e posibil ca fiul ei
să fi murit într-o criză de nebunie! 413
În Cripta Capucinilor, Sisi îl strigă pe fiul ei mort 417
Un cuplu care caută să supravieţuiască în anul de doliu 421
1890: în sfârşit, un moment de fericire după atâtea nenorociri... 425
O noutate absolută: împreună la hotel... în vacanţă! 430
La aniversarea de un mileniu a regatului Ungariei,
Erzsébet este ca o „fantomă”! 435

14,..... Optsprezece ani de solitudine 443
Sisi călătoreşte incognito, dar împăratul nu poate fi liniştit 447
La Schönbrunn, fatalitatea îl doboară din nou pe Franz Joseph... 450
Asasinul lui Sisi a ucis o femeie mult mai revoltată decât el 452
Ultima călătorie terestră a lui Sisi nu este cea pe care ea o dorea!. . 455
Franz Joseph şi Katharina Schratt: o prietenie întreruptă 458

Cuprins

Franz Joseph participă la cultul memoriei lui Sisi 461

Postfaţă..... 467
Credite fotografice.....469

Cuvânt-înainte

Vor rămâne pentru eternitate un cuplu legendar, printre cele mai admirate din toate timpurile. Au fost uniţi la bine şi la rău, având parte împreună de câteva bucurii şi de nenumărate tragedii personale şi politice, toate ancorate în memoria europeană ca preludii ale sfârşitului unei lumi, acea lume de dinaintea anului 1914, „lumea de ieri[u], cum avea să scrie Ştefan Zweig în cartea sa autobiografică, adevărat „testamentul literar" al autorului.* Şi astăzi încă, după peste o sută de ani de la moartea sa în 21 noiembrie 1916, Franz Joseph, împărat şi rege, reprezintă o figură legendară, respectată şi iubită a destinului dureros al Imperiului Austro-Ungar. Un suveran de referinţă, un părinte, un zid de apărare. Decedat subit în toiul unui conflict fratricid de o amploare inedită, a avut şansa de a nu fi martor la prăbuşirea universului său. La capătul celei mai lungi domnii din istoria Habsburgilor – şaizeci şi opt de ani –, stupoarea şi temerile au umplut sufletul supuşilor săi,

1 Lumea de ieri, amintirile unui european, ***lucrare publicată postum, în 1942.*** *(N.t.)*

rămaşi orfani. Dezorientaţi şi îngrijoraţi. Pentru generaţii întregi, el fusese singura lor călăuză. Cum să supravieţuiască dispariţiei lui?

Republica austriacă, născută în 1918 din ruinele defunctei monarhii multiseculare a Habsburgilor, nu a uitat, în 2016, tot ceea ce îi datorează acestui monarh-soldat, pentru care uniforma era ţinuta favorită. La Viena, îndeosebi, unde totul aminteşte de epoca imperială şi generează un comerţ fructuos în diverse domenii, deşi nu întotdeauna prea inspirat, s-au organizat remarcabile expoziţii menite să comemoreze guvernarea tumultuoasă a unui şef de stat născut în 1830 într-o Europă postnapoleoniană, plămădită de Congresul de la Viena, şi care se stinge într-o Europă devastată după aproape trei ani de război.

Vlăstar al secolului al XIX-lea marcat de revoluţiile europene, printre care apariţia căilor ferate, cărora el avea să le acorde toată atenţia pentru a moderniza imensul mozaic al teritoriilor lui, Franz Joseph şi-a dat duhul în patul său, în castelul Schonbrunn, unde se născuse în urmă cu optzeci şi şase de ani, temându-se acum că avea să piardă acest război, ca atâtea altele în care luptase de-a lungul vieţii. Deşi era considerat conservator, ba chiar retrograd, secolul al XX-lea care abia începuse i-a dat posibilitatea să fie primul monarh din dinastia sa a cărui voce să fi fost înregistrată pe discuri şi care a putut să fie filmat cu prilejul unor ceremonii familiale, ca de pildă în 1911 la căsătoria unui nepot de-al său, care avea să devină, peste cinci ani,

nenorocosul său succesor la tron, împăratul Carol I al Austriei şi regele Carol al IV-lea al Ungariei. Astfel, se poate spune că Franz Joseph a cunoscut preistoria audiovizualului şi reverberaţiile acestuia, marcate de solemnitate şi respect, căci nu deveniseră încă hărţuitoare sau agresive. Funeraliile lui, grandioase şi solemne, au fost celebrate în 30 noiembrie 1916, într-o Vienă împietrită de durere, demnitate şi frig. Asistând la parada regimentului de gardă călare, un copil de zece ani, născut în partea pe atunci austriacă a Poloniei, va spune, mult mai târziu, că a fost „un spectacol de neuitat”. Acest tânăr martor ocular va deveni unul dintre cei mai talentaţi cineaşti de la Hollywood, realizând atât pelicule aparţinând genului *film noir*, cât şi comedii de succes: este vorba despre Billy Wilder, care s-a născut în imperiul lui Franz Joseph. Dar spectacolul, fotografiat şi filmat, pierde din grandoare: al optulea cal din atelajul monumentalului car funebru era suferind. Un semn de rău augur pentru viitorul Austro-Ungariei.

Şi astăzi chiar, destinul romanesc şi tragic al celei care a fost împărăteasa Elisabeta şi regina Erzsébet, fascinanta Sisi, continuă să farmece generaţii întregi. Frumuseţea, alura sa, dar şi temperamentul său rebel, nesupunerea faţă de regulile protocolului şi ridiculizarea lor au plasat-o, în mod neaşteptat, în lumina indiscretă a familiilor nobiliare din Almanahul Gotha, deşi ea nu căuta decât umbra, discreţia, anonimatul. Sisi detestă mondenităţile obligatorii,

privirile celorlalţi, uzanţele stupide; este o amazoană neînfricată care înfloreşte parcă în şaua calului, o poetă care ar vrea să fie pasăre, o călătoare înflăcărată care adoră plecările şi detestă întoarcerile. Nu voia să fie împărăteasă a Austriei, însă a fost copleşită când a devenit regină a Ungariei, şi a luptat pentru eliberarea popoarelor supuse dublei monarhii. Au vrut să o îngrădească într-un rol mut, să o constrângă să fie o preafrumoasă prim-figurantă; dar ea a fost o stea. Mai mult decât o putere absolută, Sisi a avut o influenţă reală, de care a ştiut să se folosească. S-a spus că nu ar fi avut instinct politic, însă s-a greşit neţinându-se seama de presentimentul ei, atunci când a declarat în 1890: „Furtuna va izbucni în Balcani.” Ce treabă avea această femeie depresivă să se amestece în politică? Ce ştia ea despre aceste blestemate naţionalisme? Dar Sisi era vizionară, prezicând cumva, cu douăzeci şi patru de ani în avans, atentatul de la Sarajevo. Sisi nu era cantonată în trecut, ci avea concepţii avangardiste, moderne, depăşind manierele închistate şi viziunile înguste ale timpului său. O pionieră a ceea ce se va numi, mult mai târziu, feminism. Deşi s-a născut acum o sută optzeci de ani, amintirea ei a supravieţuit tuturor modelor trecătoare. Sisi domneşte pentru totdeauna în inimile noastre.

Prezenta lucrare, consolidată printr-o nouă abordare documentară, devenită posibilă odată cu prăbuşirea lumii comuniste şi accesul la un trecut pus sub obroc, dar conservat în Europa Centrală, îşi propune să

relateze viaţa acestui cuplu inedit şi, de aceea, romanesc. Mariajul lor a fost unul dintre cele mai grandioase „romane" ale nobilimii din Almanahul Gotha, în a doua jumătate a secolului al XlX-lea. O operetă care se sfârşeşte tragic, o povestire intimă născută din îmbinarea contrariilor. Cum a fost viaţa lor publică? Dar cea privată? Căsătorit fiind, Franz Joseph a avut într-adevăr amante în timpul nenumăratelor absenţe ale soţiei lui, iar aceasta a întreţinut pe furiş relaţii amoroase cu prilejul peregrinărilor ei? Tânăra Anna Nahowski, care era cu aproape treizeci de ani mai tânără decât împăratul Franz Joseph, a fost oare prima lui legătură extraconjugală recunoscută? În Anglia, căpitanul Middleton a fost cumva, pentru împărăteasa versată în echitaţie, mai mult decât organizatorul unei vânători cu gonaci? Este adevărat că Sisi ar fi ales-o pe înlocuitoarea ei neoficială, „prietena" soţului ei, actriţa Katharina Schratt? Cum funcţiona oare această monarhie conjugală, dublă şi ea? Existau înfruntări, era o uniune tandră sau severă, veselă ori patetică? În ce domenii au fost ei oare de acord? împăratul nu era într-adevăr decât un maniac obsedat de exactitate si absolutism, opac la evoluţia ideilor şi a modelor, mai ales într-o capitală cucerită de tot ceea ce însemna *Jugendstil* sau *Art Nouveau?* În timp ce Franz Joseph suferea în tăcere şi se refugia în muncă, Sisi nu era într-adevăr decât o capricioasă insuportabilă, anorectică, igno- rându-şi cu inconştienţă obligaţiile? De ce nu a fost iubită de vienezi (şi nu este iubită nici astăzi), fiind în schimb venerată de

unguri şi de italienii din nord (care o venerează şi astăzi)? Era ea o persoană labilă, nevrozată, sau pur şi simplu egoistă şi excentrică? În acest cuplu conjugal, care a fost importanţa politicii, care a fost viziunea asupra celor unsprezece popoare aflate sub stăpânirea imperială, cum au fost privite rivalităţile lingvistice şi religioase răspândite pe tot cuprinsul meleagurilor Habsburgilor, pe un teritoriu de nouă ori mai mare decât Austria actuală? Cum au supravieţuit cei doi soţi înfiorătoarelor drame care i-au lovit? Cu ce secrete de stat au rămas pe conştiinţă aceşti doi soţi în tăcerea mormintelor lor? Ştiau ei oare adevărul despre moartea la Mayerling a unicului lor fiu şi moştenitor? De ce nu s-au grăbit să ajungă lângă trupul neînsufleţit al arhiducelui Rudolf? Şi, apoi, această simplă întrebare, care ar putea lămuri atâtea nedumeriri: oare s-au iubit ei cu adevărat, chiar dacă n-au fost fericiţi?

De la mariaj la coabitare, de la crize la înţelegere cordială, de la speranţă la disperare, de la amuzament la agasare, de la exasperare la furie, de la scene între doi soţi până la împăcările lor cele mai duioase, această biografie încrucişată, în paralel cu diversele evocări ale centenarului Primului Război Mondial, îsi propune să redea destinul excepţional a două capete încoronate, ridicate la rangul de mit încă din timpul vieţii lor. Mitul „ultimului monarh de şcoală veche”, cum îi plăcea să se definească singur, omul îndrăgostit definitiv de spectaculoasa răzvrătită a curţii, soţia lui

fugară, asasinată de un anarhist, care nu ştia că victima sa era mult mai revoluţionară decât el şi că abia aştepta această izbăvire. O moarte care a bulversat popoarele şi a sfâşiat sufletul soţului ei, rămas neconsolat şi resemnat până la propriul sfârşit, care a survenit la optsprezece ani de singurătate oficială. Au format un cuplu atipic, de o cutezanţă insolită, împinsă până la sfidare, întreţinând un părelnic ménage à trois, care a făcut să clevetească întreaga Europă. Aceasta este întâlnirea dintre un bărbat al datoriei şi o femeie rebelă.

Jean des CARS

Genealogia casei de Habsburg-Lorena

(1717-1780) (1708-1765)

1

1	1	1	1	1	1	1	1
Iosif al II-lea (1741-1790) împărat 1765-1790 oo 1. Maria [illegible] de Parma t 1763 2. Maria Josepha de Bavaria t 1767	**Maria Christina** (1742-1798) oo Albert de Saxa-Teschen t 1822	**Maria Amalia** (1746-1804) oo Ferdinand de Parma t [illegible] ducesă de Parma	**Leopold al II-lea** (1747-1792) împărat 1790-1792 oo Maria Luisa a Spaniei t 1792	**Maria Carolina** (1752-1814) oo Ferdinand al celor Două [illegible] t 1825 regină a [illegible]	**Ferdinand** (1754-1806) oo Beatrice de Modenát 1829 duce de [illegible]	**Maria Antoaneta** (1755-1793) 1. Ludovic al XVI-lea [illegible] al Franţei t 1793 regină a Franţei	**Maximilian Franz** (1756-[illegible])

Maria Theresia (1767-1827) regină a Saxoniei

Francisc al II-lea (I) (1768-1835) împărat 1792-1835 oo 1. Elisabeta de Württemberg t 1790 2. Maria Theresia de Sicilia t 1807 3. Maria Ludovica Austria-Este t 1816 4. Carolina Augusta de Bavaria t 1873

Ferdinand al III-lea de Toscana (1769-1824)

Leopold II t 1870

Ferdinand IV t 1908

Ramura de Habsburg-Toscana

Karl (1771-1847) oo Henrietta de Nassau-Weilburg t 1829

Albert (1817-1895)

Karl Ferdinand (1818-1874)

Joseph (1776-1847) 1. Alexandra Pavlovna t 1801 2. Hermine de Anhalt-Bernburg t 1817 3. Maria-Dorothea de Württemberg t 1855

Linia palatină a Ungariei

Johann (1782-1859) oo Anne Plochl t 1885 contii de Merano

Rainer (1783-1853)

Ludwig (1784-1864)

Elisabeta de Savoia t 1856

Rudolf (1788-1831) cardinal şi prinţ-arhiepiscop de Olmütz

Ferdinand I (1793-1875) împărat 1835-1848 oo Maria Anna de Savoia t 1884

Maria Luiza (1791-1847) oo 1. Napoleon I t 1821 2. contele Adam de Neipperg t 1829 3. contele Charles de Bombelles t 1856

Franz Karl (1802-1878) arhiduce de Austria o Sophie de Bavaria t 1872

Franz Joseph I (1830-1916) împărat 1848-1916 oo Elisabeta din Bavaria t 1898

Ferdinand Maximilian (1832-1867) oo Charlotte a Belgiei t 1927

Karl Ludwig (1833-1896) oo 1. Margareta a Saxoniei t 1858 2. Maria Annunziata a Siciliei t 1871 3. Maria Teresa a Portugaliei t 1944

Ludwig Viktor (1842-1919)

Sophie (1855-1857)

Gisela (1856-1932) o prinţul Leopold de Bavaria t 1930

Rudolf (1858-1889) oo Stephanie a Belgiei t 1945

Marie Valerie (1868-1924) oo Franz Salvator de Austria-Toscana t 1939

Elisabeta (1883-1963)

Franz Ferdinand (1863-1914) oo contesa Sophie Chotek, ducesă de Hohenberg t 1914

Otto (**1865**-**1906**) oo Maria Josepha a Saxoniei t 1944

Carol I (1887-1922) 3 Zita de Bourbon-Parma t 1989

Otto (1912-2011) oo prinţesa Regina de Saxa-Meiningen **12010**

O dragoste cu adevărat fulgerătoare

în 19 august 1853, după anunţarea logodnei, Franz Joseph şi Sisi fac prima lor plimbare ca logodnici, aproape singuri, în împrejurimile staţiunii Bad Ischl. caleaşca este condusă de contele Griinne, omul de încredere al împăratului.

O dragoste cu adevărat fulgerătoare!

Serbarea fusese stabilită cu mult timp înainte. Foarte tânărul împărat al Austriei, Franz Joseph, urma să sărbătorească împlinirea vârstei de douăzeci şi trei de ani, iar acesta era totodată momentul ales pentru a anunţa, în mod oficial, logodna cu una dintre verişoarele lui primare, Helene de Wittelsbach, ducesă din Bavaria. Bineînţeles, locul fericitului eveniment avea să fie fermecătoarea staţiune termală Bad Ischl, în apropiere de Salzburg, unde familia imperială îşi avea reşedinţa de vară, şi asta chiar dinaintea naşterii lui Franz Joseph, întrucât mama acestuia, arhiducesa Sophie, după câteva avorturi nedorite, venise aici ca să urmeze o cură balneară, în speranţa că tratamentul o va ajuta să ducă până la termen o sarcină. Tratamentul fusese într-adevăr eficient: Franz Joseph şi, de asemenea, fratele său Maximilian erau numiţi „prinţii de sare[££], prin referire la regiunea Salzkammergut, renumită pentru salinele ei. Faptul că Franz Joseph era deja de cinci ani împărat se datora numai şi numai mamei lui: după abdicarea cumnatului ei Ferdinand I, care suferea de tulburări mintale, arhiducesa Sophie îşi pusese propriul fiu pe tronul Habsburgilor, în 2 decembrie 1848, împingându-l pe soţul ei, un om prea slab, să renunţe la Coroană. La vârsta de 18 ani, Franz Joseph era singura speranţă a Habsburgilor de a conduce Austria.

încoronarea noului împărat se desfăşurase fără fast, departe de Viena (zguduită pe atunci de frământări revoluţionare şi răzvrătiri), la Olmiitz, în Moravia*. De atunci, Franz Joseph a avut-o drept

Astăzi Olomouc în Republica Cehă. în 28 şi 29 noiembrie 1850, regele Prusiei, Frederic Wilhelm al IV-lea, fusese nevoit să renunţe la proiectele sale

principală consilieră pe mama sa, atât în domeniul politic, cât şi în viaţa familială. Avea toată admiraţia pentru această femeie raţională, pe care Talleyrand o caracterizase drept „singurul bărbat din familie”, comparabilă cumva cu ducesa de Angouleme, Madame Royale, fiica supravieţuitoare a Măriei Antoaneta şi a lui Ludovic al XVI-lea, în faţa unchilor ei Bourboni. Chiar şi cu binecuvântarea Bisericii, cea care îl făcuse împărat era mama sa, Sophie, în care el avea o încredere totală. Şi o asculta necondiţionat.

În căutarea noii împărătese a Austriei...

Alegerea viitoarei soţii a suveranului era firește esenţială. Helene de Wittelsbach nu a fost „o primă alegere”. Iniţial, s-a avut în vedere o alianţă cu Casa de Hohenzollern şi, în iarna anului 1852, Franz Joseph se deplasase la Berlin, unde se îndrăgostise de o încântătoare nepoată a regelui Prusiei, prinţesa Anna. Desigur, aceasta era deja promisă altui pretendent, însă Sophie credea că avea un atu hotărâtor, din moment ce era soră cu regina Prusiei: într-adevăr, Sophie de Habsburg şi Elisabeta, Elise pentru familie, erau fiicele primului rege al Bavariei, Maximilian I, care, fiind duce al Bavariei, dobândise statutul de monarh prin voinţa lui

Napoleon, în 1805. Dar complicitatea celor două surori nu a avut niciun efect asupra regelui Prusiei, al cărui guvern nu dorea o

de uniune a statelor Germaniei de Nord sub conducerea sa. Cabinetul austriac, condus de prinţul Felix Schwarzenberg, îl ameninţase cu războiul. Cedarea prusacilor poartă numele de „retragerea de la Olmütz”.

alianţă matrimonială cu Austria. Era un afront pentru Sophie şi, mai ales, pentru fiul ei Franz Joseph. S-a luat în calcul atunci o căsătorie cu o prinţesă de Saxonia, Sidonia. Şi în acest caz totul părea simplu, din moment ce soţia lui Johann de Saxonia, Amalia Augusta, era şi ea o soră a lui Sophie! Însă temperamentul limfatic şi deloc comunicativ al Sidoniei nu l-a încântat nicicum pe împăratul Franz Joseph.

Mai rămânea o „ultimă opţiune germană”, familia lui Sophie, casa de Wittelsbach. Sora cea mică a Sophiei, Ludovika, făcuse un mariaj mai puţin glorios decât cele trei surori mai mari ale ei: se măritase cu un văr, Maximilian, duce *din* Bavaria, şef al ramurii cadete a dinastiei bavareze*. Avuseseră împreună zece copii, iar fiica lor cea mare, Helene, poreclită Nene, părea să întrunească toate calităţile necesare pentru a deveni împărăteasa Austriei. Ludovika nutrea o admiraţie înfocată pentru sora ei Sophie, care exercita şi asupra ei o mare influenţă morală. În mod evident, perspectiva unui mariaj atât de prestigios pentru fiica sa cea mare compensa toate resentimentele şi frustrările pe

care Ludovika le simţea, din cauză că nu era decât o modestă

ducesă din Bavaria...

Astfel, chiar dacă soţul ei, ducele Max, era un personaj foarte popular, nu mai puţin adevărat rămânea faptul că era totodată un om extravagant din fire. Călătorise mult, îndeosebi în Orient (cântase la ţiteră pe vârful piramidei lui Keops şi cumpărase un negrişor la bazarul din Cairo!); era foarte erudit, avea o bibliotecă de douăzeci şi şapte de mii de volume şi se înconjurase de

Se face distincţia din 1799 între ramura Wittelsbach, din care descind regii Bavariei şi ducii *de* Bavaria, şi cea a ducilor *din* Bavaria. *(N.t)*

artişti şi cărturari, pe care îi poftea la banchete, numind acest cerc de intelectuali „Masa Rotundă a băutorilor". Iar acest bizar „rege Arthur" prezida aceste agape. Pentru numeroasa lui familie, ducele Max construise la München, pe Ludwigstrasse, un palat în curtea căruia instalase un circ, unde îşi etala talentul de dresor de cai, apelând însă şi la diverşi clovni şi alţi saltimbanci. Şi, ca la Paris, găseai aici o cafenea, unde erai îndemnat să cânţi! Max „cumpărase, de asemenea, pentru vacanţele de vară în sudul Bavariei, castelul Possenhofen, cu patru turnuri care se înălţau semeţe pe malul lacului Starnberg".* Poate că Ludovika s-ar fi împăcat până la urmă cu fanteziile soţului ei, dacă acesta nu ar fi comis două greşeli, pe care nu putea să i le ierte: numeroasele

lui aventuri amoroase, mai ales cea începută înainte de căsătoria lor, pe care o continuase şi după aceea, de pe urma căreia avusese două fiice, cu care se vedea zilnic. A doua lui greşeală, care părea cel puţin la fel de gravă pentru Ludovika, era dispreţul lui total pentru viaţa de la curte şi, în general, pentru toate constrângerile protocolului. Max nu frecventa de fapt deloc familia regală din Bavaria. Soţia lui, care se făcuse remarcată prin frumuseţea ei, suferea din această cauză, ca o consoartă credincioasă, dar depăşită de situaţie. Complexată prin comparaţie cu celelalte surori ale ei, obişnuia să se prezinte drept o „ţărancă". Copiii erau crescuţi în libertate, iarna la München, vara la Possenhofen, un loc magic unde caii, câinii, scăldatul în lac şi excursiile în Alpi punctau o viaţă simplă de familie, în contact cu natura.

Paul Morand, membru al Academiei Franceze, *La Dame blanche des Habsbourg,* Perrin, reed. 2000.

Helene este al doilea copil pe care l-au avut Max şi Ludovika. Născută în 1834, are 18 ani, este frumoasă, inteligentă, raţională şi bine-crescută. Pentru acest sejur la Bad Ischl, Ludovika i-a comandat o garderobă demnă de logodnica unui împărat. Ducele Max nu le va însoţi. În schimb, în ultimul moment, au decis ca a doua lor fiică, Elisabeta, poreclită Sisi, să vină cu ele în călătorie. Ducesa, care a împlinit 15 ani de Crăciun (născută în

noaptea de 25 decembrie 1837, fusese supranumită „trandafirul de Crăciun"), este un pic melancolică. Unul dintre prietenii ei, un oarecare Richard, tocmai a murit. Pierderea acestui „amorez" a afectat-o mult. Exaltată şi romantică din fire, Sisi scrie multe poeme; i-a dedicat o poezie şi celui recent dispărut. Ludovika s-a gândit să o ia în această călătorie tocmai pentru a-i ridica moralul şi, de asemenea, poate şi în ideea de a avea două reuşite la Bad Ischl, logodind-o pe Sisi cu fratele mai mic al împăratului, arhiducele Karl Ludwig, care are 20 de ani. Mama şi cele două fiice ale ei sunt înveşmântate în negru, purtând doliu după o mătuşă. Ludovika nu a uitat să-şi ia sărurile, prafurile, sticlele cu apă minerală, cele două evantaie şi, mai ales, tot calabalâcul de haine şi lenjerie feminină. Dar cât de încet se mişcă trăsura şi ce greoi sunt caii!

În niciun caz, împăratul nu trebuie lăsat să aştepte!

Berlina cu cele trei călătoare este urmată de o trăsură încărcată cu bagajele lor. În după-amiaza zilei de 15 august 1853, la hanul de poştă de la Rosenheim, în apropiere de lacul Chiemsee, berlina ducală face un popas. Sisi o exasperează pe mama ei, ţinând morţiş să adape ea caii. Ludovika

detestă apucăturile de ştrengăriţă sălbatică ale fiicei ei, care nu ştie să se poarte în societate. În 16 august, cu o întârziere de cel puţin un ceas şi jumătate, berlina opreşte în fine la Bad Ischl, în faţa hotelului Austria, o casă modestă şi provincială, construită pe esplanada unde vilegiaturiştii ies seara la promenadă, în lungul malului stâng al râului Traun. Catastrofă: trăsura cu bagaje nu a ajuns încă! Iar Ludovika şi fiicele ei, precum şi guvernanta lor sunt invitate să ia ceaiul de după-amiază cu arhiducesa Sophie şi împăratul Franz Joseph.

Neavând posibilitatea să îsi schimbe vestimentaţia si ştiind că nu se cuvenea nici să fie în întârziere, Ludovika, nervoasă, suferind de migrenă, o previne pe sora ei, arhiducesa, şi o pune pe domnişoara Roedi, guvernanta lui Sisi, să le perie hainele prăfuite cu care veniseră pe drum. În pripă, toate trei se aranjează cât de cât, pentru a fi prezentabile în rochiile lor negre, nepotrivite pentru acea ocazie. Nu omit să o ajute pe Fielene să se pieptene, în timp ce Sisi se descurcă singură, împletindu-şi părul superb în două cozi. O adevărată podoabă capilară, de care are multă grijă. Helene, care ştie scopul acestei călătorii, are o înfăţişare austeră, dar demnă şi respectabilă, consideră mama ei; în contrast, frumuseţea cumva sălbatică a lui Sisi este frapantă, deşi de la bun început pe ea nu o amuzase deloc acest periplu, neputând însă să refuze să meargă. Ca printr-o minune, trecând peste circumstanţele jenante, dar lesne

de înţeles, micul trib bavarez este gata să coboare în salon.

E ora patru. împăratul, de o punctualitate legendară şi aproape obsesivă, îşi face apariţia în uniformă de general. După moartea premierului său, prinţul Schwarzenberg, în urmă cu un an şi patru luni, Franz Joseph, care a desfiinţat funcţia de ministru de război, a preluat personal rolul de conducător al armatei. Se consideră un soldat; si asa va rămâne mereu.

Mama şi cele două fiice ale ei fac reverenţe adânci, cu ochii pironiţi în podea. Reverenţa făcută de Helene, imediat în spatele Ludovikăi, este desăvârşită, ca toate manierele ei. Sisi? Un pic stângace, se descurcă totuşi, rămasă la urmă. Urmează îmbrăţişări între arhiducesă şi ducesă, gesturi convenite de cele două surori care, pentru o clipă, par să fie pe picior de egalitate şi să ridice familia lor ducală la rangul de ramură imperială. Franz Joseph se uită la Helene, pentru a evalua calităţile pe care i le-a lăudat mama lui. Nene este efectiv frumuşică, zveltă, se spune că este educată şi serioasă. împăratul îi zâmbeşte. E un bărbat calm şi curtenitor, plin de farmec, în orice situaţie imperturbabil şi răbdător din fire, ducând o viaţă extrem de simplă, însă concentrând în mâinile sale toate puterile. Cât de diferit este de unchiul lui, Ferdinand I, debil mintal, şi de tatăl lui, Franz Karl, care – şi mai grav chiar! – nu putea nici măcar să scoată două vorbe fără să se bâlbâie! Franz

O dragoste cu adevărat
fulgerătoare!

Joseph, nepotul şi, respectiv, fiul lor, este un om perfect sănătos la trup şi la minte. Şi are o dispoziţie excelentă, studiind-o acum pe Helene când se aşază la masă, fiindcă urmează să fie aduse prăjiturile şi ceaiul. Nu există hazard în protocolul imperial şi în calculele mamelor peţitoare: Helene este plasată lângă suveran. Graţie educaţiei perfecte pe care a primit-o, Franz Joseph se pricepe să schimbe amabilităţi convenţionale cu verisoara lui fâstâcită, dar care stie să se comporte elegant. Vorbele lor sunt banale şi curtenitoare. Argintăria şi farfuriile circulă într-un balet bine stăpânit de personalul cu mănuşi albe de la hotelul Austria. Totuşi, aşa cum remarcă arhiducele Karl Ludwig, în vârstă de 20 de ani, al doilea frate al împăratului pe care Sophie ar vrea să-l însoare cu Sisi, privirile fratelui său mai mare nu zăbovesc prea mult asupra lui Helene. Chiar dacă se exprimă foarte agreabil, aproape mecanic, ochii lui se îndreaptă spre capătul mesei. De ce? Fiindcă Sisi a fost expulzată acolo ca un copil, cu guvernanta ei. Un copil prea mare deja, într-o rochie neagră foarte modestă, Sisi e atât de stânjenită de felul cum e scrutată, încât nu poate să înghită nimic. Franz Joseph se miră de faptul că a fost aşezată atât de departe. Şi de ce, în fond, mama lui nu i-a vorbit decât despre Helene? Şi de ce Sisi nu stă mai aproape? În timp ce îşi pune aceste întrebări în sinea lui, regina Elise a Prusiei, soră cu Sophie şi Ludovika, întru totul la curent şi ea cu stratagema mijlocitoarelor, constată, la fel ca nepotul ei

Karl Ludwig, că împăratul are o figură radioasă şi că această stare sufletească nu se poate explica decât prin bucuria de a o privi pe Sisi. Iar Sisi este impresionată de felul cum e cercetată cu insistenţă şi examinată – fiindcă nu i s-a mai întâmplat niciodată ca vreun bărbat să se uite aşa la ea –, fără să înţeleagă că tocmai stârnise o pasiune fulgerătoare. Nu ştie de ce, dar îi e frică şi, murmurând cu buzele strânse, îi spune guvernantei cât e de tulburată. Pe măsură ce timpul trece, împăratul e din ce în ce mai puţin atent la Helene, ajungând în final să i se pară mai degrabă dură decât graţioasă. Helene l-a interesat pentru o clipă. Doar atât... Pe când Sisi...

*

Franz Joseph se va însura cu una dintre verisoarele lui. Dar cu cărei >

A doua zi dimineaţă, 17 august, împăratul Austriei pare alt om când se prezintă, devreme, la mama lui. Arată ca un bărbat care a avut o noapte albă, dar care este foarte fericit, în ciuda vremii mohorâte, a ploii şi a norilor joşi, cum se întâmplă adesea în această regiune şi în acest anotimp. Un bărbat îndrăgostit. Nimic, nici măcar veştile îngrijorătoare despre litigiul dintre Rusia şi Imperiul Otoman nu vor putea să îi strice buna dispoziţie. Franz Joseph e fericit, poate pentru prima oară de când a fost adus la putere în condiţii umilitoare pentru un împărat al Austriei... Zâmbeşte încrezător în viaţă. Şi

O dragoste cu adevărat
fulgerătoare!

îi mărturiseşte arhiducesei Sophie că „Sisi e fermecătoare”... Niciun cuvânt despre Helene, vizibil deja eliminată. Autoritară din fire, arhiducesa nu prevăzuse această răsturnare a planului său, chiar dacă în ajun constatase şi ea că fiul ei părea subjugat de juna Elisabeta, nepoata care nici măcar nu era pe deplin femeie. Oh, mult prea tânără încă!

Arhiducesa Sophie are obişnuinţa şi temperamentul de a decide în locul unor bărbaţi nevolnici, cum erau soţul si cumnatul ei. Însă fiul ei (va scrie arhiducesa) „radiază”! Când a intrat la ea, se citea pe chipul lui fericirea. Mama lui, deşi înzestrată cu o energie şi o autoritate fără cusur, înţelege totuşi că va trebui să se acomodeze cu acest sentiment subit, care o contrariază. Şi are toate motivele să fie descumpănită de ceea ce se întâmplă, din moment ce până atunci ea era cea care alegea, în mod discret, femeile care puteau potoli simţurile fiului ei, despre care se spune că e viguros şi cu un temperament puternic. Aceste dame, experimentate şi devotate în acelaşi timp, primiseră sugestiv şi subtil porecla de... „contese igienice”! Dar aici nu este vorba despre o aventură, ci se pune problema de a alege o soţie... Mama lui îi cere să reflecteze cu atenţie, însă amândoi sunt de acord că este o chestiune ce nu suferă amânare, fiind în joc viitorul dinastiei. Arhiducesa se încumetă totuşi să-l întrebe despre Helene. Nu-i aşa că e „inteligentă, cu o siluetă frumoasă, zveltă”? împăratul

răspunde, aşa cum arhiducesa va nota în jurnalul ei: „Desigur, este foarte serioasă, discretă şi, negreşit, drăguţă şi foarte agreabilă; dar Sisi! Sisi, cu farmecul ei, cu exuberanţa ei de fetiţă încă, şi totuşi atât de suavă.”* Şi Franz Joseph, aşa cum mama lui nu l-a auzit desigur niciodată, continuă cu metafore bucolice, declarând că Sisi „are prospeţimea unei migdale abia deschise. Şi ce splendidă coroană de păr îi încadrează chipul! Câtă frumuseţe şi suavitate în privirea ei! Şi buzele ei, ca nişte superbe căpşuni!”... Şi niciun compliment pentru Nene! Arhiducesei nu-i rămâne decât să constate intensitatea unei înamorări fulgerătoare, însă în sinea ei e convinsă că împăratul se amăgeşte. Este oare cu putinţă ca fiul ei, supus întotdeauna, să se răzvrătească acum? Mai poate ea spera să îl readucă pe calea raţiunii? Negreşit, fiindcă în mintea ei consideră că el nu poate uita tot ce îi datorează. Mama sa a demonstrat, de-a lungul anilor, că are simţul manipulărilor abile, însă era vorba despre politică şi diplomaţie. Dragostea suprimă regulile acestor jocuri. Şi Ludovika asta! Ce-o fi apucat-o să o aducă pe Sisi la Bad Ischl?! Deocamdată, împăratul nu vrea să

Corespondenţă citată de Egon César, conte Corti, *Élisabeth, impératrice d'Autriche,* traducere în franceză Marguerite Diehl, Payot, 1982.

audă nimic şi pare atât de metamorfozat, încât renunţă la vânătoarea prevăzută pentru această dimineaţă, o mare plăcere pentru el, la fel ca pentru numeroşi alţi

Habsburgi. Şi iese, în căutarea lui Sisi... pe care vrea să o reîntâlnească înainte de dejunul în familie. Văzând nerăbdarea nepotului, regina Elisabeta a Prusiei îi spune maliţioasă surorii ei, arhiducesa:

— Arde de pasiune!

Iar dacă mătuşa împăratului, cu discreţie, îi ţine lui partea, se explică prin faptul că tânăra Elisabeta este fina ei de botez. Dar Sophie este consternată: mariajul acesta este o nebunie! Sisi nu are habar de uzanţele curţii de la Viena, e doar o fată de la ţară, vorbeşte un dialect bavarez, e mult prea tânără şi incontestabil incultă. Arhiducesa este de-a dreptul vexată: pentru prima oară, fiul pe care ea l-a făcut împărat decide ceva fără ea! Singur! Ca un împărat... Mai grav: dacă Franz Joseph poartă coroana datorită ei, soţia pe care o va avea nu va fi tot datorită ei... Simte că scapă de sub influenţa ei! Atunci, mama monarhului îşi schimbă strategia. Dacă până ieri era urgent să îl însoare pe suveran, în dimineaţa aceasta deja e preferabil să nu se pripească, să se folosească de obiecţii realiste, să tergiverseze, să aştepte ca înfocarea să se mai domolească. Dar pentru o actriţă experimentată în politica imperială, care rivalizase ca autoritate şi influenţă cu însuşi cancelarul Metternich, şocul este dur. Sophie, care nu suportă eşecurile, reacţionează: la dejun, Sisi nu e prezentă. Din ordinul arhiducesei, este expulzată, împreună cu guvernanta ei, într-o încăpere de lângă sufragerie. Ce pedeapsă! Este nedrept: să i se reproşeze că a fost remarcată, tocmai ei, care detestă

privirile celorlalţi. Furioasă, se repede nervoasă în gustările de pe masă, dar e mustrată glacial de domnişoara Roedi, care, aidoma unui cerber intransigent, ţine să îi amintească acestei zăpăcite că nu e decât o obraznicuţă îmbujorată, ceea ce este nedrept, din moment ce Franz Joseph este singurul vinovat, fiindcă el este cel care i-a dat atenţie. Dincolo, la masa mare, Sophie, ca o adevărată stăpână a casei, a plasat-o din nou pe Helene lângă împărat, chiar dacă prima oară stratagemele ei de peţitoare au dat greş. La rândul ei, Helene, încurajată de circumstanţe, încearcă să recâştige teren, însă conversaţia ei, deşi agreabilă, a rămas la fel de insipidă ca ieri. Şi, la fel ca ieri, Franz Joseph priveşte fix spre uşa încăperii unde a fost izolată persoana visurilor lui. Îi cere permisiunea mătuşii Ludovika de a o invita pe Sisi la masa lui. Şi primeşte încuviinţarea râvnită: nu ar fi fost oportun să fie refuzat şi să se provoace astfel un incident inutil; iar, aşa cum arată acum, nepotul ei ar fi capabil să se opună. împăratul contrariat? Asta ar fi cel mai rău! însă lucrul uimitor este că Franz Joseph şi Sisi nici nu au apucat măcar să vorbească unul cu celălalt. Ea nu îndrăzneşte să se uite la el, iar el o devorează din ochi când, eliberată si triumfătoare, Sisi vine la masa mare. Mesenii îsi
apropie scaunele ca să-i facă şi ei loc, într-o tăcere care seamănă cu o dezavuare. Sisi, roşie de furie si dezorientare, nervoasă si

înciudată că a ajuns din nou ţinta atenţiei celorlalţi, se aşază la masă. Dar ştie că a triumfat în faţa guvernantei ei şi, mai ales, a mamei ei. Este un punct comun cu împăratul. Numai că „privirea aceasta visătoare", cum va scrie Celia Bertin, pielea aceasta albă, părul şaten-roşcat, silueta aceasta feerică sunt oare nişte trăsături potrivite pentru o viitoare împărătească?

împăratul se ridică, toată lumea se ridică. Urmează să se reîntâlnească în această seară la dineu şi, apoi, la bal. Franz Joseph o roagă pe mama lui să o invite şi pe Sisi, ceea ce nu fusese nicidecum prevăzut. Asta mai lipsea! Arhiducesa cedează, dar se răzbună: Helene va fi din nou în vecinătatea împăratului şi va trebui să se străduiască şi mai mult să îşi pună în valoare farmecul personal şi arta conversaţiei. Acum, când nu se mai pune problema ca viitorul Habsurgilor să fie decis, bunăoară, de Congresul de la Viena, Sophie nu concepe ca, după ce a suportat un soţ şi, apoi, un cumnat lamentabil, reuşind în cele din urmă să îl impună ca împărat pe fiul ei în faţa Europei, brusc toate planurile ei să fie sabotate fără rost! Ea a ales-o pe Nene, iar Sisi nu e oricum pregătită pentru un asemenea rol. Franz Joseph, „Franzi[a] al ei, de care e atât de mândră, nu poate să se însoare cu o tânără care scrie poezii dedicate vântului, arborilor şi păsărelelor... Şi care dansează prost, a aflat ea! Sub privirile îngrijorate ale Ludovikăi, Helene se pregăteşte pentru serată şi trebuie să fie superbă, fiindcă ea este atuul mamei ei: aceasta i-a comandat la München o rochie de satin alb, menită să

îi scoată în evidenţă alura distinsă. Fiica ei cea mare are prestanţa necesară pentru a fascina popoarele Imperiului, iar Sophie nu renunţă la ideea ei fixă. Sisi? Ea nu trebuia să asiste la bal, asa

> [1] y

că o simplă rochie de voal de culoarea piersicii va fi de ajuns. Nu a împlinit 16 ani şi nu s-ar cuveni să se facă remarcată şi mai mult printr-o toaletă prea elegantă...

La ba! împăratul surprinde pe toată lumea...

Şi totuşi, exact asta se întâmplă când, în loc de o mică reverenţă, Sisi, imprevizibilă, dă mâna cu Franz Joseph! E dezinvoltă, s-a săturat de toate aceste curtoazii obligatorii care jalonează sejurul ei la Bad Ischl. Aceste reverenţe în cascadă, chiar şi pe scări, sunt ridicole! Vărul ei este surprins, dar amuzat de această familiaritate. Sophie şi Ludovika, înnebunite, îl studiază pe suveran: e vesel! Incredibil, Sisi se crede cumva în vreo tavernă bavareză?! Dintr-un semn, Franz Joseph porunceşte ca orchestra să deschidă balul, împăratul nu dansează deocamdată, însă a dat voie ca lumea să se distreze. Patruzeci şi cinci de perechi se avântă în galop şi polcă. Ah, Strauss, tatăl şi fiul! Muzica lor este irezistibilă, ritmând de ani de zile viaţa austriecilor! Nu se ştie dacă împăratul sau mama lui îl roagă pe

aghiotant, baronul Hugo von Weckbecker, să o invite pe prinţesa Elisabeta la a doua polcă; dar Sisi e descumpănită, fiindcă nu au pasionat-o prea mult rarele cursuri de dans pe care le-a urmat şi se teme acum să nu încurce paşii! Nici ofiţerul nu e prea liniştit, fiindcă a auzit că prinţesele bavareze nu sunt bune partenere de dans... Pe scurt, amândoi sunt neliniştiţi. Din fericire, „prinţesa Elisabeta avea simţul muzicii şi s-a priceput măcar să păstreze ritmul", va spune el, răsuflând uşurat. în braţele aghiotantului, Sisi prinde parcă aripi. Invitaţii sunt uimiţi că Franz Joseph nu dansează, însă află cu toţii că Majestatea Sa va onora cotilionul care, în mod tradiţional, va încheia balul.

Dar cu cine va dansa? Cu Helene sau cu Elisabeta? Aghiotantul are răspunsul, murmurând la urechea unui prieten:

— Am impresia că am dansat cu viitoarea noastră împărătească...

De fapt, Franz Joseph nu contenise să o observe pe tânăra lui verişoară, şi doar pe ea. Plin de încântare. Cu puţin timp înainte de miezul nopţii, momentul cotilionului dezvăluie dorinţa împăratului: nu va dansa decât cu Sisi, un eveniment care va fi urmat de o gravă încălcare a uzanţelor, atunci când îi va oferi ei buchetul cotilionului, dar şi restul buchetelor, pe care ar fi trebuit să le primească celelalte domnişoare, inclusiv Helene.

Comentariile sunt discrete, dar unanime, o asemenea exclusivitate nu poate avea decât un sens: o cerere în căsătorie! În seara aceasta, Sisi este singura domnişoară

cu care împăratul dansează, iar florile nu sunt decât pentru ea. Nu e greu de imaginat umilinţa pe care o simte Helene!

Uimitor este însă faptul că Sisi va spune, cu simplitate, că omagiul acesta a deranjat-o! Nu e nicidecum mai fericită că s-a întâmplat aşa. Atâtea flori doar pentru ea?!

Arhiducesa şi Ludovika, stupefiate în spatele evantaielor lor, au eşuat în complotul urzit. Însă, într-o scrisoare adresată unei alte surori, Maria de Saxonia, Sophie va avea eleganţa să admită că tânăra ei nepoată „era ca un boboc de trandafir care se deschide la soare. Părea atât de atrăgătoare în modestia ei copilărească, dar si atât de naturală totuşi în fata lui. Doar mulţimea o intimida".* Mulţimea care va fi cel mai implacabil inamic al lui Sisi. Ştie că toţi, bărbaţi şi femei deopotrivă, au privit-o cum dansa ca o volbură diafană prin sala de bal. În timpul dansului, cu părul împletit în cozi prinse pe creştet cu un pieptene mare, lăsându-i liber ovalul figurii, Sisi asculta sfaturile amabile ale cavalerului ei, un excelent dansator, care o ajuta să nu se încurce. El o ghida, ea încerca să se concentreze la paşii de dans.

Serata este acum foarte înaintată si în sala de bal s-a făcut zăpuşeală, însă o furtună de vară va răcori până la urmă staţiunea.

O dragoste cu adevărat
fulgerătoare!

Brigitte Hamann, *Elisabeth d'Autriche*, traducere în franceză Jean-Bap- tiste Grasset, cu colaborarea lui Bernard Marion, Fayard, 1985.

Când se despart sunt cu toţii stânjeniţi, în afară de împărat, în mod vizibil fericit, înfloritor. Surprizele din acea seară, emoţiile şi tunetele de-afară alungă parcă somnul şi nimeni nu poate dormi. Ludovika şi fiicele ei sunt cazate la hotelul Austria, unde a avut loc balul, iar Franz Joseph şi mama lui se întorc la vila lor, încă modestă, care va fi extinsă mai târziu, iar sub denumirea de Kaiservilla va rămâne reşedinţa estivală a familiei imperiale la Bad Ischl.

Dacă Franz Joseph nu reuşeşte să adoarmă este şi fiindcă a luat o mare hotărâre: în zorii jilavi ai zilei de 18 august, când împlineşte douăzeci şi trei ani, vrea să o anunţe pe mama lui că se va însura cu Elisabeta. E sigur de acest lucru, aleasa inimii lui e o zână. Se prezintă la mama lui. Sophie face eforturi pentru a-şi disimula decepţia. Fiul ei, tenace din fire, s-a înflăcărat prea repede!

Vremea rămâne mohorâtă, cerul, în continuare cenuşiu,
dar împăratul este radios. Sophie, îngrijorată. Nimeni nu ar fi
putut să prevadă o asemenea situaţie! În fine, Sophie presimte
că este inutil să fie prost dispusă azi, căci acest 18 august va fi o
zi mare, memorabilă sub toate aspectele. Vexată şi încă

sceptică,
Sophie amână criticile pentru mai târziu. Dar deja schimbarea
oficială este evidentă. Cine stabileşte locurile la masă pentru
dejun? Aghiotantul împăratului, negreşit. De data asta, Sisi stă
pe locul surorii ei, căreia i-a fost desemnat locul pe care l-a avut
Sisi ieri, în celălalt capăt al mesei. Ce răsturnare de situaţie!
FJelene păstrează un aer demn, deşi este profund ofensată. Căci,
totuşi, ea e sora cea mare, ajunsă la vârsta măritişului, ea, şi nu
altcineva. Iar mama ei o influenţase în această direcţie. Poate
> >
a plâns, dar oricum nu va observa nimeni. E supărată pe Sisi?
A mai vorbit cu ea de atunci? Nu se ştie. Pentru prima oară de la sosire, logodnica, până atunci crispată de parcă ar fi avut un nod în stomac, mănâncă şi ea cu poftă. Trece cu bine peste această nouă încercare. După-amiază, căldura fiind la fel de copleşitoare, Sophie organizează o plimbare în patru, cu fiul său şi cele două verişoare, într-o trăsură cu acoperiş rabatabil, căci s-ar putea să plouă din nou. Vreo zece kilometri prin pădure, până la Sankt Wolfgang. Situaţia este aproape comică:

O dragoste cu adevărat
fulgerătoare!

Sisi şi Franz Joseph se privesc, îşi vorbesc în tăcere, din ochi, în timp ce Helene susţine conversaţia aproape de una singură, cumva mecanic şi cu glas sonor, vorbind despre orice, despre peisaj... Se comportă oare astfel pentru a compensa ceea ce mătuşa ei Sophie îşi imaginează că ar fi un dezastru? Face asta ca să nu izbucnească în lacrimi sau să nu explodeze de furie? Contrastul dintre cele două surori, faţă în faţă, este izbitor, una nu spune nimic, cealaltă debitează şuvoaie de cuvinte... Este de imaginat că în trăsură atmosfera a devenit, în toate privinţele, irespirabilă şi, chiar după o mică plimbare pe jos, arhiducesa rămâne claustrată parcă în migrena ei; împăratul porunceşte ca trăsura să pornească înapoi spre Ischl şi o roagă pe mama lui să îi ceară Ludovikăi să fie intermediara lui pe lângă Sisi, pentru a-i pune o întrebare, o singură mare întrebare: ar accepta ea oare să se mărite cu Franz Joseph? N-au trecut decât trei zile de când s-au văzut pentru prima oară. În cazul împăratului, înamorarea fulgerătoare este flagrantă. El este îndrăgostit, dar ea, atât de tânără, atât de diferită, ea ce simte oare? Dându-şi seama că precipita lucrurile, o imploră pe mama lui să nu o influenţeze pe nepoata ei, căci socoteşte el: „Sarcina mea este atât de grea, Dumnezeu mi-e martor, nu e nicio plăcere să o împartă cu mine”. În mod ciudat, tânărul monarh se referă mai degrabă la povara puterii, şi nu la un sentiment sau la o dorinţă. Nu vorbeşte despre dragoste. Este conştient de responsabilitatea lui. Mama lui obiectează: cu şarmul şi tinereţea ei, Sisi va fi fericită

să uşureze misiunea suveranului.

Pe urmă, Sophie, aşa cum i-a cerut fiul ei, se duce la sora ei, care se simte aproape vinovată de dezordinea din familie, cauzată de fiica ei mezină.

Arhiducesa o întreabă: va consimţi oare Sisi să se mărite cu

fiul ei? Singură, Ludovika o va chestiona pe fiica ei: va putea oare să îl iubească pe împărat? Aceasta îi răspunde:

— Pe el? Dar cum să nu-l poţi iubi?! Cum e posibil ca el să fie interesat de mine, care sunt atât de tânără şi neînsemnată?

Apoi, adaugă:

— II iubesc aşa de mult pe împărat. Dar ce bine ar fi fost să nu fie împărat!

Ludovika îi trimite lui Sophie un bilet, înştiinţând-o că Sisi se arată de acord cu căsătoria. La primirea veştii, Sophie nu are încotro decât să accepte această legătură matrimonială. Un capriciu! împăratul vrea să o ia de nevastă? Fie şi-aşa, însă Sophie e cea care va face din ea o împărătească. Sophie va fi, în definitiv, maestra de ceremonii, asa cum a fost întotdeauna, moaşa socială a nepoatei ei, care îi va deveni noră. Sisi este încă o copilă, în faza dinainte de a deveni femeie, într-o stare cumva vagă. Arhiducesa va dirija metamorfoza, fiindcă acest mariaj este de asemenea, sau mai ales, o afacere politică. Şi Sophie nu îşi poate permite să dea greş: Imperiul ar avea de suferit din această cauză.

O dragoste cu adevărat
fulgerătoare!

De altfel, acesta este rolul ei: după ce a cunoscut-o, la Viena, Bismarck declarase: „În fond, ea este cea care trage sforile vieţii politice”.

Nimeni nu se gândeşte să o informeze pe logodnică.dar ea presimte tot!

Totul se desfăşoară ca într-o operetă vieneză, sub bagheta lui Johann Strauss-fiul. Persoane urcă în camere, au loc conciliabule feminine; persoane coboară apoi, tirolezi cântă la parter la ora ceaiului de după-amiază. Un du-te-vino, aparteuri, hotelul Austria e în fierbere, cu un personaj central, singurul om important, împăratul care nu se arată imediat, şi un personaj ţinut deoparte de conspiraţia familială, dar care foarte repede va deveni esenţial, tânăra cu care el doreşte să se însoare.

În primul act, cele două surori sunt de acord cu această căsătorie în care, printr-o farsă teatrală, mezina ia locul fetei mai mari. În al doilea act, Sisi intră în scenă. Lumea o crede naivă, dar ea este subtilă şi a înţeles tot. învolburarea aceasta? Agitaţia aceasta? Lui Sophie îi declară, dovedindu-şi luciditatea şi agerimea minţii:

— Aş face orice pentru ca împăratul să fie fericit..., dar voi
reuşi eu cu adevărat?

>

Franz Joseph
şi Sisi

Cortină. Actul al treilea. Foarte devreme a doua zi, vineri 19 august. Guvernanta şi-a lepădat pielea de balaur arţăgos, care arunca muştruluieli unei ştrengăriţe bosumflate. Domnişoara Roedi s-a preschimbat rapid în confidentă, oblojind lacrimile şi spaimele unei viitoare împărătese, care trebuie menajată. Se poate adăuga un scurt interludiu comic, când ducele Max, care a primit telegrama Ludovikăi, crede că soţia lui a făcut o confuzie: nu se poate, zău, aşa, Helene e cea care trebuie să se mărite cu Franz Joseph, nu Elisabeta! E o greşeală? Nu, deloc! N-a fost prevăzut aşa, dar uneori viaţa îţi joacă feste. Tatăl este încântat: în sfârşit, o serbare în familie, care se anunţă simpatică! Cât ai bate din palme, acest călător gata oricând să plece la drum îşi face bagajul şi porneşte spre Bad Ischl.

împăratul şi viitoarea lui soţie au un punct comun: amândoi sunt foarte matinali. La ora opt, Franz Joseph a revenit deja la hotel Austria, care acum e un adevărat furnicar transformat în anexă imperială. Ludovika îl îmbrăţişează: nu mai e doar nepotul, ci şi viitorul ei ginere, care vrea să o vadă pe Sisi. Aceasta e gata, apărând în uşa camerei mamei sale. Logodnica este plină de prospeţime, cu un ten trandafiriu încântător. Cei doi veri se sărută. Iată-i logodiţi. împăratul o prezintă oficial pe Sisi aghio- tanţilor lui, ofiţerilor din escortă. Vestea stârneşte vâlvă în tot hotelul şi, de la un han la altul, valeţi, vizitii, bucătari şi cameriste aleargă veseli; în curând, chiar şi în stabilimentul termal,

O dragoste cu adevărat
fulgerătoare!

vilegiaturiştii matinali sunt informaţi şi ei. O ştire minunată pentru acest orăşel, o adevărată onoare!

Soarele însuşi salută evenimentul! De la o fereastră la alta, glasuri cuprinse de fericire îşi vestesc marea noutate. La ora unsprezece, mulţimea se adună la biserică pentru liturghia mare. Preotul a cerut ca orga să cânte imnul imperial.

La sosirea tânărului cuplu, arhiducesa, reticentă, lasă impresia că ar da întâietate viitoarei împărătese. Sisi omite să remarce

ezitarea mătusii, care în curând îi va deveni si soacră.

La ieşire, > [7] > > [7]
mulţimea aplaudă aruncând cu flori.*

Pe faţada hotelului Austria, o placă aminteşte momentul anunţării logodnei.

— Aceasta este logodnica mea, spune Franz Joseph, aureolat de bucurie.

Cuvintele, în simplitatea lor, constituie o fermecătoare avanpremieră a cununiei. Sisi nu a avut timp să spună da. Nu a spus nici nu. A avut ea o clipă răgazul să reflecteze la destinul neaşteptat care o aşteaptă de acum înainte? Arhiducesa va scrie, mai târziu, cu un riguros simţ al protocolului, tipic pentru ea:

— Nu poţi să trimiţi la plimbare un împărat al Austriei.

Wallhalla
ca April 1834

Mariajul contrariilor

în 21 aprilie 1854, Franz Joseph o întâmpină pe logodnica lui, Sisi, la Linz, pe malul Dunării, prima escală a viitoarei împărătese a Austriei în ţinuturile Habsburgilor. Este totodată prima oară când Sisi este tratată drept viitoare soţie a suveranului.

Gestul este înduioşător, însă neaşteptat, căci logodnica pare mai degrabă o spectatoare la eveniment decât o participantă directă: la ieşirea din biserică (împăratul ţine să sublinieze că edificiul a fost restaurat în urmă cu un an), Sisi îl ia de mână pe Franz Joseph. O primă şi timidă manifestare vizibilă de tandreţe din partea celei care conştientizează, poate chiar în acea clipă, cât de mult i se va schimba viaţa. Vărul ei se uită la ea, impresionat de efuziunea tandră a celei pe care a ales-o. În faţa mulţimii, tânăra simte nevoia să fie ocrotită. Un martor, contele Alexander von Hlibner, va scrie în jurnalul său că vedea, în acel moment şi în toată acea zi, întruchiparea unei „idile simple, pline de farmec şi nobleţe".

După-amiază urmează o plimbare, dar de data aceasta va fi prima evadare a logodnicilor aproape singuri, care au astfel plăcerea de a se instala într-o trăsură cafenie, cu un atelaj compus din şase cai bălţaţi, doi la oişte şi patru în faţă, la ordinele unui vizitiu inedit, contele Griinne. Acest om de încredere este un personaj de seamă. Mai mare cu douăzeci de ani decât Franz Joseph, contele conduce cancelaria militară şi îşi asumă adesea funcţiile de prim-aghiotant; în plus, lealul nobil nu se desparte niciodată de împărat, ştie totul despre suveran, inclusiv viaţa lui intimă. Excursia este o destindere pentru Sisi care, sub umbreluţa ei albastră, poate să se ferească de soare, ascultându-l pe vărul ei, în tunică şi caschetă albastră, cum îi povesteşte despre

locurile fermecătoare din acea regiune şi despre descoperirea, în urmă cu şapte ani, a necropolei preistorice de la Hallstatt, datând din prima parte a epocii fierului. Vestigiile acestei străvechi culturi au adus o notorietate ştiinţifică localităţii de munte, unde accesul este destul de dificil. La întoarcerea din plimbare, au surpriza de a găsi staţiunea Bad Ischl luminată de nenumărate torţe, în timp ce, pe o mică movilă, nişte lampioane formează un fel de templu cu iniţialele celor doi logodnici. Pretutindeni, lampioane în culorile Austriei şi ale Bavariei. Lumea observă că Sisi plânge de bucurie şi emoţie în faţa acestui omagiu popular, iar Sophie, înduioşată până la urmă, îi mărturiseşte Ludovikăi, sora ei, că nepoata şi, respectiv, fiica lor este „drăgălaşă" şi chiar „încântătoare atunci când plânge"! Timiditatea lui Sisi este impresionantă. Ea, care nu pierdea niciodată ocazia să fie singură în pădurea bavareză, cu calul şi câinii ei, scriind poeme închinate munţilor sau lacurilor, se trezeşte acum în mijlocul localnicilor şi al vilegiaturiştilor, care au invadat străzile unde, în această noapte de vară, fiecare apariţie a cuplului imperial dezlănţuie veselia generală. Peste cinci mii de persoane o salută pe viitoarea împărătească, de care nimeni aici, în urmă cu două zile, nu auzise vreodată. Negreşit, această fericită veste va rămâne întipărită în memoria celor din Bad Ischl, o staţiune tihnită, situată la o altitudine de 468 de metri.

De data aceasta„ „ Gotha „ va consemna o căsătorie din dragoste

Această zi de joi, 18 august 1853, aduce un asemenea vârtej de bucurie, încât arhiducesa Sophie, cucerită de entuziasmul austriac susţinut de mândria bavareză, va scrie a doua zi surorii ei, regina Maria de Saxonia: „Am avut parte subit de atâta fericire în doar câteva ore, încât nici nu mai ştim în ce zi suntem, nici cât e ceasul!” În săptămâna următoare, au loc trei baluri, unde invitaţii sunt veseli şi dansează până târziu în noapte. Niciodată mica localitate balneară, considerată la modă de peste treizeci de ani, nu a cunoscut un asemenea freamăt monden. Franz Joseph, neobosit, pândeşte dis-de-dimineaţă, la fiecare jumătate de oră, ba chiar la fiecare sfert de oră, momentul când Sisi se va trezi din somn. Este epuizată de această frenezie, pe care nimic nu pare să o poată domoli. El o copleşeşte cu daruri (broşe, perle, diamante) şi nu-şi doreşte decât să poată rămâne singur cu ea. Vânătoarea este un excelent pretext şi, ca un bun ţintaş, schimbând uniforma cu un tradiţional costum de vânătoare gri cu verde, împăratul îşi conduce logodnica spre un loc splendid, lacul Gosau, în care se oglindesc culmile acoperite de gheaţă ale masivului Dachstein, un fel de deşert situat la înălţime, care separă Austria Superioară de Stiria.

A merge la vânătoare cu tânăra de care s-a

îndrăgostit îmbină fericirea amândurora cu marea pasiune pentru natură care îi uneşte pe amândoi. Dar ce ştiu ei, de fapt, unul despre celălalt? Nu pot ignora riscurile grave ale consangvinităţii. Strânsa lor înrudire de sânge a făcut deja ravagii în rândul urmaşilor lui Maximilian I de Wittelsbach, primul rege al Bavariei şi bunic al lui Sisi din partea mamei: câţiva dintre descendenţii acestuia au manifestat o tendinţă maladivă spre solitudine şi labilitate nervoasă. Mai mult, părinţii viitoarei împărătese sunt deja veri. Însă, în acea perioadă de mijloc a secolului al XlX-lea, dinastiile domnitoare continuă să favorizeze căsătoriile „în familie", în ciuda pericolelor unor asemenea legături matrimoniale. Iar dispensa acordată, negreşit cu uşurinţă, de către Papă nu va putea nicidecum să elimine gravele riscuri de a aduce pe lume nişte vlăstare mai mult sau mai puţin

tarate. Pentru moment, toată lumea este surprinsă de pasiunea subită şi imprevizibilă a împăratului Austriei pentru tânăra ducesă bavareză. De data aceasta, diplomaţii care ţineau morţiş să organizeze viitorul în spiritul Congresului de la Viena nu mai au nicio putere, iar Metternich, înlăturat de Sophie încă din 1848, nu mai este „vizitiul Europei". Au existat atâtea mariaje catastrofale, încât arhiducesa Sophie, ea însăşi victimă a unuia dintre aceste dezastre, trebuie să admită că oricine se poate înşela în aceste combinaţii matrimoniale. Decizia subită a lui Franz Joseph şi rapiditatea cu care a fost anunţată logodna demonstrează că el este cel care şi-a ales viitoarea soţie, şi nu mama lui. Vienezii pot răsufla uşuraţi, cu atât mai mult cu cât atitudinea autoritară a arhiducesei la adresa revoluţionarilor din octombrie 1848 nu le-a fost pe plac niciodată.

Franz Joseph are multe atuuri personale. Cu o alură elegantă şi maniere desăvârşite, este un bărbat mai degrabă fermecător decât seducător din fire, cu o inteligenţă medie, dar ridicată la cote înalte, graţie unei extraordinare capacităţi de muncă. În picioare de la ora patru dimineaţa, indiferent de anotimp şi oricare ar fi locul sau împrejurările, se repede să studieze dosarele cu un fel de lăcomie de prim-birocrat al Imperiului. Maniac al ordinii şi al detaliilor, este orientat mai mult spre acţiune decât spre reflecţie, iar din cauza energiei care îl animă se mai întâmplă să comită şi erori.

împăratul mai mult administrează, decât guvernează, însă o face în mod eficace, conducând Austria spre prosperitate economică, în ciuda crizelor care antrenaseră cheltuieli militare împovărătoare. Suveranul este perfect îndreptăţit să acorde toată atenţia treburilor de stat: de la moartea, în urmă cu un an şi două luni, a şefului guvernului său, prinţul Felix von Schwarzenberg, împăratul deţine toată puterea în Imperiu, miniştrii punând în practică voinţa imperială. Astfel, în ciuda tulburărilor revoluţionare din anii 1848-1849, Franz Joseph

este un monarh neoconservator – referinţa lui în acest domeniu

fiind bunicul său, împăratul Francisc al II-lea*, care scrisese, în ultimele sale dorinţe adresate urmaşilor: „Nu distrugeţi temeliile Statului. Domniţi, dar nu schimbaţi nimic”. Franz Joseph este un om bun, generos, iar, în ciuda disciplinei care îi marchează viaţa, ştie să fie vesel şi să se distreze. Educaţia lui sentimentală şi amoroasă a fost opera unor femei „sănătoase”, adesea tinere văduve, sub autoritatea discretă a contelui Griinne (care nu este, aşadar, doar un expert în strategie şi tactici militare!) şi cu binecuvântarea tacită a arhiducesei Sophie, care nu concepea să nu intervină în viaţa fiului ei, fie chiar şi în cel mai intim domeniu.

Dar, în mai puţin de o săptămână, Franz Joseph a bulversat toate aşteptările. A fost o schimbare radicală şi în mentalitatea lui, deşi era greu de deosebit cât

cântărea dorinţa şi cât cântărea iubirea în această pasiune, pe care nu pregetă să o aducă la cunoştinţă tuturor. Şi, pentru a marca voinţa care îl motivează, dă ordin publicaţiei cotidiene a curţii, *Kronen Zeitung,* să anunţe logodna în numărul de miercuri 24 august. În acea zi, întreaga Vienă află că arhiducesa şi-a pierdut puterea şi influenţa. Consecinţele politice sunt sesizate negreşit atât la Berlin, cât şi la Sankt-Petersburg:

Bavaria si Austria au avut nenumărate alianţe. Tarului Rusiei, care > , , [7]

trimisese trupe în ajutorul tânărului împărat, pentru a înăbuşi dur revolta ungurilor, Franz Joseph îi scrie: „Vorbesc despre bucuria

Francisc al II-lea (1768-1835) a fost, din 1792 până în 1806, ultimul împărat ereditar al Sfântului Imperiu Roman de Naţiune Germană, iar după dizolvarea Sfântului Imperiu de către Napoleon, primul împărat al Austriei, totodată rege al Ungariei (1792-1830) şi rege al Boemiei (1792-1835). A fost şi tatăl arhiducesei Maria Luiza, a doua soţie a lui Napoleon.

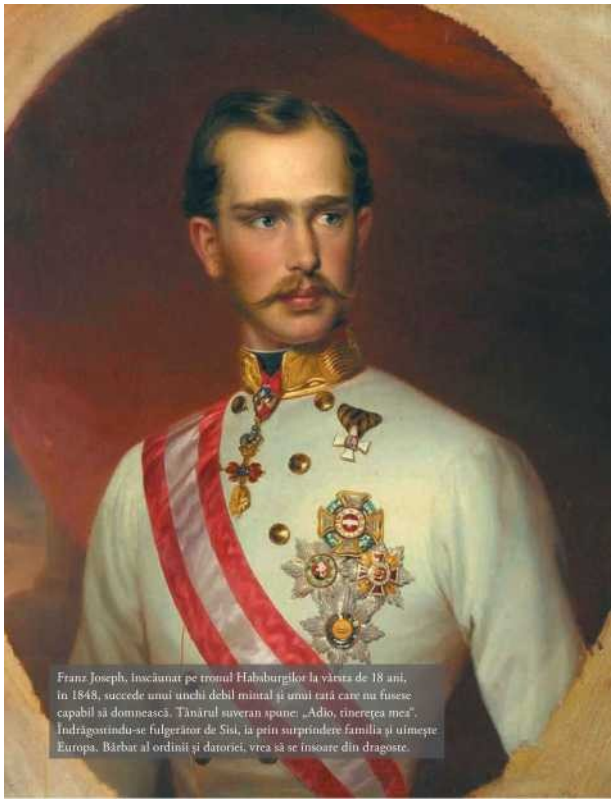

Franz Joseph, încăunat pe tronul Habsburgilor la vârsta de 18 ani, în 1848, succede unui unchi debil mintal și unui tată care nu fusese capabil să domnească. Tânărul suveran spune: „Adio, tinerețea mea". Îndrăgostindu-se fulgerător de Sisi, îa prin surprindere familia și uimește Europa. Bărbat al ordinii și datoriei, vrea să se însoare din dragoste.

mea, căci sunt convins că logodnica mea este înzestrată cu toate calităţile spirituale şi sufleteşti menite să mă facă fericit”. Ca răspuns, Nicolae I îl felicită pe Franz Joseph pentru alegerea sa, iar regele Bavariei, cu mult entuziasm, ţine să îşi dea consimţământul pentru această legătură matrimonială. Dar rămâne întrebarea: cum a fost posibil ca această tânără, încă o copilă aproape, necunos- când practic nimic din universul imperial, să cucerească într-un timp atât de scurt inima şi sufletul unui bărbat atât de meticulos? Portretele viitoarei împărătese aduc unele lămuriri. Este frumuşică, înaltă (1,72 m), subţire, dar nu prea zâmbitoare. Arhiducesa crede că ştie de ce: îi atrage atenţia Ludovikăi că fiica ei are dinţii cam galbeni şi că ar trebui să îi recomande să aibă mai multă grijă de dantura ei pe viitor. Ludovika o convinge pe Sisi să se spele mai energic pe dinţi! Sfatul a fost urmat negreşit, din moment ce, peste două luni, Franz Joseph îi va scrie mamei lui, cu prilejul primului său sejur la München, că Sisi „are acum dinţii perfect albi”.

Vor trece multe luni înainte ca Sisi sä fie pregătită pentru viitorul ei statut

În 31 august, după un sejur încântător la Bad Ischl, vine ceasul despărţirii, la Salzburg. Sisi şi ai săi se întorc în Bavaria, în timp ce datoria îl cheamă pe Franz Joseph la Viena, după ce a avut parte, cum spune el, de „cele mai fericite săptămâni" din viaţa sa. Ludovika va lua toate măsurile necesare pentru a o pregăti pe „fiica ei să devină împărătească". Sisi trebuie să înveţe urgent franceza, limba diplomaţiei, şi italiana, care se vorbeşte în provincii
importante ale Imperiului: Lombardia şi regiunea Veneto. Cât despre limba maghiară, este dibuit la München un profesor pitoresc, care trăieşte în condiţii meschine, contele Johann Mailath, autor al lucrării *Istoria statului imperial austriac*. Este ungur, desigur, însă pare mai degrabă favorabil Austriei, ceea ce le displace maghiarilor liberali, şi este în acelaşi timp extrem de mândru de ţara sa, ceea ce îi nelinişteşte pe austrieci. Dar esenţial e faptul că o încântă pe Sisi cu povestirile lui, care durează uneori atât de mult, încât şi restul familiei vine să le asculte cu multă plăcere. Acest dascăl sădeşte în mintea viitoarei împărătese un grăunte care va încolţi mai târziu, dragostea pentru Ungaria şi gândul că este cu neputinţă

ca această ţară atât de mândră să existe într-o dependenţă completă faţă de un stat tutelar. Pasiunea pentru politică nu s-a născut încă, însă preocuparea se face deja simţită. În afară de aceste lecţii de democraţie la care Sisi aderă de bunăvoie, există şi momente mai penibile, prilejuite de confecţionarea trusoului şi a garderobei sale, când în interminabile şedinţe cu croitorii trebuie să probeze tot felul de toalete – o adevărată bătaie de cap pentru mama ei, pe care totul o panichează: teama că rochiile nu vor fi considerate demne de o împărătească a Austriei şi, mai ales, ideea că fiica ei va trebui să se rupă de viaţa simplă pe care o ducea până atunci. O îngrijorează deopotrivă şi poemele, pe care Sisi le compune despre Possenhofen şi despre malurile lacului Starnberg, cu versuri pătrunse de o tristeţe ce simbolizează despărţirea ei forţată şi prematură de anii copilăriei.

Tratativele pentru a fixa data şi locul cununiei sunt lungi. În cele din urmă, ceremonia se va desfăşura la Viena, în 24 aprilie 1854. Ludovika ar fi preferat München şi începutul verii, pentru a se mai bucura un pic de prezenţa fiicei ei acasă, însă opinia ei contează prea puţin. Nu Ludovika este cea care decide, ci împăratul.

Un suveran pe care logodna îl va face tolerant, din moment ce se zvoneşte că sunt iminente diverse măsuri de graţiere şi indulgenţă. Şi se insinuează că buna dispoziţie a lui Franz Joseph

decurge din faptul că este atât de îndrăgostit. O primă şi involuntară influenţă politică a viitoarei împărătese. Franz Joseph vine să o vadă pe Sisi de trei ori la München. Şi merită toată lauda, căci nu există deocamdată o cale ferată care să facă legătura între Viena şi München, ceea ce îl obligă să ocolească prin Praga. De fiecare dată, călătoria durează peste o zi. Însă dorul de logodnica lui este atât de arzător, încât niciun obstacol nu l-ar putea opri. Soseşte întotdeauna încărcat de cadouri, în general bijuterii. Va fi la München când Sisi împlineşte 16 ani, în 25 decembrie 1853. Sisi va primi şi un papagal, un dar original care o va umple de bucurie, iar din partea arhiducesei Sophie, nişte mătănii şi un buchet de trandafiri din serele de la Schönbrunn. Un cadou modest, dar Franz Joseph o ajută să compună cuvenita scrisoare de mulţumiri.

La întoarcerea la Viena, după Crăciun, împăratul nu mai poate ignora agravarea situaţiei dintre Constantinopol şi Sankt-Petersburg: pe 1 noiembrie, Imperiul Otoman declarase război Rusiei. Acum, criza a devenit internaţională: Franţa si Marea Britanie vor trimite

nave de război spre Marea Neagră şi peninsula Crimeea. Franz Joseph nu ştie ce să facă. Primeşte sfaturi contradictorii şi nu a decis încă de ce parte va înclina Austria în acest conflict. Ţarul Nicolae I este din ce în ce mai exasperat

de lipsa de sprijin din partea împăratului Austriei, pe care îl consideră ingrat, având în vedere ajutorul pe care el i-l acordase fără nicio reticenţă tânărului împărat, cu prilejul revoltelor din Ungaria, în 1848—1849. De fapt, Franz Joseph păstrează gustul amar al înscăunării fără strălucire de care a avut parte la Olmütz, departe de Viena tulburată pe atunci de răzvrătiri.

Franz Joseph
şi Sisi

Coroana i-a fost aşezată pe creştet într-o atmosferă frizând clandestinitatea. Decide, aşadar, să îsi ia revanşa la Viena, conferind nuntii
sale, în capitală, fastul unei ceremonii spectaculoase de anvergura unei încoronări, inspirându-se pentru asta din ceea ce organizase împăratul Napoleon al III-lea, în 30 ianuarie 1833, când se căsătorise cu frumoasa împărăteasă Eugénie, la Notre-Dame din Paris. Nepotul lui Napoleon făcuse din acel eveniment un triumf popular şi politic. Franz Joseph vrea să îi urmeze exemplul.* Contractul nupţial este semnat la începutul lunii martie 1854. Ducele Max, tatăl lui Sisi, îi dă o zestre constând în 50 000 de florini şi un trusou. Franz Joseph oferă 100 000 de florini, la care se va adăuga, desigur, tradiţionala *Morgengabe* („darul de dimineaţă"), o sumă de 12 000 de ducaţi vărsată după consumarea căsătoriei. împăratul se arată generos şi nu vrea să se spună că zestrea viitoarei împărătese este modestă, la fel ca familia din care aceasta provine. Precauţia nu va servi la nimic: bârfele si clevetelile vienezilor vor lua în derâdere ori-
ginile miresei, considerate nesatisfăcătoare. Spre deosebire de mama şi mătuşa ei, Sisi nu este fiică de suveran...

Joi, 20 aprilie 1854, la München, cu prilejul unei liturghii în palatul părintesc unde a văzut lumina zilei, Sisi îşi ia rămas-bun de la familie si servitori, dintre care mulţi o ştiau de când se născuse,

şi le împarte daruri. Ducesa Elisabeta din Bavaria a renunţat acum la drepturile ei (ipotetice) asupra coroanei casei de Wittelsbach şi îşi ia la revedere de la universul ei. într-o berlină descoperită,

Pe vremea Sfântului Imperiu Roman de Naţiune Germană, locul încoronării împăraţilor nu era fixat aprioric, ceremonia desfăşurându-se în diverse oraşe renane din Imperiu, cum ar fi Mainz şi, la început, Aachen. Nu a avut loc niciodată o asemenea ceremonie sacră la Viena, care va fi ridicată totuşi la rang de capitală imperială, unde fastuoasele *regalia* sunt păstrate şi astăzi.

trasă de şase cai, care îşi croieşte drum prin mulţimea emoţionată care o ovaţionează, tânăra se ridică în picioare şi salută, pentru prima oară. Miinchenul şi Bavaria se mândresc cu ea, în timp ce Sisi plânge întristată, având sentimentul că părăseşte tot ceea ce a iubit şi iubeşte în continuare. Poate ea oare să rămână bavareză, devenind totodată austriacă? În acea seară, Franz Joseph se pregăteşte să plece din Viena pentru a ieşi în întâmpinarea verişoarei lui, pe care o iubeşte. Pare senin şi vesel, chiar dacă, înainte de plecare, a semnat un tratat de alianţă austro-prusacă, în speranţa că Războiul Crimeii nu se va extinde în Europa: nunta este peste patru zile! În 21 aprilie, la ora două după-amiaza, escorta lui Sisi ajunge la Passau, oraşul de frontieră între Bavaria şi Austria, unde debitul Dunării se dublează efectiv, graţie apelor afluentului ei Inn.

Suita bavareză urcă la bordul vaporului lui Franz Joseph, escortat de două vapoare austriece împodobite festiv. La ora şase seara, ajung la Linz, prima escală pe

teritoriul Habsburgilor. Clopote răsunând frenetic, flamuri, stindarde şi drapele fluturând în vânt, cuvântări ale autorităţilor locale şi mai ales, ceea ce nu era prevăzut, prezenţa lui Franz Joseph: este pentru prima oară când Sisi va fi tratată oficial drept viitoarea împărătească a Austriei.

Franz Joseph îşi sărută logodnica în fata mulţimii: asa ceva nu s-a mai pomenit vreodată la Viena!

Seara, la teatrul din Linz, are loc o reprezentaţie de gală cu o piesă de circumstanţă, *Trandafirii Elisabetei*, urmată de un spectacol de

o

Elisabeta de Wittelsbach, Sisi, în 1853, cu un an înainte de căsătorie. Născută la München, își petrece copilăria la castelul familial din Possenhofen (în fundal, la dreapta), pe malul lacului Starnberg, iubește natura, animalele și visează la o existență simplă.

lumini şi de o retragere cu torţe. Franz Joseph nu simte oboseala: pleacă înapoi la Viena, la ora patru şi jumătate dimineaţa! Peste trei ceasuri, în 22 aprilie, Sisi şi ai săi se îmbarcă pe cel mai frumos vapor cu zbaturi navigând pe Dunăre, *Franz Joseph*, a cărui punte s-a transformat parcă într-o grădină plutitoare, graţie munţilor de trandafiri tăiaţi în acea dimineaţă la Schönbrunn şi care acoperă acum chiar şi copastiile vasului. Nava arborează drapelul Austriei (roşu şi alb), al Bavariei (alb şi albastru) şi al Habsburgilor (galben şi negru).* Din ordinul împăratului, pe o distanţă de 250 de kilometri, singurul vapor care are dreptul să navigheze este cel al logodnicei lui.

Rând pe rând, se perindă pe mal abaţia Melk, turnurile din Dürnstein şi alte locuri istorice, toate împodobite festiv. Malurile fluviului sunt înnegrite de puzderia de oameni, fanfarele cântă imnul imperial între

două salve de tun. Toţi vor să o vadă pe logodnica împăratului, care salută de pe punte, fluturând o batistă de dantelă. Apoi, Sisi coboară înapoi în cabina cu pereţi tapetaţi cu catifea purpurie; urmează să îşi schimbe toaleta, înainte de a sosi la Nussdorf, o suburbie a Vienei unde Beethoven venise să găsească inspiraţia pentru muzica sa. Sisi reapare într-o rochie de mătase roz cu crinolină, gătită cu un mantou alb, o mantilă din dantelă albă şi o adorabilă pălărioară, albă şi ea. Toate clopotele bisericilor din regiunea vieneză răsună într-un neîntrerupt şi irezistibil canon melodios. Manevra de acostare nu s-a încheiat când împăratul sare la bordul navei, o cuprinde în braţe pe Sisi şi

în ciuda proclamării republicii în Austria şi, respectiv, în Germania, după Primul Război Mondial, culorile naţionale ale Austriei şi Bavariei au rămas aceleaşi.

o sărută în faţa miilor de spectatori. Aşa ceva nu se mai pomenise vreodată în istoria vieneză! Gândindu-ne la primul sărut în public, în balconul Palatului Buckingham, între Charles şi Diana, în 29 iulie 1981, apoi la sărutul care s-a produs în acelaşi loc între Kate şi William, în 29 aprilie 2011, constatăm că sărutul dintre Franz Joseph şi Sisi avusese loc cu aproximativ o sută treizeci de ani înainte! Apoi, arhiducesa Sophie urcă la bord, pentru a o saluta pe logodnică. După aceea, toată lumea coboară şi se îndreaptă spre o clădire decorată magnific, unde urmează să se desfăşoare o recepţie, cu prilejul căreia viitoarea împărăteasa le va fi prezentată

autorităţilor din regiune, reprezentanţi ai clerului, ai armatei, ai nobilimii, precum şi guvernatorului provinciei şi arhiepiscopului Vienei, cardinalul Rauscher, însărcinat să ţină o alocuţiune de bun venit. Franz Joseph îi prezintă viitoarei sale soţii pe fiecare dintre aceste personalităţi. Instituţiile unui imperiu la scară redusă. Călătoria continuă, dar de data aceasta într-un cortegiu de căleşti. În prima caleaşcă, iau loc suveranul şi viitorul său socru, ducele Max; în cea de-a doua, arhiducesa Sophie şi Sisi; în cea de-a treia, Ludovika şi arhiducele Franz Karl, tatăl împăratului. Sosesc astfel la Schonbrunn, îndreptându-se spre salonul de ceremonii, unde se desfăşoară evenimentele familiale. încăperea este dominată de un portret al împărătesei Maria Tereza, înfăţişată ca suverană atotputernică; ea a fost cea care a făcut din acest castel atât o reşedinţă [3] > > de vară, cât şi sediul guvernului său, altfel spus un centru al politicii europene. Franz Joseph îi prezintă lui Sisi pe cei trei fraţi ai lui, dintre care niciunul nu era însurat în acea vreme. Ferdinand Maximilian, pe atunci în vârstă de 22 de ani, este foarte diferit de fratele lui mai mare, mai vesel (dar va deveni foarte repede melancolic), fermecător şi mai degrabă liberal, foarte popular, ceea ce împăratului nu-i convine deloc. De asemenea, el este şi preferatul mamei lui.* Al doilea frate al împăratului, Karl Ludwig, are 21 de ani în 1854. Având preocupări artistice şi fiind foarte religios, acesta nu a jucat niciodată vreun rol politic – erau chestiuni care nu-l interesau. Va fi totuşi tatăl arhiducelui moştenitor –

Franz Ferdinand, asasinat la Sarajevo în 28 iunie 1914 –, şi bunicul ultimului împărat şi rege al Austro-Ungariei, Carol, al cărui fiu, cel dintâi născut dintre copiii pe care i-a avut, va fi arhiducele Otto, strălucit şi înfocat european. Al treilea frate al lui Franz Joseph, Ludwig Viktor, are 12 ani în momentul căsătoriei lui Franz Jospeh. Mai târziu, va crea numeroase probleme împăratului: homosexual, plăcându-i să se travestească în femeie, surprins în posturi jenante la băile publice şi implicat în diverse scandaluri, amator de cleveteli şi neiubit de nimeni, acesta va fi surghiunit într-un castel în

în 22 iulie 1832, în zorii zilei, ducele de Reichstadt, „Vulturaşul", fiu al lui Napoleon şi al Măriei Luiza, murise la Schönbrunn, răpus de tuberculoză la vârsta de 21 ani. în urmă cu cincisprezece zile, arhiducesa Sophie, care era foarte apropiată de prinţ şi îi ţinea companie adesea, dăduse naştere celui de-al doilea fiu al ei, Ferdinand Maximiliam. La moartea ducelui de Reichstadt, reacţia lui Sophie fusese atât de puternică, încât starea ei – arhiducesa era de nerecunoscut şi aproape inertă – suscitase un zvon supărător: nu cumva îl iubise şi îl iniţiase pe cel pe care îl alinta Franzi, cu acelaşi diminutiv pe care îl folosea şi pentru fiul ei cel mare, Franz Joseph? Cumva ducele de Reichstadt era tatăl lui Ferdinand Maximilian? Ipoteza, neconfirmată, dar nici neverosimilă, ar presupune că fratele mai mic al lui Franz Joseph avea în el sânge de Bonaparte! Până în ziua de azi, oficial vorbind, nu s-a efectuat nicio analiză pentru a rezolva această enigmă delicată, care stârneşte controverse în rândul istoricilor. Rămăşiţele fiului lui Napoleon, în afară de inima sa, au fost repatriate la Paris, la Domul Invalizilor, din ordinul lui Hitler, în 13 decembrie 1940, contrar afirmaţiilor susţinute de Bernard-Henry Levy în *Le Monde* din ziua

de joi, 2 martie 2000.

apropiere de Salzburg. în fine, Franz Joseph avusese şi o surioară, Maria Anna, născută în 1835 şi moartă în 1840.

Apoi, lui Sisi îi sunt prezentate alte rude Habsburg şi Wittelsbach, după care vine rândul marilor oficiali de la curte. Urmează momentul înmânării cadourilor, cel mai însemnat fiind o diademă cu smaralde. Această bijuterie, care era expusă la Schonbrunn, căzuse pe jos, din vina unei mătuşi bătrâne a lui Franz Joseph. A trebuit să fie reparată în pripă de către un giuvaergiu al curţii, însă arhiducesa Sophie nu putuse să nu vadă în acest incident un semn de rău augur... Apoi, Franz Joseph îi prezintă lui Sisi personalul „Casei" ei (căci bavarezele care o acompaniază trebuie să se retragă, după primirea darurilor). Iat-o, aşadar, pe prima doamnă de onoare a viitoarei împărătese, contesa Esterhâzy-Liechtenstein, 56 de ani, care are aproape un rol de guvernantă, austeră şi preţioasă. Sisi simte imediat o aversiune împotriva ei, comparabilă poate cu sentimentul Măriei Antoaneta faţă de doamna de Noailles, prima doamnă de onoare a reginei, pe care aceasta o va porecli „Madam Etichetă". Sunt prezentaţi apoi, cu respect, şambelanul, prinţul Lobkowitz, şi două doamne de onoare, contesa Lamberg şi contesa Bellegarde, tinere şi agreabile. Iată, în fine, un secretar, o cameristă, două femei de serviciu, două slujnice, un valet de cameră, un portar, patru lachei, un alt valet de cameră şi o subretă! O adevărată

casă imperială!

Ultima îndatorire din acea zi este să apară în balconul castelului Schonbrunn, la primul etaj, unde obloanele verzi se armonizează cu faţada galbenă a clădirii, în faţa unei mulţimi imense. Urmează, în sfârşit, un mare dineu de gală. Sisi este epuizată! Dar este nevoită să se culce târziu...

După zile istovitoare, Sisi este împărătească la 16 ani

În dimineaţa de 23 aprilie, logodnicii şi familiile lor sunt conduşi la Theresianum, un lung edificiu cu linii severe, datând din secolul al XVII-lea, unde Maria Tereza instituise un colegiu destinat pregătirii tinerilor aristocraţi pentru cariere publice, o adevărată şcoală de diplomaţi. Sisi îi întâlneşte acolo pe înalţii dregători ai curţii, care o vor escorta pentru intrarea sa solemnă în Viena. Târziu, după-amiaza, după pregătiri foarte lungi, înveşmântată într-o rochie cu trenă dintr-un lamé roz-argintiu şi purtând pe cap o somptuoasă diademă de diamante, Sisi urcă împreună cu mama ei într-o maiestuoasă caleaşcă trasă de opt cai lipiţani. La rândul său, împăratul pleacă direct la Hofburg, palatul imperial. Trăsura lui Sisi este prevăzută cu geamuri mari, pentru ca mulţimea să o poată vedea pe cea care va deveni împărătească a doua zi. Lumea observă că tânăra mireasă este emoţionată, extenuată şi înlăcrimată. Cortegiul este impresionant, cu lachei care păşesc lângă portiere şi în

dreptul cailor gătiţi cu panglici roşii cu auriu, împletite în coama lor albă. Această
calească este urmată de trăsura şambelanului, înhămată doar cu
şase cai, şi de trăsurile doamnelor de onoare şi ale personalului casei împărătesei. În fruntea alaiului, trompeţi de cavalerie, fanfara, gărzi călare. Sisi va inaugura un nou pod, podul Elisabeta, peste micul râu Wien (dar care va fi dărâmat după moartea ei). Apoi, cortegiul se îndreaptă spre vechile ziduri*; văzduhul răsună de dangătele tuturor

Actualmente în locul vechilor fortificaţii se desfăşoară circular celebrul Ring (inel) al Vienei, bulevardul flancat de clădiri istorice. Dărâmarea

clopotelor din oraş. în centru, străzile şi pieţele sunt împodobite cu flori şi tapiserii; pe tot parcursul traseului, au fost montate tribune, pentru ca vienezii să poată urmări spectacolul.

în fine, alaiul ajunge la Hofburg, reşedinţă imperială, unde Franz Joseph îşi aşteaptă mireasa. Vlăguită, gata să leşine, Sisi, înlăcrimată, se împiedică atunci când coboară din caleaşcă: clă- tindu-se pe picioare, diadema i se loveşte de portieră. încă un semn de rău augur? în aripa Amalienburg a edificiului, unde locuise ţarul Aleksandru I în timpul Congresului de la Viena, Sisi trebuie să suporte noi prezentări – generali, ofiţeri, personalul palatului şi soţiile lor. Trebuie subliniat că acest interminabil traseu are loc în aclamaţiile mulţimii.

După şase ani de la revoluţia din 1848, Viena îi ovaţionează pe împărat şi pe viitoarea lui soţie. Era o revanşă pentru împărat care, după acele evenimente violente, nu cedase nimic din prerogativele puterii sale absolute şi se arătase necruţător faţă de capii revoltei. Dar căsătoria lui este totodată prilejul de a-şi arăta bunăvoinţa şi de a afişa o formă de iertare. Astfel, suveranul graţiază două sute de deţinuţi întemniţaţi pentru delicte politice, iar alţi o sută de puşcăriaşi beneficiază de reducerea pedepsei la jumătate. în fine, împăratul decretează „o amnistie generală pentru crimele de lezmaiestate şi încălcare a ordinii publice în 1848 în Galiţia". Pe de altă parte, se ridică starea de asediu la Viena, la Graz, în Ungaria, precum şi în Lombardia şi regiunea Veneto. La Praga, pedeapsa cu moartea, pronunţată împotriva unui grup de opt tineri din înalta societate cehă, este comutată în muncă silnică. Aceste aspre sentinţe erau consecinţa tentativei de asasinare

zidurilor şi amenajarea bulevardului au fost iniţiate de Franz Joseph în 1857. *(N. red)* ' a împăratului, din 18 februarie 1853. în acea zi, la Viena, un pic după ora douăsprezece şi jumătate la amiază, un fost croitor se năpustise asupra lui Franz Joseph care, de pe un bastion al zidurilor, urmărea manevrele militare ale trupelor. înarmat cu un cuţit cu lamă lungă şi dublu tăiş, bărbatul îl atacase pe suveran. însă cu o clipă înainte, ţipătul unei femei îl alertase pe împărat; suveranul întorsese capul, iar lama cuţitului alunecase între gulerul uniformei şi inelul metalic al cravatei.

Lipsiseră doar câţiva centimetri, pentru ca Franz Joseph să fi fost înjunghiat. împăratul interzisese ca agresorul său, un ungur pe nume János Libényi, să fie executat. Rana, mai benignă decât se crezuse, a bulversat opinia publică şi a sporit popularitatea împăratului, victimă a primului atentat contra unui Habsburg. Monarhul fusese salvat de uniforma sa, un adevărat simbol...

Atenuarea pedepselor confirmă faptul că Franz Joseph, deşi atât de îndrăgostit de Sisi, vrea să facă din căsătoria lui şi o revenire „la starea normală a lucrurilor", ştergând astfel amintirea coşmarului din 1848 şi a precipitatei lui înscăunări atât de departe de Viena. Mai mult chiar, împăratul împarte o sumă mare de bani (2 000 000 de florini) pentru „a uşura povara sărăciei existente"; fondurile vor fi repartizate în diversele provincii ale Imperiului. Nu este de mirare dacă la sfârşitul acelei zile, la Hofburg, domneşte o stare de epuizare generală.

24 aprilie 1854. Cununia este celebrată la ora şapte seara, de către cardinalul Rauscher, în Biserica Augustinilor, parohie a curţii, situată foarte aproape de Hofburg.* Din cauza orei înaintate

Aceasta este biserica în care se află inima ducelui de Reichstadt, „Vultu- raşul", într-o urnă înconjurată de o panglică tricoloră.

a ceremoniei, seara se anunţă deosebit de încărcată. în biserica drapată toată în roşu, mii de sfeşnice aprinse

lumineazã scânteietor nestematele podoabelor. Dupã o predicã extraordinar de lungã a „cardinalului guraliv” şi dupã binecuvântarea nupţialã, tânãrul cuplu este condus la palatul imperial. Sisi este împãrãteasã. Protocolul îşi reintrã în drepturi: Buol, ministrul afacerilor externe (un personaj mediocru şi care va fi un sfetnic prost în privinţa Rãzboiului Crimeii), prezintã cuplului imperial pe militarii victorioşi în 1848—1949, îndeosebi pe celebrul mareşal Radetzky, care, în ciuda vârstei înaintate – 82 de ani –, zdrobise revolta sarzilor, iar apoi pe cea a piemontezilor. Johann Strauss-tatãl i-a dedicat acestui erou naţional un celebru marş triumfal. Cuplul imperial trebuie sã reziste în continuare, urmând sã le fie prezentate soţiile diplomaţilor în sala de festivitãţi şi apoi sã le fie oferite alte felicitãri în sala de ceremonii. Oare festivitatea asta nu se va mai termina niciodatã? în ciuda oboselii, împãrãteasa recunoaşte douã verişoare bavareze, Aldegonde şi Hildegarde, pe care vrea sã le îmbrãţişeze.

Oroare în rândurile asistenţei! Cu un aer jalnic, cea care n-ar fi vrut sã fie decât Sisi, spune:

— Dar sunt verisoarele mele!

>

Neînduplecatã, arhiducesa o pune la punct pe nepoata şi nora ei:

— Unei împãrãtese i se sãrutã doar mâna, fãrã a fi omise nici

reverenţele. Dar fãrã îmbrãţişãri familiale!

, > >

După aceste corvezi extenuante, cuplul imperial părăseşte palatul, pentru a traversa din nou oraşul într-o trăsură descoperită, trasă doar de doi cai. întreaga Vienă în straie de sărbătoare îi salută triumfal. Când revin la Hofburg, un supeu solemn este servit la ora zece şi jumătate seara. Reprezentaţia oficială s-a

terminat. A venit, în fine, momentul intimităţii pentru tinerii soţi, dacă se poate spune aşa, căci Sophie va scrie în jurnalul ei: „Eu şi Ludovika am condus-o pe proaspăta mireasă în camera ei. Am lăsat-o cu mama ei şi m-am instalat în cabinetul de lângă odaia ei, până când s-a băgat în pat, după care l-am căutat pe fiul meu şi l-am adus lângă tânăra lui nevastă care, atunci când i-am urat noapte bună, stătea cu faţa ascunsă în pernă, sub splendidul ei păr bogat, aidoma unei păsărele care se piteşte speriată în cuibul ei”.

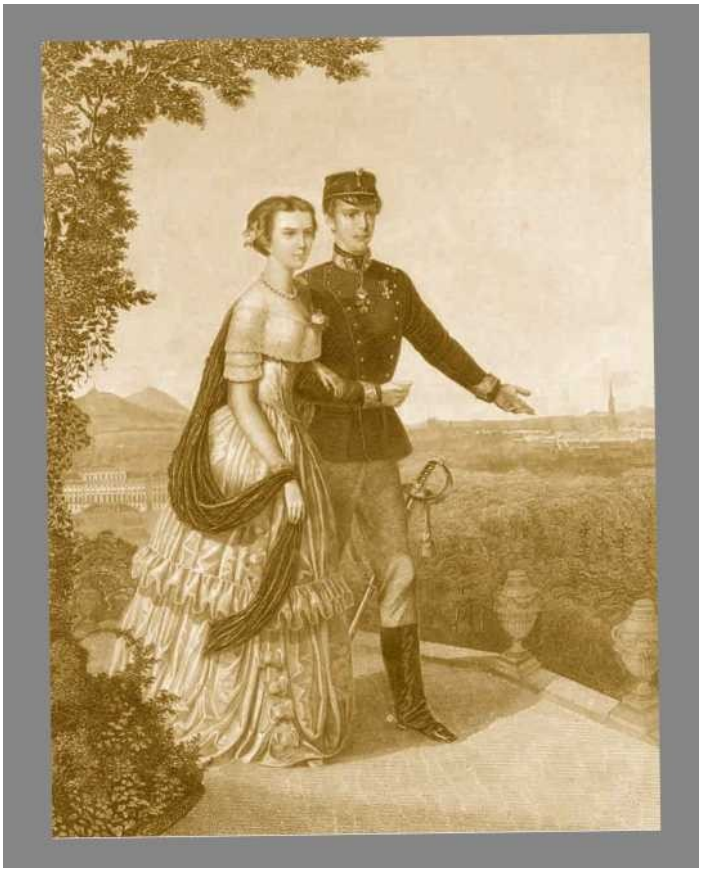

O lună de miere sub supraveghere

Cu prilejul căsătoriei lui Franz Joseph şi Sisi în primăvara anului 1854, sunt puse în circulaţie nenumărate stampe şi ilustraţii înfăţişând cuplul imperial. Aici, pe colinele din apropierea Vienei, se

pot desluşi în depărtare castelul Schonbrunn (la stânga) şi catedrala Sfântul Ştefan.

Cele două surori, mame emoţionate, s-au retras. Liniştea a pus stăpânire în sfârşit pe vechiul palat, însă afară, în noaptea vieneză, zeci de mii de oameni continuă se se distreze până în zori. Pentru Ludovika, sentimentul dominant este îngrijorarea: va putea oare fiica ei să suporte această nouă viaţă, în care fiecare gest al său va fi spionat? Pentru Sophie, satisfacţia datoriei împlinite capătă întâietate: *ea* s-a sacrificat pentru fiul ei, care acum s-a însurat; *ea* nu va precupeţi niciun efort pentru a face din nepoata sa o împărătească, aşa cum visase *ea* să fie.

Franz Joseph şi Sisi au în fine dreptul să fie soţ şi soţie. Singuri. Însă această libertate, cu toate secretele pe care le implică, este tulburată încă de a doua zi dimineaţă. Ludovika şi Sophie sunt deja pregătite! Chiar dacă se dăduseră la o parte în seara dinainte, acum nu pregetă să revină, luându-i prin surprindere pe cei doi soţi care, foarte devreme dimineaţa, iau micul dejun în cabinetul de lucru al împăratului. Cele două mame nu s-au putut abţine să nu „vină să afle noutăţile”, ca două inspectoare indecente şi curioase ale vieţii conjugale. Desigur, cu o falsă delicateţe, se prefac că nu vor să deranjeze, însă, dacă tot au venit, Franz Joseph nu se încumetă să le gonească. Chiar şi uniţi prin legământul lor nupţial, cei doi soţi nu au dreptul la intimitate şi trebuie să fie mereu ca pe scenă. Iar ideea de a fugi în lume, ca doi îndrăgostiţi într-un voiaj de nuntă, este de neconceput în viitorul apropiat; dimpotrivă, lumea

pretinde ca împăratul şi împărăteasa să se arate pretutindeni, să fie prezenţi la ceremonii şi să onoreze diverse obligaţii. Cuplul lor întruchipează renaşterea Imperiului. Chiar dacă, în mod evident, nu am putea reconstitui prima noapte a tinerilor căsătoriţi, din jurnalul arhiducesei aflăm că fiul ei este „radios, pe chipul lui se citea cea mai suavă fericire (Slavă Domnului!), iar Sisi părea aşa de emoţionată când mama ei a strâns-o în braţe”.* Dar mai credibilă, după cum crede Brigitte Hamann, este această remarcă a arhiducesei: „Fiecare dintre cei doi soţi discută atunci în particular cu mama sa”.† începea astfel insuportabila anchetare a celui mai intim domeniu al vieţii lor. Se poate presupune că au pus întrebări foarte precise, care n-au avut însă decât un singur răspuns: căsătoria nu fusese consumată. Şi ne putem imagina cum acest secret, preluat şi retransmis de servitorimea palatului, devine foarte repede o bârfă a curţii. Pentru arhiducesa Sophie, un asemenea comportament este cum nu se poate mai normal. Pornind de la propria-i căsnicie, căpătase deprinderea de a controla totul în familia ei, atât viaţa soţului ei, un om fără personalitate, cât şi existenţa celor patru fii ai ei, cărora li se părea absolut firesc să se supună exigentelor mamei lor. Arhiducesa considera că îsi făcea doar datoria, ba > > [7]
chiar că se sacrifica pentru a asigura binele şi reuşita

*__Din documentele rămase după arhiducesa Sophie, aflate la Arhivele din Viena.__

† ***Ibid.***

odraslelor ei. În ceea ce îi priveşte pe tinerii miri, şi la cererea lui Franz Jospeh, arhiducesa Sophie se ocupase, în lunile perioadei de logodnă, să amenajeze apartamentele din palatul Fiofburg şi să supervizeze lucrările la Kaiservilla, viitoarea lor reşedinţă de vacantă de la Bad

Ischl. Iniţial, fusese doar o „căsuţă", pe care arhiducesa o închiria în fiecare vară. Fiul ei, împăratul, i-a cerut să o cumpere şi să o

Arhiducesa Sophie de Habsburg, mama lui Franz Joseph și a altor trei fii. Firea nevolnică a soțului ei, Franz Karl, o determină să preia rolul de cap al familiei, vădind o atitudine intransigentă în viața publică, dar și în viața personală care, în opinia ei, nu există. Ca mătușă și soacră, este foarte autoritară cu Sisi, căci ea o alesese pe sora acesteia, Helene, ca viitoare împărăteasă, numai că fiul ei îi ieșise din cuvânt...

extindă. Locul acesta era pentru el simbolic, din moment ce acolo Cupidon îi săgetase inima. La pavilionul central, se mai adăuga- seră două corpuri de clădire, astfel încât planul construcţiei era în formă de E, iniţiala numelui Elisabetei. Cât despre apartamentele din Hofburg, Sophie fusese cea care alesese încăperile ce alcătuiau apartamentul conjugal; acesta consta dintr-o anticameră, o sufragerie, o sală de recepţie, un salon, un birou şi o cameră comună.

Sufrageria era acolo doar de formă, întrucât nu exista bucătărie, iar cuplul imperial putea mânca în apartament doar micul dejun, ştiut fiind că mesele principale se desfăşurau obligatoriu în familie. Cât despre o cameră de baie, aşa ceva nu se pomenise în palat; trebuiau să se mulţumească cu nişte *căzi* care erau aduse dimineaţa. Abia mult

mai târziu, într-o altă parte a palatului Hofburg, avea să fie instalată o adevărată cameră de baie, care poate fi văzută şi azi. O spectaculoasă victorie pentru Sisi, care nu putea concepe să trăiască fără să facă baie zilnic. Apartamentele erau decorate somptuos; Sophie căutase prin colecţiile şi comorile imperiale, apelase la cei mai buni tapiseri şi decoratori din Viena. În ciuda dorinţei de a crea o ambianţă magnifică pentru tânărul cuplu, Sophie fusese nevoită ca pentru aceste lucrări să se limiteze la un buget destul de redus. Franz Joseph veghea cu stricteţe să nu se cheltuiască prea mulţi bani, nu din avariţie, ci, subliniază Brigitte Hamann, fiindcă,

„împăratul Ferdinand cel Blând renunţase, ce-i drept, la tron în 1848 pentru a se retrage în castelul din Praga, dar îşi păstrase toate bunurile; astfel, imensele domenii imperiale, care aduceau anual milioane şi milioane de florini, nu aparţineau împăratului domnitor, ci predecesorului său, chiar dacă acesta abdicase. Abia după moartea lui Ferdinand, în 1875, toată această avere îi va reveni lui Franz Joseph". Până la această dată însă, standardul vieţii personale a împăratului a fost modest, păstrând totuşi un înşelător fast,
conform uzanţelor curţii. încă de la începutul mariajului lor, Franz Joseph a fost însă generos cu Sisi şi avea să fie mereu.

în Prater, împărăteasa redevine Sisi, tânăra pasionată de circ

Nescăpându-i din ochi pe tinerii căsătoriţi, Sophie află, la fel ca întreaga curte, că mariajul a fost în fine consumat în a treia noapte, în acea dimineaţă, Sisi îi spune soţului că ea refuză să apară la micul dejun familial. Nu mai suportă aceste priviri mute şi iscoditoare. Discuţia a fost pesemne lungă şi neplăcută, căci Franz Joseph pare însingurat, „aşteptând ca scumpa lui Sisi să se trezească din somn". Evident, este doar un pretext, iar Sisi, îndurerată, trebuie să se expună privirii impudice a soacrei ei.

Zilele de după cununie sunt încărcate de obligaţii, îndeosebi prezentarea diverselor delegaţii din Imperiu, inclusiv Ungaria. Cu acest prilej, împărăteasa îmbracă pentru prima oară costumul naţional maghiar, pe care îl poartă admirabil, în timp ce Franz Joseph are uniforma de husar ungur. împăratul Austriei deţine patruzeci şi şapte de titulaturi, care alcătuiesc aproape un anuar al Europei Centrale, însă Ungaria rebelă are o importanţă deosebită. în faţa strălucirii lui Sisi, care suscită o vizibilă fervoare, suveranul le spune delegaţilor, în limba lor:

— Dumnezeu să vă binecuvânteze! în curând, o voi aduce în Ungaria pe regina voastră şi sper că o veţi întâmpina frumos!

Şarmul şi, mai ales, tinereţea noii împărătese înviorează miraculos atmosfera vetustă a palatului Hofburg, care nu mai cunoscuse o însufleţire comparabilă, decât cu prilejul Congresului de la Viena. împăratul însuşi pare transformat şi, în ciuda crizei din Crimeea şi a proastei dispoziţii a ţarului Rusiei, afişează o mină fericită şi optimistă. Privirea lui albastră a căpătat o căldură lăuntrică. După o audienţă, ducele Ernst de Saxa-Coburg şi Gotha, cumnat al reginei Victoria, scrie: „împăratul mi se pare extraordinar de schimbat în bine, mai energic, mai ager şi mai hotărât în mişcările sale. În ciuda unei situaţii politice nicidecum îmbucurătoare, se observă la el o vivacitate şi un fel de trezie nemaiîntâlnită. Fericirea casnică pare să aibă o influenţă cum nu se poate mai benefică asupra

temperamentului său[a].

Punctul culminant al acestor festivităţi este marele bal de la curte, din 27 aprilie, unde Sisi îi uluieşte pe toţi invitaţii, apărând înveşmântată în alb, cu un corsaj strâns pe talie şi purtând diamante în păr. Dar, din păcate, protocolul îi interzice să danseze cu soţul ei şi îi desemnează alţi parteneri de dans, aşa cum se întâmplă şi în cazul împăratului şi al partenerelor lui de dans; nu contează ca ei doi să se simtă bine împreună, ci să poată onora prin prezenţa lor cât mai multe personaje importante, mereu în numele diversităţii etnice a popoarelor din Imperiu. Din fericire, Johann Strauss-fiul este la pupitrul orchestrei şi va dirija, cu prilejul cotilionului final, o piesă muzicală compusă special pentru nunta imperială, îmbinând armonios imnul Imperiului şi cel al Bavariei.

A doua zi, după splendorile balului de la Hofburg, urmează o serată mai populară, în Prater, parcul de pe malul Dunării, unde s-a adunat toată Viena. Este un adevărat ritual, seara, să te plimbi în Prater, unde se perindă toată aristocraţia elegantă vieneză, în lungul cafenelelor în care răsună muzica şi pe aleile acestui imens parc, pe care împăratul Iosif al II-lea, fratele Măriei Antoaneta, îl deschisese pentru public. Circul berlinez Renz întâmpină cuplul imperial. Ce bucurie că familia Renz oferă acum un spectacol la Viena, într-un amfiteatru uriaş! În seara aceasta, este un program de gală, iar Sisi se simte în al nouălea cer de bucurie.

Acestei splendide amazoane, universul arenei îi este

familiar, graţie tatălui ei, şi va rămâne pentru ea întotdeauna un loc magic, unde poate fi ea însăşi. Cere să îi fie prezentat directorul circului, Ernest Renz. Un personaj pitoresc, analfabet, incult, însă un prodigios maestru de manej, care se pricepe să pună în mişcare douăzeci şi patru de cai în cadril! O legendă a circului european, un om simplu, dar autentic, pe gustul ei şi al tatălui ei.

Urmează un ultim bal în caruselul serbărilor imperiale, pentru care s-a apelat din nou la irezistibilul talent al lui Johann Strauss-fiul; în acest fel, se încheie festivităţile oficiale. Dar spre marea disperare a lui Sisi, toţi apropiaţii ei, părinţi, fraţi, surori şi veri, pleacă înapoi în Bavaria. Tânăra împărătească, zăpăcită de ceea ce trăieşte şi ceea ce i se impune la fiecare pas, nu a suportat această înlănţuire de corvezi decât graţie unor figuri familiare. Subit, se simte abandonată şi îşi dă seama că e măritată, că pentru ea se deschid zorii unei noi existenţe, că nu va mai putea locui cu familia ei, pe care nu o va mai revedea decât cu prilejul unor vizite. Un al doilea adio, la despărţirea de Bavaria, mai constrângător şi mai sfâşietor decât pre- cendetul rămas-bun. Ea, măritată?! De o săptămână deja? E posibil oare? Tânăra aceasta nu mai poate decide nimic, decid alţii pentru ea, ceea ce în viaţa ei aduce o bulversare greu de acceptat. Sisi este eroina unui spectacol permanent şi se ciocneşte necontenit de interdicţii. Iar Sisi greşeşte mereu! Cum adică să intre neanuntată si fără

să i se fi dat voie în biroul împăratului?! Aşa ceva nu se face. Franz Joseph, a cărui popularitate este în creştere datorită mariajului său, înţelege repede că în legătura lor matrimonială nu au parte de clipe de singurătate, în care să fie doar ei doi. Iar el e atât de îndrăgostit de soţia lui! A venit timpul, aşadar, ca perechea imperială să plece în luna de miere. Vor locui la castelul Laxenburg, situat la vreo cincisprezece kilometri la sud de Viena, nu departe de colinele pădurii, care inspiră atâtea melodii încântătoare, şi de satele de podgoreni. În sfârşit, Franz Joseph şi Sisi vor fi împreună, doar ei doi, fără prea multe priviri indiscrete. Singuri, în natură, departe de mulţime, speră împărăteasa, căreia îi vine atât de greu să îşi asume noul rol...

Ce şiretlicuri trebuie să folosească Sisi pentru a putea fi, în sfârşit, singură cu soţul ei • • •

Laxenburg, o reşedinţă de vară a curţii, este un castel reconstruit în timpul domniei Măriei Tereza, în mijlocul unui domeniu de două sute cincizeci de hectare. Ansamblul are exotismul grădinilor englezeşti, îmbogăţit cu chioşcuri cochete, grote şi cascade, care fuseseră foarte la modă în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Dar pasiunea pentru redescoperirea stilului gotic

este şi ea la mare cinste: imitând arhitectura medievală, pe o insuliţă se înalţă un castel, cu turnuri de pază şi vitralii. Sisi e încântată. În acest decor romantic, departe de privirile celorlalţi, într-o natură liniştitoare, în sufletul ei renaşte speranţa de a putea trăi o viaţă simplă alături de soţul ei. Dar, vai! iluziile ei se vor spulbera repede, căci Franz Joseph, considerându-se cel dintâi funcţionar al Imperiului său, nu îşi îngăduie nicio destindere. În fiecare dimineaţă pleacă la Viena, unde lucrează ca de obicei, şi nu revine decât seara, cu o singură excepţie – o vânătoare din când în când, prilej pentru cuplul imperial de a dispărea în pădure, însă tinerii soţi sunt mereu urmăriţi, de la distanţă, de un personal veghind la securitatea lor. Un împărat care a fost victima unui atentat nu poate să se plimbe neînsoţit. Când soţul ei, birocrat în timpul zilei, revine la castel, Sisi aleargă pe peluză ca să se arunce în braţele lui, însă gestul ei este taxat cu o mustrare severă, căci a cutezat să nu respecte bunele maniere de la curte. Într-adevăr, drama n-a făcut decât să se mute de la Hofburg la Laxenburg, cu tot roiul ei de personaje feminine, începând cu suita arhiducesei Sophie, care pretinde să îi „ţină companie[4] nurorii ei... Lucrul cel mai neplăcut este că tânăra împărăteasă, căreia nu i se dă dreptul să îşi organizeze timpul aşa cum i-ar plăcea ei, este supusă unui program cotidian strict. Un stol de doamne de onoare o escortează necontenit. Vrea ea să ia ceaiul cu Franz Joseph în ziua când acesta se întoarce mai devreme decât de obicei? Un cerc de doamne obsecvioase o

înconjoară cu celeritate. Vrea ea să hoinărească acum cu împăratul, fără vreun scop precis? Cei doi sunt nevoiţi să se refugieze în capelă, unde li se îngăduie o izolare provizorie. Foarte curând, întrucât suveranul pleacă în general devreme şi revine târziu, Sisi ajunge să îl vadă tot mai puţin. I se fură luna de miere, fiind mereu pusă sub supraveghere, şi cei doi soţi nu mai au posibilitatea de a fi singuri, decât în odăile lor. Dar împăratul, un truditor acerb al treburilor statului, se culcă devreme... De aceea, simţind că nu îl vede îndeajuns, lui Sisi îi vine ideea să îl acompanieze la Viena. Printr-un şiretlic, într-o dimineaţă, se strecoară în trăsură, iar Franz Joseph, emoţionat şi amuzat, nu se opune. Funestă ambiţie! Arhiducesa o fulgeră cu privirea: ce se crede ea, vreo soţie de negustor, de burghez, ba chiar de mic funcţionar, ca să se comporte aşa? A uitat deja că e consoarta împăratului, împărătească ea însăşi, şi că acest statut prespune îndatoriri, uzanţe, tradiţii? Rezumând această situaţie complicată în mod artificial, constatăm că tandreţea pudică, însă naturală şi spontană manifestată de Sisi, disperată că nu poate sta îndeajuns cu soţul ei, nu este înţeleasă totuşi de acesta. împăratul are datoria în sânge şi se teme că Rusia ar putea extinde Războiul Crimeii în principatele dunărene. Dar ce rost au aceste nelinişti în luna de miere a cuplului imperial? Iar arhiducesa, la rândul ei, nu are decât un obiectiv: să fie la curent cu tot ce se întâmplă, ca o inevitabilă mijlocitoare, ca o guvernantă arţăgoasă şi omniprezentă, evadată parcă de la curtea Spaniei. Dar Sisi se înşală

sub un aspect: în esenţă, Sophie nu caută să distrugă intimitatea tinerilor căsătoriţi, ci urmăreşte doar – şi negreşit fără îndemânare – să consolideze prestigiul imperial, să prelungească strălucirea regimului recâştigată cu prilejul serbărilor nupţiale, evitând orice pas greşit, orice mediocritate, orice atitudine deplasată, ba chiar familiară. Potrivit arhiducesei, această fericire conjugală este în primul rând o operaţiune politică şi nu ar putea înflori fără contribuţia ei. Sophie este convinsă că acest deziderat nu poate fi atins fără experienţa ei; şi, din moment ce acest mariaj s-a perfectat împotriva voinţei ei, consideră că ei îi revine rolul de a susţine funcţionarea oficială optimă a alianţei matrimoniale, fie şi cu riscul de a vicia viaţa intimă a soţilor. Mama împăratului îşi atribuie un rol de parapet salvator. „Nu este vorba să fii, ci să pari, or, tocmai în asta rezidă toată anevointa”*, observă contele Corti. Într-o corespondenţă adresată familiei ei, peste douăzeci de ani de atunci, Sisi scrie despre stupefacţia pe care a simţit-o, când i s-a interzis să fie singură sau măcar aproape singură cu soţul ei, pe parcursul unei zile. Sublinază, cu mândrie, cât de radios fusese Franz Joseph cu prilejul acestei escapade. Însă mânia pe care o provocase ea, ca noră şi nepoată, fusese atât de mare, încât adorabila ei iniţiativă nu a avut niciun viitor:

Egon César, conte Corti, *op. cit.*

„N-am mai făcut aşa după aceea”. Când o doamnă de onoare, deosebit de nesuferită, se plânge de

comportamentul neadecvat al împărătesei, aceasta li se destăinuie, printr-o scrisoare, părinţilor ei de care îi e dor; se simte spionată, criticată pentru felul cum se îmbracă, iar cel mai banal incident casnic devine aproape un scandal de stat! De fapt, arhiducesa şi brigada ei de doamne de onoare nu înţeleg că Sisi, smulsă brusc din lumea adolescenţei în urmă cu numai cincisprezece zile, nu poate dobândi peste noapte maturitatea unei femei adulte. La Laxenburg, Sisi se simte prizonieră, ca într-o colivie, şi încearcă să evadeze cu gândul printr-un poem, intitulat sugestiv *Pasărea captivă:*

Zadarnic sub cerul de-azur,
De dor eu mă topesc, în temniţă
Gratii crunte si reci Nostalgia
îmi insultă.

în 8 mai, neştiind că Austria şi Prusia susţin poziţia Franţei şi a Marii Britanii în Războiul Crimeii, Sisi scoate un nou strigăt, dar identic, într-un alt poem:

M-am trezit într-o temniţă,
Cu lanţuri grele la mâini.
Şi nostalgia mea mereu creste:
Iar tu, libertate, răpită mi-ai fost.

Absorbit de problemele din Crimeea, cufundat în rapoartele şi depeşele despre conflictul armat, împăratul nu se gândeşte să o informeze despre aceste lucruri şi pe soţia lui. Negreşit, acest militar care citeşte anuarul

ofiţerilor ca să se distreze (!) consideră că nu sunt treburi care să o poată interesa pe o tânără, fie aceasta chiar nevasta lui. Ce-ar putea ea înţelege din toate astea?! însă îşi dă seama de starea depresivă a lui Sisi şi îi promite că vor merge împreună, doar ei doi, să se plimbe călare... fără escortă! Un miracol cu care contele Griinne nu pare de acord, pesemne mai mult din raţiuni de securitate decât în numele convenienţelor. Domeniul castelului Laxenburg este lipsit de primejdii, dar, oricum... Bucuria lui Sisi nu este greu de imaginat, ştiind că va putea fi în sfârşit singură cu soţul ei toată ziua, în această escapadă fără martori în pădure. Isprava – o adevărată aventură reuşită! – va fi repetată, spre marea fericire a soţilor înamoraţi. Sisi se simte eliberată! Iar mama împăratului n-a putut să se opună acestor escapade... Datoria şi rebeliunea s-au domolit, contopindu-se în dragoste. Dar, de fiecare dată când Sisi ar vrea să ia dejunul sau cina în tête-à-tête cu soţul ei, obligatoriu apare un aghiotant pentru a anima conversaţia, deşi rezultatul prezenţei lui are exact efectul opus: Sisi nu îndrăzneşte să vorbească şi răspunde cu buzele strânse! Oricare ar fi devotamentul şi ordinele lui, acest ofiţer este un străin! În plus, masa are o durată fixă ce trebuie respectată cu stricteţe! O regulă a Habsburgilor din Spania, i se explică lui Sisi, care e stupefiată.

O luna de miere sub supraveghere

În prima ei vizită oficială, împărăteasa îi încântă pe cehi

Franz Joseph are un bun motiv să răsufle uşurat: prin aplicarea unei convenţii austro-turce, trupele ţarului Nicolae I se vor retrage dincolo de Dunăre, probabil în cursul lunii iunie. împăratul pregetase să se angajeze în Războiul Crimeii, iar acum hotărăşte să nu intervină nici în această aventură prea hazardată. Pe drept cuvânt, i se pare mult mai important să întreprindă o călătorie în Boemia şi
Moravia. Mama lui ar vrea ca suveranul să se deplaseze acolo singur, însă aşa ceva ar însemna o gravă eroare politică: cehii ar fi vexaţi să nu o cunoască pe împărătească, care este şi suverana lor. Sophie are fericita inspiraţie de a nu merge în această călătorie, şi, cum o veste bună aduce după sine o alta, prima doamnă de onoare a împărătesei, severa contesă Esterhăzy-Liechtenstein, are bunul-simţ de a se simţi prea vârstnică pentru acest periplu în plină caniculă estivală. În locul ei, va merge a treia doamnă de onoare. Ce întâmplare fericită! Ba, mai mult chiar: în faţa mamei sale, care persistă să îi demonstreze că prezenţa lui Sisi nu este necesară în Boemia şi în Moravia, împăratul rămâne, pentru prima oară, neclintit în hotărârea sa: Sisi îl va acompania pe soţul ei! Iar el doreşte acest lucru, atât din dragoste pentru ea, cât şi în numele strategiei politice: popoarele din teritoriile Imperiului

trebuie să o cunoască pe împărătească. Plecarea este stabilită pentru 3 iunie, în direcţia Praga, cu un tren special. Era prima oară când cuplul imperial călătorea pe calea ferată. Oraşul este deja dotat cu ateliere feroviare renumite, care vor construi diverse garnituri de tren pentru familia imperială, ca o mărturie a importanţei activităţii mecanice din acea zonă; Boemia este plămânul industrial al monarhiei, beneficiind deja de o reţea de căi ferate.

Prezenţa lui Sisi în aceste regiuni, care participaseră de asemenea la revolta împotriva Habsburgilor, în 1848, este foarte remarcată. Chiar dacă această lungă deplasare a cuplului imperial impune prezenţa unui alai de persoane indispensabile, de la aghiotanţi la cameriste, incluzând un medic şi un preot, Sisi este fericită că în acest voiaj oficial poate să fie ea însăşi; nu se simte spionată, este doar acompaniată. E o nuanţă, totuşi! Si este cu soţul ei. Sisi cucereşte inimile > *> > > >
tuturor, marcând începutul unei curbe de popularitate personală foarte impresionantă şi revelatoare: va fi adorată în Europa Centrală, si cu atât mai neiubită si criticată în Austria, mai ales la Viena. Franz > > [7]

Joseph este încântat, dar nu neapărat surprins. Cehii şi comunităţile germane se întrec în omagii, ceea ce reprezintă un succes politic, cu atât mai mult cu cât suverana a învăţat foarte repede câteva cuvinte în limba cehă, o atenţie care a fost foarte apreciată. Franz Joseph admiră strălucirea soţiei lui. Pentru Sisi, această călătorie făcută în doi, fără să îndure privirile critice ale

celorlalţi, fără observaţii caustice ori mustrări pentru încălcarea uzanţelor, reprezintă adevăratul ei voiaj de nuntă. În sfârşit, tinerii căsătoriţi se bucură de libertate! În Praga, caleaşca înaintează înconjurată de ţărani foarte primitori, în straiele lor de sărbătoare, şi chiar şi festivitatea organizată de aristocraţie în onoarea cavaleriei este aureolată de venirea împărătesei. Este cu adevărat un eveniment, ştiut fiind că Praga constituie centrul mişcării naţionaliste cehe revendicat de insurecţia din iunie 1848, care însă eşuase, fiind înăbuşită cu asprime.

Totuşi, ritmul călătoriei îndrăgostiţilor este epuizant, iar Sisi, mereu atentă, instinctiv şi profund, la suferinţele din jur, nu pregetă să viziteze neobosită mănăstiri, orfelinate, spitale, internate, fiind pretutindeni aclamată şi salutată cu entuziasm. Parade, defilări, spectacole, discursuri ale notabilităţilor: se doreşte ca programul acesta încărcat să fie exemplar, în spiritul unei oportune reconcilieri. După cincisprezece zile, ilustra vizitatoare, deşi foarte fericită, este epuizată şi se simte rău. Revine la Viena, dar, din păcate, în absenţa lui Franz Joseph, care trebuie să îşi continue călătoria în Cracovia şi Galiţia, mama lui nu renunţă la critici... Într-un final, îngrijorată de paloarea şi cearcănele lui Sisi, Sophie îl aduce pe medicul curţii, doctorul Seeburger. Concluzia examinării este cum nu se poate mai liniştitoare: împărăteasa este însărcinată! Minunata veste este transmisă rapid împăratului, care tocmai inspectează dispozitivul militar instalat pentru a-l

incomoda pe ţarul Nicolae I, pe care nu-l simpatizează. Însă acest început de graviditate îi oferă un argument arhiducesei pentru a se amesteca din nou în viaţa lui Sisi, folo- sindu-se de orice pretext. Ţine cu tot dinadinsul să vegheze asupra viitorului Imperiului şi nu concepe să întâmpine vreo împotrivire! Această procreaţie este problema ei! În absenţa fiului ei, Sophie întruchipează autoritatea indiscutabilă.

Din ordinul soacrei ei, Sisi trebuie să arate lumii că e însărcinată

Reîncepe coşmarul. Ce bine-ar fi ca împăratul să vină mai repede! Însă suveranul continuă să îşi inspecteze dispozitivul de luptă şi află, la sfârşitul lui iunie, că holera face ravagii printre trupele franco-britanice de la malul Mării Negre. Cum să facă Sisi ca să scape de arhiducesă? În timpul zilei, împărătesei îi vine ideea să se instaleze în menajeria ei, pe care a adus-o de la Possenhofen, ceea ce le scandalizează pe doamnele ei de onoare.

Spre norocul ei, acestea se ţin deoparte, lăsând-o în pace pe împărătească, care transformă curtea vieneză într-un fel de circ. Animalele, iată lumea ei. Cu un câine pe genunchi, înconjurată de
alti câini, Sisi îsi reia obiceiurile bavareze. Chiar si la

masă, nu se
sfieşte să se ocupe de igiena lor, căutându-i de păduchi şi strivind căpuşe sau purici, printre farfurii şi tacâmuri! Anturajul ei este îngrozit! Sophie, ruşinată de lipsa de jenă a nurorii ei, îi trimite fiului ei un mesaj pe cât de alarmant, pe atât de burlesc: „Nu cred că Sisi ar trebui să se ocupe de papagalii ei, fiindcă, dacă, în primele luni de sarcină, o femeie gravidă se uită prea mult la animale, copilul riscă să semene cu ele”. Deşi a avut cinci copii, mama împăratului vădeşte noţiuni bizare despre genetică! Vrând parcă să alunge pericolul ca împărăteasa să dea naştere unui papagal, arhiducesa contraatacă şi o obligă pe Sisi să apară în toalete menite să îi pună în evidenţă burta care, totuşi, nu s-a rotunjit încă, din moment ce abia s-a aflat că e însărcinată. Ce etalare dezonorantă! Foarte pudică, viitoarea mămică suferă cumplit. Chiar e nevoie ca oamenii ieşiţi la plimbare să se uite curioşi la silueta ei, care nu s-a schimbat deocamdată deloc?! Ideea de a se expune privirii tuturor în grădinile vieneze este intolerabilă. Sisi are sentimentul umilitor de a fi o atracţie de bâlci!

Din fericire, Franz Joseph revine la începutul lunii iulie! În sfârşit! Este vremea vacanţelor tradiţionale la Bad Ischl, unde totul a început în urmă cu un an. Vor fi vacanţe adevărate, căci Kaiservilla nu are decât un etaj, încăperile sunt mici şi e dificil să se organizeze aici evenimente mondene. Este o casă familială, galbenă cu obloane verzi, cu câteva balcoane mărginite de

balustrade. O reşedinţă dedicată în principal partidelor de vânătoare, aşa cum ilustrează de altfel câteva fresce. Regulile protocolului de la curte sunt neglijate, ba chiar ignorate. Ce sentiment de uşurare pentru tânăra soţie, care va putea trăi aici o existenţă simplă, cum îşi doreşte deopotrivă şi Franz Joseph, care îşi va petrece la această vilă
şaizeci de sezoane estivale din viată si îsi va sărbători aniversările! > > > >
Iubind această locuinţă de vacanţă, împăratul îi transmite imediat bucuria lui şi lui Sisi, invitând-o să viziteze Kaiservilla, care tocmai a fost extinsă din ordinul arhiducesei, când si-a dat seama că fiul ei are nevoie de un cadru intim. De altfel, i-a dăruit lui vila, ceea ce înseamnă că nu mai este stăpâna casei. Clădirea are negreşit o alură imperială, cu o colonadă din marmură roz, dar în rest nimic nu aminteşte de fastul obligatoriu şi adesea greoi al curţii de la Viena. Locul o cucereşte imediat pe împărătească, reamintindu-i de Bavaria ei preaiubită. Aici, natura este intactă şi, odată ce ai trecut peste podul de fier luminat de felinare, deasupra cărora va fi montată în curând o coroană, orice urmă de somptuozitate dispare şi parcul domeniului este o adevărată desfătare. Atmosfera în această casă este atât de destinsă, încât serviciul personalului lasă de dorit, iar primul valet de cameră al împăratului îşi neglijează sarcinile. Franz Joseph se plânge în glumă, la micul dejun. Râzând. În casă, ambianţa este impregnată de bună dispoziţie, iar Sisi parcă renaşte. Se simte ca

acasă, mai ales că familia ei vine să o vizite, aducându-i nişte păsărele în colivie, pe care puţin nu lipsise să le piardă pe drum. Mereu aceeaşi menajerie ambulantă!

Sophie simte că prezenţa ei este de prisos şi pleacă, nu însă fără să-i fi recomandat împărătesei să lase să se vadă că aşteaptă un copil. De parcă populaţia din împrejurimi ar fi avut nevoie de dovada că tinerii soţi se iubesc! Stările de greaţă ale împărătesei nu sunt simulate, însă aceasta se simte atât de liberă, încât arhiducele Ludwig Viktor, fratele mezin al lui Franz Joseph, în vârstă de 12 ani, îi scrie mamei sale acest spectaculos adevăr: „De când ai plecat, împărăteasa face ce vrea". O transformare fericită! În sfârsit, o vacantă... în doi.

Războiul Crimeii perturbă viaţa cuplului imperial

Dar, vai! Telegraful instalat lângă biroul împăratului reaminteşte că un suveran nu se rupe de lume, orice s-ar întâmpla, şi că puterea de stat nu are niciodată vacanţă. Depeşele se succed, alarmante toate. Mereu Crimeea... Franz Joseph trebuie să se întoarcă la Viena. Sisi îl conduce până la tren şi plânge, ceea ce nu i s-a mai întâmplat – cel puţin nu în public – de când a venit aici. Avuseseră doar zece zile de linişte, departe de

nebunia războinică a bărbaţilor. Un protocol, iniţiat de Franţa şi Anglia, a anulat recent protectoratul rus în Moldova şi Valahia. Sfătuit necorespunzător de către Buol, ministrul afacerilor externe, împăratul s-a raliat celor două ţări semnatare, nu fără reticenţă, dar vrând să le facă pe plac Parisului şi Londrei. Poziţia sa în conflict dezlănţuie furia ţarului Nicolae I, care se autoproclamase „jandarmul Europei". La Viena, Franz Joseph are de înfruntat reproşurile bătrânilor săi mareşali, Radetzky şi Windisch-Graetz, care apreciaseră favorabil sprijinul acordat de ruşi cu prilejul evenimentelor din 1848. Austria pierde un aliat, fără să aibă certitudinea de a fi câştigat alte alianţe. întrucât Franz Joseph rămâne la Viena, Sisi va părăsi şi ea în curând reşedinţa de la Kaiservilla. împărăteasa, şi mai frumoasă parcă, însă foarte istovită, abia aşteaptă să ajungă lângă soţul ei... şi să poată prelungi astfel intimitatea de care avuseseră parte.

Dar ce se întâmplă? Arhiducesa revine în forţă, folosind tertipuri viclene. De ce plecase Sophie de la Bad Ischl? Sisi află răspunsul, dar nu-i vine să creadă că poate fi adevărat: soacra ei, având mania lucrărilor de amenajare, care îi permit să îşi impună personalitatea, oferindu-i totodată un motiv suplimentar de a se amesteca în viaţa cuplului imperial, a dat dispoziţie să fie pregătită o cameră de copil, lângă apartamentele ei, în loc să lase ca viitorul vlăstar împărătesc, băiat sau fată, să stea lângă părinţii săi. Sisi este distrusă: soacra ei nu se dăduse la o parte decât pentru a-şi aroga şi mai

bine drepturile de
viitoare bunică. Profund întristată, se izolează în odăile ei si îi cere
[7] >
lui Franz Joseph să o readucă pe calea raţiunii pe mama lui: copilul care se va naşte nu este al ei, ci al lor! împărăteasa nu poate înţelege cum de este posibil ca încă de acum, când mai sunt probabil şapte luni până să nască, pruncul acesta să fie deja ostaticul arhiducesei, devenind un nou şi stupid măr al discordiei în familie.

Dacă în cazul călătoriei pe meleagurile cehilor împăratul îi ţinuse piept mamei lui, de data asta, într-o chestiune mult mai delicată, cum era stabilirea locului unde urma să fie camera copilaşului, preferă să cedeze. Mama lui are dreptate. Sisi, mâhnită şi abătută, nu mai iese din palat, refuzând să arate lumii că e însărcinată. Nu, starea ei de graviditate, anevoioasă cum este, nu trebuie să se transforme într-un spectacol! Sophie nu mai insistă, oricum a câştigat. De fapt, Franz Joseph nu poate să lupte pe două fronturi, unul fiind cel al rivalităţilor dintre soacră şi noră, celălalt având forma ameninţătoare a unei peninsule din Marea Neagră, Crimeea. Ofiţer în suflet şi prin temperament, suveranul nu este însă un strateg sau un tactician militar. Uniforma pe care o poartă nu ţine loc de brevet. Pe de o parte, ruperea alianţei cu ruşii este o greşeală, iar pe de altă parte, manevrele trupelor franceze şi britanice se împotmolesc, deoarece un strălucit ofiţer ţarist din trupele de geniu a fortificat admirabil portul Sevastopol.

Şi totuşi, Franz Joseph merge şi mai departe: în 2 decembrie 1854 (încă o aniversare!), semnează un tratat cu Franţa şi Anglia, ceea ce pune capăt definitiv Sfintei Alianţe, extinse la Cvadrupla Alianţă în 1815, din care făcea parte şi Rusia. Franz Joseph nu îşi dă seama cât de sensibilă e starea de spirit în Prusia, unde Bismarck întreţine cu abilitate furia micilor state germane. Tot ceea ce este nefast pentru Viena este prielnic pentru Berlin...

Sisi încearcă totuşi să fie la curent cu intenţiile diplomaţiei austriece; pune întrebări, nu i se răspunde, presupunându-se că oricum n-ar înţelege nimic. E considerată prea prostuţă şi copilăroasă. Din cauza Războiului Crimeii, Sisi e izolată acum în mohorâtul palat Hofburg. Se vede rar cu soţul ei, care stă toată ziua închis în cabinet cu ofiţerii din statul-major sau adesea cu arhiducesa, fiindcă *ea* se pricepe la politică. Sisi rezistă scriind poezii, suferind fără să spună nimic. Franz Joseph nu observă cât de frumoasă s-a făcut, nu îşi dă seama ce mult are nevoie de el. înţelege el oare că greşeşte, lăsând-o pe viitoarea mămică singură cu melancolia ei? În niciun caz. Se simte fericit, ştiind-o aproape de el, acum când se pregăteşte să devină mamă. Într-o seară, se duc împreună la Burgtheater, vechiul teatru al curţii unde pe vremea lui Iosif al II-lea avusese loc premiera *Nunţii lui Figaro*. împăratul vrea ca Sisi să se simtă bine. Dar Franz Joseph se plictiseşte la *Visul unei nopţi de vară*, în timp ce tânăra împărătească e vrăjită de feerie şi de pădurea fermecată

descrisă de Shakespeare, care va deveni unul dintre autorii ei favoriţi. împăratul nu sesizează una dintre profundele diferenţe dintre el şi soţia lui: ea e o intelectuală, pasionată de literatură, iar el nu. Dar e îndrăgostit la nebunie de ea, care la rândul ei îl iubeşte din tot sufletul, în ciuda obstacolelor aduse de convenienţe şi prejudecăţi.

Un doliu la *Sankt-Petersburg,* ***o naştere iminentă la Viena...***

>

în 2 martie 1855, ţarul Nicolae I se stinge din viaţă. Se zvoneşte că ingratitudinea lui Franz Joseph îi subminase sănătatea; este adevărat că absenţa trupelor austriece a slăbit grav armata rusă. Cu o curtoazie înnăscută, aproape mecanică (şi o bună doză de ipocrizie),

Franz Joseph
şi Sisi

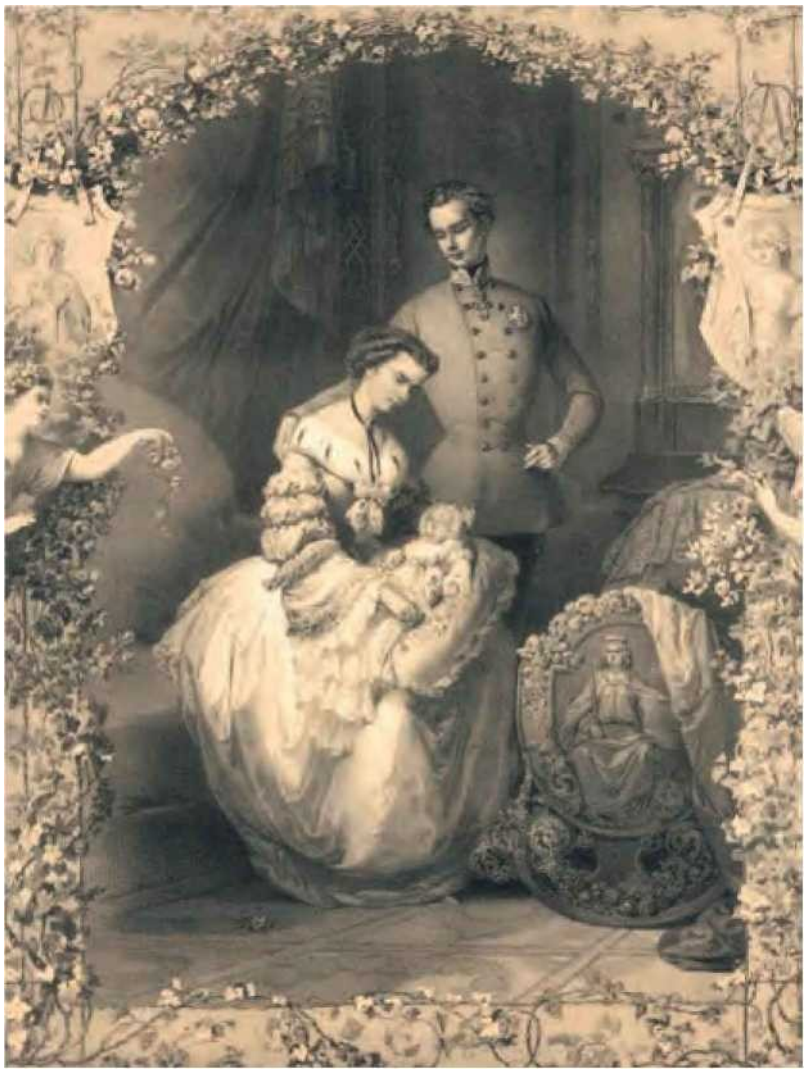

Franz Joseph şi Sisi cu primul lor copil, o fetiţă, născută în 5 martie 1855, la unsprezece luni după căsătoria lor: micuţa Sophie este o decepţie, însă cuplul se consolează cu amintirea împărătesei Maria

O luna de miere sub supraveghere

Tereza, personificarea puterii la feminin.

Franz Joseph decretează un doliu de patru săptămâni la Fiofburg şi trimite dinastiei Romanov o scrisoare protocolară de condoleanţe. Are un excelent pretext de a nu asista la funeraliile ţarului la Sankt-Petersburg, unde îşi va trimite însă reprezentanţi: copilul lui este pe punctul de a se naşte. În sfârşit! În 5 martie, la şapte dimineaţa, împăratul o trezeşte pe mama lui şi o informează că a început travaliul. Sisi este tristă: mama ei, Ludovika, nu este acolo, deşi ar fi trebuit să vină din Bavaria. De ce o fi rămas la Possenhofen, când ştia că fiica ei urmează să nască în curând? Curtea vieneză consideră că această absenţă este o greşeală, mai ales fiind vorba de primul copil al împărătesei; Sisi nu mai înţelege nimic, ea simte nevoia ca mama ei să o ţină de mână, dar în schimb cea care se instalează în odaie este arhiducesa, brodând lângă patul nurorii ei. S-a produs oare vreun diferend între Ludovika şi Sophie? împărăteasa este îndurerată din cauza acestei absenţe. La ora unsprezece, împăratul o ia de mână pe soţia sa, o sărută, bulversat, aproape înlăcrimat văzând durerile prin care trece. O întreabă pe mama lui dacă totul decurge normal. Pe urmă, iese din cameră, foarte emoţionat, fumează un trabuc şi sporovăieşte nervos cu fratele său Maximilian, depănând amintiri din copilăria lor. În odaie, moaşa şi o cameristă, chemate de arhiducesă, se agită de colo-colo, încercând să o ajute pe împărăteasă. Travaliul durează, Franz Joseph intră iarăşi în cameră, îi spune lui Sisi că e curajoasă. La ora două

după-amiaza, copilul vine pe lume. E fetiţă. O decepţie, bineînţeles, însă bucuria e mai puternică decât calculele raţiunii.

— Oh! acum tot ce am pătimit nu mai are importanţă, spune tânăra mamă, dintr-odată radioasă, deşi atât de vlăguită.

Arhiducesa a preluat conducerea situaţiei, adunând toată familia în anticameră. împăratul este felicitat, pruncul este spălat şi
înfăşat, iar Sophie, nelăsând loc de discuţii, ia fetiţa în braţe şi, împreună cu fiul ei, se aşază fiecare pe o latură a patului. Soţiei sale, împăratul îi oferă o brăţară şi un pandantiv. În pandativ, urmează să fie pusă o buclă din primele fire de păr ale lui Franz Joseph şi o şuviţă din părul fetiţei. Sisi îşi priveşte cu tandreţe copila şi îl sărută pe soţul ei, care nu conteneşte nici el cu sărutările. Trioul imperial se extaziază că nou-născuta este aşa de „mare şi robustă".

Spre sfârşitul după-amiezii, Sisi adoarme. Este lăsată să se odihnească, iar în acest răstimp arhiducesa comandă un ceai pentru toată familia. Noaptea s-a lăsat peste Viena. Dangăte de clopote răsună din clopotniţele bisericilor din oraş, unde se oficiază slujbe de mulţumire şi binecuvântare. La 17 ani, Sisi a dăruit o moştenitoare la tronul Imperiului. Desigur, ar fi fost de dorit un băiat... Însă Habsburgii primiseră, în urmă cu o sută treizeci şi opt de ani, o fiică, Maria Tereza, care avea să devină unul dintre cele mai maiestuoase personaje ale dinastiei şi istoriei europene, o femeie care impresionase

O luna de miere sub supraveghere

Europa, îşi dominase soţul şi personificase, în rândul Habsburgilor, puterea la feminin. Ce prenume i se va da fetiţei? Sophie, aşa o va chema, căci arhiducesa este cea care alege numele: fetiţa va purta numele ei! Fără drept de apel. Este o onoare, nu?! Iar ea va fi naşa. Arhiducesa a decis totul singură, aproape pe ascuns. Franz Joseph şi Sisi nu au ghicit nimic, nu au apucat să-şi exprime nicio opinie! Iar Franz Joseph nu o poate refuza pe Sophie, dacă vrea să fie ea naşa copilei. O altă onoare... Mama împăratului nu avusese încă ultimul cuvânt.

i>io alierii, fcaiscrl. Familie.

Franz Joseph
şi Sisi

Maternitatea pedepsită

în 12 iulie 1856, împărăteasa Elisabeta naşte o a doua fiică, Gisela, aici într-un leagăn. De data aceasta, nu mama împăratului este cea care a ales prenumele, ci Sisi, căci acest nume este cel pe care îl purta soţia de origine bavareză a primului rege al Ungariei creştine. Sisi se impune...

1
9
0

Maternitatea pedepsita

La şase săptămâni după ce a născut, vexată de faptul că ea şi soţul ei nu au fost nici măcar consultaţi la alegerea unui prenume pentru fiica lor, Sisi se răzbună: se urcă din nou în şaua calului şi îşi oferă acest cadou pentru prima aniversare a căsătoriei lor. Frumuseţea ei a devenit o armă, un simbol al identităţii ei. Neputând contesta deciziile arhiducesei, care pare că şi-a însuşit-o pe micuţa Sophie, ca şi cum ar fi propriul ei copil, împărăteasa se plimbă într-o trăsură deschisă în Prater, unde este salutată cu deferenţă, însă cel mai mult îi place să dispară în Pădurea Vieneză, unde se avântă călare în galopuri eliberatoare. Sisi se plânge că nu are posibilitatea să fie o mamă ca toate celelalte, pândind cu emoţie în fiecare zi evoluţia acestei mici fiinţe, a cărei naştere a umplut de bucurie sufletele tinerilor părinţi. Un surâs, în curând un dintisor. Ce mult si-ar fi dorit Sisi ca mama ei, Ludovika, să fie naşa căci, totuşi, moştenitoarea Habsburgilor are şi sânge de Wittelsbach! Dar ce s-a întâmplat oare între cele două surori? Supărată că odaia fetiţei nu este lângă camera ei, Sisi trebuie aproape să cerşească dreptul de a fi de faţă când fiicei ei i se schimbă scutecele sau când i se face baie. Bineînţeles, nu ea o alăptează, din moment ce această misiune îi este încredinţată unei doici, aleasă şi ea tot de arhiducesă. Bunica îşi bagă nasul peste tot! De data asta, până şi rigida contesă Esterhâzy-Liechtenstein se încumetă să îi ia apărerea lui Sisi, dar se alege cu o replică usturătoare din

partea mamei împăratului:

— Să-i dau ei copilul? Niciodată!

De ani de zile, Sophie a adoptat o atitudine maternală faţă de treburile Imperiului şi ţine să supravegheze îndeaproape viitorul Habsburgilor fiindcă, în opinia ei, nepoata ei împărăteasa nu are stofă de mamă; cât despre fiul ei, acesta e prea absorbit de politica internă şi de situaţia din Crimeea, unde fostul său aliat, Rusia, este sub asediu. Arhiducesa nu înţelege că Rusia nu va ierta niciodată că a fost abandonată de austrieci în momente grele, iar de aceea prezenţa Habsburgilor în Balcani exasperează puterea de la Sankt-Petersburg. Evident, Sisi observă că, la botezul micuţei Sophie, ambasadorul noului ţar Aleksandru al II-lea nu este prezent: este singurul diplomat care a avut interdicţie să participe la această sărbătoare dinastică.

Este de presupus că despotismul familial impus de arhiducesă se manifestă atât de acerb şi din cauza faptului că Sisi nu a putut dărui un fiu Imperiului, în timp ce ea, Sophie, a avut patru băieţi, împăratul nu îşi dă seama de frustrarea pe care o îndură soţia lui, acum tânără mamă.

Sisi se simte în acelaşi timp ignorată, dar şi observată căci, atunci când i se permite să existe, are în jurul ei cel puţin un martor care nu o scapă din ochi. Impresia că se simţea eliminată trebuie însă retuşată, ţinând seama că, la vreo douăzeci de zile după ce născuse, Sisi îi scrisese uneia dintre rudele ei: „Fetiţa mea este deja adorabilă şi ne prilejuieşte incredibile bucurii, mie şi împăratului. La început, mi s-a părut foarte ciudat să am un copilaş al meu, poţi descoperi astfel neaşteptate bucurii; şi micuţa e lângă

mine toată ziua, în afară de momentele când este scoasă la plimbare, ceea ce, datorită vremii frumoase, se întâmplă adesea”.*

Brigitte Hamann, *Elisabeth d’Autriche, op. cit.*

Se bănuieşte că împărăteasa ar avea o influenţă politic...

Dar aceste momente sunt atât de rare, cum spune tânăra mămică, încât nu-i rămâne decât să se lanseze în nenumărate escapade în afara palatului, ori de câte ori are posibilitatea, plimbându-se prin Viena, prin faţa cafenelelor şi pe străzi. Vienezii, indiferent de condiţia lor socială, sunt uimiţi de aceste apariţii ale împărătesei, aproape singură întotdeauna, fie călare, fie în trăsură descoperită. Aceste evadări o scandalizează pe soacra ei, însă Franz Joseph le acceptă, chiar dacă pretinde ca împărăteasa să aibă de fiecare dată şi o escortă discretă. Sisi nu vrea să se mulţumească să fie o figurantă. La chip, a rămas ca o adolescentă, însă talia ei s-a împlinit, căpătând alură de femeie. Este o amazoană fermecătoare şi, în materie de echita- ţie, nu are nevoie de lecţii. În afara palatului imperial unde prezenţa ei contează atât de puţin, Sisi îşi recapătă încrederea de sine şi caută să se impună în lumea exterioară. îşi făureşte o imagine de femeie independentă, cum nimeni nu şi-ar fi putut imagina, şi contribuie astfel la popularitatea familiei imperiale,

ceea ce arhiducesa nu luase în calcul. În primăvara vieneză, cu această siluetă elegantă la cei şaptesprezece ani ai ei, Sisi întruchipează zorii unei noi epoci a monarhiei. Personalitatea împărătesei îi face pe mulţi să presupună destul de repede că aceasta ar putea interveni în treburile publice, aşa că petiţii şi jalbe încep să sosească într-un număr atât de mare, încât doamnele de onoare se văd nevoite să trieze diversele cereri de intervenţie trimise în atenţia împărătesei. Ce se poate face cu aceste solicitări? În mod invariabil, din ordinul lui Franz Joseph, cabinetul imperial răspunde: „Majestatea Sa împărăteasa nu uzează de nicio
influentă". Totuşi, Sisi nu e nici oarbă, nici surdă:

evenimentele o > > [71]

preocupă mai mult decât îşi imaginează împăratul şi mama lui. Astfel, Sisi află că arhiducesa şi cardinalul Rauscher, arhiepiscopul care are mania predicilor interminabile, poartă tratative în vederea unui nou concordat, semnat în 18 august 1855, de ziua de naştere a împăratului. Sisi se miră că soţul ei, care nu admite să împartă puterea cu nimeni, cedează totuşi prerogative importante în favoarea papalităţii. Vaticanul va controla de acum înainte conţinutul educaţiei în şcoli şi organizarea căsătoriilor. Religie de stat, catolicismul introduce o dependenţă oficială a Imperiului faţă de Roma. În contrapartidă, papa va acorda sprijinul său guvernământului austriac. Nu încape îndoială că dispensele papale pentru alianţe matrimoniale între rude apropiate au determinat diverse

concesii din partea casei de Austria. În mediile liberale, lumea murmură cu satisfacţie că împărăteasa, deşi catolică ferventă ca toată familia sa, nu este de acord cu această dominaţie a Bisericii în viaţa cotidiană a supuşilor Majestăţii Sale.

În orizontul personal mai degrabă sumbru al lui Sisi, se iveşte un colţ de cer senin, odată cu posibilitatea unui sejur în Bavaria: împăratul urmează să efectueze o inspecţie militară (una dintre activităţile sale favorite) şi o lasă pe soţia lui să se vadă cu familia ei. Ce fericire! S-a terminat cu protocolul, în afară de prezenţa unei suite lăsate repede în urmă! Familiaritatea jovială a tatălui împărătesei îi prieşte acesteia, bunăoară atunci când ducele Max joacă biliard cu paznicul de vânătoare. Tristă că şi-a lăsat fetiţa la Viena, împărăteasa a promis să îi scrie arhiducesei de trei ori pe săptămână, ceea ce e mult, din moment ce nu are nimic să-i spună. Este o corespondenţă banală, aşadar, Sisi pomeneşte mereu de devotamentul ei, asigurând-o pe „scumpa” ei soacră că îi „sărută mâinile” şi îndrăznind – ce fantezie! – să semneze o misivă „Elise[u]! împărăteasa îi mărturiseşte însă Ludovikăi, mama ei, că în realitate relaţiile ei cu arhiducesa Sophie sunt dificile şi artificiale. Ludovika, mereu impresionată şi terorizată de atitudinea autoritară a surorii ei, o povăţuieşte să fie răbdătoare. Din fericire, această corvoadă a scrisorilor dispare odată cu revenirea lui Franz Joseph, când cei doi soţi se reîntâlnesc, cu tandreţe, la Bad Ischl. La întoarcerea la Viena, bucuria de a putea fi cu fetiţa lor este umbrită de regretul că fiica abia îşi mai recunoaşte mama. Sisi îşi promite solemn să nu

mai plece niciodată fără micuţa Sophie. Franz Joseph preferă să nu arbitreze oficial conflictul permanent dintre mama şi soţia lui, pe care o susţine în taină şi căreia, trebuie subliniat, nu îi dă niciodată vreun ordin. Şi-ar dori, asemenea unui bun burghez, să aibă parte de linişte în familie. Linişte şi pace, pe fondul unei rivalităţi între generaţii şi temperamente diferite.

La Paris, Napoleon al III-lea are un fiu. La Viena, Franz Joseph speră si el să aibă un moştenitor...

>

în 11 septembrie 1855, Sevastopolul cade în mâinile inamicului. Războiul Crimeii se încheie printr-o cumplită înfrângere a Rusiei; trupele ţarului aruncă în aer ultimele lor bastioane şi sabordează flota. Franz Joseph se bucură de victorie.

în timpul iernii, împărăteasa nu prea iese din casă. în 14 decembrie, pleacă însă la Schonbrunn pentru a revedea minunatele sere, fiind însoţită de contesa Bellegarde. Trăsura ei este înhămată cu patru cai, pe care împărăteasa îi cunoaşte bine. Atunci când ajung pe Mariahilfer Strasse, lunga arteră care duce la Schonbrunn, unul dintre cai scapă din frâu, ceilalţi trei se împiedică în hăţuri şi toţi se dezlănţuie frenetic, azvârlind vizitiul de pe capră. Scăpaţi de sub control, caii se avântă într-o cursă nebună, iar

doamna de onoare, cuprinsă de panică, vrea să sară din trăsură. Sisi, care a mai trecut prin asemenea situaţii periculoase, o opreşte pe contesă. În acel moment, norocul face ca un negustor, martor la incident, să îşi împingă şareta în faţa trăsurii; oiştea se rupe, iar cele două doamne scapă nevătămate, deşi sunt livide şi tremură de spaimă. Este oprit un fiacru pentru împărătească şi însoţitoarea ei, care se întorc la Hofburg. Franz Joseph este înnebunit şi furios din cauza acestui accident. II cheamă de urgenţă pe doctorul Seeburger. Medicul îl liniştеşte pe suveran, soţia lui a fost la un pas de moarte, mai ales că este însărcinată în trei luni. Palatul FJofburg vuieşte de acest incident, care ar fi putut să fie o tragedie. Sisi regretă cumva soarta ei; cu o cumplită amărăciune, murmură: „Mai bine era să fi murit!” Napoleon al IlI-ea şi regina Victoria sunt, în mod emblematic, eroii victoriei franco-engleze din Crimeea. împăratul francezilor convoacă o conferinţă de pace la Paris, care se deschide în 25 februarie într-o clădire atât de nouă, încât tencuiala abia s-a uscat: este Quai d’Orsay, sigurul edificiu conceput şi construit atunci pentru a fi un minister. Austria este prost văzută la conferinţă, deşi Franz Joseph consideră că succesul i se datorează parţial şi lui, prin neintervenţia armată în conflict. în schimb, Franz Joseph se alege cu ura Rusiei şi o izolare diplomatică implicând aproape tot atâtea inconveniente ca un război. Trebuie însă menţionate aici încă două evenimente esenţiale, deşi foarte diferite: pe de o parte, tratatul semnat la Congresul de la Paris în 30 martie 1856 şterge, pentru Napoleon al III-lea şi francezi, umilinţa Congresului

de la Viena din 1815. Nepotul învinsului de la Waterloo se impune ca stăpân într-o nouă Europă. Într-adevăr, Napoleon al III-lea susţine regatul Piemonte-Sardinia, căci regele Victor Emanuel al II-lea a avut inteligenţa politică de a trimite în Crimeea un contingent de cincisprezece mii de oameni pentru a lupta alături de armata franceză. Se presimte deja unificarea Italiei. Napoleon al III-lea are totodată proiecte de autonomie pentru principatele dunărene Moldova şi Valahia, ambiţii ce se constituie într-o dublă ameninţare pentru Austria. Pe de altă parte, împărăteasa Eugénie a avut fericirea de a aduce pe lume, în 16 martie, un fiu, prinţul imperial, primul copil legitim al lui Napoleon al III-lea, o mândrie imensă pentru fostul preşedinte al Republicii, care are deja 48 de ani. Moştenitorul lui Bonaparte s-a născut în timpul lucrărilor Congresului de la Paris: este un semn minunat! Astfel, viitorul Franţei imperiale este asigurat. Dar ce se poate spune despre viitorul Habsburgilor?

Peste patru luni, în 12 iulie, Sisi, care a împlinit 18 ani, naşte o a doua fetiţă. Decepţia părinţilor este profundă, deşi bine mascată.

Cu simţul umorului, Franz Joseph îi mărturiseşte lui Sisi că ar fi trebuit să asculte sfatul unui rabin pentru a avea un fiu, lipind textul unei rugăciuni ebraice pe uşa dormitorului în timpul naşterii!

De data aceasta, nu mama împăratului este cea care alege prenumele, iar părerea lui Sisi contează: numele fetiţei va fi Gisela, în amintirea soţiei primul suveran al Ungariei creştine, Ştefan I. Acest prenume este un nou

gest de seducţie politică faţă de unguri. Dar este totodată şi o modalitate de a o măguli pe Ludovika împreună cu întreaga familie a lui Sisi, întrucât regina Gisela era de origine bavareză. Totuşi, nu se ştie motivul pentru care Ludovika, atât de mândră că este naşa Giselei, lipseşte de la botez, fiind reprezentată prin sora ei Sophie, o prezenţă categoric inevitabilă în orice situaţie.

Desigur, mama împărătesei ar fi fost mult mai mulţumită să aibă un nepot moştenitor al coroanei Austriei. Este decepţionată, la fel ca toată populaţia Imperiului. Această naştere nu prilejuieşte nicio festivitate deosebită.

în Lombardia si în Venet, Sisi îi încântă pe opozanţi

Venirea pe lume a Giselei provoacă un nou conflict între soacră şi noră. Considerându-se îndreptăţită să decidă, arhiducesa pretinde ca ambele fete ale cuplului imperial să nu locuiască aproape de apartamentele imperiale, ocupate odinioară de mareşalul Radetzky, ci tocmai la etajul de deasupra, care, ca din întâmplare, este al ei. Şi asta sub pretextul că încăperile de acolo sunt mai „însorite”. Ne putem întreba: arhiducesa este oare cumva stăpânită de invidie, din cauza fericirii fiului ei, unanim recunoscută, o fericire care ar putea să o elimine complet, dacă ea nu şi-ar apăra tenace

prerogativele arogate? De data aceasta, conflictul este foarte acut: arhiducesa ameninţă să părăsească palatul Hofburg! Ce va prevala: o mutare în numele unor aşa-zise avantaje igienice sau logica pusă în slujba armoniei unui cuplu? Copleşit de dificultăţile acestei alegeri, Franz Joseph nu se grăbeşte să ia o decizie. Abia după o inspecţie a trupelor sale, se hotărăşte să îi comunice mamei lui, printr-o scrisoare din 18 septembrie 1856, la ce concluzie a ajuns. Îi transmite dezacordul lui, deoarece copiii s-ar afla necontenit într-o anticameră plină de lume, vizitată de diverşi străini, iar în plus ar fi anevoios pentru Sisi ca, în toaletele ei cu crinolină, să urce mereu scara ca
să îşi vadă fetiţele. împăratul insistă, rugând-o pe mama lui „să o judece pe Sisi cu indulgenţă, căci, chiar dacă este poate o mamă prea posesivă, rămâne totuşi o soţie şi o mamă atât de devotată”. Şi această frază revelatoare: „Lui Sisi nu i-a trecut niciodată prin minte să te priveze de prezenţa copiilor.. împăratul este mai diplomat decât ministrul afacerilor externe! Remarcăm aici voinţa fermă a suveranului: decide să îşi comunice instrucţiunile în scris, pentru a evita noi înfruntări. Arhiducesa cedează. Este pentru prima oară când, în acest domeniu strict familial, împărăteasa obţine câştig de cauză, iar soţul ei o susţine. Sophie se supune împăratului, nu părăseşte palatul imperial şi este de aşteptat să îşi ia revanşa la un moment dat. Imediat ce va fi posibil! Deocamdată, nora obţine o victorie ca mamă, ca soţie şi, poate chiar, ca împărătească...

Franz Joseph, răsuflând uşurat de parcă ar fi câştigat o

bătălie, decide să plece din nou într-o călătorie cu Sisi. Un periplu de cincisprece zile, fără copii, o altă lună de miere în ţinuturile admirabile, unde Alpii austrieci se înalţă până la aproape 3 800 de metri. Cuplul, încadrat de munteni experimentaţi, înaintează, având o încălţăminte adecvată, pe gheţari în Stiria. Franz Joseph şi soţia lui, îmbrăcaţi tradiţional, cum făceau si la Bad Ischl, sunt foarte fericiţi. Sisi, căreia acest fermecător colt de natură îi aminteşte de Bavaria,

este încă istovită după naştere şi se opreşte la un refugiu, de unde va putea contempla vârful Grossglockner, cel mai înalt pisc din Austria, împăratul, bun alpinist, continuă să urce până la peste 2 000 de metri. în amintirea acestei excursii a cuplului imperial, alpiniştii vor numi cele două locuri „popasul Elisabetei” şi „piscul lui Franz

Jean-Paul Bled, *François-Joseph*, reeditare actualizată, Perrin, col. „Tempus”, 2016.

Joseph”, neomiţând să repete prin văile de la poalele munţilor că niciodată un împărat al Austriei nu urcase atât de sus.

La întoarcerea la Viena, părinţii micuţei Sophie sunt îngrijoraţi de starea ei: fetiţa e palidă şi pare anemiată. Franz Joseph este absorbit de pregătirile următoarelor două călătorii care, din păcate, nu vor mai fi un prilej de vacanţă pentru cei doi îndrăgostiţi. Este vorba despre două deplasări politice importante: o vizită de patru luni în Lombardia şi în Veneto, iar o alta, mai puţin lungă, în Ungaria. Dacă a doua deplasare era o promisiune făcută de

împărat când se căsătoriseră, prima vizită din program era impusă de Congresul de la Paris. Într-adevăr, respectându-şi angajamentul de fost membru al organizaţiei secrete a carbonarilor luptând contra monarhiilor străine în peninsula italiană, Napoleon al IlI-lea incită la revoltă contra austriecilor. Iar suveranului din Piemonte-Sardinia i-a făgăduit solemn că va sprijini unificarea Italiei, considerându-se protectorul ei.

De data aceasta, Sisi anunţă că o va lua în călătorie pe fiica ei mai mare, care nu a împlinit încă 2 ani, având convingerea că schimbarea de aer îi va fi prielnică, deşi arhiducesa nu e deloc de aceeaşi părere. Medicul curţii îi dă dreptate lui Sisi, aşa că arhiducesa va trebui să se mulţumească să rămână cu Gisela, care e prea mică pentru un asemenea voiaj (nu are decât 4 luni). Pentru guvernământul de la Viena, ceea ce contează este prezenţa împărătesei alături de împărat. Doar este atât de populară! Pretutindeni este apreciată, pretutindeni cucereşte inimile tuturor.

În timpul pregătirilor pentru acest voiaj care se anunţă delicat,
două festivităţi reunesc la Viena membrii dinastiei. În 4
noiem- >
brie, al doilea frate al lui Franz Joseph, arhiducele Karl Ludwig, în vârstă de 23 de ani, se însoară cu prinţesa Margareta a Saxoniei, fiica regelui Ioan I. La fel ca Sisi când s-a măritat, mireasa are doar 16 ani. Apoi, este pregătită logodna, care va avea loc la Bruxelles în decembrie 1856, a primului frate al împăratului, arhiducele

Ferdinand Maximilian, cu prinţesa Charlotte de Saxa-Coburg, fiica lui Leopold I, regele Belgiei, şi a lui Louise-Marie d'Orléans, fiica mai mare a lui Ludovic Filip, regele Franţei din 1830 până în 1848. Pe Franz Joseph îl bucură aceste alianţe matrimoniale europene, care în opinia lui consolidează poziţia Austriei.

Plecarea are loc în 17 noiembrie 1856. împărăteasa este foarte emoţionată la gândul de a descoperi comorile italiene despre care unchiul ei, regele Ludovic I al Bavariei, şi tatăl ei i-au povestit atât de mult. Acest periplu dincolo de Alpi este o adevărată expediţie! Alaiul imperial se deplasează întâi pe calea ferată, apoi cu trăsura, oprindu-se la hanuri de poştă, şi în fine cu vasul pe fluviu. Din păcate, lungul cortegiu (treizeci şi şapte de trăsuri!) este primit foarte prost, imediat ce pătrunde în ţinutul lombarzilor.

Trebuie menţionat că aceştia sunt secătuiţi de birurile impuse pentru întreţinerea garnizoanelor austriece. Confruntându-se subit cu acest climat ostil, Sisi are un comportament exemplar şi inedit: se conformează rigurozităţii protocolului, fiind tot timpul prezentă lângă împăratul care dă dovadă de mult curaj. Rebela este de partea datoriei. Este pentru prima oară când se poartă cu adevărat ca o împărătească. Face faţă ameninţărilor şi zeflemelelor, şocată când gurile rele afirmă că împăratul şi împărăteasa au venit dinadins cu fiica lor, pentru a-i disuada pe răzvrătiţi să arunce o bombă asupra alaiului! Suveranii sunt acuzaţi de laşitate! Dar ameninţările sunt reale.

> > >

Astfel, la Trieste, când soseşte vaporul imperial, o uriaşă coroană de cristal este spulberată în mii de cioburi. Nu poate fi decât un sabotaj. Iar la Veneţia, după o grandioasă primire militară făcută de trupele austriece, Franz Joseph, Sisi şi micuţa Sophie traversează piaţa San Marco în mijlocul unei mulţimi dense, dar într-o tăcere împietrită. Veneţienii se uită la trioul imperial şi la suita acestuia cu curiozitate. Desigur, lumea vrea să o vadă pe „frumoasa împărăteasă". Da, este frumoasă, însă nimeni nu aclamă în timp ce iluştrii oaspeţi ajung la apartamentele lor din palatul Correr*, vizavi de bazilica San Marco.

Franz Joseph, consiliat de soţia lui, care propovăduieşte toleranţa, adoptă imediat câteva măsuri liberale: abrogă confiscarea bunurilor de la exilaţii politici şi acordă amnistie condamnaţilor care nu sunt de drept comun. împăratul trebuie să recunoască, într-o corespondenţă trimisă la Viena, că „frumuseţea lui Sisi reuşea să cucerească Italia mai bine decât ar fi putut să o facă soldaţii şi tunurile lui". Degeaba consideră consulul britanic la Veneţia că frumuseţea şi farmecul lui Sisi sunt în afara politicii, când de fapt statutul ei de împărătească presupune ca fiecare atitudine şi intervenţie de-a ei să aibă o semnificaţie politică. Sisi a înţeles prea bine acest lucru şi se constituie în partea indulgentă a cuplului imperial. Influenţa ei începe să fie vizibilă.

Scandal la Scala din Milano. dar nu din cauza unei operei

în 15 ianuarie 1857, suveranii sosesc la Milano, după două luni de la plecarea lor din Viena. Informaţiile armatei şi ale poliţiei sunt

Acest palat era pe atunci reşedinţa oficială a Habsburgilor la Veneţia. După o remarcabilă restaurare în colaborare cu Comitetul francez pentru salvarea Veneţiei, aparatamentele imperiale şi-au recăpătat splendoarea iniţială şi pot fi vizitate de către public. Şi merită cu adevărat văzute!

negative. Cuplul se aşteaptă la tot ce poate fi mai rău, însă ceea ce se produce îi ia prin surprindere. O seară de gală este organizată la Scala din Milano, despre care Stendhal spusese că este „cel mai frumos teatru din lume”.* Cu mari eforturi, autorităţile austriece au încercat să umple cele două mii opt sute de locuri ale sălii. Familiile patriciene au promis că vor fi în lojile lor. Dar ce capcană! Când cuplul imperial îşi face intrarea, spectatorii din sală sunt lachei în livrea neagră! Aristocraţia din Milano a preferat să îşi trimită servitorii, care poartă haine de doliu! Afrontul este complet. Deşi Franz Joseph poartă şi titlul de rege al Lombardiei şi al regiunii Veneto, încă din 2 decembrie 1848, acum se trezeşte ridiculizat de o sală plină de figuranţi. Liniştea devine apăsătoare. Ulterior, se va afla că, printr-o perfectă coordonare, în aceeaşi zi, în parlamentul din Torino, contele de Cavour, prim-ministru al regelui Victor Emanuel al II-lea al Sardiniei, un individ

scund pe care redingota stă să plesnească, dar înzestrat cu o remarcabilă abilitate politică, îşi pusese lornionul pe nas pentru a anunţa că „Italia (putea) foarte bine să se guverneze singură", aceasta fiind de fapt opinia lui Napoleon al IlI-lea. Umilinţa continuă şi peste câteva zile, când la un concert nu asistă decât zece la sută din doamnele invitate; dar şi de data aceasta aristocraţia este absentă, iar organizatorii au trebuit să apeleze la nişte burgheze. Mai rău chiar, sunt soţiile unor mari negustori îmbogăţiţi!

Ce e de făcut? Sisi insistă ca Franz Joseph să decreteze imediat măsuri de clemenţă fiscală şi amnistii, ca la Veneţia. Dispoziţiile împăratului sunt anunţate în fiecare dimineaţă de *Gazzetta di*

Era vorba atunci de prima sală a celebrului Teatro alia Scala, inaugurată în 3 august 1778.

Milano. Dar tot nu e suficient, din moment ce cuplul imperial găseşte, în acelaşi timp, pamflete antiaustriece chiar şi în apartamentele care îi sunt rezervate. Dacă împărăteasa îşi stăpâneşte nervii este fiindcă ea nu suportă nedreptatea, mai ales că în situaţia de-acum nu e obligată să se lupte cu soacra ei pentru nişte stupide chestiuni administrative. împărăteasa nu îşi risipeşte energia şi are capacitatea să îl consilieze pe împărat, care este înfăţişat în caricaturi ca un asasin şi un negustor de sclavi. Trebuie rezolvată o problemă urgentă: înlocuirea mareşalului Radetzky. Gloriosul ostaş, care readusese Lombardia şi Veneto sub tutela austriacă în 1848 şi 1849, şi care este în

continuare guvernator general al acestor provincii, are acum 90 de ani şi s-a senilizat complet. A ajuns de nerecunoscut. Franz Joseph îl eliberează din funcţie şi îi acordă o pensie confortabilă. Dar cu cine să îl înlocuiască? împăratul îl alege pe fratele său Ferdinand Maximilian, care va fi numit simplu
Maximilian. De ce el? Are 24 de ani si rămâne favoritul mamei
>
lui. Atras de marină, locotenent de vas în 1850, Maximilian primise sarcina să dezvolte mica flotă austriacă. Navigând în golful Trieste, fusese fascinat de o imensă stâncă pe malul mării şi luase decizia, în martie 1856, de a construi acolo un castel, Miramare. Numirea sa în funcţie acum este bine primită de populaţie, care speră ca tinereţea lui să îmblânzească rigorile absolutismului.*

Când, încartiruit în garnizoană la Viena, Maximilian aflase de atentatul contra fratelui său în 18 februarie 1853, nu pregetase să i se alăture imediat împăratului, care însă îl mustrase că îşi părăsise postul! Arhiducele, generos din fire, se ocupase apoi de construirea unei biserici votive, pentru a aminti modul miraculos prin care Franz Joseph scăpase cu viaţă. „Votivkirche", un edificiu în stil neogotic ridicat chiar pe locul atentatului, nu a fost inaugurată decât în 1879, cu prilejul nunţii de argint a cuplului imperial.

De altfel, încetul cu încetul, atmosfera de ostilitate împotriva împăratului se atenuează, iar opoziţia, mult mai puţin vizibilă, recunoaşte rolul lui Sisi. Cabinetul imperial este nemulţumit de bunăvoinţa ei, iar contesa Esterhăzy-Liechtenstein, consternată, consideră că împărăteasa ţine

partea revoluţionarilor. În 2 martie 1857, impunătorul alai imperial părăseşte Milano. Cu prilejul unui popas în Cremona, Sisi străluceşte de frumuseţe într-o rochie de tafta brodată cu fir de argint şi garnisită cu dantelă. Deşi abia se strecoară pe lângă toaleta cu crinolină a împărătesei, prinţul Alexander de Hessen-Darmstadt, care critica dicţia sacadată a acesteia, îi scrie ţarului, recunoscând că Sisi l-a încântat: „Este minunată (...). Este unică...".

Ce concluzii se pot trage din acest prim voiaj pe teritoriile austriece, aflate pretutindeni în pragul revoluţiei, inclusiv la Verona unde este situat cartierul general al trupelor imperiale? Sisi, cu tinereţea şi prospeţimea ei, impresionează şi influenţează opinia publică; surprinde şi încântă. În afara Vienei şi în ciuda unei atmosfere ostile, Sisi se impune, chiar şi cu prilejul băilor de mulţime pe care ea aprioric le detestă. Şi în acelaşi timp dă dovadă de un nebănuit curaj. Departe de constrângerile de la curtea vieneză, Sisi se comportă ca o împărătească liberă în acţiunile şi gesturile ei, dar care dobândeşte prestigiu; această osmoză este benefică pentru Franz Joseph, care a descoperit erori şi greşeli pe teren şi a căutat cu sinceritate să le îndrepte, chiar dacă această luciditate vine prea târziu. La Veneţia şi Milano, imaginea de monarh riguros este provizoriu temperată. Soţia lui a îndurat ura întipărită pe chipul oamenilor, povara dispreţului şi chiar privirile criminale. A ştiut să fie eficace, să se facă ascultată şi auzită, căci nu a fost nevoită să îşi înăbuşe reacţiile, nici să îşi înfrâneze instinctele. Chiar dacă lunga

lor călătorie se încheie cu succese personale, cuplul imperial este conştient că situaţia a devenit explozivă. Revenind la Viena în acel an, când împlinea 19 ani, Sisi deplânge faptul că împăratul, care în cele patru luni de până atunci fusese atât de atent, disponibil şi flexibil, redevine rigid, prizonier al obişnuinţelor, al convenienţelor şi chiar al orarelor fixe. Nu mai e acelaşi, îşi reia viaţa ordonată de birocrat conştiincios, în timp ce Sisi nu înfloreşte decât în spontaneitate. A existat dovada clară că, dacă la Viena simte că se sufocă, departe de Hofburg neurastenia ei se risipeşte. Arhiducesa Sophie, informată desigur despre deplorabilul laxism al fiului şi al nurorii ei, este contrariată de asemenea şi de scoaterea la pensie a nefericitului mareşal Radetzky. Decizia reprezintă în egală măsură o dezavuare a epocii şi a prestigiului arhiducesei. Totuşi, înlocuirea mareşalului cu Maximilian este o alinare pentru sufletul ei. Sisi l-a ajutat pe Franz Joseph să treacă eroic peste dificultăţile apărute în imperiu. Rebela are simţ practic, cuplul există şi funcţionează. O realitate ce nu fusese prevăzută în plan politic...

Acum, o călătorie în Ungaria, indispensabilă, însă riscantă...

În primăvara anului 1857, baronul Bach, ministru de

interne, sugerează o deplasare în Ungaria, un teritoriu mult mai ostil decât Lombardia sau Veneto, însă, având în vedere intenţiile lui Napoleon al III-lea în Italia, de o importanţă capitală pentru Europa Centrală.

În condiţiile în care influenta Austriei este blocată la nord de Prusia şi Rusia, consolidarea prezenţei imperiale în lungul Dunării devine indispensabilă. La fel ca în cazul periplului dincolo de Alpi,
ministrul adaugă că şi acum cheia acestei călătorii va fi prezenţa
liniştitoare şi încântătoare a împărătesei. Sisi este fericită: ideea de
a evada din Viena îi insuflă energie, simţind că de acum înainte se
poate face utilă. Firea rebelă se pune în slujba datoriei. Şi, mai mult,
Sisi va putea să se îmbrace cu costumul naţional maghiar, care îi vine
de minune, şi să se perfecţioneze în cunoaşterea acestei limbi dificile.
Doar nu degeaba a învăţat ea pe de rost câteva poezii ungare! Ţara
aceasta misterioasă o atrage nespus, cu câmpia ei imensă, pusta, pe
unde au trecut atâtia cuceritori cu caii lor sălbatici...

Aşa cum era de aşteptat, arhiducesa, care nu-i poate suferi pe unguri (unul dintre ei a vrut să-l asasineze pe împărat), se opune acestei călătorii. Însă opinia ei contează

mai puţin acum. Totuşi, atunci când află că nora ei a îndrăznit să spună că micuţele Sophie şi Gisela vor merge şi ele în călătorie, arhiducesa se înfurie de-a binelea. Este adevărat că fiica mai mare, Sophie, este în continuare bolnăvicioasă, cu stări de vomă inexplicabile. Este consultat doctorul Seeburger: din nou, acesta arbitrează în favoarea împărătesei, care nu mai suportă să fie despărţită de copiii ei. La Hofburg, ca şi la Schonbrunn, chiar nimeni nu mai ascultă de arhiducesă? Oricum, ea îşi făcuse datoria să îl prevină pe fiul ei...

În 3 mai, suita imperială urcă la bordul vaporului care, escortat de alte nave, va coborî pe Dunăre. Debarcarea are loc a doua zi dimineaţa. Sisi descoperă oraşul separat în două de albia Dunării, vastul palat regal, vechea citadelă, pe platoul ei îngust cu străduţele din Buda pe o colină, iar pe celălalt mal, oraşul nou, Pesta, care îşi etalează cartierele spaţioase, graţie şesului vast şi împădurit.

Franz Joseph, în uniformă de general ungur, defilează călare. Mulţimea este tăcută. În urma lui, vine Sisi într-o trăsură cu geamuri mari, prin care ungurii o pot zări pe împărăteasă, care îi salută în costumul ei cu pieptăraş din catifea şi mâneci din dantelă. împărăteasa Austriei este îmbrăcată asemenea unguroaicelor, ceea ce lumea apreciază cu entuziasm. însă aici se ştie deja că, pe lângă apanajul frumuseţii, Sisi are şi cutezanţa de a-i ţine piept soacrei ei, iar lumea se bucură. Foarte repede, atenţia tuturor se îndreaptă aproape în exclusivitate asupra tinerei împărătese. A doua zi, în 5 mai, presa locală face o deosebire între împărat şi soţia lui, iar elogiul, original prin

conţinutul lui, este doar pentru aceasta: „Capitala întâmpină pentru a treia oară pe Majestatea Sa imperială, regală şi apostolică, însă regina, care întruneşte două majestăţi, adică majestatea terestră, a tronului, şi aceea celestă, a frumuseţii, ajunge pentru prima oară pe solul scumpei noastre patrii". Când, peste câteva ceasuri, Sisi apare călare pe cal alături de Franz Joseph, alura ei este salutată cu un entuziasm extraordinar, dar nu şi în suita suveranilor unde, nu se ştie de ce, prevalează opinia că este „nedemn de o împărătească" să se arate pe şaua calului alături de împărat.

Dacă populaţia, întâi curioasă, este repede cucerită de farmecul împărătesei, aristocraţia în schimb se comportă ca la Veneţia, nesocotind recepţiile şi festivităţile. Sisi constată că totul se complică fără rost, căci Franz Joseph trebuie să se exprime în germană, ceea ce este prost văzut pentru treburile strict ungare. Oare miniştrii şi funcţionarii aceştia sunt din cale-afară de obtuzi? Aici, limba vorbită la Viena nu poate convinge pe nimeni, este o provocare. Sisi îşi propune să vorbească ungureşte cât mai bine şi mai repede cu putinţă. Călătoria continuă în provincie, acolo unde caii sunt liberi, iar împărăteasa îi impresionează pe ofiţerii din cavaleria maghiară, prin priceperea şi dexteritatea ei în arta echitaţiei. Dar e trasă la faţă, căci o îngrijorează starea fetiţelor ei rămase la Buda;
Sophie este foarte slăbită, fiindcă, suferind de dizenterie, organismul ei refuză orice fel de aliment sau lichid. În 13 mai, Sisi primeşte o telegramă şi trebuie să revină de urgenţă la Buda, unde Gisela este într-o stare alarmantă.

Gisela! E bolnavă şi ea. Medicul vrea să o liniştească pe împărăteasă, spunând că e vorba probabil de consecinţele faptului că fetiţei îi ies primii dinţi. Călătoria se reia în acorduri de ceardaşuri, printre comori de artă medievală şi amintirile înfruntărilor dintre monarhia creştină şi cotropitorii otomani. Pretutindeni, împărăteasa este răsfăţată. Autorităţile locale fac mari eforturi pentru a-i fi pe plac; astfel, atunci când i se oferă în dar o tocă brodată cu aur, aceasta este împodobită cu panglici din mătase albă şi albastră – culorile Bavariei. Câtă delicateţe din partea gazdelor! Sisi nu se simte o străină, este efectiv adoptată de comunităţile locale; unele femei considerând chiar că Sisi va fi o minunată regină a Ungariei...

Dar, vai! În 28 mai, o nouă telegramă aduce veşti proaste. De data aceasta, medicul este foarte pesimist. Este vorba despre Sophie, care se simte foarte rău. Continuarea călătoriei este anulată, cuplul imperial revine de urgenţă la Buda. Vlăguită, cu privirea aproape stinsă, micuţa nu mai plânge, nu mai ţipă, chipul ei e de o paloare aproape funestă.

Părinţii sunt înnebuniţi de durere, iar doctorul Seeburger este incapabil să explice motivul acestei stări. Timp de unsprezece ore la rând, mama se luptă cu moartea alături de fiica ei. Fără speranţă. La nouă şi jumătate seara, în 29 mai 1857, mica principesă îşi dă duhul. Avea 2 ani şi 98 de zile. Franz Joseph se prăbuşeşte într-un fotoliu, Sisi este înmărmurită. În telegrama pe care o trimite mamei lui, împăratul scrie: „Micuţa noastră este un îngeraş în ceruri. Noi suntem distrusi”.

>

În mod paradoxal, moartea fiicei sale pecetluieşte apropierea dintre Sisi şi unguri

O furie imperială zguduie sufletul împărătesei, care îl apostrofează pe medic, cere să fie concediat şi se acuză pe sine pentru toate nenorocirile. Franz Joseph îşi vine în fire, vrea să afle cauzele decesului, care rămân însă obscure. Febră tifoidă? Poate. Rujeolă transmisă de fiica mai mică surorii ei mai mari, dar mai puţin rezistente? Posibil. O simplă intoxicaţie alimentară prost tratată? Se prea poate. Pentru părinţii îndureraţi, este cumplit să nu poată şti cauza dramei. Aşa cum era de aşteptat, ungurii îşi manifestă amărăciunea, opozanţii păstrează doliu, cu compasiune. Toată lumea ştia acum că împărăteasa ţinuse neapărat să vină cu fetiţa cea mare şi să o prezinte ungurilor, un gest abil, dar pornit din inimă. Această teribilă nenorocire este ca un liant, care îi plasează pe cei doi părinţi pe picior de egalitate în empatia populară.

încă a doua zi, ajung înapoi la Laxenburg. Tăcerea arhiducesei este greu de suportat, denotând triumful morbid al experienţei şi al raţiunii asupra tinereţii şi lipsei de experienţă în viaţă. Faţă de soacra ei, Sisi a dat dovadă de neascultare, a făcut cum a vrut ea, inconştientă şi provocatoare, amăgită de elanul popular şi simpatia, pe care anevoios le-a câştigat în Lombardia şi Veneto. Acum a fost pedepsită. închizându-se în odăile ei, nemaimâncând

aproape nimic, evitându-l până şi pe soţul ei, Sisi slăbeşte îngrijorător de mult, se trage la faţă şi capătă o privire fixă.

Nu vrea nici măcar să o mai îmbrăţişeze pe biata Gisela. Sisi trăieşte moartea micuţei Sophie ca o mamă hărţuită. Simte că nu mai are dreptul să existe, a redevenit prizoniera unei temniţe invizibile. De acum înainte, i se va spune mereu că nu are dreptate, că se înşală, că nu are maturitatea necesară, că este o inconştientă. Acuzaţia este grea, însă simplă. Mamă nefericită, femeie învinuită, împărăteasa se simte hărţuită. Lumea o judecă, lumea o condamnă. Franz Joseph, derutat, îi promite sprijinul său şi dragostea lui intactă, o ajută să poarte împreună povara. E un bun ostaş. Se va refugia în muncă. Lucrul pe care nimeni nu-l poate sesiza în acea vreme este exact acest straniu şi inefabil pact de solidaritate între Ungaria şi suverana care se acuză singură. Pentru curte şi pentru numeroşi austrieci, Sisi se face vinovată de dragoste maternă dezordonată. Pentru maghiari, Sisi a vrut să arate o imagine familială, naturală, umană, din respect pentru ei, pentru istoria lor, vrând să le spună astfel că ea înţelegea revolta contra Habsburgilor, din dorinţa recunoaşterii identităţii lor naţionale. Sisi venise cu copiii ei pentru a-i cunoaşte pe unguri şi, dacă se putea, pentru a-i iubi. Iar ei acest lucru nu îl vor uita niciodată.

O bucurie: un moştenitor

Un dezastru: Solferino...

în 21 august 1858, împărăteasa naşte un âl treilea copil: un băiat! în fine, un moştenitor pentru Imperiu! Această naştere atât de aşteptată consolidează poziţia lui Sisi, care pozează aici cu pruncul nou-născut şi cu fiica ei, Gisela.

O bucurie: un moştenitor! Un dezastru: Solferino..

Curtea fiind în mare doliu, niciun Habsburg nu se deplasează la Bruxelles, în 27 iulie 1857, la nunta fratelui lui Franz Joseph, Maximilian, cu prinţesa Charlotte de Saxa-Coburg, fiica regelui Belgiei, Leopold I. Sunt prezenţi doar regina Marie-Amélie, văduva regelui Franţei, Ludovic Filip, şi prinţul Albert, soţul reginei Victoria. Viena pare încremenită într-o durere adâncă, însă tinerii căsătoriţi trec pe-aici în drumul lor spre Milano, întrucât Maximilian este guvernator al Lombardiéi şi al regiunii Veneto. Martorii observă cum, printr-un lăudabil efort, cuplul imperial austriac oferă imaginea unei înţelegeri perfecte. Totul este organizat pentru ca Charlotte, noua cumnată a lui Sisi, se se simtă bine în familie. Dar vai! Mama lui Franz Joseph se lansează în nenumărate elogii la adresa lui Charlotte, pe care Sisi le simte ca pe tot atâtea critici împotriva ei. Mama împăratului lasă să se înţeleagă că Charlotte este o noră perfectă, ceea ce reprezintă încă o modalitate de a o umili pe împărătească. Va urma de aici o animozitate între cele două cumnate.

Confruntat cu tragedia care îl copleşeşte, împăratul reuşeşte totuşi să rămână fidel misiunii sale de autoritate supremă incontestabilă şi devotat muncii sale, aceasta şi fiindcă unul dintre diplomaţii săi, mai lucid decât membrii cabinetului, îl convinge pe Franz Jospeh să încerce o reconciliere între austrieci şi ruşi. La sfârşitul lunii septembrie, împăratul se întâlneşte cu ţarul Aleksandru al II-lea, care şi-a asumat înfrângerea de la Sevastopol şi se vede constrâns să ceară pacea, după

Războiul Crimeii declanşat de către predecesorul său. întâlnirea se desfăşoară în Turingia, la Weimar, oraşul lui Goethe şi al lui Schiller. Dar, întrucât fiecare dintre cei doi suverani se încăpăţânează să ceară excluderea ministrului de externe al celuilalt, întrevederea este un eşec.

Sisi nu a avut forţa să îl însoţească pe Franz Joseph. A devenit o siluetă fugitivă pe sub arborii din parcul domeniului Laxenburg, făcându-se nevăzută imediat ce vreun membru al suitei imperiale încearcă să se apropie de ea. Se teme să nu i se impute moartea micuţei Sophie, fiind convinsă că fetiţa ar mai fi încă în viaţă, dacă nu ar fi mers în călătoria în Ungaria cum ţinuse morţiş mama ei, din dorinţa, printre altele, de a-şi sfida soacra. împărăteasa se consideră vinovată, chiar dacă anturajul ei nu îndrăzneşte să facă nici cea mai mică insinuare în acest sens şi se străduieşte să o ajute să supravieţuiască, orice ar fi. Dar Sisi nu vrea să fie văzută, simţind privirile, tăcerea şi chiar cuvintele de compasiune ca pe un fel de acuzaţie mută. îngrijoraţi de apatia ei, Franz Joseph şi arhiducesa o roagă pe Ludovika să vină să o vadă. Sisi pare bucuroasă să fie din nou cu mama şi trei dintre surorile ei, însă toţi privesc cu nelinişte în suflet faptul că împărăteasa nu se preocupă deloc de cealaltă fiică a ei, Gisela, fiindu-i teamă, poate, ca nu cumva vreun nou blestem să se abată şi asupra micii arhiducese, care are aproximativ un an.

Totuşi, nemailuptând contra soacrei, Sisi s-a apropiat

de soţul ei. Consolidat prin drama trăită, cuplul pare foarte unit, fiecare fiind plin de solicitudine faţă de celălalt. Ori de câte ori au posibilitatea, cei doi soţi sunt împreună. Franz Joseph este foarte îndrăgostit. Chiar dacă refuză în continuare să apară în funcţia sa de împărătească, Sisi, ca soţie, este conştientă că nu îl poate priva pe Franz Joseph de tandreţea ei. în noiembrie, iau amândoi decizia salutară de a se muta în altă parte, pentru a lăsa în urmă definitiv apartamentele lor sinistre unde totul, de la un mic fotoliu la un pătuţ de copil, le reaminteşte prea dureros de copilul pe care fatalitatea li l-a luat prea repede. Adio, încăperi lugubre! Adio, scări anevoioase şi baraje ridicate de gelozia unei soacre omniprezente!

Cuplul imperial se mută si Viena se transformă

Arhiducesa nu s-a putut împotrivi. Iar Sisi, care suferea de reumatism la mână şi de o mică tumoare, din fericire benignă, se debarasează de ciudatul pansament pe care i-l recomandase nelipsitul doctor Seeburger. Cât de stupid e medicul acesta, care apare tot timpul ca o piază rea, trimis de arhiducesă! Însă adevăratul motiv al mutării în altă parte a cuplului imperial este dezvăluit în decembrie: împărăteasa este din nou însărcinată! Această veste fericită aduce un sentiment de uşurare la

curtea vieneză, însă si un prilej pentru arhiducesă de a încerca iarăşi să intervină în viaţa
nurorii ei, recomandându-i să renunţe la dieta drastică si să nu
mai poarte toalete prea strâmte sau corsete care să îi comprime burta. Sisi se arată rezonabilă, nu mai călăreşte, chiar dacă renunţarea e dureroasă pentru ea, şi merge mult pe jos, cel mai adesea împreună cu Franz Joseph, când acesta reuşeşte să îşi organizeze astfel programul, încât să aibă la dispoziţie timpul necesar. Noile apartamente imperiale sunt instalate la primul etaj al palatului Hofburg, aşa cum pot fi văzute şi azi. Franz Joseph se instalează în aripa cancelariei, ocupând vreo douăsprezece încăperi. Sisi alege aripa Amalienburg, care formează un unghi drept cu cealaltă aripă a clădirii. Dispune de cinci camere vaste, la faţadă, însă, în mod ciudat, nu doreşte un dormitor. Seara, este aşternut un pat modest, care dispare dimineaţa. Nu există o cameră pentru amândoi la Hofburg, deşi cuplul are o asemenea încăpere la Schonbrunn şi doarme chiar în acelaşi pat, ceea ce este rar în acea vreme. O excentricitate, dacă ne gândim că în palatul imperial există cam două mii şase sute de încăperi! O modalitate pentru Sisi de a nu se simţi prizonieră la Hofburg, un palat care îi displace. Este adevărat că şi împăratul doarme pe un simplu pat de fier, ca un ofiţer în campanie, însă acest pat rămâne într-un loc. Toate încăperile sunt somptuoase, cu pereţi tapetaţi cu mătase roşie, lambriuri aurite, tapiserii de la

manufacturile din Bruxelles şi Gobelins, lustre de cristal, mobile din palisandru. Imensele sobe din faianţă rococo sunt alimentate cu lemne prin spate, unde coridoare ascunse vederii permit accesul la toalete, la garderobă şi la odăile destinate servitorilor, nevăzuţi atunci când nu sunt de serviciu. În ciuda vastelor încăperi de aici, această spectaculoasă schimbare îi apropie pe cei doi soţi. Dar bulversările acestui cadru intim merg în paralel cu transformările din capitala Austriei. Duminică, 20 decembrie 1857, împăratul îi scrie baronului Bach, ministrul său de interne: „Este vrerea mea ca dezvoltarea centrului Vienei să fie realizată cât mai repede cu putinţă şi să se prevadă o joncţiune adecvată a centrului cu cartierele mărginaşe (...). În acest scop, sunt de acord cu demolarea fortificaţiilor oraşului şi cu astuparea şanţurilor de apărare". Viena nu se mai teme de cotropirea turcilor, care asediaseră oraşul de două ori. În realitate, împăratul este foarte impresionat de lucrările prefectului Haussmann la Paris care, cu aprobarea lui Napoleon al III-lea, transformă capitala franceză, atât din raţiuni de igienă publică (holera făcea încă victime la Paris în 1853), cât şi din considerente strategice şi estetice. La Viena, zidurile şi bastioanele vor dispărea şi vor face loc unui mare bulevard circular, numit *Ringstrasse*, căci va fi în formă de inel. Se cuvine ca Viena să fie la egalitate cu Parisul, o capitală de unde să dispară miasmele şi locurile periculoase pentru viaţa omului. Arhiducesa se strâmbă nemulţumită, strânge din dinţi în faţa norilor de praf învolburaţi pe şantiere, în

faţa tonelor de moloz şi a cailor trăgând căruţe: Viena tinereţii ei se prăbuşeşte sub loviturile demolatorilor. Oraşul trebuie să accepte binefacerile progresului şi ale căilor ferate. Adio, fortificaţii şi bastioane! Dărâmarea şi aducerea la nivel a vechilor metereze reprezintă cadoul de Crăciun pe care împăratul îl face celor 450 000 de vienezi; locuitorii capitalei vor beneficia în curând de două apeducte, unul de 95 kilometri, celălalt de 200 kilometri, care vor aduce apă pură din Alpi. Toate capitalele europene se aliniază în faţa modernităţii aduse de lucrările întreprinse de Haussmann la Paris. Viena nu putea rămâne mai prejos.

Franz Joseph îi explică lui Sisi proiectele lui de urbanism. Ea îl ascultă, îi pune întrebări şi se roagă în secret ca pruncul din pântecul ei să fie un fiu. Nu ascultă permanentele recomandări ale arhiducesei, „care le ştie pe toate", şi evită sfaturile ei, la fel cum îi interzice şi doctorului Seeburger să se pronunţe asupra evoluţiei stării ei. Ah, nu! Şarlatanul acesta, care n-a ştiut decât să îi facă un pansament la mână compus din două piese de argint! Durerea provocată de acest emplastru devenise insuportabilă! Dar incapabilul medic este în continuare acolo, protejat de arhiducesă. În schimb, împărăteasa ascultă sfaturile câtorva femei amabile şi inteligente, iar uneori le urmează. Sisi este superstiţioasă şi crede în semne... Se constată că alimentaţia ei este normală. A renuntat ea într-adevăr la regimul din cauza căruia slăbise şi se anemiase atât de rău?

împăratul aşa crede şi se bucură: vedeţi, Sisi e rezonabilă! De data asta, arhiducesa nu are motiv să se plângă de nora ei...

Franz Joseph este foarte afectat de moartea bătrânului mareşal Radetzky, în 5 ianuarie 1858. Acest brav ostaş, care se înrolase în armată în 1784, nu se bucurase de statutul de pensionar decât opt luni. Arareori, s-au mai pomenit la Viena asemenea funeralii spectaculoase! Regimente întregi salută în poziţie de drepţi, carul funebru este urmat de un cavaler în armură şi precedat de propriul cal al mareşalului, acoperit cu un giulgiu mortuar, ale cărui margini sunt ţinute de valeţi în livrea de doliu. Peste opt zile, soseşte vestea că, la Paris, în faţa operei, Napoleon al III-lea şi Eugénie au scăpat cu viaţă dintr-un atentat comis de un patriot italian, Felice Orsini, şi complicii săi, un toscan, un veneţian, şi un napolitan. Un fel de uniune a italienilor în fapte de terorism. Bombele atentatorilor au făcut nenumărate victime (opt morţi, o sută patruzeci şi opt de răniţi). Curţile regale din Europa sunt foarte îndurerate, iar la Viena se doreşte ca Sisi să fie crutată de socul acestor detalii >>> macabre; totuşi, va afla că împărăteasa Franţei avea pete de sânge pe rochia albă pe care o purta (era sângele generalului Roguet care fusese rănit, aflându-se în trăsura imperială). în 13 martie, înainte de a fi ghilotinat, Orsini strigă cu glas răsunător:

— Trăiască Italia! Trăiască Franţa!

»

Contele von FJübner, ambasadorul austriac la Paris, îl informează pe Franz Joseph că adevărata ţintă a lui Orsini este Austria, care ocupă Lombardia şi Veneto, însă scopul atentatului fusese să îi reamintească lui Ludovic Napoleon că promisese să sprijine activ unirea italienilor, dar că nu îşi respectase încă angajamentul. în 19 martie, Franz Joseph îi scrie lui Maximilian, fratele său mai mic pe care l-a numit guvernator al acestor provincii, împărtăşindu-i neliniştea provocată de climatul revoluţionar întreţinut de promisiunea lui Napoleon al III-lea de a unifica Italia: „(...) Îţi recomand, aşadar, o mare vigilenţă şi o fermă severitate, chiar şi în cazul unei rebeliuni parţiale". Maximilian consideră că această viziune este greşită şi că ar fi de preferat o autonomie a acelor teritorii. Dar nu se face ascultat.

Surpriză: împărăteasa Sisi se ocupă de măritişul surorilor ei!

în Bavaria, Ludovika urmăreşte să-şi mărite celelalte fiice, în special pe Helene care, încă umilită după ce fusese înlăturată în favoarea lui Sisi, nu pare deloc grăbită să îşi găsească un soţ. Se refugiază în pictură şi în opere de caritate, vizitând prin sate oameni bolnavi şi sărmani. însă, în această iarnă, lumea începe să vorbească despre logodna ei cu prinţul de Thurn şi Taxis, a cărui familie obţinuse, în secolul al XVI-lea,

monopolul poştei în Sfântul Imperiu Roman de Naţiune Germană şi în Ţările de Jos. Regele Bavariei refuză să îşi dea consimţământul pentru această uniune matrimonială, considerând că, în ciuda averii familiei de Thurn şi Taxis, prinţul nu este demn să ia în căsătorie o ducesă din Bavaria. întrucât nu putea, ca de obicei, să conteze pe sprijinul soţului ei, Ludovika apelează la Sisi. Aceasta nu s-a implicat niciodată în mariajele familiale, însă vine în ajutorul mamei ei. în fond, Helene e cea care ar fi trebuit să fie împărăteasă! Desigur, Franz Joseph a ales-o pe Sisi, fără ca ea să fi urmărit acest lucru, însă este de presupus că încearcă acum să repare răul pe care involuntar i l-a făcut surorii ei mai mari. împărăteasa intră în acţiune, trimite epistole, intervine, se implică şi face tot posibilul pentru ca această căsătorie să aibă loc. Şi reuşeşte, deşi nimeni nu şi-ar fi imaginat-o în postura de ambasadoare a mamei şi a surorii sale. Sisi peţitoare! Cine ar fi crezut? Data nunţii este stabilită pentru vara anului 1858 la Possenhofen. Soţia lui Franz Joseph o uimeşte până şi pe arhiducesă! în aceeaşi iarnă, iată că o altă soră de-a lui Sisi, mai mică decât ea cu patru ani, este cerută în căsătorie de regele Ferdinand al II-lea al Celor Două Sicilii, pentru fiul său, prinţul moştenitor Francisc, duce de Calabria. Se spune că acest Bourbon este foarte pios şi complet lipsit de personalitate. în fine, oricum ar fi, în niciun caz nu se poate considera că e un bărbat chipeş. Dar nu contează: împărăteasa intervine din nou şi o corespondenţă necontenită circulă între Viena şi

Miinchen. Mama lui Franz Joseph şi sora ei sunt încântate: nepoata şi, respectiv, fiica lor nu va mai fi o „ţărancă", iar Casa de Wittelsbach va avea o nouă suverană în familie. în timpul acestei noi conspiraţii familiale, la Viena sunt luate multe precauţii pentru a o scuti pe împărătească de orice posibilă neplăcere. Astfel, i se tăinuieşte faptul că locatarii castelului Schonbrunn s-au trezit speriaţi din somn în zorii zilei de 16 august, din cauza unui zgomot înspăimântător: grandiosul candelabru din salonul de ceremonii, unde Sisi întâlnise oficial familia lui Franz Joseph, s-a prăbuşit. Toate aceste negocieri nupţiale iniţiate de soţia lui îl mai destind pe Franz Joseph, care altminteri este îngrijorat de maşinaţiile lui Napoleon al III-lea în favoarea cauzei italiene. Maximilian împărtăşeşte neliniştea împăratului. Cei doi fraţi au dreptate să fie circumspecţi...

într-adevăr, încă de la mijlocul lunii iulie 1858, împăratul Franţei se pregătea să îl răzbune pe unchiul său Napoleon I: întrucât Congresul de la Viena confirmase, în 1815, controlul exercitat de Austria, în epoca lui Metternich, asupra unei mari părţi din Italia de Nord, eliberarea Italiei ar reprezenta răzbunarea supremă contra statelor europene din Sfânta Alianţă. Sub pretextul medical, parţial adevărat, privind o nouă cură într-o staţiune cu douăzeci şi şapte de izvoare cu apă caldă, Napoleon pleacă la Plombières, în munţii Vosgi. În 20 iulie, dimineaţa, într-un salon modest, se întâlneşte cu un individ care se prezintă cu numele de Camillo Benso şi

arată ca un notar provincial de treabă, venit din Elveţia. Este contele de Cavour, prim-ministrul regatului Sardinia-Piemonte. Stabilită la puţin timp după atentatul lui Orsini, întrevederea secretă de la Plombières este menită să determine condiţiile sprijinului acordat de francezi pentru unirea italienilor împotriva Austriei. Cei doi oameni de stat se despart în 21 iulie. Prin tratativele diplomatice desfăşurate în staţiunea termală, Napoleon al III-lea şi-a pregătit campania militară din Italia.

Sisi s-a instalat la Laxenburg. La trei zile după ce Franz Joseph împlineşte vârsta de douăzeci şi opt de ani, pe împărătească o apucă durerile facerii, care sunt mult mai violente decât la naşterile precedente. O zi întreagă de chin şi suferinţă. Anunţată printr-o telegramă, nelipsita arhiducesă soseşte la Viena şi, pentru început, porunceşte expunerea în ostensor a Preasfântului Sacrament, în capela castelului. Pe urmă, vine să se aşeze în tăcere în odaia nurorii ei. întregul Laxenburg se cufundă în rugăciune, iar Viena, unde căldura este apăsătoare, abia mai respiră...

în această zi de 21 august 1858, Ludovika lipseşte din nou. însă, de această dată, mama împărătesei are un motiv întemeiat de a nu fi lângă Sisi: este la Possenhofen, ocupată cu pregătirile pentru cununia lui Helene cu prinţul de Thurn şi Taxis, iar din cauza duratei călătoriei dus-întors nu poate risca să ajungă cu întârziere la ceremonie. Şi, de fapt, Sisi a născut deja doi copii. În plus, este înconjurată de persoane pline de solicitudine. Pentru Ludovika, Helene devine prioritară,

mai ales că a meritat ca mama ei să se ocupe de ea. La Viena, spre ora zece seara, împărăteasa scoate ţipete atât de ascuţite, încât arhiducesa şi contesa Esterhâzy-Liechtenstein cad în genunchi, îngânând rugăciuni şi implorând graţia divină. Sunt foarte îngrijorate, căci la naşterile precedente Sisi gemuse doar de durere. Peste un sfert de ceas, pruncul vine pe lume! Sisi, vlăguită, foarte palidă, întreabă cu sufletul la gură:

— E băiat?

Franz Joseph e înlăcrimat. Nimeni nu îi răspunde mamei angoasate. îndurerată, aceasta suspină:

— înseamnă că e tot o fată...

Dar împăratul plânge de bucurie şi emoţie. Se bâlbâie şi rosteşte aceste cuvinte aberante:

— Nu se ştie încă! Moaşa nu ştie!

Dar ba da, se stie: este un băiat! Un fiu! Un moştenitor!

[1] > >

împăratul are în fine un succesor la tron, însă este atât de fericit, încât nici nu-şi mai dă seama ce vorbeşte!

Deja, Franz Joseph îşi desprinde de pe piept colanul Ordinului Lâna de Aur şi îl aşază peste pruncul nou-născut.* Sisi se ridică,

Ordinul Lâna de Aur, simbolizat printr-un berbec din aur atârnat pe un lanţ de aur, fusese întemeiat în 1429 la Bruges de către ducele de Burgundia, Filip al III-lea cel Bun, pentru a uni nobilimea în jurul său şi a propaga credinţa catolică. Ordinul le-a revenit apoi Habsburgilor, în timpul domniei lui Carol Quintul, după aceea a trecut la Bourboni, regi ai Spaniei, pentru ca pe urmă să fie

O bucurie: un moştenitor! Un dezastru: Solferino..

deţinut simultan de suveranii Sfântului Imperiu Roman de Naţiune Germană şi de monarhii spanioli. Astăzi, marele maestru al Ordinului Lâna presimţind că nimeni nu îndrăzneşte să îi spună adevărul. Dar, da, e băiat! În sfârşit, Slavă Domnului! împăratul îşi recapătă cumpătul şi anunţă că moştenitorul său va purta prenumele Rudolf, în amintirea ilustrului său strămoş Rudolf care, în 1278, cucerise Boemia, devenită un fief al Habsburgilor. Şi, cu un gest plin de dragoste şi recunoştinţă, Franz Joseph îi va oferi soţiei sale un splendid colier din trei şiraguri de perle, estimat la 75 000 de florini. împăratul este un soţ fericit, un tată împlinit şi un monarh împăcat sufleteşte. Niciodată de când se căsătorise, nu se arătase atât de entuziasmat ca în aceste momente.

Serbări publice la Viena, nelinişti în sufletul împărătesei

Sisi nu aude cele o sută una lovituri de tun care trezesc din somn capitala Austriei, nici glasurile mulţimii entuziaste care se revarsă pe străzi. Poporul se bucură nu doar pentru această venire pe lume a moştenitorului la tron, care va asigura viitorul Imperiului, ci fiindcă vor urma acum, pentru oamenii de rând, daruri şi donaţii generoase, măsuri liberale menite să marcheze un eveniment aşteptat cu fervoare de patru ani de zile. Fără să uite vreo clipă că armata constituie indispensabilul liant al Imperiului, Franz Joseph îl numeşte imediat pe fiul său colonel al regimentului 19

de Aur este regele Spaniei, Felipe al VI-lea, însă tezaurul Ordinului se află la Viena, încă din secolul al XVIII-lea.

de infanterie. împăratul nu are nicio îndoială: Rudolf va fi un militar destoinic...

împărăteasa este istovită, însă în sinea ei savurează mândria de a fi mama viitorului împărat, considerând că poziţia ei la curte, deşi atât de criticată înainte, acum s-a consolidat, inclusiv în faţa soacrei ei. Totuşi, aceasta găseşte un excelent pretext pentru a-şi reafirma importanţa: considerând că nora ei este mult prea slăbită pentru a pune copilul la sân, îi interzice să îl alăpteze, fiind desigur susţinută de către medicul Seeburger, care împreună cu arhiducesa formează un duet de sfaturi negative şi categorice. Rezultatul nu e fericit pentru Sisi căci, dacă, potrivit tradiţiei, este aleasă o doică voinică, ea în schimb suferă de furia laptelui şi se simte rău. Iar consecinţa este inevitabilă: mama, care nu are poftă de mâncare, este incapabilă să se ocupe de nou-născut. Prin urmare, din nou imperiala bunică stăpâneşte situaţia şi domneşte în camera copilului! Un cerc infernal, unde Franz Joseph nu are dreptul să îşi dea cu părerea. Iar Sisi înţelege repede că moştenitorul pe care ea l-a dăruit tronului, în loc să îi amelioreze situaţia, aţâţă de fapt discordia cu arhiducesa. Aceasta o informează pe Ludovika, sora ei, care e dezolată că marea bucurie adusă de naşterea pruncului se vede acum adumbrită de aceste rivalităţi pediatrice. Chiar este imposibil să poţi savura o bucurie profundă, fără să nu te iei la harţă în jurul unui leagăn

de bebeluş? Nici măcar cadoul pe care soacra si socrul ei îl oferă lui Sisi în ziua botezului, colierul si cerceii pe care arhiducesa îi primise la naşterea lui Franz Joseph în urmă cu douăzeci şi opt de ani, nu poate fi o mângâiere. Sophie rămâne la părerea ei: Sisi este o mamă incompetentă; nu a dat ea greş de altfel atât de tragic deja? Dăruindu-i un fiu împăratului, se simte protejată, însă, în mod paradoxal, este ţinută departe de bebeluş. La fel ca înainte... Arhiducesa are motive să fie neîncrezătoare, însă greşeşte interzicându-i lui Sisi să îşi joace rolul natural de mamă. Noroc că, atunci când vede cât de fericit e Franz Joseph, îşi mai recapătă şi Sisi forţele.

Singura speranţă a împărătesei este vizita familiei ei. Ludovika soseşte la Viena în septembrie, însoţită de ultimele ei trei fiice şi de doctorul Fischer, care se dovedeşte la fel de nepriceput ca şi confratele său vienez. Totuşi, prezenţa mamei şi a surorilor o face fericită pe Sisi. Ca întotdeauna, plecarea lor o întristează; însă Sisi se luminează din nou la faţă când vine sora ei Maria, în ianuarie 1859, la cinci luni după naşterea lui Rudolf. Maria tocmai s-a măritat, prin procură, cu moştenitorul Regatului Celor Două Sicilii, iar acum face un sejur de cincisprezece zile la Viena, înainte de a-şi continua drumul spre Napoli.* Ce bucurie pentru Sisi! Maria, mai tânără şi mai brunetă decât ea, este sora ei preferată. Metamorfoza împărătesei este imediată: se ridică din pat, îşi recapătă apetitul şi, cu

toate că este încă slăbită şi nu şi-a revenit după naştere, ţine să îi arate Măriei locurile ei favorite din Viena, Burgtheater şi, mai ales, Práterül şi circul Renz. Mai mult chiar: are loc un bal la Hofburg, unde cuplul imperial îşi face apariţia, după un an şi jumătate de la decesul micuţei Sophie. Franz Joseph răsuflă uşurat, văzând că Sisi a revenit în fine la un comportament acceptabil şi convenabil, mai ales că el nu voise şi nici nu putuse să tranşeze veşnicul diferend dintre mama si soţia lui.

La Trieste, marele port austriac la Adriatica, împărăteasa, viitoarea regină şi fratele lor mai mare, Ludwig, care le însoţeşte, sunt

Vechiul Regat al Neapolelui, restituit Bourbonilor în 1815 prin Congresul de la Viena, îşi luase numele de Regatul Celor Două Sicilii, în 1816.

primiţi de către guvernator, cu toate onorurile şi un ceremonial special: în imensa sală a palatului de guvernământ, este întinsă o panglică lungă, simbolizând frontiera dintre Bavaria şi Cele Două Sicilii. Maria, ducesă din Bavaria, înaintează, încetează să mai fie bavareză şi devine, pentru o clipă, prinţesă de Calabria, aşteptând să fie suverana Celor Două Sicilii, la vârsta de 17 ani. Sisi este emoţionată văzând-o pe Maria în noul ei rol, dar şi îngrijorată, dat fiind că viitorul ei cumnat este considerat un om bolnăvicios şi anxios, dacă nu chiar debil. Lumea încearcă să îi găsească o calitate, susţinând că are o fire mistică. Cele două surori se

O bucurie: un moştenitor! Un dezastru: Solferino..

îmbrăţişează, cu ochii în lacrimi. Însă împărăteasa surâde: Maria nu s-a putut despărţi de canarul ei! În ciuda noului său destin, Maria rămâne o Wittelsbach şi soră nedezminţită a împărătesei, pentru care animalele sunt preferabile majorităţii oamenilor!

Sisi este disperată când Franz Joseph pleacă la război...

În Regatul celor Două Sicilii, spre care se îndreaptă Maria, agitaţia politică este la fel de intensă ca în celelalte state italiene care doresc unificarea statală a peninsulei. S-a vorbit despre ura împotriva Habsburgilor în Lombardia-Veneto, însă suflul revoluţionar este la fel puternic în Toscana, la Modena şi la Parma, unde trupele garnizoanelor austriece nu mai sunt suportate. Pretutindeni, autorităţile din Piemonte-Sardinia, regele Victor Emanuel al II-lea şi vicleanul său ministru Cavour încurajează revolta, fiind susţinuţi în secret, aşa cum s-a văzut, de către Napoleon al IlI-lea.

în spatele privirii lui voalate şi în ciuda încercărilor simulate de distragere a atenţiei, împăratul Franţei are visul să îi unească pe italieni. Imediat după lovitura sa de stat din 2 decembrie 1851, i-a promis lui Cavour:

— Voi face ceva pentru Italia.

După întrevederea lor de la Plombières, un tratat, semnat în 10 decembrie 1858, promitea că Franţa va

trimite două sute de mii de oameni în peninsulă, dacă Austria va comite vreun act de agresiune împotriva Italiei. Trebuia, aşadar, ca Franz Joseph să fie împins să comită această greşeală... Era suficient să se aprindă fitilul, adică să se amplifice acţiunea subversivă contra Vienei. Franz Joseph constată eşecul fratelui său Maximilian, pe care îl privase de puteri militare în funcţiile sale de guvernator al Lombardiéi şi al regiunii Veneto. Iar cumnata sa, Charlotte, ambiţioasă, autoritară şi visând la o coroană, este foarte nepopulară; la Veneţia, a fost chiar insultată. La Viena, din rapoartele pe care le primeşte, împăratul înţelege cât de izolat este din punct de vedere diplomatic: Rusia nu l-a iertat pentru neimplicarea în Războiul Crimeii, iar Cavour a împins machiavelismul până la a negocia cu un rebel ungur, generalul Klapka, adversar al Habsburgilor. La Berlin, tot ceea ce poate şubrezi situaţia Austriei este binevenit şi încurajat. Şi în ciuda unor mesaje personale, considerate cordiale, cu Napoleon al IlI-lea, Franz Joseph este informat despre broşura francezului în favoarea unificării Italiei şi constată cât de indulgent se arată acesta faţă de Piemonte-Sardinia. Sisi abia mai apucă să se vadă cu soţul ei, mereu acaparat de politica europeană. Ar vrea să îl ajute, dar se simte inutilă. Categoric, prezenţa ei deranjează.

Exasperat de agresiunile contra simbolurilor austriece în Lombardia şi Veneto, împăratul adresează un ultimatum autorităţilor din Torino, în 19 aprilie 1859, cerând demobilizarea trupelor regatului Piemonte-

O bucurie: un moştenitor! Un dezastru: Solferino..

Sardinia şi dispersarea corpurilor de franctirori. Cu puţin timp înainte, cuprins de îndoieli, Franz Joseph se prezentase în zori la fostul cancelar Metternich, în vârstă de 86 ani acum, slăbit şi ţintuit la pat. Aşa neputincios cum era, Metternich nu contenise să repete: „Fără ultimatum! Fără ultimatum!" Dar Franz Joseph nu îl ascultase..., şi nici nu-l auzise.

Respins după trei zile de către Victor Emanuel al II-lea şi Cavour, ultimatumul dat de Viena este prezentat cu abilitate drept o declaraţie de război. Franz Joseph a căzut în capcana prin care piemontezii şi sarzii apar drept victime. Lupta politică este ridicată la nivelul unui duel imperial. Suveranul de la Viena nu are nici 30 de ani şi diplomaţia este punctul său slab, iar din această cauză ignoră efectele devastatoare ale unui ultimatum, care face din el un agresor. Monarhul de la Tuileries are 50 de ani şi trecutul său de aventurier conspirator, care a cucerit puterea, demonstrează că este totodată versat în toate dedesubturile seraiului european şi că îl poate susţine pe aliatul său din Crimeea în rolul lui de victimă. Contrar recomandării miniştrilor săi, Franz Joseph pleacă pe frontul piemontez în 29 aprilie. Mai grav chiar, Austria nu este pregătită pentru acest nou război, nici pe plan politic, şi nici pe plan militar. Armata austriacă va avea nevoie de timp pentru a ajunge pe câmpul de luptă, ceea ce le va permite trupelor lui Napoleon al III-lea să facă joncţiunea cu trupele piemonteze.

Sisi, bulversată de întorsătura evenimentelor, se

agaţă de soţul ei. Rămâne cu el în trenul imperial până la aproximativ o sută de kilometri la sud de Viena. Despărţirea celor doi soţi este sfâşietoare în micuţa gară de pe linia Semmering, prima cale ferată construită în Europa pe un itinerar la mare altitudine. împărăteasa plânge.

Ea şi el vor fi separaţi de război, de acest teribil război, iar Sisi este deopotrivă distrusă sufleteşte şi furioasă. De ce, de ce să plece *eU* Există mareşali şi generali pentru asemenea misiuni. Dar degeaba: Franz Joseph e un soldat, nu un dezertor. împărăteasa îl roagă să promită că va fi prudent, că se va gândi la ea, la copii, Gisela, care n-are decât trei ani, şi Rudolf, care are doar nouă luni. Sisi nu pregetă să îi recomande cu insistenţă fidelului aghiotant Karl Ludwig von Griinne:

— Păziţi-l pe împărat! El este singura mea consolare în aceste vremuri cumplite...

Revenind la Viena, Sisi îi scrie lui Griinne, implorându-l să vegheze asupra omului care este totul pentru ea. împărăteasa se refugiază în apartamentele ei împreună cu Gisela, unde plânge neîncetat. Sunt lacrimi de dragoste şi de panică la gândul că Franz Joseph ar putea muri. Nu spune nimic, retrasă într-un colţ. Este insuportabil pentru ea să fie departe de soţul ei, care e un om atât de bun. Sisi este disperată, după ce naşterea lui Rudolf şi sejurul Măriei la Viena o făcuseră să-si dorească să trăiască si să uite

> >

de constrângerile îndatoririlor. Dar iată că acum acest

O bucurie: un moştenitor! Un dezastru: Solferino..

blestemat
conflict din teritoriile italiene spulberă toate eforturile ei. Măcar
de-ar putea să fie alături de împărat! Dar el i-a interzis acest lucru.
Războiul este o treabă de bărbaţi, iar el nu poate „da un exemplu
necorespunzător". Atunci, lui Sisi nu-i rămâne decât să se lanseze
în lungi cavalcade, ore în şir, nemaimâncând aproape nimic, mai
ales în prezenţa arhiducesei, care organizează ceaiuri cu gustări,
pentru a întreţine o relativă coeziune familială. Un semn de gravă
criză în cazul împărătesei: din nou, slăbeşte mult. Nu i se dă voie
să fie cu soţul ei, alături de care nu i-ar mai fi frică. încă
o frus- > [7]
trare pentru ea.

Războiul este devastator, secerând fără milă mii de vieţi. Victoria francezilor la Magenta, în 4 iunie 1859, a însemnat patru mii de morţi în trupele lui Napoleon al III-lea şi ale piemonte- zilor, zece mii în rândul armatei austriece si douăzeci si cinci de
mii de răniţi sau suferinzi de ambele părţi. împărăteasa şi arhiducesa sunt la căpătâiul răniţilor repatriaţi, în timp ce la Viena apar nelinişti provocate de erorile

generalului Ferencz Gyulai, comandantul armatei austriece. Franz Joseph îl eliberează din funcţie şi decide să devină el însuşi mare comandant militar. Lui Sisi, îi scrie: „Armata nu a fost bine condusă. Gyulai nu a corespuns aşteptărilor mele. Retragerea dincolo de Ticino nu era necesară. În schimb, ar fi fost de preferat să se treacă la ofensivă". Într-adevăr, Magenta a adus o înfrângere, însă trupele lui Franz Joseph sunt încă operaţionale. Sisi nu are însă motive să fie liniştită: acum, soţul ei se va
>
expune nemijlocit primejdiilor şi va fi răspunzător de tot ceea ce s-ar putea întâmpla...

După criza politică, cei doi soţi se confruntă cu o criză conjugală

În 11 iunie, la ora 3 după-amiază, Metternich, complet distrus după demersul inabil al lui Franz Joseph şi veştile primite, se stinge din viaţă. O Austrie moare, o Austrie este înfrântă. În 24 iunie, la ora 5 dimineaţa, la sud de lacul Garda, o formidabilă canonadă zgâlţâie satul cuibărit sus pe o colină încununată de un turn. Locul se numeşte Solferino. începe atunci o cumplită bătălie, în care se înfruntă doi suverani înrudiţi.*

O bucurie: un moştenitor! Un dezastru: Solferino..

Văzându-şi trupele masate în jurul acestei coline – 180 000 de oameni –, Franz Joseph exclamă:

— Aha! Francezii! I-am capturat!

Dar ceea ce a capturat el este turnul din Solferino, poreclit „iscoada Italiei”, care simbolizează dominaţia austriecilor în regiune. După douăsprezece ore de lupte pe o furtună năprasnică, Austria pierde Solferino şi cătunele învecinate. Bilanţul este înfricoşător: 17 000 de morţi de partea franco-piemonteză, 22 000 de victime în rândul austriecilor. Un măcel. Printre cadavrele spintecate şi ruinele fumegânde, un tânăr agent bancar elveţian, îngrozit de spectacol, jură să creeze trupe auxiliare de prim ajutor. Se numeşte Henry Dunant şi va fonda Crucea Roşie.

După două zile, la Verona, unde se află cartierul său general, Franz Joseph, împăratul învins, trebuie să admită că, deşi este soldat, nu are totuşi calităţi de strateg sau de tactician eficace. Scumpei lui Sisi, îi scrie: „A trebuit să ordon retragerea... Am plecat călare pe cal. (...) Iată trista poveste a unei zile înspăimântătoare în care, în ciuda eforturilor imense, şansa nu ne-a surâs. Am dobândit experienţă şi am început să cunosc ce sentimente are un general învins în luptă. (...) Singura mea consolare, singura mea bucurie este acum să vin la tine, îngerul meu. Nici nu ştii cât mă bucur. Al tău devotat, Franzi”. împărăteasa, angoasată şi apoi consternată de aceste veşti, va auzi zvonuri dureroase, care susţin că incompetenţa soţului ei a fost evidentă. Dar oare de ce

într-adevăr, împăratul Francisc I al Austriei, bunicul lui Franz Joseph, din partea tatălui, avusese din a doua lui căsătorie cu Maria Theresia a Celor Două Sicilii o fiică, prima născută, care a fost împărăteasa Maria Luiza, cea care în 1810 a devenit a doua soţie a lui Napoleon I şi împărătească a francezilor.

a ordonat el atât de repede această retragere? De ce nu a scos pe câmpul de luptă regimentele de rezervă? A comis aceeaşi greşeală ca fostul comandant al armatei. Dar bine că Franzi al ei e în viaţă si se întoarce la ea...

Deşi victorios, Napoleon al III-lea cere pacea căci, prin intervenţia Prusiei, agasată de dezastru, Confederaţia Germană mobilizează 350 000 de oameni. Franţa trebuie să cedeze, pentru ca preţioasa victorie de la Solferino să nu fie anihilată printr-o răzbunare a statelor germane.

În 12 iulie, la ora 9 dimineaţa, la primul etaj al unei case situate pe strada principală a târgului Villafranca, cei doi suverani se întâlnesc pentru preliminariile de pace şi, colateral, pentru un mic dejun împreună. Franz Joseph nu se atinge de mâncare, furios din cauza acestui tête-à-tête cu „mizerabilul de Napoleon", „o canalie"! Foarte agitat, refuză să cedeze Lombardia în favoarea lui Victor Emanuel al II-lea; o predă Franţei, păstrând Veneto, unde promite să schimbe administraţia. Adversarului său, îi declară: „Îţi dau cuvântul de onoare. Regiunea Veneto va fi nu numai fericită, ci si mulţumită".*

Foarte calm, Napoleon al III-lea se va justifica, spunând:

— Mi-am dat acordul, fiindcă aveam de-a face cu un

cavaler, întrevederea durează un ceas. Roşu de emoţie şi negreşit furios pe el însuşi, Franz Joseph semnează armistiţiul, rostind un comentariu amar: „Fac un sacrificiu imens. Lombardia era cea mai frumoasă provincie a mea”.

Michael McGarvie, *Francis Joseph I,* Londra, The Monarchist Press Association, 1966.

Revenind la Viena, împăratul constată că lipsa lui de popularitate devine periculoasă. Poporul pretinde sancţiuni, atmosfera este cvasirevoluţionară. În Viena, mocneşte furia din cauza zecilor de mii de morţi şi a sacrificiilor financiare impuse de efortul cerut de acest blestemat război; o înfrângere cauzată de erorile împăratului îi incită pe mulţi să afirme că acesta a fost înfrânt de el însuşi...

Dar Franz Joseph nu are curajul să recunoască acest lucru.

Concediază trei miniştri – dintre care unul îsi va tăia bere- >>

gata –, revocă generali, pretinde o anchetă pentru a stabili responsabilităţile statului-major. Toate aceste măsuri nu pot ameliora reputaţia militară şi politică a împăratului, dimpotrivă. Prestigiul său personal se pierde în furie. înfrângerea este naţională, însă rămâne şi înfrângerea personală a suveranului, împăratul se izolează la Laxenburg, ceea ce este fără precedent, în timp ce mama lui înfierează „voinţa poporului”, vinovat,

în opinia ei, de subminarea autorităţii imperiale. Epurările nu îl cruţă nici pe contele Griinne care, se spune, nu l-ar fi informat pe împărat despre gravitatea situaţiei. Destituit din funcţia de aghiotant general şi de şef al cancelariei militare, acesta nu îşi păstrează decât misiunea de mare scutier. Sisi, care l-a apreciat încă de la prima lor întâlnire la Bad Ischl, este şocată de această măsură. Câtă nedreptate! îi scrie o lungă scrisoare, în care se arată dezolată de înlocuirea lui: „(Vă doresc) zile mai bune şi mai fericite decât cele prin care am trecut cu toţii (...). Singura mea consolare este gândul că nu v-am pierdut complet, or, ştiţi cât vă sunt de recunoscătoare".*

Brigitte Hamann, *Élisabeth d'Autriche, op. cit.*

Când, în 12 septembrie, Franz Joseph reapare în public, mulţimea îi face o primire glacială. Unii trecători refuză să îl salute. Un cuvânt e pe buzele multora: „Abdicarea!" În favoarea fratelui său Maximilian, potrivit zvonurilor. La operă, împărăteasa este cea care primeşte ovaţii, căci ea întruchipează bunul-simţ.

Sisi se simte iubită, susţinută, însă este tristă că nu poate împărtăşi grijile politice ale soţului ei. Poate că atitudinea împăratului vine din pudoare sau dintr-o atenţie prevenitoare la adresa ei, însă această reţinere este inabilă, căci împărăteasa se simte exclusă din conversaţiile importante, fiind nevoită în schimb să polemizeze necontenit cu soacra ei pentru diverse probleme casnice insipide. De aceea, Sisi ajunge să se

răzbune şi să îşi clădească o imagine, pentru a simţi că trăieşte: fumează ţigări, organizează serate în apartamentele ei pentru cupluri de tineri din înalta societate, fără să o invite însă pe arhiducesă. Participă şi la baluri private în Viena (ce revoluţie!), de unde se întâmplă uneori să revină la FJofburg în zori, atunci când Franz Joseph e plecat deja la vânătoare. Porunceşte să i se instaleze o sală de baie complet dotată şi inele suspendate de funii, lângă masa de toaletă, pentru a putea face gimnastică, după echitaţie. Bineînţeles, imaginea acestui echipament insolit în galeria palatului FJofburg le scandalizează deopotrivă pe soacră şi pe doamnele de onoare. împărăteasa vrea să transforme palatul imperial într-o sală de sport? într-un circ? Ce a apucat-o pe nora ei să facă asemenea acrobaţii? Chiar este indispensabil să se îmbăieze în fiecare zi? în ochii arhiducesei, Sisi este o anarhistă! Comportamentul ei nu este, pare-se, o nouă provocare, ci o reacţie la o bârfă. Se spune că o persoană binevoitoare ar fi informat-o pe Sisi despre o pretinsă legătură a împăratului cu o frumoasă contesă polonezâ, care fusese amanta lui înainte de căsătoria lor. E adevărat? E fals? Mai rău: alte cleveteli susţin că împărăteasa are o fire atât de imprevizibilă şi labilă, încât lui Franz Joseph i se pot ierta eventualele abateri de conduită. După criza politică pe care a înfruntat-o fără succes, cuplul imperial face faţă unei crize conjugale. Cea dintâi.

O absentă atât de lungă

în octombrie 1860, Viena vuieşte de un zvon: Franz Joseph ar avea o legătură cu o contesă poloneză, care

fusese amanta lui înainte de căsătoria cu Sisi. Acesta este oare motivul pentru care împărăteasa se decide să plece într-o călătorie, departe de curte şi de cleveteli?

O absenţă atât de lungă

O veste cu adevărat inedită zdruncină ca un tunet curtea imperială în octombrie 1860! împărăteasa va pleca într-o călătorie, singură, fără împărat, fără copiii lor şi cu o suită puţin numeroasă. Dar unde se duce? Nu se ştie încă. De ce vrea să plece? Un motiv familial? De câteva săptămâni, împărăteasa este epuizată, dar nu renunţă nicidecum la ieşirile ei ecvestre, obosindu-se peste măsură, încordată, palidă, trecând de la stări de apatie la o vie efervescenţă, împărăteasa se alimentează insuficient, pretinzând însă că regimul ales îi prieşte. Nu mănâncă niciun fel de carne, ci doar lapte, ouă şi fructe. înaltă şi cu o siluetă graţioasă, nu mai pare doar zveltă, ci de-a dreptul slabă. Cu o greutate de doar 50 de kilograme, este fragilă. Fumează mult, inclusiv în trăsură şi la masă. Când cancanurile familiilor nobiliare de pe continent vor ajunge la urechile reginei Victoria, aceasta va fi scandalizată! în afara unor istovitoare curse călare şi a lungilor ei plimbări pe jos prin Viena într-un ritm alert, pe care doamnele ei de onoare nu îl pot susţine (ceea ce o amuză pe Sisi!), împărăteasa nu se comportă potrivit obligaţiilor rangului ei, continuând însă să organizeze mici baluri în apartamentele ei, ceea ce şochează opinia publică traumatizată de înfrângerea de la Solferino; şi aproape nici nu se mai vede cu copiii ei, care sunt bine păziţi, ca şi cum s-ar dori să fie feriţi de excentricităţile mămicii lor. Deşi abătut şi copleşit de griji politice, Franz Joseph caută să o readucă pe calea raţiunii. în ciuda tandreţei lui pentru Sisi, nu reuşeşte să o înduplece şi se loveşte ca de un zid. O imploră chiar să

renunţe la exerciţiile de gimnastică drastică sub lambriurile din apartamentele ei. în mod inevitabil, lumea se întreabă: oare împărăteasa e bolnavă? într-adevăr e suferindă? Şi care e cauza? Desigur, avusese trei sarcini în patru ani – în urma cărora rămăsese anemiată –, însă tuşea ei este îngrijorătoare.

îngrijorător e şi felul ei de a râde subit, imediat după crize de plâns. în acea vreme, tuberculoza rămâne o maladie gravă, care face ravagii. Până şi arhiducesa a ajuns să considere că nora ei era într-o stare îngrijorătoare şi necesita un consult medical. Doctorul Seeburger? Ah, nu! în niciun caz acest şarlatan. Mama împăratului, ştiind tot ce contează la Viena şi neomiţând niciodată să reamintească acest lucru, îl aduce de comun acord cu fiul ei pe un ftiziolog renumit, doctorul Skoda. După un consult, medicul consideră că pacienta are nevoie de soare, de o climă blândă, căci starea sănătăţii nu îi permite Majestăţii Sale să înfrunte ceaţa şi frigul iernii vieneze care urmează.

Acum, privind retrospectiv la vremurile de atunci, se poate formula un diagnostic mai complex decât o simplă boală pulmonară. Zvonul unei legături extraconjugale a soţului ei, întemeiat sau fals, este desigur uluitor şi greu de suportat, însă nu are cum să fie singurul motiv al răului de care suferă Sisi. Există în primul rând – şi mereu – mediul protocolar, o insuportabilă încorsetare impusă de doamnele de onoare aflate la ordinele arhiducesei; aceste „păstrătoare ale tradiţiei” ajunseseră pesemne să considere – cu prilejul unor

confidenţe rapid răspândite prin cameriste şi valeţi – că, indiscutabil, mama împăratului era „adevărata împărătească”! Acestor veşnice denigrări care o exasperează li se adaugă considerente politice. împărăteasa a dobândit o reputaţie justificată de promotoare a unor idei liberale şi manifestă o mefienţă faţă de cler, desi este o catolică fervent ă. S-a entuziasmat când a aflat că Franz Joseph acordase popoarelor din Imperiu o constituţie rudimentară, semnată în 20 octombrie 1860, sub denumirea surprinzătoare de „Diploma din octombrie”. începând încă din 31 decembrie 1851, constituţia, la care consimţise tânărul împărat în 7 martie 1849, era abolită. Aflând decizia fiului ei, prin care absolutismul imperial era atenuat, arhiducesa, oripilată, prognosticase inevitabila prăbuşire a Imperiului, ca o funestă consecinţă a revoluţiilor numite „primăvara popoarelor”, la jumătatea secolului. Franz Joseph o liniştise, scriindu-i: „Desigur, vom avea o anumită viaţă parlamentară, însă puterea rămâne în mâinile mele, iar toate măsurile vor fi bine adaptate situaţiei din Austria”. O situaţie care nu este strălucită, nici pe plan intern, din cauza unor catastrofale înfrângeri militare, dar nici pe plan extern, căci în mod flagrant Austria este ameninţată în Veneto de calculele ambiţioase ale regelui Victor Emanuel al II-lea şi ale lui Cavour, în timp ce puterea Prusiei începe să domine lumea germanică, fără a uita, de asemenea, succesele lui Napoleon al III-

lea, şi nici nemulţumirile ruşilor.

Sisiîşi organizează prima fugă: alege insula Madeira

Astăzi, se stie adevărul: afecţiunea cea mai tulburătoare de care
suferă împărăteasa vine din faptul că nu se poate obişnui cu statutul ei oficial. împărăteasa nu suportă Viena; palatele Hofburg şi Schonbrunn sunt ca nişte închisori, unde i se reproşează temperamentul şi dorinţa de independenţă. Sisi se consideră prizoniera unei lumi de prejudecăţi şi convenienţe. La Paris, prefectul Haussmann se străduieşte să ofere locuitorilor „aer, lumină şi apă"; dar la Viena, în ciuda lucrărilor gigantice, Sisi simte că se sufocă psihic în spatele zidurilor decrepite ale tradiţiei. Nevoia de a schimba aerul, pentru împărătească, înseamnă în primul rând a trăi într-o altfel de atmosferă socială, fără critici şi fără supraveghere, chiar dacă din punct de vedere fizic necesită şi o terapie, pentru a învinge larin- ginta cronică, diagnostică de doctorul Skoda. O climă blândă? Soare, în loc de iarna aspră care urmează? Franz Joseph propune un sejur pe coasta Adriaticii, în Croaţia, teritoriu austriac. Dar fără succes. Poate la recomandarea doctorului Skoda, poate sfătuită de cumnata ei, Charlotte, care a făcut un sejur acolo, dar

poate pur şi simplu fiindcă, încă din adolescenţă, Sisi a fost pasionată de insule, acum alege insula portugheză Madeira, ceea ce din punct de vedere medical este un nonsens, întrucât clima locală este aproape tropicală, adică umedă şi nerecomandată pentru vindecarea aşa-ziselor boli „de piept”. Realitatea este alta: fiind vorba de o insulă în Atlantic, nimeni nu va putea veni să tulbure odihna împărătesei. E greu de imaginat că împăratul ar putea să abandoneze Viena, unde autoritatea lui este contestată, iar situaţia este critică în general, pentru a se deplasa la Lisabona (ceea ce ar fi în sine o expediţie!), îmbarcându-se apoi pe un traseu de aproape încă 1 000 de kilometri.

Rebeliunea lui Sisi constă nu doar în a pleca, ci şi în a se refugia într-un loc greu accesibil, poate tocmai pentru a-l descuraja pe soţul ei dacă i-a fost necredincios, dar în orice caz pentru a fi liniştită şi departe de ochii lumii. Un lung voiaj: ce fericire pentru tânăra împărătească care vrea să evadeze! împăratul, la rândul său, suferă din cauza conflictelor aproape permanente dintre mama şi soţia lui, o situaţie mereu neplăcută. Este descumpănit, consideră că este nepotrivit ca Sisi să plece în Madeira, dar ce-ar putea să mai facă? O iubeşte pe soţia lui, o persoană atât de complicată, dar si atât de seducătoare, îi face tot felul de cadouri, desi, asa cum am arătat, are un trai modest, nefiind decât moştenitorul potenţial al unchiului său, fostul împărat Ferdinand I,

care în ciuda abdicării a păstrat averea imperială şi trăieşte retras în castelul din Praga. Franz Joseph nu confundă nivelul vieţii sale personale cu acela al vieţii de suveran. Trebuie precizat că anunţul acestei plecări pentru un sejur în afara continentului european dăunează reputaţiei împărătesei, care regenerase curtea vieneză atât de rigidă şi vetustă. Anturajul familiei imperiale îl compătimeşte pe împărat, care are o soţie atât de capricioasă şi egoistă, încât a decis să-l lase singur; totodată, lumea bună este şocată de faptul că o mamă îşi poate abandona aşa copiii, în timp ce oamenii de rând sunt trişti din cauza unei absenţe atât de lungi a suveranei lor, în care ei văd o avocată a libertăţii şi a raţiunii. În opinia tuturor, Sisi procedează greşit şi decepţionează: pleacă atunci când lumea are nevoie de ea. Contesa Esterhăzy-Liechtenstein, îndepărtată din această călătorie, la care negreşit nu ar fi dorit să ia parte, va fi înlocuită de două femei mai tinere, dintre care una va pleca împreună cu soţul ei. O suită redusă şi, de data aceasta, agreabilă, împreună cu servitorii.

Chiar dacă mama lui Franz Joseph condamnă oficial plecarea nurorii ei, în realitate are toate motivele să se bucure: arhiducesa va putea domni asupra copiilor, fără să-i mai împartă cu altcineva, şi totodată speră că se va putea vedea cât mai des cu fiul ei, făcându-şi simţită din nou influenţa în treburile statului şi având grijă să fie evitată aplicarea unor eventuale reforme. Astfel, arhiducesa îşi va putea recăpăta poziţia dinainte.

Organizarea voiajului este complexă, întrucât niciun

vapor austriac nu este disponibil pentru acest periplu îndepărtat şi fără precedent. Ambasadorii se adresează suveranilor din Europa, care nu pregetă să îşi ofere ajutorul. Regina Victoria pune la dispoziţia călătoarei iahtul ei personal. În 17 noiembrie, slăbită, dar surâzătoare şi parcă transformată, Sisi pleacă însoţită de Franz Joseph la München, unde are răgazul să îşi îmbrăţişeze familia; Ludovika se întristează constatând că fiica ei nu mai este atât de „înfloritoare ca în vara trecută", deşi se mai linişteşte cumva, bucuroasă că zvonul potrivit căruia Sisi ar fi într-o stare foarte gravă nu se confirmă. Apoi, Sisi pleacă la Bamberg, în nordul Bavariei. Aici, Franz Joseph îşi ia rămas-bun de la femeia pe care o va iubi mereu, chiar dacă firea l-a mai împins, poate, să îi fie necredincios. împăratul este descumpănit şi sumbru: ştie că Sisi pleacă pentru aproximativ patru luni şi că el va petrece Crăciunul, această esenţială sărbătoare creştină şi familială, fără ea. împărăteasa nu va fi lângă el şi copii în faţa bradului de Crăciun. Cea care întruchipează rebeliunea pleacă, cel care personifică datoria rămâne.

Bagajele sunt atât de voluminoase, încât umplu un furgon. Sisi ajunge pe malul Rinului la Mainz, unde înnoptează. în cele din urmă, pleacă la Anvers unde o aşteaptă vasul *Osborne*, primul iaht regal britanic propulsat de turbine cu abur; regina Victoria a avut deosebita delicateţe de a-i împrumuta lui Sisi acest vapor.*

Măsurând 92 de metri, deplasându-se cu o viteză de 15 noduri, acest vas cu două coşuri este echipat şi cu roţi cu zbaturi „pentru confortul Majestăţii Sale”. Lansat în aprilie 1843 sub numele de *Victoria and Albert,* iahtul regal, cu o capacitate de 1 000 de tone, a fost rebotezat *Osborne* în 1854, făcând referire la reşedinţa rurală a reginei Victoria şi a soţului ei, prinţul Albert, pe

Cu toată viteza înainte spre sud! Pasagerii au rău de mare, căci hula este foarte puternică în Golful Biscaya. Toţi pasagerii au rău de mare? Nu şi împărăteasa, care este într-o formă incredibilă. La fel ca vărul ei Ludovic – viitorul rege Ludovic al Il-lea al Bavariei –, complice al copilăriei ei romantice, Sisi este fascinată şi chiar dinamizată de furtuni şi vijelii. La Madeira, în acest sfârşit de an 1860, graţie unui influent personaj al insulei, contele Carvalho, împărăteasa Austriei se instalează în vechiul palat Quinta Vigia, o casă luminoasă şi spaţioasă, situată minunat deasupra capitalei, Funchal, etalată în formă de amfiteatru. Acoperişurile cu ţigle, ferestrele cu mici ochiuri de geam, bananierii şi lianele sinuoase o încântă pe vizitatoare, incontestabil o persoană importantă din moment ce regele Pedro al V-lea i-a făcut o primire cu multe onoruri, prea multe onoruri pentru a putea trăi incognito...

Sisi îşi descoperă adevărata suferinţă: nu se poate simţi bine nicăieri...

Pescarii, zarzavagiii şi toţi localnicii vor încerca să afle cine este această frumoasă necunoscută venită de departe. Se informează şi află că tânăra de 23 de ani nu este nimeni alta decât împărăteasa Austriei. Ce onoare! Refuzând invitaţiile şi orice aparenţă de viaţă socială, de altfel foarte neînsemnată aici, Sisi doreşte să aibă o viată
simplă, înconjurată de păsărele, colecţionând fluturi, găsind un

insula Wight. Cuplul regal a folosit iahtul pentru circa douăzeci de călătorii spre Europa. Iahtul va fi dezechipat în 1867.

broscoi uriaş şi amuzându-se în duete ilare cu nişte papagali. Se plimbă mult, adesea singură, în ciuda obiecţiilor micii ei escorte. Bineînţeles, călăreşte şi dispare pe pantele vulcanice într-o trăsură împodobită cu flori, cum e obiceiul în Madeira. Brişcă ei e trasă de opt ponei albi închiriaţi de ea. Are un companion care nu se mai desparte deloc de ea, un câine enorm, un superb ogar irlandez, primit în dar de la regina Victoria. Câinele se arată atât de devotat, încât Sisi i-a dat numele de Shadow, căci, într-adevăr, ca o Umbră, acesta nu se dezlipeşte de lângă ea. Suflă briza din larg, Sisi se acoperă cu un şal mare, pus pe umeri şi peste crinolină, învaţă să cânte la mandolină, dar nu se

pricepe să ciupească bine coardele şi scoate sunete nearmonioase. Doamnele de onoare vor trebui să fie îngăduitoare! Sisi se fereşte de soare, purtând o pălărie cu boruri late. încetul cu încetul, pacienta se întremează vizibil, tuşind mai puţin şi odihnindu-se în spatele geamurilor serei de la poalele casei. Dar la capătul a patru săptămâni, o cuprinde nostalgia după tot ce-a lăsat în urmă. îi e dor de copiii ei, dar şi de caii ei! Se gândeşte oare şi la Franz Joseph, pe care l-a lăsat singur, fără să-şi imagineze că ar putea fi nefericit? A vrut cumva să-l pedepsească pentru presupusa purtare imorală de care ar fi dat dovadă? Sau e poate sătulă de dragostea fizică cu un bărbat viguros? A pretextat adesea „migrene", însă ne putem gândi că se temea de o nouă sarcină, ceea ce a făcut ca o anumită reticentă sexuală să strice eventual intimitatea lor. Cei doi se iubesc, însă se prea poate ca pretenţiile fiecăruia, ca soţ şi ca soţie, să fie desin- cronizate, căci împăratul cunoscuse femei docile şi devotate, răspunzând ca la comandă. Iar această contesă Potocka, o aristocrată poloneză dintr-o ilustră familie fidelă Habsburgilor, o femeie frumoasă si considerată şarmantă, este cumva din nou amanta lui > > [7]
Franz Joseph? La Hofburg, se zvoneşte în şoaptă că împăratul ar fi cumpărat o fotografie de-a contesei, în care aceasta apare „cu părul împletit într-o coadă groasă înfăşurată pe braţ, ca un şarpe".

Sisi a vrut să ştie sau să ignore această ameninţare? Nu era periculos să plece din Viena? De data asta,

Ludovika, mama ei, care nu poate fi considerată un bun psiholog sau o intelectuală, îi scrisese fiicei sale înainte de plecarea acesteia: „Copila mea, există două feluri de femei: cele care îşi împlinesc dorinţele şi celelalte. Tu faci parte, teamă mi-e, din a doua categorie. Eşti foarte inteligentă, eşti o contemplativă şi ai o personalitate puternică. Dar nu faci suficiente concesii. Nu ştii să trăieşti, şi nici nu accepţi cerinţele vieţii moderne. Esti dintr-un alt veac, cel al sfinţilor si al martirilor. Nu-ţi da prea multe aere de sfântă şi nu-ţi frânge inima închipindu-ţi că eşti o martiră". Aproape un diagnostic...

În timp ce sejurul pe insulă îi face bine (i-au dispărut edemele de la genunchi şi picioare), fugara îi scrie soţului ei, după o lună. Trec săptămâni întregi, până ca scrisorile ei să ajungă la Viena. După câteva vorbe duioase, împărăteasa scrie despre copii şi mai mult despre caii ei: „Abia aştept momentul când voi putea încăleca pe Forester sau pe Red Rose. Şi mă gândesc cu plăcere cum îmi va sta în şa pe Gipsy Girl, fiindcă am o pălărie care se potriveşte deosebit de bine cu un cal negru". Însă dincolo de aceste banalităţi, se ştie care este realitatea profundă a stării ei de spirit, asa cum reiese dintr-o scrisoare de-a Ludovikăi, afirmând că Sisi „suferă teribil fiind aşa departe de casă, departe de soţul şi copiii ei". Totuşi. împăratul trimite mesageri, doi oameni de încredere, pe rând, cu mesaje, însă totul durează atât de mult... Sisi trimite şi ea cadouri, la

Viena şi la München. Franz Joseph îşi face griji pentru perioada Crăciunului, când este şi ziua de naştere a lui Sisi, primul Crăciun când sunt departe unul de celălalt, de când s-au logodit. Absenţa aceasta este efectiv foarte dură. Emisarul a sosit cu un brad şi Crăciunul este sărbătorit „în stil austriac". Probabil că acesta a fost momentul când exilata de bunăvoie si-a dat seama că nu va mai putea rămâne multă vreme departe de locul ei oficial ca soţie şi mamă. Viaţa pe această mică insulă exotică devine monotonă şi dăunează reputaţiei lui Sisi la Viena. Nu cumva boala ei este tocmai acest refuz de a-si asuma statutul oficial? Prin Viena, circulă o fotografie a împărătesei cu anturajul ei, lâncezind la soare într-o vacanţă considerată inoportună de către austrieci. Efectul este dezastruos. Brigitte Hamann observă pe bună dreptate: „Copilaşii erau fără mamă, împărătul fără soţie, Imperiul fără împărătească".* O escadră rusească face escală la Madeira, Sisi îi invită pe amiral şi pe ofiţeri la dineu, pe urmă la câteva dansuri pentru doamnele de onoare, bucuroase să se mai trezească un pic din amorţeala plictisului cotidian. Musafirii pleacă, toţi amorezaţi de împărătească, spre amuzamentul curţii de la Sankt-Petersburg. Si se va afla că Sisi nu conteneşte să învârtă mecanismul unei cutii muzicale, care masacrează tulburătoarele melodii din *La Traviata*, opera care de şase ani are succes, înlăcrimând

sau scandalizând spectatorii. Franz Joseph cunoaşte bine această operă impresionantă, deşi compozitorul ei revendică unitatea Italiei. Iar Sisi ştie că iubirea tragică a acestei fete de moravuri uşoare l-a emoţionat întotdeauna pe soţul ei. Oare influenţa răului nefast este ceea ce o răpune pe eroina din *La Traviata?* Brusc, împărăteasa începe din nou să tuşească, se alimentează insuficient, terminând mesele în douăzeci şi cinci de minute. E mai rău decât la Hofburg. Sisi este

Brigitte Hamann, *Elisabeth d'Autriche, op. cit.*

îngrijorată şi de veştile alarmante despre sora ei, regina Maria a Celor Două Sicilii, asediată şi eroică în Gaeta bombardată de revoluţionarii lui Garibaldi, până ce soţul ei, rege şi bărbat dezamăgitor din toate punctele de vedere, este nevoit să capituleze, în 13 februarie 1861, după cinci luni de rezistenţă tenace, în care figura Măriei va rămâne emblematică. Cei doi soţi certaţi se refugiază apoi la Roma. La Viena, arhiducesa este distrusă sufleteşte, mai mult din cauza prăbuşirii acestei monarhii decât din grijă pentru soarta nepoatei sale, care a devenit legendară pentru curajul ei.

În sfârşit, în 28 aprilie, cu toată bucuria pe care i-a adus-o vizita surorii ei Helene de Thurn şi Taxis, Sisi decide să plece înapoi la Viena, după şase luni de izolare pe insula Madeira. Despărţirea de Franz Joseph şi copii o face să sufere prea mult. Arhiducesa? Poate va fi şi ea mai conciliantă. Într-un fel de autoanaliză, împărăteasa mărturiseşte: „Nu ştiu cum se face, dar tot timpul vreau

să merg mai departe, să fiu în mişcare. Când văd un vapor plecând, mi-aş dori să fiu la bord şi eu. Indiferent de destinaţie, Brazilia, Africa... Oriunde, numai să nu rămân prea mult timp în acelaşi loc".

Părăseşte, aşadar, această insulă ca o grădină, cu falezele ei înalte si cu aromele îmbătătoare ale florilor, lăsând în urmă local- nici îndureraţi de plecarea ei. Le-a împărţit bani, decoraţii şi cadouri. La bordul iahtului *Osborne*, pe care Victoria i l-a pus din nou la dispoziţie, Sisi navighează, de data aceasta pe o mare calmă, spre Spania. Anturajul ei, care nu mai suporta sejurul pe insulă, renaşte parcă. Sisi lasă în urmă multe regrete şi iluzii, în timp ce se îndepărtează de falezele înalte ale insulei. Ar vrea să ajungă acasă cât mai repede cu putinţă, însă de la Câdiz la Sevilla, unde reuşeşte să se ascundă într-un tren obişnuit, se loveşte de bunele internii

ale familiei regale spaniole, care ţine cu orice preţ să o onoreze şi se simte ofensată dacă Sisi refuză să dea curs invitaţiei. Spania nu poate să se lase mai prejos decât Portugalia! Iată din nou, la ordinea zilei, protocolul şi curiozitatea suverane! Sisi asistă totuşi, pasionată, la o coridă. Ambasadorul Austriei la Madrid, primind misiunea imposibilă a unei partide continue de-a v-aţi-ascunselea, relatează în 10 mai: „Majestatea Sa a cucerit efectiv pe toată lumea. Aici, unde cel mai grandilocvent fast alternează cu cea mai frustă dezinvoltură, alura sa şi simplitatea elegantă nu aveau cum să nu producă o impresie profunda'? Este atât de aşteptată, încât lumea uită capriciile ei când, în fine, consimte să se arate. Şi este fermecătoare. Iahtul îşi

reia călătoria pe mare: Gibraltar, Mallorca, Corfu.

În mod cu totul neaşteptat, această splendidă insulă o încântă pe împărătească, care de data asta cere să fie prelungită escala. Dar Franz Joseph este impacientat şi trimite telegrame. împăratul o aşteaptă pe Sisi, îi este atât de dor de soţia lui; a fost lipsit de prezenţa ei timp de aproape şapte luni! Franz Joseph s-a instalat la fratele său Maximilian şi soţia acestuia, fiica regelui Belgiei, Leopold I, într-un incredibil castel, ale cărui lucrări de construcţie s-au încheiat de curând. E un nou Windsor? O nouă Alhambra din Granada? E Miramare, pastişă maurescă şi gotică cu turnuri, turnuleţe şi logii, pe un pinten stâncos deasupra ţărmului Adriaticii. Un loc extraordinar. Iahtul reginei Victoria se apropie de golful castelului Miramare. Franz Joseph, cu lacrimi în ochi, şi Maximilian merg să o aducă pe Sisi de la bordul vasului *Osborne*. Toţi trei acostează la poalele scărilor castelului. Ştim totul despre acest moment, întrucât a fost imortalizat într-un imens tablou al

Arhivele de Stat de la Viena, *apud* Egon César, conte Corti, *Élisabeth, impératrice d'Autriche, op. cit.*

pictorului italian Cesare DellAcqua, care poate fi admirat şi azi de către cei care vizitează Miramare. Charlotte, îmbrăcată în roz, o întâmpină pe cumnata ei Sisi, înveşmântată în negru, dar purtând o pălărie albastră. Franz Joseph, la bordul şalupei şi escortat de fratele său, îl salută pe ofiţerul englez al iahtului britanic regal (drapelul britanic stă mărturie), sub

comanda căruia se află şalupa.

Sisi este sublim de frumoasă şi tulburată, când vede că soţul ei este atât de fericit. Cumnatul împărătesei este mai mult decât cordial, de-a dreptul şarmant, însă soţia lui este mereu atât de insuportabilă, „ambiţioasă şi pretenţioasă”, în opinia lui Sisi, fiindcă ea e fiică de rege, şi nu o simplă ducesă din Bavaria, promovată din întâmplare la rangul de împărătească a Austriei. Din acest motiv, arhiducesa are o mare stimă pentru nora ei. În timp ce cele două cumnate se dispreţuiesc reciproc, antagonismul monden îl cuprinde pe dulăul lui Sisi, care se năpusteşte la căţeluşul lui Charlotte şi îl răneşte mortal.

Pe un ton sec, dinadins indiferentă la drama care o face pe Charlotte să arunce priviri pline de ură şi cuvinte violente, Sisi, imperială în dispreţul ei, răspunde:

— Nu-mi plac căţeii...

Lui Shadow, nici atât!

Sisi suferă o recădere, un cuplu în criză, Bismarck îl îngrijorează pe Franz Joseph

împăratul Franz Joseph, în 1861, cu cei doi copii ai săi, arhiducesa Gisela (5 ani) şi arhiducele moştenitor Rudolf (3 ani). Trioul a suferit din cauza lungii absenţe a lui Sisi (şapte luni...) plecată la Madeira, ceea ce a suscitat numeroase opinii negative.

împăratul şi împărăteasa s-au reîntâlnit, iar Sisi este nespus de fericită să-şi ia în braţe copiii; i-a fost atât de dor de ei... Dar lor le-a fost dor de mama lor? Da, bineînţeles, în primele săptămâni, însă după câteva luni de absenţă, au uitat-o, iar ea are impresia că e o străină pentru ei. La fel ca înainte de plecare. Mai rău chiar: o străină într-o lume în care alţii vor cu orice preţ să decidă în locul ei, considerând-o incapabilă şi inconştientă. O lume în care ea deranjează, ca o intrusă. Evident, în lipsa ei, trebuia ca Gisela şi Rudolf să fie pe mâini bune, adică sub indiscutabila autoritate a arhiducesei Sophie. Mama lui Franz Joseph nu se sfieşte să sublinieze cât de devotată le e ea copiilor. Şi mai rău chiar: personalul este aproape ostil faţă de împărătească, pe care o acuză că a ignorat datoria de soţie şi mamă pentru a-şi satisface un capriciu.

Soţia lui Franz Joseph nu trebuia să fi plecat, la fel cum nu trebuia nici să se întoarcă acum! Sisi credea că va avea parte măcar de un armistiţiu, dar acesta nu durează decât patru zile! în a cincea zi, nemaisuportând atitudinea autoritară a soacrei ei, împărăteasa îl anunţă pe Franz Joseph că ea îşi va stabili reşedinţa la Laxenburg, de fapt ar prefera oriunde, numai să fie departe de critici, bârfe şi priviri dispreţuitoare. Această decizie din 29 mai 1861 este acceptată cu resemnare de către împărat, care are atâtea alte griji pe cap.

Incidentele dintre cele două femei nu sunt decât nişte ciondă-

>

neli derizorii în comparaţie cu drama politică şi diplomatică prin care trece Austria Habsburgilor: într-adevăr, de două luni, Victor Emanuel al Il-lea de Savoia, rege în Piemonte-Sardinia, a cărui mamă era o Habsburg, a fost proclamat primul rege al Italiei, în urma maşinaţiilor lui Napoleon al IlI-lea şi ale lui Cavour, dar şi datorită ralierii neaşteptate a lui Garibaldi, revoluţionarul cu cămaşă roşie, care a intrat în Napoli alături de suveran, alcătuind un duo ecvestru aclamat de mulţime.

Liberal, având mult simţ practic şi supranumit „regele gentilom", monarhul are 41 de ani. Din această Italie unificată, nu mai lipsesc decât Veneto şi Roma, unde însă papalitatea nu pare să intre în discuţie din punct de vedere teritorial. Sora lui Sisi s-a refugiat acolo, alungată din Napoli, împreună cu soţul ei, jalnicul rege Bourbon al Celor Două Sicilii. Lucrul cel mai grav pentru Franz Joseph este faptul că Victor Emanuel al Il-lea a cutezat să consulte populaţiile din mozaicul de state al peninsulei. Oare Sisi înţelege ce catastrofă înseamnă acest lucru pentru soţul ei? Ce eşec! Şi câte îngrijorări pentru viitor! Ah! Verdi acesta şi operele lui patriotice, cu melodii reluate în cor de mulţimi întregi la Parma, la Modena, în Toscana, aproape pretutindeni în peninsulă! Într-adevăr, există ceva teatral în persoana lui Victor Emanuel al Il-lea, cu incredibilele lui mustăţi roşcate, gigantice şi stufoase, pe care împărăteasa Eugénie le consideră ridicole! Dar ce slogan muzical

formează numele VERDI, în care cele cinci litere majuscule corespund, ca un acronim, cu titulatura noului monarh: *Vittorio Emanuele Re Dltalial* Opera populară, revendicată de patriotism, se preschimbă în tragedie istorică pentru Franz Joseph, din moment ce înseamnă triumful unui nou drept, cel al naţiunilor. Cum să nu se molipsească si Veneto de acest naţionalism italian?

Revenind la Viena, Sisi, deşi dezamăgită de faptul că e în continuare respinsă, evaluează amploarea acestei noi revoluţii europene si nu e deloc mirată de ceea ce constată. Presimţise această situatie.

Totuşi, furioasă că este mereu blamată şi dispreţuită, doreşte o viaţă calmă, în izolare. E adevărat că tuşeşte din nou, că are o stare mereu febrilă, că nu are poftă de mâncare şi vrea să se menajeze.

Dar face oare dinadins să fie suferindă? Asa susţin unii. Instalarea

ei la Laxenburg nu are un efect pozitiv pentru reputaţia ei, însă, astăzi, văzut prin prisma restrospectivă a istoriei, diagnosticul este incontestabil: împărăteasa suferă de o gravă alergie la soacra ei şi la curtea viteză. Potrivit doctorului Skoda, care nu este specialist în psihologie, adevărata maladie a împărătesei ar fi o „ftizie galopantă”, altfel spus tuberculoza, din nou invocată... Iar tratamentul nu s-a schimbat: pacienta are nevoie de soare şi de o climă uscată. Pentru a se vindeca, aceasta trebuie să plece din nou. împărăteasa

ştie unde vrea să meargă, un loc la care visează de când s-a întors: Corfu, insula care a vrăjit-o.

Vienezii se simt ofensaţi: Sisi e bolnavă când e cu ei, dar se face bine când e plecată...

Zvonul se revarsă peste Viena ca un val uriaş. împărăteasa se întorsese din Madeira având un ten superb şi strălucind de frumuseţe. Lumea credea că împărăteasa se vindecase, dar iată că, în 19 iunie, se răspândeşte vestea iminentei ei plecări. Potrivit unora, Sisi ar fi grav bolnavă şi n-ar fi fost vorba decât de o scurtă remisiune. Se pare că doctorul Skoda ar fi pomenit chiar de un apropiat deznodământ fatal, dacă suverana mai rămânea în împrejurimile Vienei. Ambasadorul Bavariei la curtea lui Franz Joseph scrie guvernământului său că există temeri pentru tot ce poate fi mai rău. Ludovika este înnebunită! Aici, se pune însă întrebarea: oare doctorul Skoda şi confratele său bavarez, doctorul Fischer, chemat din nou în ajutor, sunt amândoi de o crasă incompetenţă sau au înţeles de fapt că schimbarea de atmosferă, de care are nevoie pacienta lor, este în primul rând de natură psihică, deşi nimeni nu îndrăzneşte să spună acest lucru?! Nici diplomaţii nu sunt în măsură să sesizeze realitatea situaţiei. Şi nimeni nu s-ar încumeta să admită şi, cu

atât mai puţin, să afirme că răul profund de care suferă Sisi este caporalis- mul arhiducesei. Când în conversaţii se pomeneşte de Corfu, lordul Bloomfield, ambasador al reginei Victoria, subliniază că insula, pe atunci sub protectorat britanic şi condusă de un lord înalt-comisar, nu este deloc o alegere potrivită: malaria face ravagii! În concluzie, ambasadorul britanic nu recomandă nicidecum un sejur pe insulă în scopuri terapeutice, indiferent care ar fi maladia de care suferă împărăteasa. Aceasta se simte atât de slăbită, încât renunţă să se deplaseze la München pentru a asista la cununia surorii ei Mathilde, în vârstă de 18 ani, cu contele Luigi Trani, prinţ al Celor Două Sicilii, cumnat al celeilalte surori, Maria.

Dar Franz Joseph? Deja doborât de triumful „italian[4] al lui Victor Emanuel al II-lea, bietul împărat se întristează aflând că soţia lui vrea să plece iarăşi. Aşa de repede! Şi din nou să-i lase singuri, pe el şi pe copii. încearcă să înţeleagă: Sisi pleacă pentru a se odihni şi, apoi, se plânge că o oboseşte călătoria, dar cu toate astea vrea să plece din nou. Un cerc infernal! Amărăciunea îl cuprinde pe suveran, care continuă să fie îndrăgostit şi nefericit.

Oare Sisi nu înfloreşte şi nu e sănătoasă decât departe de soţul ei? Ce rău misterios îi împiedică pe cei doi soţi să trăiască împreună? Sisi îl mai iubeşte? Si-a înăbuşit orice dorinţă fizică? Este el

oare conştient de faptul că lipsa oricăror concesii între

mama şi soţia lui întreţine de fapt animozitatea lor permanentă? Nu, negreşit. Şi, nevrând să tranşeze diferendul în favoarea uneia dintre ele, dar nici să îşi asume vreun risc cu sănătatea lui Sisi, împăratul se lasă pe mâna medicilor. Doctorul Skoda va face parte din această
nouă transhumantă.

un cupluîn criză

În 23 iunie, foarte emoţionat, dar plin de solicitudine, împăratul o însoţeşte pe Sisi până la Trieste, de unde Maximilian „marinarul” o preia pe cumnata sa şi o conduce în Corfu. Oare împărăteasa îşi dă seama de riscul politic care poate afecta imaginea monarhiei, prin plecarea ei? E supărător totuşi că, de fapt, se simte mai bine îndată ce poate respira aerul din largul mării. Putem înţelege de ce, adolescentă fiind, se compara deja cu un pescăruş. Insula, care pare atât de italiană, cu leandrii şi chiparoşii ei întunecoşi, o regenerează imediat. Guvernatorul britanic i-a pus la dispoziţie reşedinţa sa rurală, ceea ce îi permite musafirei să fie ferită de orice obligaţii oficiale. În 4 iulie, autorităţile de la Viena, la fel ca autorităţile de la Londra, sunt informate că „tuşea Majestăţii Sale s-a calmat, iar febra a dispărut”. Doctorul Skoda consideră că prezenţa lui a devenit de prisos şi pleacă înapoi. Sisi se scaldă în mare, fără să simtă vreo dificultate de respiraţie, deşi avusese asemenea probleme până atunci, şi stă ceasuri întregi pe plajă. După două luni de la plecare, în 23 august, împărăteasa primeşte vizita surorii ei Helene împreună cu soţul acesteia, prinţul de Thurn şi Taxis, trimişi de mama lor Ludovika. „Nene”, cea care ar fi trebuit să fie

împărătească, constată că are o soartă mai bună decât sora ei mai mică. Cele două surori sunt fericite să se revadă. Mica lor ceartă e de domeniul trecutului, însă ceea ce o îngrijorează pe Helene este înfăţişarea împărătesei, palidă, foarte slabă, persistând să nu se alimenteze decât frugal. Negreşit, se gândeşte că în felul acesta corpul ei nu se va urâţi din cauza vârstei sau a sarcinilor repetate...
În schimb, Sisi nu mai e depresivă şi, comparând cele două sejururi, în Madeira şi în Corfu, preferă Corfu, afirmând sugestiv: „Fiecare poate face din forul său interior o insulă". Cu multă răbdare, tandreţe si fiindcă îsi dă seama că situatia lui Sisi nu e deloc de invidiat, Fielene reuşeşte să o facă pe sora ei să se hrănească mai bine şi, ca o adevărată bavareză, găseşte şi bere, din care împărăteasa bea chiar şi dimineaţa! E un progres. Mai mult chiar: acum mănâncă şi carne, sub formă de bulete, care se pare că-i plac.

Franz Joseph este informat destul de simplu de data asta, întrucât Corfu nu este o insulă la fel de inaccesibilă ca Madeira. împăratul nu ştie ce să mai creadă. Sisi e cu adevărat bolnavă? Ce boală are? E ceva doar în capul ei? E supărat pe ea? Oricum, se simte umilit că soţiei lui îi merge mai bine când se află departe de el. E oare ea atât de nefericită în viaţa lor intimă? Nu este deloc măgulitor pentru el că împărăteasa a plecat din nou la drum atât de repede. Gura lumii cleveteşte: dacă totuşi el e adevăratul vinovat pentru această situaţie? Tot problema acelei aventuri amoroase? Viena plăsmuieşte,

socoteşte şi născoceşte. Împăratul nu mai suportă această stare de lucruri şi în 30 septembrie o anunţă pe mama lui, care domneşte asupra copiilor la Laxenburg: „Aş vrea să profit de primele zile din octombrie ca să dau o fugă până la scumpa mea Sisi; după o despărţire atât de lungă, abia aştept să o revăd". Aproape ca şi cum i-ar fi cerut voie să plece. împărăteasa le-a scris copiilor ei, cerându-le să se gândească la ea, dar ea oare s-a gândit măcar la ei, cum au rămas singuri, dezorientaţi de plecarea acestei mame, care trece ca o adiere şi pe care nu trebuie s-o obosească? Se pare că Fielene a servit drept intermediară, conştientă că această evoluţie a lucrurilor nu va rezolva nimic şi că soţii trebuie de urgenţă să îşi reorganizeze viaţa comună, deoarece instabilitatea conjugală dăunează monarhiei. în dimineaţa de 13 octombrie, împăratul soseşte în Corfu. Vrăjit imediat de farmecul insulei, îi mărturiseşte mamei lui, într-o scrisoare trimisă peste trei zile: „Vegetaţia şi jocurile de lumină pe mare şi pe munţi sunt de o frumuseţe inefabilă. Fie cu Sisi, fie singur, am făcut deja câteva excursii în interiorul insulei, unde te poţi plimba mereu ca într-o grădină şi unde descoperi mereu noi locuri fermecătoare, de unde se deschid privelişti magnifice".* Dar care este starea relaţiilor lui intime cu Sisi? în zece luni, nu a trăit cu ea decât zece săptămâni, din păcate. Chiar dacă suferă, nu lasă să se vadă, căci într-atât de mare e bucuria de a fi din nou cu ea. Se îmbracă în haine civile – ceea ce denotă că în Corfu se simte eliberat de povara puterii –,

călăreşte, dar pe urmă temperamentul de militar e mai puternic, aşa că nu se poate abţine să nu urmărească mişcările trupelor engleze care ocupă insula, soldaţi puşi să defileze aici aproape doar pentru delectarea lui. Dar exilul acesta nu poate continua şi împăratul, dintr-odată grav, vorbeşte deschis cu soţia lui care se eschivează mereu: împreună, trebuie să îşi reorganizeze viaţa. Această nouă îndepărtare unul de celălalt a alimentat clevetelile şi a înnegurat imaginea monarhiei.

La Veneţia, cuplul imperial se străduieşte să ajungă la un compromis

Pentru Franz Joseph, este o chestiune urgentă, întrucât opinia publică austriacă este deosebit de şocată că împărăteasa a ales

Briefe Kaiser Franz Josephs I. an seine Mutter, ***editate de Franz Schnürer, München, 1930,*** *apud* ***Jean-Paul Bled,*** *François-Joseph, op. cit.*

iarăşi să se odihnească pe un teritoriu străin, deşi în Imperiu există destule locuri de vilegiatură, ca de pildă staţiunea termală Meran*, în Alto-Adige. Dispreţul afişat de Sisi faţă de meleagurile Habsburgilor a provocat o iritare în aproape toate mediile sociale. Dacă alegerea insulei Madeira surprinsese pe mulţi (deşi ideea fusese aproape acceptată), opţiunea de a merge în Corfu a

scandalizat pe toată lumea! Părăsind domeniul Coroanei, suverana comite o greşeală geopolitică. Foarte conştient de ravagiile acestei erori, Franz Joseph stabileşte, aşadar, noile îndatoriri ale lui Sisi în raport cu obligaţiile ei oficiale: Sisi acceptă să îşi reia rolul şi viaţa alături de împărat şi, în perioada imediat următoare, convin amândoi să aibă un sejur împreună la Veneţia. Este prima oară când împăratul reacţionează la o presiune populară implicând comportamentul soţiei sale. Dar, pentru Franz Jospeh, Veneţia este totodată o tentativă de a opri continuarea unificării Italiei: împăratul speră cu naivitate că cetatea dogilor va rezista în faţa asaltului patriotic. Să amintim că Veneţia, deosebit de umedă sub negurile iernii, este contraindicată pentru o persoană suferind, poate, de tuberculoză; însă, în această criză a cuplului imperial şi în condiţiile unor diagnostice ce nu prezintă încredere, contradicţiile abundă! Dacă împăratul a câştigat obţinând acordul soţiei lui pentru această şedere la Veneţia, care este încă supusă Austriei, împărăteasa triumfă şi ea: copiii vor veni la Veneţia fără bunica lor! În sfârşit!

Sisi pleacă la Veneţia înaintea soţului ei, care va veni şi el, de îndată ce treburile publice îi vor da posibilitatea să plece din capitală. Între timp, îngrijorat de calitatea mediocră a apei potabile

Meran va deveni Merano, atunci când oraşul va fi încorporat în Italia în 1919, astăzi în provincia Bolzano.

în Serenissima, Franz Joseph porunceşte să fie trimise la

Veneţia damigene cu apă de izvor de la Schönbrunn şi pleacă înapoi la Viena, pe de o parte răsuflând uşurat că Sisi a acceptat să meargă din nou la Veneţia, dar pe de altă parte îngrijorat de edemele ei la faţă şi la picioare, din cauza cărora are dureri la mers şi se mişcă lent, ceea ce este neobişnuit în cazul ei. împăratul dă dovadă de o mare răbdare faţă de soţia lui, care trece de la suferinţe reale la starea de bolnavă închipuită, după care îşi recapătă dinamismul.

în 26 octombrie, în seara sosirii, Sisi a fost întâmpinată de o delegaţie de arhiduci, iar Piaţa San Marco este iluminată în onoarea împărătesei „liberale", căreia localnicii i-au păstrat o amintire frumoasă de la sejurul precedent. Dar cu toată curtoazia forţată a municipalităţii şi în ciuda instrucţiunilor date de guvernator, la care se adăuga şi personalitatea binevoitoare a împărătesei, oamenii nu au ieşit în număr mare pe străzi, iar aristocraţia locală a rămas în palatele sale. Veneţienii, din toate clasele şi păturile sociale, suportă din ce în ce mai puţin ocupaţia austriacă, iar unele cafenele din Piaţa San Marco sunt adevărate focare revoluţionare.

Peste o săptămână, în 3 noiembrie, sosesc Gisela şi Rudolf. Bucuria mamei lor este de scurtă durată, căci contesa Esterhăzy-Liech- tenstein repetă instrucţiunile severe ale arhiducesei, rămasă la Viena din ordinul fiului ei. încă o dată, chiar şi în lipsa soacrei ei, Sisi e pusă sub tutelă. Dar de ce, din păcate, n-a venit şi Franz Joseph? Suveranul se află în faţa unei probleme

diplomatice de o natură neaşteptată: ministrul său de externe s-a deplasat la Miramare, castelul arhiducelui Maximilian şi al soţiei sale, Charlotte, pentru a le transmite o propunere spectaculoasă: aceea de a accepta coroana imperială a Mexicului, chipurile la sugestia unei adunări de notabilităţi mexicane. în realitate, Napoleon al III-lea, conştient de ponderea crescândă a Prusiei, doreşte să se apropie de Austria şi să-i acorde o compensaţie după pierderea Lombardiéi. împăratul francezilor consideră că, susţinând candidatura fratelui lui Franz Joseph la tronul Mexicului, Fiabsburgii vor fi aliaţii Franţei, în cazul unui conflict cu Prusia.

Maximilian, aflat într-o poziţie complet nesigură, şi soţia sa, Charlotte, prinţesă de Belgia, complexată şi ambiţioasă, sunt imediat tentati de această aventură himerică. Cei doi soti visează la o coroană pe meleaguri îndepărtate, însă negocierile vor dura aproape doi ani şi jumătate.* Când Franz Joseph ajunge la Veneţia, o găseşte pe Sisi exasperată de contesa Esterhăzy-Liechtenstein. împărăteasa obţine trimiterea acesteia la Viena şi această victorie face ca arhiducesa să piardă puterea de influenţă de la distanţă, împăratul a luat această măsură pentru a o mai linişti pe Sisi, care

Fratele lui Franz Joseph, care era vicerege al Italiei de Nord până la pierderea Lombardiéi de către Austria, nu mai are niciun viitor politic în Imperiul Habsburgic. Ipoteticul tron al Mexicului ar fi, aşadar, o compensaţie. În această republică unde, în cincizeci de ani, s-au succedat cincizeci şi doi de preşedinţi sau dictatori,

instabilitatea politică a devenit anarhie. După un violent război civil (1858-1861), revoluţionarul liberal Juárez a învins, însă nu recunoaşte datoriile externe ale conservatorilor faţă de Franţa, Anglia şi Spania. Pentru a-i despăgubi pe cei spoliaţi, este prevăzută o operaţiune militară limitată. Maximilian şi Charlotte nu vor pleca din Miramare în Mexic decât în 14 aprilie 1864. în cele din urmă, Anglia şi Spania acceptă ofertele lui Juárez şi îşi retrag trupele. Dar împăratul francezilor vrea să profite de Războiul de Secesiune, pentru a încerca să instituie un imperiu catolic în sudul Statelor Unite (Eugénie susţine şi ea ideea), cu scopul de a contra hegemonia americană pe continent. Napoleon al IlI-lea angajează Franţa într-o expediţie, care va fi un dezastru absolut, iar efemerul împărat Maximilian va fi împuşcat de Juárez, în 19 iunie 1867. Din cauza executării soţului ei, împărăteasa Charlotte, rămasă văduvă, îşi pierde minţile. A se vedea, de acelaşi autor, *Eugénie, la dernière impératrice,* Perrin, 2000.

este anemiată. Mama ei, Ludovika, şi nelipsitul doctor Fischer, chemaţi de împărat, constată că suverana suferă de hidropizie, iar din această cauză nu se mai poate mişca deloc. I se recomandă o cură la Bad Kissingen, însă până atunci Sisi se plictiseşte în acest oraş, unde prezenţa ei este tolerată din ce în ce mai puţin. Sisi inaugurează o distracţie originală, cerându-le ambasadorilor soţului ei să îi trimită fotografii cu femei frumoase. Diplomaţii sunt jenaţi, mai ales că împărăteasa insistă: contează doar frumuseţea. Femeile din haremurile de la Constantinopol nu au obiceiul să fie expuse unor priviri străine. La Paris, prinţesa de Metternich, soţia ambasadorului Austriei, va strecura în corespondenţa trimisă portrete de prostituate. De îndată ce are posibilitatea, Franz Joseph revine, la sfârşitul anului 1861, apoi în primăvara anului 1862, după

semnarea tratatului de comerţ franco-prusac. Cum suportă el această singurătate de soţ fără soţie? Muncind. Chiar dacă are unele aventuri, acestea sunt discrete. În mai, cuplul este de acord: acest sejur veneţian a durat deja prea mult, iar împărăteasa nu suferă de o boală pulmonară. În schimb, toate aceste umflături care îi îngreunează trupul şi îi afectează silueta elegantă au nevoie de tratament. La începutul lunii iunie, Sisi pleacă spre Bad Kissingen, în Bavaria, o staţiune balneară în mijlocul unor munţi împăduriţi, frecventată mai ales de englezi şi ruşi. Apele clorurate sodice de aici sunt renumite pentru efectele lor benefice, însă în cazul împărătesei remediul ideal este revenirea în ţinuturile ei natale, mai ales atunci când se întâlneşte cu familia ei la Possenhofen, mai exact

cu surorile ei Maria si Mathilde, ai căror soti au rămas la Roma, » [7] [7]

unde s-au refugiat. Sisi se simte mult mai bine, chiar dacă merge încă anevoios. Dar a scăpat de bolile pe care şi le închipuia. Şi ce miracol: dintr-odată, îşi doreşte să revină la Viena! Soseşte acolo în 14 august 1862. După un an şi două luni de absenţă, se stabileşte la Schonbrunn, unde este sărbătorită printr-o coralăşi o paradă militară solemnă, cu torţe şi fanfară. Nu se gândeşte să mai plece curând, din moment ce influenţa arhiducesei a fost neutralizată. Franz Joseph e mereu cu ea, iar dacă trebuie să lipsească pentru vreo audienţă

sau o şedinţă a cabinetului, ea îl aşteaptă în grădină, în partea de vest a castelului, sau în cealaltă grădină simetrică, creată pentru prinţii moştenitori şi foarte apreciată de Rudolf, care tocmai a împlinit patru ani. În fine, Sisi este lângă bărbatul care o iubeşte. Acolo unde îi este locul.

După o absenţă de un an si două Sisi este sărbătorită la Viena

Schonbrunn constituie o excepţie notorie în viaţa cuplului, având în vedere că suveranii locuiesc aici în aceeaşi cameră. Două paturi învecinate şi două dulapuri identice, din palisandru. Acest mobilier masiv şi sumbru este înveselit de draperii şi perdele din mătase albastră de Lyon, instalate în 1854; este cadoul de nuntă primit de împărat de la Asociaţia ebeniştilor vienezi.* Cuplul imperial ia micul dejun foarte devreme, fie în pat pe nişte măsuţe reglabile, fie într-un salon decorat cu diverse broderii cu flori lucrate de

Potrivit unei tradiţii a dinastiei Habsburgilor, moştenitorul tronului trebuia să înveţe o meserie. Unii arhiduci uceniceau pe lângă vreun tâmplar, alţii pe lângă vreun ceasornicar, sau pictor, sau orfevru. Foarte de tânăr, Franz Joseph se iniţiase în ebenisterie,

iar în calitate de ebenist primise aceste mobile, pe care trebuia să le utilizeze.

Maria Tereza şi fiicele ei, montate în rame ovale rococo. într-o sală de baie, împărăteasa dispune, pentru a-şi proteja părul lung, de un colier-duş,* purtat în jurul gâtului. Conform compromisului lor, Sisi şi Franz Joseph îşi reiau, în mod oficial, o existenţă normală. Dar chiar dacă tânăra împărătească, care va împlini în curând 25 de ani, a acceptat să îşi joace rolul de suverană consoartă, relaţiile lor fizice rămân rare, întrucât doctorul Fischer i-a prescris lui Sisi abstinenţa sexuală. Din ce motiv? Tendinţa de a prefera singurătatea, combinată în cazul lui Sisi cu teama de o nouă sarcină. Se pare că, în măsura în care e posibil să facem presupuneri în privinţa unor asemenea detalii şi cu toate rezervele care se impun, cei doi soţi nu îşi vor relua o viaţă intimă completă decât după aproape trei ani, în 1865. Este adevărat că gimnastica ei „la inele", plimbările în şaua calului, pe care le reîncepe încetul cu încetul, scurtele promenade pe jos înseamnă pentru împărătească un mare consum de energie fizică. Nu are dureri în membrele inferioare decât dacă stă mult timp în picioare.

împărăteasa se simte mai bine, îndeosebi fiindcă arhiducesa nu este prin preajmă, însă prezenţa copiilor alături de ea este esenţială pentru o revenire la o viaţă aproape normală. Urmăreşte cu încântare progresele fiului ei, micuţul Rudolf, care, potrivit unei corespondenţe din vara anului 1862 cu sora ei Helene

de Thurn şi Taxis, „a crescut şi este fermecător, vesel, spontan, foarte inteligent şi foarte frumuşel”. în fine, Sisi se poartă ca o mamă. Şi, în exterior, ca o soţie, acompaniindu-l adesea pe împărat şi aştep- tându-l într-o grădină închisă, atunci când nu îl poate urma în

Cerc de metal perforat, legat printr-un tub flexibil la o alimentare cu apă, cu ajutorul căruia poţi face duş de la umeri în jos, fără să îţi uzi părul. (*N.t.*)

rolul său de suveran. Bineînţeles, cordonul doamnelor de onoare este nelipsit, pentru a o supraveghea şi pentru ca Majestatea Sa să nu iasă singură, deşi aceasta e marea ei plăcere, mai ales când Franz Joseph pleacă la vânătoare. Acesta nu conteneşte să fie agreabil cu ea, plin de atenţii şi gesturi frumoase, încercând să îi organizeze o existenţă cât mai plăcută cu putinţă. Dar Sisi continuă să evite şi să deteste viaţa de la curte, căci acolo este interzis să râzi şi să nesocoteşti ordinea prestabilită. Pentru Sisi, doar neprevăzutul face ca viaţa să i se pară suportabilă.

Oare înţelege ea că soţul ei are nevoie să fie susţinut, inclusiv în intimitate? Este ea măcar la curent cu ceea ce se întâmplă la Berlin? Franz Joseph este informat că, în 29 septembrie 1862, regele Prusiei, Wilhelm I, în vârstă de 65 ani, soldat, om econom, l-a rechemat pe ambasadorul său de la Paris, Bismarck, pentru a-l numi prim-ministru, cu misiunea de a obţine de la Parlament credite militare necesare pentru reorganizarea şi eficientizarea armatei. Regele detestă certurile cu

membrii Landtag-ului, de care se va ocupa Bismarck. Când Franz Joseph află de numirea lui Bismarck, afişează o atitudine calm preocupată, însă în realitate este consternat. Bismarck îl descumpăneşte cu stilul lui de a acţiona sub paravanul discreţiei. După funcţia de ambasador la Sankt-Petersburg, Bismarck a fost numit la Paris, unde Napoleon al III-lea l-a primit ca pe un prieten, în numele unei alianţe necondiţionate franco-prusiene, iar lui Bismarck împărăteasa Eugénie i s-a părut „mai frumoasă decât oricând". Însă, la Londra, premierul favorit al reginei Victoria, Benjamin Disraeli, a recomandat prudenţă: „Fiţi cu băgare de seamă în privinţa acestui om care, atunci când vorbeşte, spune ceea ce gândeşte". Napoleon al III-lea se înşală, afirmând: „Nu este un om serios".

Franz Joseph ştie prea bine că rivalitatea dintre Prusia şi Austria nu se va reglementa prin discursuri şi voturi, ci, potrivit expresiei lui Bismarck, „prin foc şi sabie". Şi nu este o întâmplare că noul cancelar este şi titularul portofoliului afacerilor externe. Cine va domina lumea germanică: Prusia sau Austria? De o inteligenţă remarcabilă, Bismarck anunţă că Berlinul va ajuta Viena în cazul unor primejdii exterioare, cu condiţia ca Austria să cedeze Hanovra şi Hessen în favoarea Prusiei. Un târg îngrijorător: Bismarck va şubrezi puterea Imperiului Habsburgic, care e prea vast, prea dispersat. Franz Joseph presimte acest lucru. Berlinul va găsi un pretext. Din fericire, Sisi s-a însănătoşit aproape complet, arhiducesa, profund ofensată, nu mai are o

atitudine la fel de dirijistă, iar viaţa cuplului imperial este în aparenţă senină.

Însă împărăteasa, mereu plină de afecţiune faţă de familia ei de care îi este atât de dor, se arată foarte îngrijorată de situaţia surorii ei Maria, regina detronată a Celor Două Sicilii. Mariajul acesteia a fost un coşmar de la bun început. Maria a fugit de la Roma, unde s-a refugiat jalnicul ei soţ, şi, în acest început de toamnă, s-a izolat de bunăvoie în mănăstirea ursulinelor din Augsburg, la vest de München. Surorii împărătesei nu-i pasă de cleveteli, şi cu atât mai puţin de soarta soţului ei, care i-a pricinuit numai necazuri încă din prima noapte petrecută împreună. Maria a fugit, aşadar. Sisi şi ea, de două ori, însă până la urmă a revenit, iar acum nimic nu lasă de presupus că va pleca din nou. împărăteasa surâde şi farmecă pe toată lumea în jurul ei. Prezenţa ei la Viena linişteşte populaţia, care îl plângea pe împăratul părăsit de soţie. Sisi va apărea chiar la un bal, pentru prima oară după trei ani...

Capcan e doi

în 3 iulie 1866, în satul Sadowa (Koniggrätz, în germană) din Boemia Orientală, armata prusacă învinge armata austriacă, datorită armamentului din dotare (mai precis, puşca cu ac). Această victorie îngrijorează toată Europa şi îl face să sufere pe Franz Joseph. Sisi, care a fost la curent cu mersul operaţiunilor militare, îl susţine pe soţul ei: „Bietul nostru împărat este profund îndurerat”. Prusia este cea care va domina lumea germanică.

Capcane pentru doi împăraţi

Când Sisi îşi face apariţia la mijlocul lunii februarie 1863, la un bal considerat „intim” (nu sunt decât două sute cincizeci de invitaţi. ..), se prezintă cu adevărat în chip de împărăteasă a Austriei, marcând astfel revenirea ei la viata oficială din Viena. Prezenta ei este remarcabilă, fiind atât de scumpă la vedere. Cei care au privilegiul să fie de faţă sunt întâi surprinşi, iar apoi fermecaţi. Sisi şi-a recăpătat silueta, zâmbeşte în ciuda danturii urâte, care o com- plexează, şi nu mai este nici atât de trasă la faţă, astfel că şarmul ei se face simţit imediat. Franz Joseph este uluit şi el: înseamnă că perioada crizelor este de domeniul trecutului, iar soţia lui se comportă aşa cum se cuvine. Cel puţin aşa consideră curtenii şi ceilalţi observatori, a căror principală preocupare este să vâneze defecte şi erori..., adăugând cu plăcere şi o doză de venin. Căci împărăteasa a fost sub supraveghere de când s-a întors din Corfu. I se analizau faptele şi gesturile, lumea încerca să estimeze în ce dispoziţie se afla de fiecare dată. Opinia publică îi purta ranchiună. Totodată, lumea admira răbdarea, chiar abnegaţia lui Franz Joseph, însă puţini erau cei care puteau şti cât suferise el, dacă ne referim la această scrisoare trimisă arhiducesei: „Cât sunt de fericit să o am din nou pe Sisi lângă mine şi, după o privaţiune atât de lungă, să am din nou un cămin!” Privaţiune, ce cuvânt greu. Ca bărbat şi ca soţ, de bunăvoie Franz Joseph a suferit. Şi a fost răbdător. Aşa se spune...

Două surori ale împărătesei sunt infidele în căsniciei Sisi bănuise ceva...

La rândul ei, soţia lui se confruntă cu un zvon care nu o priveşte în mod direct, însă le implică pe două dintre surorile ei, care îi sunt dragi şi despre care presimţise tot timpul că erau nefericite în viaţa lor conjugală. Şi nu se înşelase. Cu prilejul unei şederi la Possenhofen, la sfârşitul toamnei 1862, aflase că Maria si
Mathilde nu avuseseră un comportament ireproşabil în exilul lor la Roma; desigur, aveau scuzele lor, care nu erau însă acceptate în acea vreme. Sisi înţelegea situaţia. Dacă Mathilde, soţia contelui Trani, frate al fostului rege al Celor Două Sicilii, se răzbunase în braţele unui nobil spaniol, conduita Măriei, regina detronată a Celor Două Sicilii, depăşise în mod dramatic nivelul unui adulter. Sisi aflase, aşadar, motivul ruşinos, pentru care sora ei se ascunsese la ursulinele din Augsburg, călugăriţele catolice în acel oraş marcat din punct de vedere istoric de memoria lui Luther şi de propagarea Reformei în veacul al XVI-lea, sub domnia lui Carol Quintul. Dezgustată de faptul că mariajul rămăsese neconsumat din cauza unei malformaţii sexuale a soţului ei, Maria, nesatisfă-

cută din punct de vedere carnal, trăise o pasiune cu un aristocrat belgian, ofiţer al gărzii pontificale. După câteva săptămâni, era gravidă. înnebunită, îngrozită de scandalul care mocnea, fugise de la Roma şi se ascunsese la părinţii ei, la Possenhofen, pretextând că era bolnavă şi avea nevoie de odihnă. Compătimitor, medicul de familie trebuie să încalce secretul profesional şi să îi dezvăluie Ludovikăi întregul adevăr. Ducesa este distrusă, plângând ca de obicei şi repetând că ea nu merita un asemenea oprobriu; însă soţul ei, ducele Max, un coleric adesea confruntat cu realităţile vieţii, nu o condamnase pe fiica ei şi readusese calmul în gineceul bulversat de emoţii:

— Potoliţi-vă! Se mai întâmplă şi asemenea lucruri! Ce rost au toate smiorcăielile astea?!

Era, totuşi, regretabil că eroina legendarului asediu de la Gaeta* rămăsese însărcinată cu un ofiţer pontifical! Zvonurile şi clevetelile ajunse la urechile societăţii vieneze nu o mai vizau doar pe împărătească, în mod vizibil o persoană raţională în viaţa ei de femeie, ci se refereau dur la familia ei bavareză, cu tatăl excentric din fire, cu mama atât de emotivă şi surorile lui Sisi, ale căror destine conjugale şi politice erau provocatoare şi romaneşti. Un trib cu vieţi agitate şi imprevizibile, în mijlocul căruia, în mod incredibil, soţia lui Franz Joseph părea să facă cinste rangului său. Sisi se gândeşte la sora ei Maria, căreia nişte gazetari i-au dat de urmă în apropiere de graniţa dintre Bavaria şi Austria, la Altotting, unde au găsit-o cufundată în rugăciune în

biserica acestui celebru loc de pelerinaj din Bavaria închinat Fecioarei Maria. Dar de ce vine să se reculeagă aici? Aceşti observatori nu ştiu încă. Se va afla mai târziu că, în noiembrie 1862, la mănăstirea ursulinelor, Maria născuse o fetiţă, încredinţată apoi tatălui biologic, un om discret, deşi cunoscut. În martie 1863, Maria revine la Roma, se întâlneşte cu soţul ei, îi mărturiseşte că i-a fost necredincioasă (putem presupune că oricum bănuise şi el!), iar fostul rege consimte să se opereze pentru a putea avea o viaţă conjugală, care, vorbind cu pudoare, va fi considerată „relativ armonioasă”.

Marie-Louise von Wallersee, *Die Heldin von Gaeta*, Leipzig, 1936, citat de Brigitte Hamann, *Elisabeth d’Autriche, op. cit.*

în iunie, împărăteasa acceptă să facă din nou o cură la Bad Kissingen, de unde a păstrat amintiri frumoase. în felul acesta, poate să călărească iarăşi, chiar dacă gimnastica a devenit pentru ea un ritual zilnic. Sisi uimeşte prin sănătatea ei înfloritoare şi înduioşează prin atitudinea compătimitoare faţă de vilegiaturişti, oferindu-se să aibă grijă de cei suferinzi şi, mai ales, să îi însoţească pe cei infirmi sau însinguraţi. Bine măcar că împărăteasa nu e pe o insulă! Majestatea Sa vrea să se facă utilă.

Dar are ea cu adevărat nevoie să reia cura balneară sau nu este decât un bun pretext pentru a se eschiva de la obligaţiile curţii vieneze?

Soţul ei, negreşit îndurerat de absenţa ei, are oricum

prea puţin timp să fie cu ea. împăratul Franz Joseph, preocupat de ideea de a menţine pentru imperiul său locul care i se cuvine în lumea germană, organizează la Frankfurt Congresul Principilor Germani, între 16 august şi 1 septembrie 1863. Alegerea Frankfurtului este revelatoare: acest oraş din Hessen a fost cel unde, în 1152, Frederic Barbarossa fusese ales rege, iar mai târziu împărat al Sfântului Imperiu Roman de Naţiune Germană. Peste patru veacuri de atunci, Frankfurtul văduvea Aachenül (Aix-la-Chapelle) de privilegiul de a fi oraşul încoronărilor, un statut pe care l-a păstrat până la dizolvarea Sfântului Imperiu de către Napoleon, în 1804. în 1863, Frankfurt este sediul Confederaţiei Germane, operă a lui Metternich datând din 1815 şi grupând treizeci şi nouă de state, în rândul cărora împăratul Austriei pretinde să fie mentor. Franz Joseph contează pe prezenţa regelui Prusiei, Wilhelm I, pe care l-a întâlnit şi ale cărui opinii le-a sondat la începutul lunii august. Suveranul Hohenzollern ezită: ar fi supărător să lipsească de la această reuniune excepţională a tuturor principilor germani. însă Bismarck îi demonstrează că, dacă ar participa, ar fi o dovadă de slăbiciune, ba chiar o umilinţă. Wilhelm I nu se duce la Frankfurt, preferând un sejur la Baden-Baden. Chiar dacă Franz Joseph îi mărturiseşte lui Sisi cât este de dezamăgit din această cauză, tot mamei lui, arhiducesa, mereu pedantă în privinţa prestigiului Habsburgilor şi regretând de aceea că Frankfurt, şi nu Viena găzduia congresul, îi împărtăşeşte în scris părerile

lui de rău: „Este ultima tentativă de a uni Germania, pentru a-i crea condiţiile necesare înfăptuirii misiunii ei de echilibru şi pace în Europa. Este ultima modalitate de a-i salva pe suveranii germani de la pieire în faţa ascensiunii revoluţiei. Din păcate, mânată de invidie, dar şi din orbire, Prusia refuză să se asocieze efortului, ceea ce sporeşte dificultatea acţiunii; în contrapartidă, acceptările sosesc din toate părţile, chiar de la guverne care erau până atunci complet aservite Prusiei". Concluzia lui este că Austria si el însusi se vor afla în fruntea acestei adunări de capete încoronate catolice şi protestante. O iluzie întreţinută de Bismarck, deja expert în acest domeniu.

împărăteasa îngrijeşte vilegiaturişti care nu-i cunosc identitatea...

Sisi nu avea niciun motiv să îl însoţească la Frankfurt, fiind foarte absorbită de colecţia ei de fotografii, apoi de prelungirea curei balneare. Nu ştie că, în lipsa ei, în 31 iulie, jucându-se, micuţul Rudolf, care nu a împlinit încă cinci ani, a căzut dintr-un copac şi s-a lovit cu capul de o dală. Urlete, disperare, ţipete, imprecaţii: copilul este dus pe braţe şi aşezat în pat, fără să-şi fi recăpătat cunoştinţa. Din ordinul arhiducesei (de data asta, Sophie

are dreptate), împărăteasa nu este anunţată, echilibrul ei nervos fiind foarte precar. În schimb, Franz Joseph aleargă într-un suflet, temându-se de tot ce putea fi mai rău. Doi medici, între care tânărul doctor Widerhofer, specialist în traumatologie, îi liniştesc pe împărat şi pe curteni: Rudolf se va alege doar cu un hematom. Toţi răsuflă uşuraţi. Franz Joseph decide să nu îi spună nimic lui Sisi, ceea ce este într-adevăr judicios pe moment. Va afla, prin inadvertenţă, mai târziu. Zidul ridicat între mamă şi copiii ei rămâne solid. Chiar dacă relaţiile cu soacra ei nu mai sunt atât de încordate, fiindu-i însă aproape imposibil să rămână singură cu Gisela şi Rudolf, ca să le poată arăta toată dragostea ei, împărăteasa se simte frustrată ca mamă şi este considerată în continuare capricioasă şi originală. A bea bere la masă, a sta suspendată de nişte inele recitând poezii în maghiară, a le da voie câinilor să năvălească în apartamentele ei înseamnă a avea un comportament „revoluţionar”? Soacra ei o acuză de anarhie? Toate aceste constrângeri înăbuşind reacţiile naturale explică negreşit de ce, în timpul ultimei ei cure la Bad Kissingen, Sisi s-a ocupat în mod spontan de plimbarea unui nevăzător, ducele de Mecklenburg, şi de deplasarea unui hemiplegie, un englez pe nume John Collet. În primele zile, acesta nu ştie că persoana care se plimbă cu el este chiar tânăra împărătească a Austriei. Când descoperă identitatea ei, fermecat de strălucirea şi calităţile ei excepţionale, îi trimite o scrisoare printr-un mesager: „Aţi putea să mă faceţi cu adevărat fericit,

oferindu-mi o şuviţă din părul domniei voastre. Dacă această rugăminte este indiscretă, vă rog să mă iertaţi. Pentru mine, ar fi ceva preţios nu fiindcă sunteţi împărătească, ci fiindcă exercitaţi asupra mea o putere miraculoasă şi fiindcă apreciez nespus prietenia domniei voastre". Sisi nu îi va dărui o şuviţă din părul ei bogat, lung de un metru şi pe care ea îl numeşte „adevărata mea coroană", cu siguranţă pentru a nu da naştere la invidii sau la vreun eventual trafic de suvenire, fără a mai pomeni de bârfe! Nedumerit, englezul îi va scrie câteva versuri de recunoştinţă în limba lui:

Dumnezeu s-o aibă în paza Lui pe Domniţa bună si sinceră,
Care cu sufletul ei compătimitor simte durerile altora.

Sisi, „înger" nebănuit în acest oraş balnear, va purta o corespondenţă grăitoare cu John Collet, din care putem reţine această mărturisire a împărătesei: „Sunteţi atât de bolnav şi atât de obosit, dar cu toate acestea nu uitaţi să vă rugaţi pentru mine, ce frumos din partea dumneavoastră. Oh! Vă rog, continuaţi şi cereţi-i lui Dumnezeu să îmi acorde singurul lucru pentru care îl implor dimineaţa şi seara şi în fiecare zi la liturghie". Putem presupune, asemenea contelui Corti, că Sisi imploră să aibă o vindecare totală, dar de asemenea – ba chiar mai ales – să poată rezista la valul de tristeţe latentă, la eterna ei nostalgie, şi să nu se sufoce

respirând, cum spunea atât de frumos Goethe, „un aer prea tare pentru un piept prea îngust”.

Finalul Congresului Principilor pune în evidenţă strategia lui Bismarck: prin absenţa ei, Prusia a avut o pondere mai mare decât dacă Wilhelm I ar fi participat la lucrări. Franz Joseph crede că politica „fotoliului gol” îi este favorabilă, ceea ce e fals. Iar intenţia împăratului Austriei de a se bizui pe statele mijlocii este o greşeală: slăbiciunea lor le face prea puţin fiabile. O nouă reuniune la Nürnberg, în nordul Bavariei, pentru a pune efectiv în practică deciziile, se loveşte de un refuz. Trebuie ascultată opinia Prusiei. Franz Joseph este profund vexat, mai ales că Rechberg, ministrul afacerilor externe, încercase să îl convingă să nu întrunească acel congres, căci după înfrângerile din Lombardia şi după realitatea unificării Italiei, suveranul Habsburg nu mai poate pretinde să conducă lumea germană. Scopul lui Franz Joseph este la fel de nerealist pe cât de indigest este şi meniul primului dineu de gală, în 17 august: cuprindea douăzeci şi nouă de feluri de mâncare!

Arhiducesa Sophie este conştientă de acest nou eşec şi suferă că epoca lui Metternich şi a Congresului de la Viena este încă o dată călcată în picioare şi relegată la muzeul Istoriei. Şi atunci îşi varsă năduful pe nora ei. Când Franz Joseph declară că e încântat de progresele pe care Sisi le face în limba maghiară, mama lui ignoră violent această laudă, mai ales că e exasperată, constatând că nora ei nu are deloc talent la limbile străine şi se exprimă, spune ea, în franceză la fel de

prost ca în italiană.

Faptul că împărăteasa învaţă atât de uşor limba maghiară o exasperează pe arhiducesă, care este convinsă că ungurii îi detestă pe Habsburgi. Mai rău chiar: ungurii o venerează pe Sisi! Iar ea este din ce în ce mai preocupată de soarta lor. Când, peste câteva zile, cuplul imperial, afişând o armonie perfectă, îşi face apariţia seara la teatru în loja oficială, în faţa spectatorilor ridicaţi în picioare, arhiducesa, înarmată cu lornieta ei, o examinează pe cea care se face vinovată că îi simpatizează pe maghiari. Oroare! Părul legendar al împărătesei Austriei este acoperit cu o podoabă brodată în fir de aur, cum poartă soţiile demnitarilor unguri! Lui Sophie nu-i vine să creadă ce vede prin lornietă şi, întrucât continuă să o scruteze pe nora ei, lumea din sală observă scena. Spectacolul a început înainte de ridicarea cortinei! Un murmur general se răspândeşte din sală şi de la balcoane. Cuplul imperial se ridică şi pleacă, ceea ce dă naştere unei duble interpretări: Franz Joseph e furios că lumea îl critică? Sau şi-a dat seama că soţia lui provocase reacţia ostilă a publicului vienez, care nu este favorabil Ungariei?

Charlotte nu ascultă sfaturile lui Sisi: vrea si ea să fie împărătească...

Dar alte chestiuni sunt mult mai îngrijorătoare. În 20 octombrie 1863, în castelul lor Miramare, arhiducele Maximilian şi soţia sa, Charlotte, primesc o delegaţie mexicană, care îi confirmă, în mod oficial, fratelui lui Franz Joseph, faptul că i se oferă coroana Mexicului... o coroană inventată. Dar în faţa acestei propuneri care datează de doi ani, timp în care ţara a fost în război, Maximilian rămâne indecis. Franţa intenţionează să se retragă din acest viespar transformat într-o tragedie, lăsându-l pe Maximilian în faţa unei misiuni insurmontabile. Napoleon al III-lea a anunţat că, dacă arhiducele nu accepta propunerea, Franţa ar putea găsi cu uşurinţă în Spania un infante care să preia acest tron, un candidat, aşadar, care ar avea şi avantajul de a vorbi aceeaşi limbă ca mexicanii! Charlotte, care vede cum se spulberă visul ei imperial, este furioasă aflând că există intenţia de a numi pe altcineva în locul soţului ei, eliminând-o astfel şi pe ea de la tron! Prin urmare, intervine ferm. întrucât viitorul lui în imperiul fratelui său este tern şi lipsit de perspectivă, Maximilian acceptă oferta, amintind cu năduf
că el îsi dăduse cuvântul de onoare fată de cele nouă milioane de

> >
mexicani, în urmă cu doi ani deja – dar oare acest popor răzvrătit fusese cu adevărat informat despre decizia lui? Franz Joseph îşi dă consimţământul pentru plecarea fratelui său, răsuflând uşurat în sinea lui că i se găsise în sfârşit şi lui Maximilian un destin dinastic. Maximilian se bucură de mai multă popularitate decât fratele său, are imaginaţie, îi plac artele, ceea ce îl apropiase de Sisi. Lui Franz Joseph nu-i convenise că Max se apucase să răspândească afirmaţii deloc măgulitoare despre împărăteasă, deşi în aparenţă se înţelegea foarte bine cu ea. Afirmaţii răuvoitoare? În plus, împăratul îi reproşează fratelui său că se plasează sub tutela Franţei. Oare oferta făcută de Napoleon al IlI-lea este chiar atât de generoasă pe cât pare? Sisi nu îşi pune problema să afle dacă, în acea a doua jumătate a veacului, ideea unui imperiu mexican într-o ţară devastată de război este realizabilă sau dacă rămâne întru totul nerealistă. În timpul iernii, la Viena, cele două cumnate poartă numeroase discuţii. împărăteasa Austriei îi explică lui Charlotte cât de greu apasă pe frunte o coroană şi că ea, personal, ar da orice ca să nu trebuiască să mai poarte o asemenea povară. O coroană, fie ea şi imperială, reprezintă o onoare sterilă, o înrobire care te privează de viaţă. Sisi, foarte amabilă şi afectuoasă, ţine să o pună în gardă pe Charlotte. Însă „visul mexican” a devenit o obsesie pentru fiica regelui Belgiei. Vrea să fie şi ea împărăteasă, cu orice preţ. Complexele de inferioritate, invidiile, ambiţiile şi lipsa de luciditate îi dictează să nu lase să treacă această şansă, o pură nebunie în opinia celorlalţi. Iar, înainte de a se îmbarca spre Mexic, Maximilian va trebui să renunţe la toate drepturile sale asupra tronului Habsburgilor. Franz Joseph îi înmânează fratelui său un memoriu privind succesiunile dinastice, amintindu-i cazul asemănător al unui fiu al lui Ludovic al XlV-lea, ducele de Anjou, care a fost nevoit să renunţe la toate

drepturile sale privind coroana
Franţei, pentru el însuşi şi pentru moştenitorii lui, dacă voia să domnească în Spania. Or, moştenitorul direct al lui Franz Joseph este, în mod evident, fiul său, Rudolf, însă părinţii sunt îngrijoraţi de sănătatea copilului. Prinţul are stări de rău fizic, uneori de scurtă durată, alteori de lungă durată, pe care nimeni nu le poate explica: are toane şi e urâcios, fără motiv. Oare consecinţele accidentului, când a căzut din copac, au fost bine evaluate? Nu cumva e vorba de altceva? Medicii sunt perplecşi.

— Sunt nişte proşti! strigă împărăteasa, furioasă că i s-a ascuns adevărul despre fiul ei.

Cei doi părinţi sunt uniţi în angoasa lor. În 5 decembrie, băieţelul face febră foarte mare. Există temerea că ar avea tifos, o epidemie fiind semnalată deja în Europa Centrală. De urgenţă, împăratul aduce un renumit pediatru de la Praga, doctorul Loschner. Timp de cincisprezece zile, copilul are convulsii şi frisoane. În săptămâna dinaintea Crăciunului, îşi revine; Franz Joseph şi Sisi sunt epuizaţi, după ce au fost la un pas de disperare. Exact în acel moment, în 18 decembrie, unui alt frate al lui Franz Joseph, arhiducele Karl Ludwig, i se naşte un fiu. Nepotul lui Franz Joseph este numit Franz Ferdinand. Chiar şi cu renunţarea la tron a lui Maximilian, succesiunea Habsburgilor este, aşadar, asigurată de atunci înainte prin doi moştenitori de sex bărbătesc. Crăciunul va fi liniştit.

împărăteasa va avea parte în curând de un doliu în

familie: în 10 martie 1864, regele Maximilian al II-lea al Bavariei, unul dintre unchii ei, moare subit, „prea de timpuriu”, potrivit văduvei lui, regina Maria, născută prinţesă a Prusiei. Cel care urcă pe tron este fiul regelui decedat, vărul lui Sisi, Ludovic. în vârstă de 18 ani, înalt de 1,90 metri, tânărul rege este pasionat de Wagner, de munţi şi de lacuri, detestând politica şi inerentele ei ipocrizii. Ludovic al Il-lea este inteligent, însă nu a fost pregătit să domnească. Puţin îi pasă lui însă de toate acestea. La fel ca Sisi, mai mare cu opt ani decât el, Ludovic preferă singurătatea, cursele în şaua calului, poezia. Când erau copii, se vedeau cu plăcere. După trei săptămâni de la dispariţia suveranului bavarez, o soră a regelui defunct este pe moarte. Sisi reuşeşte să ajungă la timp la căpătâiul mătuşii ei muribunde, care este foarte emoţionată văzând-o. Cui îi va mărturisi ea impresiile acelor momente, când pentru prima oară i se întâmpla să vadă murind o persoană adultă? Desigur, lui John Collet, corespondentul ei englez întâlnit la Bad Kissingen. Un străin care i-a devenit prieten epistolar şi căruia îi scrie acum: „Cât sunt de invidiat cei care părăsesc acest pământ al nefericirii, când sunt încă la vârsta copilăriei şi nu-şi dau seama de nimic!”

Sisi nu poate înţelege de ce Franz Joseph se consideră nevoit să se angajeze într-un conflict armat îndepărtat, cu Danemarca. Un exemplu perfect de manipulare geopolitică, o situaţie anarhică şi un conflict ce perturbă traficul maritim al Europei de Nord. Şi mai ales prima capodoperă a lui Bismarck: se numeşte

Războiul Ducatelor.

În această dificilă problemă succesorală şi diplomatică, chestiunea naţionalităţilor apare din nou: în 3 ianuarie 1864, Prusia şi Austria decid să intervină împreună în ducatele Schleswig şi Holstein, neacceptând anexarea lor de către Danemarca. Franz Joseph consideră că este util să se alieze cu Prusia, după insuccesul de la Frankfurt. Trupele austriece repurtează primele victorii în această campanie a celor două puteri aliate, ceea ce îl măguleşte pe împărat, compensând oarecum dezastrele militare şi pierderea Lombardiei. Sisi, străină de acest litigiu pentru nişte teritorii mlăştinoase şi şesuri nisipoase între Marea Nordului şi Marea Baltică, devine cu adevărat o infirmieră la începutul lunii februarie, când soldaţii austrieci răniţi sosesc în număr mare cu trenul

în gara centrală din Viena. Spre stupefacţia echipelor de prim ajutor, Sisi reuşeşte să comunice în ungureşte cu răniţii maghiari.

Contrar oricăror aşteptări,chestiunea Mexicului le apropie pe Sophie si Sisi

În primăvara anului 1864, Maximilian şi Charlotte fac turul curţilor regale europene, de la Tuileries, unde Napoleon al III-lea şi Eugénie jubilează că cei doi au

acceptat tronul Mexicului, până la curtea de la St. James, unde reacţia nu mai este la fel de entuziastă. Prim-ministrul reginei Victoria, lordul Palmerston, consideră că această aventură este sortită eşecului. Nici revenirea la Viena, în 19 martie, nu este un motiv de bucurie: Franz Joseph vrea ca fratele său să semneze un „pact de familie", prin care să renunţe pentru totdeauna, pentru el şi pentru moştenitorii săi potenţiali, la toate drepturile de succesiune în Austria, dar şi la averea sa personală actuală şi viitoare. Considerându-se jecmănit, Maximilian refuză să semneze acest „pact", iar împăratul îl ameninţă că nu îi va da consimţământul pentru acceptarea tronului mexican. Urmează de aici o altercaţie foarte violentă la Hofburg, în 20 martie, între cei doi fraţi, în prezenţa lui Charlotte şi Sisi. împărăteasa va fi singura care va povesti, mai târziu, această dureroasă înfruntare. Franz Joseph insistă pentru semnarea pactului, însă Maximilian îl imploră:

— Oh, Doamne! Dă-mi tăria să îmi fac datoria, împărăteasa adaugă: „Era răvăşit la faţă, îmi venea să urlu". Cât despre Charlotte, văzând că soţul ei urma poate să cedeze şi să semneze, aceasta surâde „cu mârşăvie". Ea e gata să facă orice. Lui Sisi nu i-a plăcut niciodată Charlotte, pe care o porecleşte „îngerul morţii al lui Maximilian". în 22 martie, Maximilian şi Charlotte pleacă înapoi la Miramare, fără ca pactul să fi fost semnat. înainte de a pleca, au luat o ultimă cină cu arhiducesa Sophie. Aceasta scrie în jurnalul ei că în seara aceea avusese sentimentul că împărţea cu fiul ei

„masa unui condamnat”. Arhiducesa este într-adevăr foarte bulversată de faptul că fiul ei a acceptat acest tron atât de îndepărtat, însă nu poate să îl renege pe celălalt fiu al ei, Franz Joseph, pentru pactul pe care îl impune fratelui său. Este în joc tronul Habsburgilor: dacă vreo nenorocire l-ar lovi pe Franz Joseph înainte de majoratul lui Rudolf (care are pe atunci 6 ani), Maximilian ar fi cel care ar trebui să asigure regenţa, o misiune absolut incompatibilă cu titlul de împărat al Mexicului. în mod ciudat şi, poate, pentru prima oară, Sisi înţelege frământările din sufletul soacrei ei şi îi spune acest lucru. Se apropie una de cealaltă în această perioadă de criză, împărtăşind atât premoniţia unui dezastru care îl paşte pe Maximilian, cât şi o aversiune totală faţă de Charlotte, care îl împinge la toate renunţările, neavând în minte decât ideea de a purta amândoi un titlu imperial. Sophie care, iniţial, o preferase pe Charlotte în detrimentul lui Sisi, s-a schimbat complet. Ambiţia şi influenţa dezastruoasă a lui Charlotte asupra soţului ei i-au deschis ochii arhiducesei, care vede lucrurile în cruda lor realitate. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu Sisi. Ţine mult la Maximilian, care i-a arătat toată admiraţia si afecţiunea [7] > > > lui, atunci când a întâmpinat-o la Miramare, iar apoi a însoţit-o pe iahtul său până în Corfu. Toate aceste sentimente amestecate le apropie pe bătrâna arhiducesă şi pe tânăra împărăteasă, care au amândouă presentimentul

unei catastrofe anunţate.

Revenind la Miramare, Maximilian tergiversează mult – este în firea lui să procedeze aşa –, anunţând iniţial că renunţă la tronul Mexicului şi provocând astfel panică la Tuileries. Napoleon al IlI-lea şi Eugénie îl convoacă pe ambasadorul Austriei, prinţul von Metternich. Pe urmă, Maximilian se gândeşte să plece în Mexic fără să semneze „pactul de familie". Renunţă însă la idee, dându-şi seama că ar fi o dezertare incompatibilă cu titlul său de împărat. Într-un final, spre marea bucurie a lui Charlotte, consimte să semneze...

În 9 aprilie 1864, trenul imperial al lui Franz Joseph se opreşte în micuţa gară Miramare. împăratul este însoţit de ceilalţi doi fraţi ai săi, arhiducii Karl Ludwig şi Ludwig Viktor. împăratul şi Maximilian se închid în biblioteca de la primul etaj, timp de câteva ore. Nimeni nu ştie ce au discutat, însă putem presupune că a fost dureros pentru amândoi. în cele din urmă, cei doi fraţi coboară în holul mare şi Maximilian semnează acest faimos pact de renunţare, fiind de faţă împăratul, ceilalţi doi fraţi ai săi şi suita lor. Odată împlinită această formalitate, Charlotte îşi face apariţia, radiind de bucurie. Franz Joseph nu rămâne peste noapte la Miramare, întor- cându-se la trenul imperial împreună cu fraţii săi; Maximilian şi împăratul se salută milităreşte. După protocol, se îmbrăţişează. Nu se vor mai revedea niciodată. în 14 aprilie, Charlotte şi Maximilian părăsesc Miramareul, la bordul fregatei *Novara.*

Capcane pentru doi împăraţi

Zarurile au fost aruncate. Scena este redată pe pânză de acelaşi pictor care imortalizase ilustra sosire a lui Sisi la Miramare, la întoarcerea de la Madeira.

Data de 1 mai 1865 este o zi de sărbătoare pentru împărat, împărătească şi toţi vienezii. După opt ani de lucrări faraonice, care dăduseră peste cap capitala, bulevardul circular, *Ringstrasse*, este în sfârşit terminat. Armatele imperiale defilează în uniformă de paradă pentru inaugurarea acestei artere somptuoase. Apoi, vienezii, ca de obicei, dansează pe muzica lui Johann Strauss, „polca demolării" (.*Demolier-Polka*), de data asta! În 14 august, Războiul Ducatelor se încheie prin Convenţia de la Bad Gastein; Prusia primeşte ducatul Schleswig, iar Austria – ducatul Holstein. Franz Joseph acceptă acest acord, fiindcă simbolizează pentru el înţelegerea austro-prusacă. Dar, în realitate, acest aranjament plasează Austria într-o postură delicată, întrucât teritoriul care îi revine prin tratatul semnat este, din punct de vedere geografic, departe de Austria şi foarte aproape de Prusia. Bismarck este stăpân pe situaţie. Va putea provoca incidente susceptibile să declanşeze un război împotriva Austriei. Acesta e scopul său: vrea să îi elimine pe Habsburgi din treburile lumii germane.

La Bad Ischl, un ultimatum din partea lui Sisi, care ameninţă să plece definitiv!

împărăteasa e îngrijorată de starea fiului ei. Micuţul Rudolf are o nervozitate neobişnuită. De ce? Din ce motive se sperie la cel mai mic zgomot? De ce îi e frică de întuneric? De ce se îmbolnăveşte atât de des? După o anchetă tardivă şi dificilă asupra domeniului rezervat soacrei ei, Sisi descoperă că preceptorul lui Rudolf, colonelul Leopold de Gondrecourt, ales desigur de arhiducesă cu aprobarea împăratului, este un militar bigot, care s-a făcut remarcat în Războiul Ducatelor şi care asistă zilnic la liturghie, cu intenţia vădită de a fi în graţiile lui Franz Joseph şi ale mamei acestuia. Potrivit lor, preceptorul întruneşte cele două calităţi dorite: este militar şi este un bun creştin. Ce vrea de fapt împăratul, care e un om lipsit de imaginaţie?! Ca fiul şi viitorul său succesor să fie un bun ostaş, altfel spus să fie curajos şi să nu se teamă de primejdii. Sisi descoperă îngrozită că acest Gondrecourt a avut oribila idee de a-l încuia pe băieţel într-o magazie de vânătoare din parcul castelului Schonbrunn şi, lăsându-l singur înăuntru, să strige:

— Atenţie, prinţe, te atacă un mistreţ!

Stupiditatea acestei experienţe este consternantă! Sisi e revoltată, inima ei de mamă suferă pentru fiul ei, însă instinctul care o alertase nu o înşală: continuându-şi

discret investigaţiile, constată că băiatul este obligat să facă duşuri reci în orice anotimp şi, ceea ce este mult mai grav, că, în timp ce doarme, cineva trage cu revolverul în camera lui! Rudolf este, pur şi simplu, terorizat, speriat tot timpul că va muri. Arhiducele moştenitor este traumatizat. Evident, această educaţie prostească nu a putut fi pusă în practică decât în lipsa lui Sisi. Cei din jurul lui Rudolf au profitat de faptul că o îndepărtaseră pe mama băiatului, pentru a face din el, potrivit arhiducesei, un om care crede în Dumnezeu şi are

0 „înaltă valoare morală”. Ancheta împărătesei duce la concluzii zdrobitoare. încetul cu încetul, guvernanta şi cameristele încep să

1 se destănuie mamei care dintr-odată e mereu prezentă. Un lucru nou: Sisi are acum aliaţi. Află astfel că Gondrecourt, pe lângă faptul că e un imbecil slugarnic, este şi un mare făţarnic, care trece dinadins la şase dimineaţa pe sub ferestrele împăratului, ţinând la vedere nişte mătănii şi o carte de rugăciuni gravată cu o cruce.

Grădinarii l-au poreclit „înghiţitorul de crucifixe”! Şi tot ei afirmă că, în realitate, acest volum nu e decât o cutie cu trabucuri şi că, în loc de evlavie religioasă, preceptorul lui Rudolf se duce să ia micul dejun la amanta lui, o blondă de moravuri uşoare, coristă la teatru! Din ce în ce mai furioasă, Sisi constată că, în loc ca băiatului să îi fie cultivate calităţile intelectuale – Rudolf este inteligent şi îi place să citească –, adulţii din

jurul lui vor să facă din el un adolescent abrutizat de eforturi, de constrângeri şi de spaime. Sisi clocoteşte de mânie! Dar, înfierând dramatica prostie a acestei „educaţii", împărăteasa atacă o fortăreaţă: invincibilul tandem format din soţul ei şi mama lui.

împărăteasa nu-şi mai poate stăpâni furia:

— E curată nebunie! îi aruncă ea împăratului, care recunoaşte că mama lui a fost poate prea strictă, însă că e însufleţită de cele mai bune intenţii şi că opinia ei este preţioasă.

Aşadar, Franz Joseph se teme în continuare de mama lui! Regretă excesele ofiţerului, promite să intervină, dar în realitate soţia lui e sigură că nu va face nimic. în numele tradiţiei, ce coşmar! Cât despre mama lui...

în 27 august 1865, la Bad Ischl, Sisi, acum de nerecunoscut, joacă totul pe o singură carte:

— Nu mai pot tolera aşa ceva! Alege, ori Gondrecourt, ori eu! Este un adevărat ultimatum conjugal şi familial. împărăteasa, simţindu-se vinovată ca mamă prin lungile ei absenţe, pune în joc toată viata ei. Niciodată vacanta la Kaiservilla, îndeobşte tihnită în > > [7] > perioada aniversării zilei de naştere a suveranului şi reprezentând un interludiu esenţial în viata oficială, nu a fost bulversată de o asemenea criză! în clipa următoare, după această somaţie, Sisi se instalează în biroul ei cu brocarturi bej, dar cu mobilier simplu, din lemn deschis la culoare. Se izolează aici pentru a

consfinţi în scris decizia ei. Acest „ultimatum de la Ischl” este scânteia care poate arunca în aer butoiul cu pulbere al familiei; depăşind starea de angoasă legată de situaţia lui Rudolf, Sisi scrie:

> *Doresc să am puteri depline în tot ceea ce îi priveşte pe copiii mei, alegerea persoanelor din jurul lor, locul lor de reşedinţă, dirijarea completă a educaţiei lor, într-un cuvânt eu trebuie să decid totul până la majoratul lor. Doresc, de asemenea, ca, în ceea ce priveşte treburile mele personale, cum ar fi alegerea anturajului meu, locul meu de reşedinţă, toate schimbările din casă etc., eu să fiu singura persoană cu putere de decizie.*
>
> *Elisabeta*

O salvă de avertismente! După doisprezece ani de cvasisupunere în căsnicie, în cursul cărora revenirile ei din călătorie nu făcuseră decât să îi agraveze depresia, rebela Sisi ameninţă să părăsească tot. Nu mai e vorba de o enervare, şi cu atât mai puţin de vreun capriciu. Sisi a trecut de la stări de impacientare la o atitudine autoritară. Clară şi fermă, aşternând totul pe hârtie. Este o injoncţiune!

Franz Joseph înţelege că nu mai e vorba de toane sau indispoziţii trecătoare. Soţia lui vorbeşte serios: vrea, în sfârşit, să îşi conducă singură viaţa personală, familială şi chiar, într-o anumită măsură, existenţa oficială, ceea ce este mai grav. De data aceasta, nu

Sisi cea plină de ciudăţenii şi fantezii este cea care se exprimă, ci împărăteasa, în postura de soţie şi mamă. Prin aceste câteva rânduri, Sisi arată că s-a maturizat, iar educaţia dezastruoasă a fiului ei este detonatorul acestei reacţii profunde. Franz Joseph, mulţumit de acordul încheiat cu Prusia şi abia aşteptând să meargă senin la
vânătoare în munţi, unde se simte bine, îşi dă seama că exasperarea soţiei lui nu este o scenă conjugală banală. Această lovitură de tunet în familie este urmată imediat de o altă schimbare revoluţionară la curte: împăratul îi dă dreptate împărătesei! Cedează, asigurând-o că va avea toată independenţa dorită, ca mamă, soţie şi stăpână a casei. La 28 de ani, Sisi a uzat de toate argumentele sale, inclusiv frumuseţea personală, despre care ştie ce putere exercită asupra soţului ei! Gondrecourt este imediat înlocuit cu contele Joseph Latour de Thurnberg, care se va dovedi un excelent preceptor, iar în acelaşi timp doctorul Hermann von Widerhofer se va ocupa îndeaproape de sănătatea prinţului şi a surorii acestuia, Gisela. Acestor doi oameni, împărăteasa le va cere rapoarte frecvente, le va pune întrebări, le va pretinde răspunsuri, spre deosebire de perioadele dinainte, când era lăsată în ignoranţă şi chiar îndepărtată de la realităţile momentului. S-a făcut vinovată de neglijenţă şi ţine să îşi repare greşelile de mamă distantă, atâta cât se mai poate. Aşa cum era de aşteptat, arhiducesa se supune deciziilor intransigente ale nurorii ei, validate de fiul său. Mama împăratului nu

spune nimic, ceea ce nu înseamnă însă că îi convine ce se întâmplă, însă ştie că a pierdut o luptă esenţială, altfel spus posibilitatea de a-şi exercita influenţa nemijlocit sau prin intermediul curtenilor săi. Apropierea dintre cele două femei în timpul dilemei legate de coroana Mexicului este înlocuită acum cu o coabitare penibilă, cu tăceri grele şi priviri pline de subînţeles. Desigur, preluând astfel controlul asupra vieţii sale şi asupra copiilor ei, împărăteasa victorioasă comite câteva excese, trecând de la un conservatorism, pe cât de periculos, pe atât de închistat, la un liberalism asumat, în care educaţia religioasă ajunge pe planul al doilea, ceea ce va pune în evidenţă spectaculara precocitate a lui Rudolf.

După toate aceste bulversări, urmează o toamnă splendidă şi senină pe plan conjugal, întrucât Sisi, foarte frumoasă şi, acum, liniştită, este susţinută de soţul ei care, în sinea lui, o aprobă, mândru de luciditatea ei. Victoria soţiei lui este şi victoria amândurora, iar veselia care domneşte acum în cuplul imperial se răsfrânge benefic asupra vieţii lor intime. În 4 octombrie, când este prăznuit Sfântul Francisc de Assisi, Sisi organizează un dejun pentru a serba ziua onomastică a împăratului. Seara, îi povesteşte lui Rudolf:

— Am râs mult cu toţii la masă. Le-am obligat pe toate doamnele să golească o cupă de şampanie în sănătatea tăticului tău... O doamnă de onoare s-a înveselit cam prea mult, iar o alta abia se mai ţinea pe picioare!

Obţinând astfel de la împărat dreptul de a-şi afirma independenţa, Sisi s-a reapropiat de soţul ei. Şi e fericită. Triumful ei este şi triumful dragostei.

Sisi se reîntâlneşte cu straniul ei vâr, devenit acum regele Ludovic al II-lea al Bavariei

La curtea vieneză şi chiar în unele publicaţii, lovitura de stat familială nu uimeşte pe toată lumea. Unele persoane mai apropiate se întreabă dacă, dincolo de mânia ei, îndreptăţită de altfel din cauza aberaţiilor pe care le-a descoperit, împărăteasa nu este cumva motivată şi de o forţă mai spectaculară chiar, un curent politic destul de evident de câtva timp. Cu un an în urmă, în vara anului 1864, cu prilejul unuia dintre sejururile ei la Bad Kissingen, împărăteasa a primit vizita noului suveran bavarez, tânărul rege Ludovic al II-lea. Era nerăbdătoare să îl revadă, fiindcă auzise despre el cele mai contradictorii opinii cu putinţă. Unii sunt entuziaşti, alţii sunt derutaţi, când vine vorba de persoana regelui bavarez. Foarte înalt, cu o alură stângace, chipeş, acesta este centrul atenţiei pentru toţi curioşii. Nu vorbeşte decât despre artă şi natură, preaslăveşte suflul wagnerian atât de neînţeles încât el, ca rege, consideră de datoria să îl ajute să „îşi desfăşoare aripile puternice ale geniului său”, motiv

pentru care l-a adus pe muzician la München, i-a achitat datoriile, l-a instalat fastuos, fără să îşi imagineze că Richard Wagner era amantul Cosimei, fiica lui Franz Liszt şi soţia dirijorului von Bülow... Ludovic al Il-lea nu venise la Bad Kissingen decât pentru a o admira pe frumoasa lui veri- şoară, împărăteasa Austriei, dorind să-i împărtăşească din ideile sale originale şi să o revadă pe cea cu care, în copilărie, coresponda lăsându-şi mesaje pe Insula Rozelor, în mijlocul lacului Starnberg, ea fiind la Possenhofen, el – la Berg, fiecare pe malul lui, dar nutrind aceleaşi visuri. La Bad Kissingen, Ludovic ar fi trebuit să nu zăbovească prea mult. Dar, fascinat de Elisabeta, a rămas aproape o lună, „contemplând-o fără dorinţă, ca pe o fiinţă supranaturală", atras „de tot ceea ce este extraordinar la persoana ei"*, nu de feminitatea ei, ci de firea ei neconvenţională. Era spectaculară, iar regele se imagina la teatru, unde totul este mai frumos decât în viată. Tânărul suveran nu manifestase decât un interes conven-

ţional pentru delicata ţarină Maria Aleksandrovna, soţia ţarului Aleksandru al Il-lea. Plăpândă şi bolnăvicioasă, aceasta venea să se trateze la Bad Kissingen. După o lună Ludovic al Il-lea pleacă, lăsând-o pe Sisi perplexă, însă uluită de ochii albaştri şi privirea

Egon César, conte Corti, *Élisabeth impératrice d'Autriche, op. cit.*

vărului ei, care îi vorbise îndelung despre *Lohengrin*, legenda cavalerului cu luntrea purtată de o lebădă.

Scene din celebra legendă erau pictate pe pereţii castelului Hohenschwangau, unde regele copilărise. Protejatul său Wagner compusese o operă cu acelaşi titlu, care îl tulburase profund, pe vremea când era prinţ moştenitor si avea doar 16 ani. O emoţie de neuitat.

Apoi, după plecarea regelui, împărăteasa a deschis cărţile ei în limba maghiară. Cu ajutorul unui dicţionar, îşi îmbogăţea vocabularul încetul cu încetul, străduindu-se să înveţe limba. Dar era cu adevărat dificil. Avea nevoie de o doamnă de companie de origine maghiară. Sisi i-a cerut uneia dintre doamnele ei de onoare să îi găsească o tânără care să fie totodată – şi lucrul acesta era esenţial – şi o confidentă sigură. A fost întocmită o listă impresionantă, cu cele mai mari nume din aristocraţia maghiară. Dar rebela împărătească căuta de fapt o persoană care să o poată ajuta, o tânără fără prejudecăţi sau convenţii şi care, mai ales, să nu fie inhibată de protocol! Nu era vorba de mondenităţi inutile. În niciun caz! Era nevoie de o tânără sinceră. Şi, trecând în revistă numele care i s-au prezentat, Sisi l-a reţinut pe cel al Idei Ferenczy şi a cerut să vadă o fotografie de-a ei: tânăra nu era frumoasă, dar părea blândă şi modestă. După ce informaţiile solicitate au confirmat că persoana aleasă era sănătoasă şi inteligentă, împărăteasa a declarat:

— Sunt sigură că aceasta îmi va plăcea.

Ceea ce conta cel mai mult pentru Sisi era ca tânăra să îşi iubească ţara, căci dragostea pentru Ungaria

trebuia să le apropie, mai ales că Franz Joseph îi spusese soţiei lui că, de îndată ce era posibil, urma să devină regina Ungariei. Ţinând seama de asta, persoana aleasă de Sisi nu avea să fie la ordinele arhiducesei. Această condiţie era obligatorie, deşi nu atât de simplu de acceptat. întorcându-se de la o plimbare călare, împărăteasa a făcut cunoştinţă, în noiembrie 1864, cu o tânără timidă, foarte amabilă şi drăguţă.

Sisi s-a încumetat, cu eleganţă, să o salute în ungureşte:

— îmi place de dumneata, vom fi mult timp împreună.

Rămânea un obstacol: Ida Ferenczy, dintr-o categorie socială modestă, nu putea purta titlul de doamnă de onoare, iar pe împărătească oricum nu asta o interesa, preferând să evite un anturaj oficial, care i se părea mai degrabă stânjenitor decât util. Aşa că a fost găsită o funcţie inedită în serviciul împărătesei: Ida a devenit *cititoarea Majestăţii Sale.* Ce revoluţie! O unguroaică, cititoare pentru limba maghiară, ce provocare pentru arhiducesă! O tânără care nu este decât cu cinci ani mai mică decât împărăteasa: ce poate ea să ştie despre uzanţele de la curte?

Stupoare: împărăteasa devine avocata Ungariei!

Incidentele apar imediat. Sisi o pune în gardă pe tânăra

ei companioană, poruncindu-i să nu divulge niciodată vreun cuvânt sau vreo reacţie de-a ei. Ida trebuie să fie mută pentru anturajul împărătesei, din care face parte şi ea, având dreptul să o numească *Madame*. Discreţia este liantul încrederii. Dar era de aşteptat: prima doamnă de onoare, vexată de intruziunea acestei tinere necunoscute în cercul restrâns din jurul suveranei, pretinde de la ea să ştie tot ce spune, gândeşte şi face Majestatea Sa! Sisi o testează pe Ida, interogând-o la rândul ei, căci Dumnezeu ştie ce-ar putea născoci „partida arhiducesei" pentru a o crompromite pe această începătoare recrutată de curând, pe care nimeni nu o aştepta. Franz Joseph beneficiază de pe urma acestei complicităţi între soţia lui şi cititoarea ei: Sisi, care ştie acum că poate avea încredere în Ida, este mai liniştită şi arată foarte bine. împăratul îi cere lui Franz Xaver Winterhalter să realizeze trei portrete cu împărăteasa. Pictor al curţilor din Europa, artistul, originar din Pădurea Neagră, este copleşit de comenzi. Lumea îl solicită pretutindeni şi, oricum, el este portretistul preferat al împărătesei Eugénie. Chemat la Viena, pictează întâi un tablou cu Sisi în picioare, gătită cu bijuteriile ei. În felul acesta, chiar dacă ar apuca-o din nou mania călătoriilor, Sisi ar fi prezentă mereu la Hofburg. Pe urmă, împăratul îi cere maestrului, care redă atât de bine pe pânză frumuseţile feminine ale epocii, să realizeze două tablouri mult mai puţin clasice. Primul o înfăţişează pe Sisi într-o atmosferă intimă, în dezabie, cu părul lăsat pe spate, probabil la trezirea din

somn. O imagine care ar fi trebuit să fie rezervată doar privirilor soţului ei înamorat. În al doilea tablou, şi mai intim chiar, împărăteasa apare cu două şuviţe groase din părul ei bogat înnodate ca un batic pe piept. Franz Joseph cere ca exact această operă de artă, aşa indecentă cum pare, să fie pusă în cabinetul său de lucru. Arhiducesa este indignată de acest exhibiţionism. Cu siguranţă a fost ideea nurorii ei! Nicidecum, împăratul este cel care, prezent din zori la masa de lucru, îşi doreşte să poată ridica ochii spre cea de care tocmai s-a despărţit cu regret... atunci când nu e plecată. Şi îi pare bine că prezenţa Idei Ferenczy exercită un efect benefic asupra lui Sisi, care are de acum înainte o aliată alături de ea.

Respinge categoric obiecţiile mamei lui, care îi atrage atenţia că Sisi o tutuieşte pe cititoarea ei şi că îi dă sarcini care, în mod

În 1864, stăpânindu-se mai în siguranţă şi având încredere în cunoaşterea ei de limbă maghiară, Sisi este de o frumuseţe înfloritoare. Franz Joseph, foarte îndrăgostit, vrea să glorifice imaginea împărătesei, care îşi impune treptat personalitatea politică. Pictorului agreat de curţile Europei, Franz Xaver Winterhalter, originar din Pădurea Neagră, îi comandă acest prim portret al împărătesei „cu părul despletit”, o imagine intimă, pe care curtea ar fi preferat să o vadă doar împăratul. Opera arată complicitatea şi îndrăzneala cuplului imperial, sugerând intimitatea dintre cei doi sc

normal, le-ar reveni cameristelor. Singura umbră în această înţelegere perfectă dintre suverană şi cititoarea ei este sănătatea Idei, care suferă, se pare, de un suflu cardiac, iar din acest motiv nu poate să facă faţă ritmului energic al împărătesei, îndeosebi lungilor ei cavalcade.

Este neîndoielnic că tânăra o admiră pe soţia împăratului pentru eforturile de a-i cunoaşte şi a-i înţelege mai bine pe unguri. Ida este atât de apropiată de împărătească, încât îi citeşte poeme în ungureşte, în timp ce aceasta stă la masa de toaletă şi este pieptănată de o coafeză. Un lung ritual. încetul cu încetul, spiritul Ungariei se infiltrează la Hofburg şi la Schönbrunn, unde soţia împăratului citeşte texte ale poeţilor Eötvös şi Jókai, uneori cu voce tare, pentru ca Ida să îi corecteze pronunţia. Dar Ida are un logodnic, iar Sisi tremură la gândul că tânăra ei cititoare se va mărita şi o va părăsi.

Influenţa Idei este atât de puternică, încât împărăteasa se gândeşte să meargă la Buda şi la Pesta, dar renunţă, la rugămintea lui Franz Joseph.* în schimb, numirea câtorva doamne de onoare de origine maghiară nu mai pare imposibilă. Sisi, trebuie să subliniem, entuziastă si mândră de victoria ei în familie, nu îsi dă seama că naţiunea pe care ea vrea să o apere îi

creează numeroase probleme lui Franz Joseph. Poporul ungar este divizat între două tendinţe: opozanţii intransigenţi, călăuziţi spiritual de revoluţionarul Kossuth exilat în Italia; şi moderaţii, reprezentaţi prin seducătorul conte Andrăssy, poreclit „frumosul spânzurat din 1848”, ca urmare a condamnării lui la moarte în contumacie, pentru înaltă

Cele două părţi ale oraşului, Buda şi Pesta, nu vor fi unificate oficial decât în 1873.

trădare, omul care se refugiase la Paris, apoi la Londra, şi pe care împăratul îl amnistiase în 1857. Ales deputat în parlamentul ungar în 1861, acesta este dispus să accepte numeroase concilieri dorite de Habsburgi şi, eventual, o politică externă şi militară comună cu Viena.

Franz Joseph s-a deplasat de aceea în Ungaria, în vara anului 1865, singur, fără Sisi, cu scopul de a păstra coeziunea Imperiului. A fost foarte bine primit, atât de bine încât revine acolo iarna şi constată că lumea nu vorbeşte decât despre împărătească, despre cititoarea ei maghiară, despre progresele ei lingvistice şi despre interesul manifestat pentru ideile care circulă la Buda şi la Pesta. În 14 decembrie, la deschiderea dietei maghiare, Franz Joseph se bucură de o asemenea popularitate, încât trebuie să promită că va reveni cu împărăteasa.

împăratul se întreabă: dar dacă imprevizibila lui soţie ar putea reuşi acolo unde politicienii dau greş? De ce să nu fie Sisi legătura între clanurile opuse? Revenind la Viena, îşi propune să organizeze călătoria lor imperială cerută de toţi. Şi constată că, din vară, de la ultimatumul pe care i-l lansase la Bad Ischl, Sisi a căpătat o independenţă reală în viaţa personală şi în mentalitatea ei politică. Cele două rebeliuni sunt legate. Oare împărăteasa a găsit ceea ce dorea? Nu încă, din moment ce, în timp ce împăratul se îndrepta spre Ungaria, Sisi i-a trimis o telegramă la palatul regal din Buda, informându-l că pleca la München, pentru o consultaţie la doctorul Fischer, întrucât din nou are dureri de dinţi. în această depeşă, Sisi cerea acordul soţului ei, însă răspunsul acestuia era inutil, călătoarea fiind deja plecată, perfect independentă, cuprinsă din nou de demonul nerăbdării, al evadării, al irezistibilului impuls de a fi altundeva. De acum înainte, împărăteasa se lipseşte de autorizaţia conjugală. Dar putem vedea, de asemenea, în această plecare subită, furia unei persoane cucerite de cauza maghiarilor şi care este privată de aclamaţii în mijlocul lor, pe cele două maluri ale Dunării, unde simte că este aşteptată. Curtenii vienezi intră în acţiune: revine vremea capriciilor!

Faptul că, imediat, împărăteasa pleacă în Bavaria cu vreo zece zile înainte de Crăciun si de ziua ei de naştere nu este
oare semnul unei crize cum au mai fost atâtea înainte?

Dar împăratul şi curtea nu ştiu că este vorba acum despre politică la nivel înalt...

Sisi se întoarce la vărul ei Ludovic al II-lea, trădat de Wagner...

La Buda, Franz Joseph află de plecarea intempestivă a lui Sisi la München şi se înfurie! II roagă pe ambasadorul său la curtea regelui bavarez să îi ceară acestuia să păstreze discreţie în privinţa sejurului neaşteptat al verişoarei lui. Ludovic al Il-lea, foarte dezamăgit că nu îi poate oferi împărătesei o primire fastuoasă, merge să o vizite în secret la părinţii ei. De ce a venit? Dar, de fapt, Sisi pretinde de la el o explicaţie. Ce-a aflat ea? Ce vrea să ştie? Ludovic al Il-lea, suveran paşnic care consideră că soldaţii nu ar trebui decât să meargă la paradă, a urmărit totuşi foarte atent manevrele lui Bismarck în Războiul Ducatelor. Dornic însă

să evite o înfruntare diplomatică încă de la începutul domniei lui, a recunoscut de curând regatul Italiei şi pe monarhul acestuia, popularul Victor Emanuel al Il-lea. Era exact lucrul de care se temuse împărăteasa, o lovitură de pumnal în spatele lui Franz Joseph şi al Austriei, dublată de un afront personal, din moment ce noul regat ratifică abdicarea şi fuga surorii ei Maria, izgonită de pe tronul Neapolelui. Consternată de această trădare, plină de furie, împărăteasa reuşeşte să se mai calmeze, auzind lămuririle ambasadorului, contele Blome. Acesta îi aminteşte cât de îndurerat este regele B avariei că s-a văzut nevoit să îl alunge pe Wagner; compozitorul se dovedise insuportabil, interesat, ipocrit şi, din cauza exceselor sale, provocase o criză politică amintind, prin anumite aspecte, de situaţia care îl determinase pe bunicul lui Ludovic al Il-lea, regele Ludovic I, să renunţe la tron, din cauza scandaloasei Lola Montez.* Ludovic al Il-lea, un idealist care nu vrea să vadă unele realităţi ale comportamentului uman, avusese curajul politic să urmeze sfatul guvernului său şi să îl izgonească pe profitor, însă decizia îl dărâmase sufleteşte. înţelegând durerea lui, Sisi îi mulţumeşte pentru destăinurile făcute: „Dragul meu văr, fii sigur că, indiferent care ar fi

opiniile mele, nu îţi voi purta ranchiună şi nu voi avea niciodată împotriva ta vreun resentiment. Nu pot să îţi ascund că recunoaşterea regatului Italiei, tocmai din partea Bavariei, m-a uimit enorm, căci în fiecare dintre familiile princiare deposedate există membri ai casei de Bavaria; însă cred că motivele care te-au împins la această faptă inexplicabilă sunt pesemne atât de grave încât, ţinând seama de interesele grandioase şi de datoriile sacre pe care tu le întruchipezi, modesta mea părere nu poate fi luată în considerare. înţelegând acest lucru, sunt cu atât mai impresionată de gestul de prietenie care ţi-a dictat scrisoarea pe care mi-ai adresat-o, şi te rog, orice s-ar întâmpla, să crezi în dragostea sinceră care mă leagă de mica mea patrie şi în prietenia

A se vedea de acelaşi autor, *Ludovic al Il4ea al Bavariei sau Regele nebun*, traducere din franceză de Bogdan Perdivară, Editura Trei, 2018.

cordială şi leală pe care ţi-o port ţie în mod deosebit”.* Sisi este curajoasă, însă sufletul ei e sfâşiat între ţinutul său natal şi ţara de adopţie. Astfel, călătoria ei nu era un capriciu, ci venea din dorinţa de a înţelege situaţia momentului. Pe Franz Joseph, aflat în continuare în Ungaria, îl asigură că va fi înapoi la Viena de Crăciun; dar, stăpânită de angoasă, nu are forţa să plece,

rămânând să sărbătorească Naşterea Mântuitorului şi ziua ei aniversară în mijlocul familiei bavareze. împăratul este foarte dezamăgit, căci îi anunţase pe copii că mama lor avea să fie cu ei în curând. Se întristează, mai ales, pentru Rudolf şi Gisela. Cu spiritul ei tutelar, Sophie nu comentează nimic despre toanele duceselor din Bavaria, deşi în sinea ei nu e deloc mulţumită... în fine, în 30 decembrie, Sisi se întoarce la Viena, împreună cu mama ei. împărăteasa pare cu sufletul împăcat. Franz Joseph vrea să creadă că această evadare nu a fost decât o falsă alertă. îngrijorat însă, şi un pic depăşit de complexitatea situaţiei, ce-şi poate el dori pentru anul care începe, decât ca soţia sa rebelă să nu mai fie pe viitor atât de dezordonată şi imprevizibilă în atitudinile ei!

În faţa ungurilor, triumful lui Sisi estompează eşecul politicienilor

Viena, 8 ianuarie 1866. împărăteasa îşi face prima ei reapariţie publică la curte, probabil la rugămintea lui Franz Joseph, dornic să liniştească opinia publică şi să închidă gura

clevetitorilor. Dar

Egon César, conte Corti, *Élisabeth, impératrice d'Autriche, op.cit.*

Sisi afişează un comportament care, pentru unii, reprezintă o nouă provocare politică, iar pentru alţii, o manevră vizând reglementarea delicatei chestiuni maghiare.

O delegaţie oficială ungară a venit să o felicite pe împărăteasă la împlinirea vârstei de 28 de ani, chiar dacă au trecut deja cinci-sprezece zile de atunci. În sala tronului din palatul Hofburg, Sisi aşteaptă îmbrăcată într-un costum popular unguresc, care îi vine perfect: fustă brodată, şorţ din dantelă, corsaj de catifea cu mâneci de muselină, tocă având deasupra o coroană de diamante. Arată splendid şi a avut grijă să fie înconjurată de opt nobile, toate de naţionalitate ungară. Nu e greu să ne imaginăm cât de ofuscate sunt familiile austriece de la curtea vieneză! Membrii delegaţiei, în fruntea căreia se află cardinalul primat al Ungariei, au o alură maiestuoasă în uniformele lor cu brandenburguri şi cu o capă prinsă pe umăr, păşind în cizme lustruite oglindă. Printre aceşti bărbaţi, se remarcă figura seducătorului conte Andrăssy, în vârstă de 42 de ani, cu barba acoperindu-i gâtul şi cu părul vâlvoi. După ce a fost amnistiat, acesta a devenit un susţinător al

Habsburgilor şi, cu siguranţă, un admirator al împărătesei. Contele doreşte să aibă onoarea, la fel ca toţi compatrioţii săi, „să o primească în capitala lor”. împărăteasa îi răspunde în ungureşte:

— Nu-mi doresc nimic mai mult decât să revăd acest splendid oras.

>

Trăsnetul să fi lovit palatul Hofburg nu ar fi avut un efect mai puternic! O ovaţie se ridică din piepturile acoperite de decoraţii:

—*Éljen Erzsébet!* Trăiască Elisabeta!

O victorie strălucită! În aceste clipe magice, Sisi îşi savurează triumful personal. Căsătoria ei neprevăzută o preschimbase în împărătească; acum, Ungaria îi promite un destin de regină iubită de popor. Ceea ce n-au reuşit discuţiile constituţionale laborioase, parlamentarismul eşuat şi resentimentele tenace izbuteşte să înfăptuiască împărăteasa, ca un înger radios. Durerosul pact de iubire cu Ungaria, care data de la moartea micuţei sale Sophie (au trecut deja opt ani), este pecetluit într-o atmosferă de fervoare şi recunoştinţă. Franz Joseph o admiră pe soţia sa, care reuşeşte acolo unde miniştrii si înalţii demnitari eşuaseră lamentabil. Acum, Sisi vorbeşte aproape fără ajutorul cititoarei-traducătoare a ei, îndrăgita Ida Ferenczy.

În 29 ianuarie, cu un tren special, cuplul

imperial soseşte la Pesta unde devine, conform terminologiei oficiale, „cuplul moştenitor”, întrucât nu a fost încoronat deocamdată. Revăzând camera din palatul regal construit de Maria Tereza, căruia revoluţionarii îi dăduseră foc în 1849, părinţii micuţei Sophie, care decedase acolo, sunt înlăcrimaţi. Dar primirea făcută de parlamentarii celor două camere, în 1 februarie, este atât de călduroasă, încât atitudinea binevoitoare, care se transformase în simpatie faţă de Sisi, devine de-a dreptul afectuoasă. Ce revanşă asupra Vienei! Aici, lumea nu o critică, lumea o iubeşte. Este în centrul atenţiei. Iar Franz Joseph este suveranul care o acompaniază. Desigur, atunci când împăratul dă de înţeles că nu toate revendicările vor putea fi îndeplinite, această reticenţă generează un sentiment de răceală, pe care Sisi îl compensează imediat, vorbind de „dorinţe realizabile” (ceea ce e acelaşi lucru); şi este aclamată. începe atunci un iureş de serbări şi festivităţi epuizante, dar care nu au nimic din corvoada protocolului rigid. în 3 februarie, şase sute de oaspeţi au prilejul să o contemple pe această suverană tânără, frumoasă şi sinceră. A doua zi, istovită, Sisi nu apare la bal. Migrena ei este reală, la fel şi dezamăgirea gazdelor. La următorul bal (un ritm vienez al distracţiilor!),

împărăteasa pare şi mai strălucitoare şi plină de farmec. Singurul ei regret: absenţa copiilor. Îi scrie Giselei: „E atât de obositor să stai în picioare şi să vorbeşti tot timpul!” Dar ceea ce nu a suportat niciodată la Viena, Sisi acceptă cu plăcere la Buda şi la Pesta. Franz Joseph este stupefiat de metamorfoza lui Sisi: este conciliantă, abilă pentru a nu frânge nicio speranţă, pe scurt o diplomată sentimentală, desigur, dar oricum dând dovadă de mult tact diplomatic! Cine ar fi crezut? Mamei lui care, de la Viena, urmăreşte prin informatorii ei exasperaţi tendinţa liberalismului moderat pe care cuplul imperial promite să îl respecte, împăratul îi răspunde: „Să ne ferească Dumnezeu de moralizatorii de la Viena! Lucrurile merg încet, dar vom răzbi până la capăt: e nevoie de fermitate, încredere, afabilitate şi pricepere în ceea ce priveşte specificul naţional al ungurilor”. Dintr-odată lucid, atât în privinţa exigenţelor austriecilor, cât şi în privinţa speranţelor maghiarilor, suveranul, apostol al absolutismului, îşi dă seama că are nevoie de Sisi. Pentru prima oară, cei doi suverani sunt la unison pe plan politic. Franz Joseph îi răspunde arhiducesei printr-un omagiu adus soţiei lui: „Sisi îmi este de un mare ajutor prin politeţea ei, tactul ei plin de

echilibru şi cunoştinţele de limbă maghiară. Fiindcă există mustrări pe care un popor le acceptă de bunăvoie în limba lui şi, mai ales, venind de pe buzele unei persoane frumoase”.

Influenţa relaţiilor personale dintre soţi va fi de acum înainte o realitate: atunci când relaţiile lor sunt măcar senine, dacă nu pot fi şi pasionale, atmosfera politică va fi pozitivă. Ne putem gândi că Ida Ferenczy, martoră a unor situaţii pe care nu ar trebui să le cunoască, îl informează pe seducătorul conte Andrâssy despre viaţa intimă a cuplului imperial. În acea perioadă, relaţiile lor intime sunt aproape inexistente, împărăteasa refuzând să mai aibă un alt copil. Poartă în schimb în suflet, ca o mamă iubitoare, speranţa unei autonomii a ungurilor. În 5 martie, înainte de a părăsi palatul regal care, împreună cu cetatea, formează o cunună pe colina Buda şi de unde priveliştea spre Pesta cuprinde necontenita mişcare a ambarcaţiunilor pe Dunăre – vapoare, plute, bărci şi mori plutitoare, împărăteasa îi spune aceste cuvinte lui Andrâssy:

— Am încredere în dumneata. De aceea, îţi voi spune ceea ce nu aş spune multora. Dacă treburile împăratului merg prost în Italia, mă doare sufletul. Dar, dacă s-ar întâmpla aşa ceva în Ungaria, aş muri de inimă neagră.

În momentul când „cuplul regal” urcă în tren, Andrâssy şi tovarăşii lui observă că Sisi are lacrimi în ochi. Se desparte acum de o ţară unde, timp de şase săptămâni, a fost adulată. La sosirea la Viena, Franz Joseph este întâmpinat călduros, mulţumită succesului pe care îl avusese soţia lui. împăratul consideră că a ştiut să se facă respectat. Sisi ştie că ea a ştiut să se facă iubită. O chestiune de nuanţă...

Dar, pe biroul împăratului, rapoarte îngrijorătoare şi depeşe urgente aşteaptă o rezolvare: Bismarck i-a dat întâlnire cu istoria.

Prusia vrea să elimine Austria din treburile germane

împărăteasa aleargă de la Viena la Possenhofen. Este îngrijorată de viitorul surorii ei Sophie Charlotte, mai mică decât ea cu zece ani, care nu s-a măritat încă, după ce fusese aproape logodită cu ducele de Württemberg. Dar lucrurile sunt şi mai grave chiar: un cumnat al lui Sisi, arhiducele Ludwig Viktor, copilul cel mic al arhiducesei Sophie, a apărut la Possenhofen, la insistenţele mamei lui, pentru a

o cere în căsătorie pe Sophie Charlotte. Este o aberaţie de-a arhiducesei, căci arhiducele este cunoscut ca homosexual, obişnuind să se îmbrace în travesti, iar în plus răutatea lui faţă de împărătească nu mai este un secret pentru nimeni. Adorabila Sophie Charlotte a răspuns politicos, spunând că ea nu-l iubeşte îndeajuns... Sisi răsuflă uşurată, mai ales că, dacă această alianţă matrimonială s-ar fi consumat cu adevărat, nu ar fi făcut decât să agraveze şi mai mult consangvinitatea dinastică. Dar împărăteasa continuă să caute un soţ pentru sora ei, „pe care ea să-l iubească şi care să o facă fericită".

De câteva luni, după Convenţia de la Bad Gastein din 14 august 1865 care punea capăt Războiului Ducatelor, cancelarul Prusiei pregăteşte o criză europeană dirijată, de data aceasta, şi contra Austriei. Şeful guvernului de la Berlin învenineză sistematic aplicarea Convenţiei. Scopul lui este, desigur, să îl împingă pe Franz Joseph la război, sub pretextul de a reorganiza dieta Confederaţiei Germane. Această unică instituţie federală, fără vreo putere reală, nu poate impune o politică comună. Pentru a realiza acest obiectiv, Bismarck se asigură întâi de neutralitatea Franţei: pe Napoleon al III-lea îl momeşte cu

compensaţii pe Rin, dar nu semnează nimic. Rusia, sub ţarul Aleksandru al II-lea, speră să îşi ia revanşa asupra Austriei „dezertoare” în Războiul Crimeii. Anglia nu îl agreează pe Bismarck, însă nici nu va interveni, din cauza legăturilor de familie cu regele Wilhelm I: fiica mai mare a reginei Victoria s-a măritat cu prinţul moştenitor. Bismarck joacă în schimb cartea italiană: în 8 aprilie 1866, Prusia semnează un tratat comercial cu regatul lui Victor Emanuel al II-lea, care constituie în realitate o alianţă militară, dar în felul acesta Italia este neutralizată timp de trei luni. Totuşi, va deveni în scurt timp agresivă, pentru a recupera regiunea Veneto, în continuare sub dominaţie austriacă, ceea ce este insuportabil pentru autorităţile din Florenţa.* Trebuie să menţionăm şi o altă convenţie secretă, bizară şi adesea dată uitării, între Napoleon al III-lea şi Franz Joseph: în caz de conflict, Franţa nu va susţine Prusia. Datorită acestei neintervenţii armate, Franţa va primi regiunea Veneto, pe care o va preda Italiei, permiţându-i lui Napoleon al III-lea să îşi respecte până la capăt promisiunea de a sprijini unificarea Italiei. Când Franz Joseph află că, la Frankfurt, Bismarck doreşte un parlament ales, dar fără Austria, împăratul refuză desigur această ple-

doarie în favoarea sufragiului universal. Atunci, Bismarck susţine sus şi tare că este vorba despre o încălcare a Convenţiei de la Bad Gastein. Şi, considerându-se lezată, Prusia cotropeşte Holstein, ducat aflat sub administraţie austriacă. Războiul pare inevitabil, împărăteasa este consternată; făcuse toate eforturile pentru ameliorarea relaţiilor dintre Viena şi unguri, iar acum, iată că Prusia, cu ipocrizie, vrea să elimine Austria din treburile germane. Ce nenorocire! Sisi ştie că e prea devreme pentru a cere Ungariei să îl ajute pe Franz Joseph. Dar situaţia este cu mult mai gravă: Sisi află că fostul avocat şi revoluţionar Kossuth, de confesiune luterană, în continuare în exil, negociază cu Bismarck înfiinţarea unei legiuni ungare, care să lupte alături de Prusia... contra Austriei! Ungurii împotriva Vienei, ca în 1848? Pentru împărăteasa liberală, ar fi o catastrofă de neconceput. E oare cu putinţă ca toate strădaniile ei,

începând cu anul 1865, capitala regatului Italiei fusese transferată de la Torino la Florenţa. Roma nu va deveni capitala Italiei decât în 1870.

toate contactele şi misiunea pe care şi-a asumat-o să fie distruse din cauza vicleniilor lui Bismarck?! Sisi nu poate crede aşa ceva şi pleacă la Mariazell, cel mai frecventat loc de

pelerinaj din Austria unde, încă din secolul al XI V-lea, lumea o venerează pe Fecioara Maria, simbolizând forţa spirituală care ocroteşte coeziunea Imperiului. Nu, în mintea lui Sisi ungurii nu pot să se alieze cu Prusia, fiindcă ar însemna să o trădeze pe viitoarea lor regină.

Franz Joseph discută pe această temă cu soţia lui şi, de fiecare dată când poate, se plimbă împreună cu ea. Vienezii, care îi întâlnesc îndeobşte în pădure, şi mai puţin în Prater, un loc prea monden şi prea aglomerat, se întreabă: Ce se va întâmpla oare? Nu se ştie exact, însă Sisi îi scrie mamei ei: „Nu vreau să îl las pe împărat singur, acum când războiul bate la uşă”. Şi îşi propune să stea mereu în preajma lui. Războiul ar trebui evitat, ţinând seama de dificultăţile bugetare şi de faptul că armamentul austriac este demodat şi nu va putea rivaliza cu cel al armatei prusiene, care a fost organizată de Moltke şi Roon. împărăteasa ştie acest lucru, dar numai un miracol ar mai putea domoli eventual ambiţia prusacilor de a slăbi poziţia Austriei.

Şi Bavaria? Sisi se duce din nou în ţinutul ei natal, promiţând să revină repede. Romanticul rege al Bavariei nu vrea război, nu va ordona mobilizarea trupelor, decât constrâns şi forţat; este smuls acum din reveriile lui şi nevoit să

participe la un conflict care pare iminent. Cu pertinenţă, Ludovic al II-lea al Bavariei notează: „Este un război civil”. într-adevăr, germanii din nord, protestanţi, urmează să se lupte pe viaţă şi pe moarte cu germanii din sud, care sunt catolici. Iar pe Ludovic al II-lea nu-l interesează această capcană; vrea să rămână în lumea legendelor, a cavalerilor medievali, a muzicii lui Wagner, idealizat în mintea lui şi cu care continuă să corespondeze. în 14 iunie, după un scrutin, Confederaţia Germană este dizolvată. Nu mai există decât Nordul contra Sudului. Lumea germană începe un război de secesiune, urzit de Bismarck. în aceeaşi seară, cancelarul îi smulge lui Wilhelm I declaraţia de război a Prusiei, iar trupele pătrund în Bavaria; Ludovic al Il-lea se ascunde pe Roseninsel şi aruncă focuri de artificii, în timp ce adevăratele tunuri vor bubui abia în zori. Comportamentul suveranului este din ce în ce mai incoerent. La fel ca în 1859, Sisi vrea să organizeze ajutoare la Laxenburg. îi lasă pe Gisela şi Rudolf la Bad Ischl şi pleacă să fie lângă împărat. Curtenii se mărginesc să constate că împărăteasa este alături de soţul ei, făcându-şi datoria de suverană. însă contrar tuturor zvonurilor, în faţa pericolului, a morţii şi a tuturor ameninţărilor posibile, Sisi rămâne calmă, curajoasă, fermă.

Ce se va întâmpla cu fraţii ei care luptă în armata imprevizibilului Ludovic al Il-lea? Ca să afle devorează gazetele care publică diverse comunicate, apoi stă cu împăratul, mereu conştiincios la datorie si nelăsând să se vadă neliniştea din
sufletul lui. în ciuda acestui război care îl obligă să lupte pe două fronturi, la nord în Moravia şi în Boemia, la sud în Lombardia, Franz Joseph este încrezător, întrucât, în 24 iunie, pe frontul italian, în satul Custoza, în apropiere de Verona, arhiducele Albert îi învinge pe italieni, exact în acelaşi loc unde, în 1848, Radetzki zdrobise trupele sarde.

în timp ce împărăteasa are grijă de răniţii din spitale şi îi alină cum poate pe cei cu membre amputate, ştirile despre luptele din Moravia sunt din ce în ce mai îngrijorătoare. Chiar dacă Franz Joseph se arată, scrie ea, de un „calm admirabil", Sisi presimte un dezastru, însă rămâne mereu lângă soţul ei. Are un comportament plin de demnitate, de care mulţi nu ar fi crezut-o capabilă.

De când popularitatea ei în rândul demnitarilor unguri a crescut spectaculos, împărăteasa se simte implicată nemijlocit în treburile statului, ieşind astfel din starea de apatie, în care ar fi vrut să o imobilizeze arhiducesa.

Franz Joseph
şi Sisi

În 3 iulie, la ora şapte seara, o depeşă ajunge pe biroul împăratului: „Armata, bătută la Koniggrătz, fuge spre fortăreaţă, riscă să rămână închisă acolo”.* Patruzeci de mii de austrieci sunt ucişi, răniţi sau luaţi prizonieri. Dezastrul este total, anulând victoriile de pe frontul din sud. Superioritatea armamentului prusian, cu puşca cu ac, care nu se mai încarcă pe la gura ţevii, ci pe la culată, ceea ce este de trei ori mai rapid, a înclinat balanţa în favoarea Prusiei. împăratul stă jos, livid la faţă. Sisi este lângă el. Amuţiţi, înţeleg amândoi că prin această înfrângere Prusia i-a eliminat, în şapte săptămâni, pe Habsburgi din Germania. Şi, în ciuda victoriei de la Custoza, regiunea Veneto este deja pierdută, ca urmare a aplicării acordului secret încheiat cu Napoleon al III-lea. Imperiul este în pericol, întrucât învingătorii au acum cale liberă spre Viena. Oare prusacii vor acţiona la fel ca francezii lui Napoleon în 1805? Wilhelm I intenţionează să intre în Viena, însă Bismarck îl disua- dează, dar cu greu: „Sire, nu ar servi la nimic să ne umilim adversarul. Austria ne va fi mult mai utilă ca aliat – cât mai repede cu putinţă –, decât dacă ne-am face din ea un duşman înveterat”.** Scopul nu mai este crearea unei Germanii prusiene, ci anihilarea

în Franţa, această bătălie decisivă este cunoscută

sub numele satului vecin, Sadowa, aflat la circa 110 kilometri la est de Praga. Denumirea cehă este Hradec Kralové.

Irmgard Schiel, *Stéphanie, princesse héritière dans l ombre de Mayerling,* prefaţă de Georges-Henri Dumont, traducere în franceză Dominique Mols, Racine, 1999.

Imperiului austriac, „iar acest obiectiv era atinsu.* în scrisoarea întocmită în zorii acelei nopţi interminabile, Sisi îi scrie preceptorului lui Rudolf: „Bietul nostru împărat trece prin momente grele", adăugând că Rudolf trebuie informat despre cele întâmplate. E tânăr încă, dar el este prinţul moştenitor.

Veştile proaste se înmulţesc. Astfel, bavarezii capitulează la Kissingen, ceea ce declanşează mânia arhiducesei şi a nurorii ei, furioase amândouă pe regele Ludovic al Il-lea a cărui inconştienţă este considerată drept o adevărată trădare. Panica se agravează, lumea crede că prusacii vor intra în Viena, unde populaţia, deja copleşită de căldura toridă, se teme că oraşul va cădea sub ocupaţia învingătorilor. în Europa, vestea provoacă uimire, iar în Franţa statul-major al lui Napoleon al IlI-lea înţelege că victoria prusacilor anunţă alte operaţiuni militare de anvergură.

---

* *Ibid.*

Ofen* este denumirea germană pentru oraşul Buda. *(N. red)

După înfrângerea de la Sadowa, Sisi cheamă în ajutor Ungaria

încetul cu încetul, adevărul iese la iveală: Franz Joseph şi-a ales prost generalii şi i-a plasat în locuri nepotrivite. Sumbru, împăratul nu are decât un moment de destindere relativă, seara, când se

asază în tăcere cu soţia lui în fata unei ferestre deschise. Toată ziua, > > > [7]

Sisi merge de la un spital la altul, îngrijindu-se în special de răniţii unguri, fiindcă „bieţii de ei n-au aici pe nimeni, care să poată vorbi cu ei". Ea e interpreta surprinzătoare a durerilor lor. Arhiducesa descoperă subit calităţile nepoatei şi nurorii ei, palidă, vlăguită, dar atât de bravă. În 5 iulie, de la Schonbrunn, îi scrie nepotului său Rudolf: „Slavă Domnului, bietul tău tată este sănătos, iar scumpa ta mamă îl susţine ca un înger bun, este mereu lângă el şi nu pleacă decât pentru a merge de la un spital la altul, ca să le aducă mângâiere şi ajutor celor suferinzi". Un „înger bun"! A fost nevoie de un război pierdut, de prăbuşirea dominaţiei austrice şi de zeci de mii de victime pentru ca inflexibila Sophie să recunoască până la urmă că Sisi, mereu criticată şi denigrată la Viena, se dovedeşte în aceste circumstanţe tragice demnă

de toate laudele. Desigur, o preocupă mai ales soarta soldaţilor unguri, iar unii încă se mai întreabă ce le spune oare... împărăteasa ştie că Ungaria poate salva Imperiul aflat în pericol, iar împăratul este de acord cu acest lucru. în 9 iulie, o trimite pe Sisi împreună cu Ida Ferenczy la Buda-Pesta, ceea ce seamănă cu un început de exod, însă este mai degrabă un strigăt de ajutor. Motivul oficial al acestui voiaj este vizita suveranei la spitalul instalat în palatul regal din Ofen*. însă situaţia este catastrofală din punct de vedere politic, întrucât declinul sistemului statal austriac ar putea fi pârghia care să permită naţionalismului maghiar să se impună în cele din urmă. Andrâssy vede în soţia împăratului înfrânt o aliată a Ungariei. însă socoteşte că nu trebuie profitat de situaţie pentru a-i respinge acum pe Habsburgi; este prematur. Şi, în timp ce o aşteaptă pe Sisi la gară, declară cu eleganţă şi perspicacitate în faţa compatrioţilor săi, care se arată nemiloşi:

— Ar fi o laşitate să îi întoarcem spatele reginei, acum când este copleşită de necazuri, în timp ce, nu demult, când totul mergea bine pentru dinastie, noi solicitam să ne fie alături.

Regina a conchis imediat că Ungaria ar putea fi un nesperat punct de sprijin, după eşecul armatelor austriece. Consideră că

Andrăssy ar putea rămâne un aliat, fără îndoială nu pentru mult timp, însă dacă Franz Joseph l-ar numi ministru al afacerilor externe, s-ar putea demara un dialog autentic şi o înţelegere oficială, mai ales că de acum înainte Austria este izolată. Peste trei zile, împărăteasa a revenit deja la Viena, unde lumea se teme în continuare de o invazie prusacă. II imploră pe împărat să o asculte: Andrăssy! Doar Andrăssy, cu popularitatea lui, poate ţine spatele Imperiului, a cărui coeziune este acum ameninţată. Franz Joseph ezită. Crede că poate câştiga timp, în realitate riscă să piardă momentul prielnic. Nu îi lipseşte curajul, se ştie asta, însă simţul politic la el este deficitar. înţelege întotdeauna prea târziu realităţile din jurul lui.

A doua zi, în 13 iulie, împreună cu Gisela şi Rudolf care s-au întors la Viena, Sisi va pleca din nou la Buda şi Pesta. Vienezii continuă să fie panicaţi, pândind de pe coline posibila înaintare a trupelor prusace, pe care unii au impresia că le-ar fi identificat în zare, după focurile din bivuacuri. înainte de a se urca în tren, Sisi l-a implorat pe cancelarul afacerilor ungare la Viena, vechi prieten al tatălui ei, ducele Max, să îl convingă pe împărat să îl numească pe Andrăssy, ceea ce „ar calma spiritele în ţară şi

ar reda încredere poporului, menţinând astfel calmul în regat, până în momentul în care evenimentele ar permite o reglementare a situaţiei interne din Imperiu”.

Pe peron, în faţa vagonului-salon cu care va călători, împărăteasa îi ia pe neaşteptate mâna împăratului, îmbrăţişându-l cu o tandreţe înfocată. De data aceasta, plecarea ei seamănă cu un exod, întrucât trenul imperial este preţios, din toate punctele de vedere.

în vagoane speciale a fost încărcat tezaurul de la Hofburg, bijuteriile coroanei, aur, argint. Diademe, coliere şi relicve ale Sfântului Imperiu Roman iau calea exilului. Printre aceste giuvaiere, se află un ac de pălărie, împodobit cu briliante, între care străluceşte celebrul diamant „florentin”, care cântăreşte 137 de carate şi aparţinuse lui Carol Quintul. Palatul regal fiind transformat în spitalul pe care ea îl vizitase deja, Sisi închiriază o vilă pe colinele din Buda. A doua zi, îl primeşte în audienţă pe Andrăssy. Are puterea de a-l convinge, căci doar el poate salva acum monarhia. Andrăssy acceptă!

în acest moment, nu împăratul, ci soţia lui are instinctul viitorului. Printr-o depeşă încifrată, îl informează pe Franz Joseph şi adaugă: „Telegrafiază-mi imediat dacă Andrăssy

trebuie să plece la Viena cu trenul de seară". în spatele acestor cuvinte, se poate bănui angoasa din sufletul lui Sisi, care s-a avântat în politică, cu sentimentul că îsi face datoria de mamă si soţie. Dacă soţul ei nu
o ascultă, nu va mai interveni „niciodată". Sisi mai scrie, de asemenea: „Atunci, nu-mi va mai rămâne decât să mă consolez ştiind că, orice s-ar întâmpla, eu îi voi putea spune într-o bună zi lui Rudolf, cu toată sinceritatea: am făcut tot ce îmi stătea în putere, nu am ce să-mi reproşez". Un nou ultimatum...

După ce discută cu Ferenc Deák, fost şef al liberalilor moderaţi vizând şi el încheierea unui acord, Franz Joseph trimite, peste două zile, la ora cinci dimineaţa, o telegramă codată adresată lui Sisi, anunţând-o că îl aşteaptă pe Andrăssy la Viena: „îl voi asculta liniştit şi îl voi lăsa să vorbească (...). Mă sting de dorul tău (...). Franz al tău care te iubeşte". împărăteasa a câştigat! în fine, aproape a câştigat, întrucât întrevederea cu Andrăssy îi lasă suveranului o impresie ambiguă: Este omul acesta destul de tare? Dispune de anturajul necesar? împăratul rămâne circumspect, neavând încredere în exaltarea soţiei lui, pe fondul de oboseală existent, şi cunoscând atuurile de seducător ale lui Andrâssy, care au făcut deja ravagii. De

altfel, mânat negreşit de gelozie, Franz Joseph se miră că, în vila situată pe înălţimile care domină albia Dunării, aşa cum îi descrisese Sisi această reşedinţă, camera împărătesei are o uşă cu panou din sticlă, or, această lipsă de intimitate îl îngrijorează acum! Soţul înamorat, respectând mereu convenienţele, îi scrie frumoasei lui soţii care tulbură atâţia bărbaţi că această uşă cu geam „dă negreşit posibilitatea privirilor indiscrete să te vadă când îţi faci toaleta, iar lucrul acesta mă îngrijorează. Cere, te rog, să se monteze o draperie groasă în faţa acestei uşi. Soţiorul tău devotat”. O scenă de gelozie!

Reacţia mai lentă a lui Franz Joseph vine şi din dorinţa de a nu le da cehilor impresia că a cedat în faţa ungurilor, fiindcă acest lucru ar putea să incite populaţia din Praga şi Boemia. În 20 iulie, la Lissa*, Austria repurtează o victorie navală asupra flotei italiene. Onoarea este salvată, însă e prea târziu: de două zile, au demarat preliminariile de pace la Nikolsburg, la 50 de kilometri de Viena. Wilhelm I şi Bismarck acceptă, aşa cum fusese stabilit în secret, ca Napoleon al III-lea să intervină pe post de mediator. În 26 iulie, preliminariile sunt semnate. Pacea va fi încheiată însă abia în 23 august, printr-un tratat, la Praga. În ciuda

tristeţii şi absenţei lui Sisi, plecată din nou în Ungaria, Franz Joseph îi scrie: „Cuvintele sunt prea sărace pentru a-ţi descrie cât de mult te iubesc”. împăratul Franţei predă regiunea Veneto în mâinile regelui Italiei; pierzând şi ultima ei provincie italiană, precum şi tutela asupra ducatului Holstein, Austria este privată de orice influenţă

Astăzi Vis, insulă din Croaţia, în arhipelagul dalmat.

în Europa de Nord şi de Sud, lovindu-se totodată de naţionalismul german şi de naţionalismul italian, cele două curente puternice acum în Europa, care vor putea să înainteze deja pe calea desăvârşirii unificării statale. Capcana lui Bismarck a funcţionat. În acest moment, Austria nu mai poate să îşi îndrepte privirile decât spre est, în direcţia Ungariei, fiind împinsă astfel spre bazinul dunărean.

Şi Mexicul se dovedeşte o capcană pentru împăratul Maximilian

Când revine la Viena, Franz Joseph are neplăcerea de a auzi strigăte ostile în calea lui:

— Abdicarea! Trăiască Maximilian!

Afişe cerând plecarea lui de la tron sunt lipite noaptea pe zidurile palatului FJofburg. Comentând situaţia, tatăl lui Franz Joseph, care renunţase la tron pentru fiul său, repetă cu un umor glacial:

— Până si eu m-as fi descurcat mai bine!

Poporul îl vrea pe Maximilian? Din păcate, ceea ce lumea nu ştie este că, în timpul acestor evenimente din Europa, împăratul Mexicului şi soţia sa, Charlotte, au trecut şi ei prin momente dificile. Napoleon al III-lea decisese să îşi retragă trupele împotmolite în acea „mizerie periculoasă", cu excepţia Legiunii Străine. Rebeliunea mexicană, susţinută de Statele Unite, înaintează, iar Juârez a cucerit oraşul Chihuahua, în nordul Mexicului. Pentru împăratul Mexicului, situaţia militară şi financiară este catastrofală. Charlotte decide să se întoarcă în Europa, pentru a cere ajutor lui Napoleon al III-lea. Maximilian este atât de descurajat, încât vrea să plece cu ea. O scenă cumplită izbucneşte între ei: Charlotte îi reaminteşte soţului ei că regele Carol al X-lea, apoi bunicul său Ludovic Filip au abdicat şi au pierdut tot. „Un împărat nu abdică niciodată, abdicarea este o greşeală sau o laşitate", spune ea. În 9 iulie 1866, la şase zile după Sadowa,

Charlotte părăseşte reşedinţa lor din Chapultepec. Maximilian o însoţeşte până la Ayotla, fără să poată merge mai departe – este bolnav; despărţirea lor este sfâşietoare. În 13 iulie, la Veracruz, Charlotte se îmbarcă pe vaporul *Impératrice Eugénie*. Ce ironie a istoriei! Charlotte nu îl va mai revedea niciodată pe Maximilian. Şi nici nu va mai ajunge vreodată în Mexic... Fratele lui Franz Joseph s-a hotărât în cele din urmă să rămână şi să îşi facă datoria. Dar, la fel ca împăratul Austriei, ştie că este o luptă pierdută dinainte.

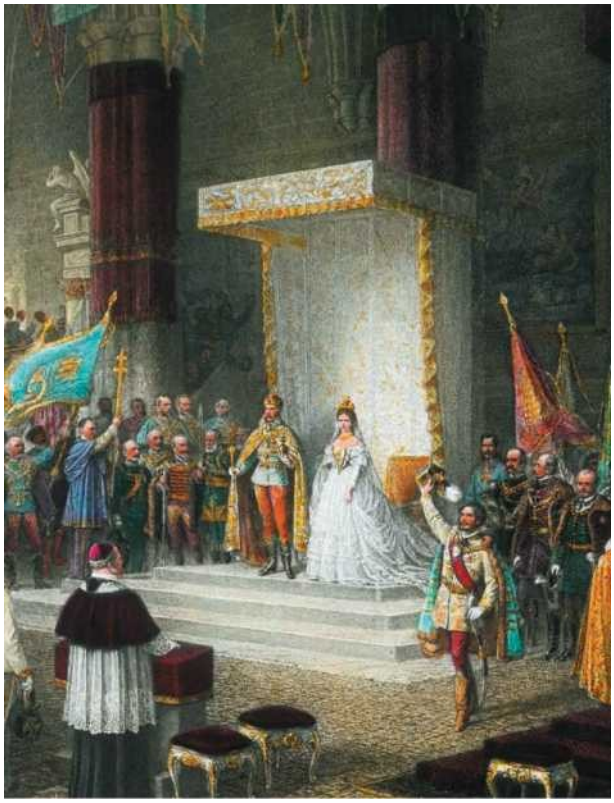

Bucuriile unui cuplu: o încoronare si Sisi este
y
însărcinat

ă

în 8 iunie 1867, la Budapesta, împăratul şi împărăteasa Austriei sunt încoronaţi rege şi regină ai Ungariei. Ferenc József şi Erzsébet fac din Budapesta egala Vienei în dreptul internaţional. Austro-Ungaria este o victorie personală a lui Sisi, care a izbândit prin prestigiul şi determinarea ei O bulversare politică şi diplomatică în Europa.

înfrângerea suferită de Austria nu este doar pe plan militar şi diplomatic. Este totodată o înfrângere cu grave consecinţe economice, financiare şi sociale. Franz Joseph se confruntă cu o situaţie dificilă, iar Sisi, în continuare la Buda cu copiii, nu îşi dă seama cât de furios este soţul ei din cauza acestei absenţe prelungite de la Viena. împărăteasa este dezamăgită, fiindcă în ciuda eforturilor ei, care riscă să devină obsesive, poziţia Ungariei este încă în discuţie la Viena. Sisi e supărată. Relaţiile cuplului sunt încordate. împăratul îi scrie: „Deşi ai fost atât de rece şi agresivă, eu te iubesc atât de mult, încât nu pot trăi fără tine". Apoi, peste două zile, abia stăpânindu-şi furia, scrie: „Mă bucur că te odihneşti bine şi că dormi mult, deşi nu cred că şederea ta aici şi compania mea te-au putut epuiza atât de mult[a]. Franz Joseph se resemnează până la urmă cu ideea că soţia lui preferă să fie plecată. „Am îndurat deja prea multe în această privinţă, aşa că într-un final m-am obişnuit". Nu, de fapt nu se poate obişnui cu această dezertare conjugală. Suveranul se simte părăsit, iar în plus trebuie să facă faţă nemulţumirii cehilor, căci Boemia, fidelă Vienei, a fost devastată de război. Populaţia trăieşte în sărăcie; mai mult, epidemia de tifos şi de holeră nu a fost eradicată. Grava eroare a lui Sisi, aproape fanatică, este de a nu se gândi decât la Ungaria, în timp ce şi celelalte teritorii din componenţa Imperiului au mult de suferit. Inconştientă şi egoistă, împărăteasa nu înţelege nici dezastrul bugetar care rezultă din victoria prusacilor: regele Wilhelm I şi Bismarck nu îşi vor

retrage trupele, decât în schimbul achitării unei despăgubiri în valoare de 20 de milioane taleri. Dar Austria este secătuită, iar guvernul trebuie să limiteze toate cheltuielile pentru a plăti această sumă şi a grăbi plecarea trupelor victorioase. Ca o măsură imediată, împăratul reduce cu 2 milioane cheltuielile curente; din bugetul curţii se taie tot ce este considerat inutil.

În mod ciudat, Sisi, care adoptase prerogativele puterii, vrea să ignore consecinţele acestui război pierdut. Sub pretextul că vila pe care a închiriat-o este prea mică, iar palatul regal din Ofen continuă să rămână spital, în condiţiile în care oricum viaţa pe colina Buda este sufocantă, Sisi începe să îşi caute o altă reşedinţă în Ungaria, la ţară.

I s-a vorbit (Andrăssy?) despre un castel situat la circa treizeci de kilometri la nord-est de Pesta, Gödöllő, unde au fost aduşi răniţi din război. Este un palat baroc clădit în secolul al XVIII-lea de către un mare nobil, om de încredere al împărătesei Maria Tereza. Când, plină de entuziasm, Sisi îi scrie lui Franz Joseph despre palatul Gödöllő, împăratul îi răspunde că este exclus să îl poată cumpăra, fiindcă trebuie să facă „economii teribile”, şi o avertizează totodată că vor trebui „să trăiască foarte parcimonios”. Şi, pentru a se face bine înţeles, o anunţă că „va trebui să vândă aproape jumătate din totalitatea cailor familiei imperiale”. Ideea de a se despărţi de caii pe care îi iubeşte este pentru amazoana Sisi o veste oribilă..., în timp ce unul dintre foştii proprietari ai palatului Gödöllő a comandat o statuie în memoria unuia

dintre armăsarii săi preferaţi. Situaţia este şi mai gravă însă: prin ambasadorul său în Franţa, Franz Joseph află că Charlotte, cumnata lui, a venit din Mexic la Paris pentru a cere ajutorul lui Napoleon al III-lea! Este ca o lovitură de trăsnet căci, socotind cele patru până la şase săptămâni cât îi trebuiseră probabil mesagerului să ajungă la Viena, nimeni aici nu bănuia că situaţia lui Maximilian era atât de catastrofală. La gândul că s-ar putea trezi cu Charlotte la Viena, cumnatul ei ridică mâinile exasperat: „Măcar de n-ar veni aici, fiindcă numai asta ne-ar mai lipsi în momentul de faţa[£]. Realitatea este crudă: dramei europene i se adaugă înspăimântătorul eşec al visului imperial mexican. Un coşmar pentru Habsburgi! Mai ales că pacea cu Prusia este în curs de negociere, fără să fie însă semnată...

Într-un moment de luciditate, Sisi se decide să revină la Viena pentru aniversarea împăratului, în 18 august. II anunţă cu cinci zile înainte. Lăsând supărarea deoparte, împăratul este bulversat de această veste, devenind patetic, aproape milogindu-se de ea să vină mai repede: „Îţi mulţumesc că eşti atât de bună şi vii din nou să mă vizitezi (...). Te voi avea doar pentru mine (...). Când vei veni, să fii drăguţă cu mine, fiindcă sunt tare trist şi singur, şi am nevoie de un pic de mângâiere”.* Dar, vai, bietul împărat nu va avea parte de aşa ceva: excentrica lui soţie nu va rămâne decât o zi la Viena. În ziua următoare, se întoarce la Buda pentru a sărbători ziua Sfântului Ştefan, ocrotitorul Ungariei! Uşurătatea, pentru a nu spune iresponsabilitatea soţiei lui Franz

Joseph, este consternantă. Lumea simte că influenţa contelui Andrăssy asupra lui Sisi, „regina lui", este de netăgăduit. Dar până unde merge această relaţie? Apar cleveteli. Ida Ferenczy, căreia nu-i permite sănătatea să o însoţească pe Sisi în cavalcadele ei, este îngrijorată mai ales de starea de agitaţie a împărătesei, de faptul că nu se poate odihni şi nu mai e în măsură să raţioneze, să se gândească la soţul ei. Andrăssy simte pericolul. O sfătuieşte pe împărătească să îşi modereze revendicările în favoa-

Briefe Kaiser Franz Josephs an Kaiserin Elisabeth, ***editate de Georg Nostitz-Rieneck, Viena, 1966;*** *apud* ***Brigitte Hamann,*** *Elisabeth d'Autriche, op. cit.*

rea Ungariei. Există riscul ca pe împărat să-l deranjeze acest lucru, ceea ce ar putea dăuna bunului mers al cauzei lor. Dacă arhiducesa mocneşte de furie în tăcere nu e ceva nou, însă faptul că demnitarii şi cetăţenii, suportând consecinţele grele ale înfrângerii, se arată socati de absentele lui Sisi este foarte grav. Nu se stie niciodată unde este Majestatea Sa. Se ştie doar că nu este la Viena şi că, plecând de lângă împărat, era veselă, mult prea veselă...

Franz Joseph, la rândul său, nu rezistă decât în virtutea unui simţ al datoriei ridicat la cote maxime.

Sisi suferă un esec politic, împăratul preia din nou controlul

În 30 octombrie, contrar speranţelor şi intervenţiilor perseverente ale împărătesei, Franz Joseph îl numeşte ca nou ministru de externe pe baronul Friedrich von Beust, fost premier al regelui Saxoniei. Faptul că acest bărbat, în vârstă de 59 de ani, este ales acum în locul lui Andrâssy pare un afront pentru conte şi Sisi. Toată lumea este uimită, adversarii împărătesei se amuză. Prin această decizie, Franz Joseph demonstrează că nu acceptă să fie manipulat sau forţat de nimeni, nici măcar de soţia lui. Este limpede că împăratul, soţ gelos şi suveran pedant în materie de absolutism dinastic, este exasperat de înţelegerea cam prea vizibilă dintre Sisi şi Andrâssy. Este vorba oare de un eşec înregistrat de partida pro- ungară? Nu, căci Beust, abilul diplomat numit de Franz Joseph, a ştiut să se impună în faţa lui Bismarck; poate permite ca ideile favorabile Ungariei să evolueze în continuare, fără a atinge direct susceptibilitatea austriecilor, deja foarte tensionată. în această situaţie, Beust explică misiunea sa, cu o ironie usturătoare:

— Eu sunt ca un fel de spălătoreasă, care a fost adusă pentru a curăţa bine rufele murdare ale statului austriac.

în mod evident, amărăciunea împărătesei este profundă, însă în acelaşi timp îşi dă seama că, în ciuda

acestui insucces, sentimentele soţului ei au progresat. Sisi îl întâlnise pe Beust la Dresda, oraşul lui natal, şi nu îi plăcuse de el. Dar consideră necesar şi prudent să nu comenteze nimic. îşi va lua ea revanşa. Pentru a-şi amăgi deziluzia şi nerăbdarea, se apucă din nou să înveţe limba maghiară, încercând să scape de accentul ei german, care i se pare prea pronunţat.

Ca din întâmplare, cititoarea ei, Ida Ferenczy, îi vorbeşte despre un gazetar evreu ungur, care trăieşte şi lucrează la Viena, însă scrie într-un ziar din Pesta articole contra regimului imperial, ceea ce a dus la condamnarea lui la închisoare. îl cheamă Max Falk si este, desigur, prieten bun cu Andrâssy. Faptul că Ida o întreabă pe împărătească dacă nu poate face ceva pentru Max Falk nu este deloc surprinzător, însă Sisi împinge amabilitatea şi mai departe, îndrăznind să îl aducă clandestin ca să o mediteze la limba maghiară. Max Falk intră în palatul Hofburg printr-un pasaj ascuns. în afară de Ida Ferenczy, veselă şi mândră că poate fi complice la acest secret, doar un valet este la curent, probabil, cu venirea gazetarului. Musafirul cunoaşte repulsia împărătesei faţă de orice ceremoniale, uzanţe sau reguli de protocol, însă este totuşi uimit. Ce vrea oare de la el această suverană atât de originală? Lecţii pentru a-şi aprofunda cunoştinţele de limbă maghiară. Max Falk îi răspunde lui Sisi:

— Nu mai sunt la vârsta când eram nevoit să dau meditaţii, dar, desigur, dorinţa Majestăţii Voastre este pentru mine un ordin si o mare onoare.

Evident, Franz Joseph, care vorbeşte ungureşte din copilărie, este informat imediat despre această iniţiativă şi, cu toate că e gelos, nu se supără deloc din cauza acestui demers confidenţial, se presupune, al soţiei lui, căci Falk este un om inteligent şi educat. Franz Joseph şi Sisi se confruntă politic, poate pentru prima oară. Foarte repede, lecţiile de istorie a poporului maghiar, în viziunea profesorului Falk, vor fi completate prin conversaţii generale, inclusiv politice. împărăteasa îşi va permite chiar să citească pamflete interzise aduse de Falk, discursuri violente împotriva Imperiului, prezicând prăbuşirea Austriei, poeme virulente.

Dar acum, în toamna anului 1866, împărăteasa nu se gândeşte nicidecum să submineze fundamentele regimului imperial, ci, dimpotrivă, consideră că Ungaria este indispensabilă pentru viitorul Austriei şi că rolul ei va fi să devină sprijinul de care Viena are nevoie pentru a înfrunta puterea Prusiei. Dar cât de răuvoitoare sunt comentariile curţii, când aceste întâlniri încep să fie treptat dezvăluite! Rebela împărătească este acuzată că promovează idei revoluţionare! S-a aflat că, într-o mică încăpere de lângă apartamentele ei în palatul Hofburg, Sisi ar fi organizat o adevărată ambasadă ungară! O cititoare, un profesor, doamne de onoare de origine maghiară: Buda şi Pesta stau la sfat în mijlocul Vienei! Cum poate împăratul să tolereze asemenea intruziuni permanente?! Franz Joseph este foarte obosit şi îndurerat de urmările înfrângerilor suferite, însă a înţeles că prin atitudinea ei provocatoare Sisi nu urzeşte

o dislocare a Imperiului. Dimpotrivă... Sisi îi spune că dualismul austro-ungar este soluţia, poate chiar *singura* soluţie, însă cehii declară ferm că acest favoritism, din care ei sunt excluşi, este şocant.

De asemenea, îngrijorarea reală a împăratului vine şi din teribilul fiasco mexican. Cumnata sa Charlotte pare să-şi fi pierdut minţile.

Când Napoleon al III-lea a refuzat să îi acorde ajutorul cerut, soţia lui Maximilian s-a dus la Roma, pentru o audienţă la Vatican. O audienţă tumultuoasă, căci Charlotte a crezut că Sanctitatea Sa voia să o otrăvească oferindu-i o cană de cacao „rea”! împărăteasa Mexicului delirează: Papa Pius al IX-lea nu e un Borgia, iar adevăratul lui inamic este patriotismul italian; papa nu îşi redobândise puterea temporală, decât graţie intervenţiei trupelor franceze în timpul celei de-a Doua Republici Franceze, iar poziţia sa rămâne şubredă, cetatea Vaticanului fiind încercuită acum de regatul Italiei care s-a extins. Rapoartele primite de Franz Joseph confirmă că, într-adevăr, cumnata lui şi-a pierdut minţile. Va fi efectiv izolată în castelul Miramare, în apropiere de Trieste, sub îngrijirile vigilente ale unui medic psihiatru, ajutat de două infirmiere. Cât despre soţul său, Maximilian, acesta, în numele onoarei, se încăpăţânează să rămână în Mexic şi, deşi tronul imperial se clatină sub asaltul revoluţionarilor, împăratul Mexicului este convins că doar el poate stăvili anarhia republicană, o certitudine împărtăşită şi de mama lui, arhiducesa

Sophie, căreia îi pasă mai mult de soarta fiului ei preferat, decât de conspiraţiile maghiare ale lui Sisi...

Zvonuri: Ludovic al II-l al Bavariei se va însura cu o soră a lui Sisi?

De câtva timp, tânărul şi fermecătorul suveran bavarez pare interesat de o fată, ceea ce nu îi stătea în obicei. Se ştie că are un favorit, Paul de Thurn şi Taxis. I-a apropiat pasiunea pentru teatru, însă acum această prietenie masculină pare cumva în declin. Regele
continuă să fie marcat de plecarea forţată a lui Richard Wagner, în urmă cu un an, la sfârşitul lui 1865, din cauza scandalurilor apărute în jurul compozitorului. Când Ludovic al Il-lea vine în vizită la familia sa, la Possenhofen, o persoană devotată şi compătimitoare încearcă să îi mângâie însingurarea: este una dintre verişoarele lui, sora cea mai mică a împărătesei Austriei, Sophie Charlotte, care interpretează la pian muzica lui Wagner. Regele este impresionat de faptul că verişoara lui îl apără astfel pe marele muzician. Sophie Charlotte încearcă de asemenea să cânte, deşi nu prea are talent, însă oricum dă dovadă astfel de multă delicateţe sufletească faţă de vărul ei. Este singura din familia Wittelsbach care pare să înţeleagă disperarea vărului ei, căruia îi mărturiseşte cât este de dezamăgită de

ipocrizia bavarezilor. În München, tânăra de 17 ani este o încântare. Cu alura ei elegantă şi surâsul adorabil, Sophie Charlotte este gingăşia întruchipată. Au încercat de mai multe ori să o logodească, însă ea vrea să fie sincer îndrăgostită. Mama ei, Ludovika, vexată că fiica mezină se arată atât de dificilă şi liberă în gândire, îi atrage atenţia că nu trebuie să iubeşti ca să te măriţi. Sophie Charlotte nu o ascultă, are firea independentă a lui Sisi, ceea ce îl încântă pe Ludovic al Il-lea. Simte că are afinităţi cu această verisoară, care seamănă atât de mult cu Sisi; se poate presupune că sub prietenia înamorată care îl apropie de Sophie Charlotte se ascunde involuntar un fel de transfer de persoană. Regele rezumă astfel atracţia lui, un sentiment pe care nu l-a mai avut vreodată: „Presupunând că m-aş putea înţelege cu o femeie, cea mai bună soluţie pentru mine ar fi să aleg pe o soră de-a admirabilei împărătesei Ludovika, bine intenţionată ca de obicei, dar stângace, se preface că îi ia prin surprindere pe cei doi veri preocupaţi de evocarea lor wagneriană. „Convinsă că acţionează cu discernământ, ducesa cuprinde între palmele ei mâinile celor doi tineri, apropiindu-le ca şi cum ar vrea să binecuvânteze o viitoare legătură matrimonială”.* Şocat, regele fuge înnebunit; pentru Ludovic al Il-lea, tânăra aceasta nu este decât o eroină de operă, o femeie destrupată. Legătura dintre ei nu este decât de natură artistică, un fel de cruciadă teatrală pentru a-l reabilita pe Wagner, purtând în filigran chipul lui Sisi. Petrec multe ore împreună, dar nu se întâmplă

nimic, niciun fel de declaraţie sentimentală, nici măcar cel mai cast sărut. Nu discută decât despre marele „absent", deplorând îndepărtarea lui. Regele îi face curte lui Sophie Charlotte, dar totul e din ce în ce mai bizar în atitudinea lui, ceea ce ajunge să-l impacienteze până şi pe ducele Max, altminteri destul de indiferent la încălcarea uzanţelor. Situaţia devine îngrijorătoare de-a dreptul, atunci când regele îi dă tinerei Sophie Charlotte un prenume scos dintr-o legendă şi, în cele din urmă, îl însărcinează pe un aghiotant să o curteze în locul lui, dimineaţa în zori! Ludovika îşi pierde răbdarea. De ce regele nu se decide mai repede? O interoghează pe fiica ei, care îi răspunde că ea s-a săturat să tot vorbească despre Wagner şi să fie comparată cu o eroină lirică. îşi doreşte un pic de dragoste, vrea să fie iubită pentru ea însăşi, aşa cum e. Zadarnic. îşi dă seama că rolul ei este să înlocuiască un ideal. Preocupată la rândul ei de soarta surorii sale, împărăteasa o întreabă: nu, nu există nimic între ei, niciun fel de atractie fizică. Nu, nici măcar umbra vreunui sărut. Lui Sisi îi vine să râdă, dar pe de altă parte e consternată. Ludovika o somează pe fiica ei mezină să pună capăt acestor rendez-vous-uri muzicale şi acestor promenade nocturne. în 10 ianuarie 1867,

Dominique Paoli, *Sophie-Charlotte, duchesse d'Alengon,* ***Racine, 1995.***

regele îi trimite o stranie epistolă lui Sophie Charlotte, implo- rând-o să nu se supere pe el, fiindcă acum speră doar ca Wagner să se poată întoarce, ţinând seama că în fruntea guvernului bavarez a fost numit un alt premier.

Bucuriile unui cuplu: o încoronare şi Sisi este însărcinată

Din acel moment, întrucât Prietenul va fi acolo, în carne şi oase, pentru a-şi preamări propriul mit, cultul amintirii lui va deveni inutil. înainte chiar de a se fi logodit oficial, Ludovic al II-lea anunţă că se desparte de biata Sophie Charlotte. Prietenia lor nu era decât apropierea dintre două persoane triste. Dublură a muzicianului, tânăra verişoară a regelui nu mai are ce să caute în planurile acestuia. Gata cu logodna.

Dar iată şi surprinzătoarea serată din 22 ianuarie 1867. La Palatul Residenz din München, curtea bavareză dă un mare bal. Regele dansează mult cu Sophie Charlotte, care nu ştie ce să mai creadă. în spatele evantaiului ei, Ludovika, mama-peţitoare, urmăreşte cu cea mai mare atenţie acest vârtej de valsuri. Oare regele s-a răzgândit? Consimte totuşi să se însoare, din moment ce favoritul său şi marele său scutier se vor însura şi ei. Regele nu vede decât un scop în căsătorie, declarându-le acestora:

— Ei bine, atunci voi face şi eu la fel ca să vă ţin companie... Vrând parcă să uite de trecut, Ludovic al II-lea dă buzna, la şase dimineaţa, în camera mamei lui, regina Maria, născută prinţesă a Prusiei, anunţând-o că intenţionează să se însoare cu Sophie Charlotte. Peste o oră, foarte surescitat, cere să fie primit de ducele Max, care abia s-a trezit din somn si e furios. Vrea să ceară mâna fiicei lui? Tatăl lui Sophie Charlotte e sceptic. Este întrebată Sophie Charlotte care, bulversată, acceptă să se mărite cu vărul ei. Dând

dovadă de o înduioşătoare bunăvoinţă, tânăra
îl iartă pe rege pentru acea incredibilă scrisoare de adio. Nimeni nu ştie însă că, în aceeaşi zi, Ludovic al II-lea îi scrie lui Wagner: „Siegfried şi-a găsit Brunhilda”, iar într-o totală confuzie Sophie Charlotte ar putea fi o Walkirie, fiica preferată a zeului Wotan!

— Sophie Charlotte s-a logodit! îl anunţă Sisi pe Franz Joseph, care rămâne perplex.

împărăteasa se urcă în trenul ei şi pleacă la München, pentru a o felicita pe sora ei. Gata, toate zvonurile acelea nebuneşti n-au avut niciun temei! Sisi îi tot spusese Ludovikăi:

— Măcar de şi-ar găsi un soţ pe care să-l iubească şi care să o facă fericită... Dar pe cine?

Regele, care a răcit şi are frisoane, ţine neapărat totuşi să o întâmpine pe Sisi la gară, deşi medicul l-a implorat să nu iasă din casă.

Nu e Sisi, de fapt, „modelul” lui Sophie Charlotte? Cele două surori, în culmea bucuriei, se îmbrăţişează îndelung. Se discută despre nuntă, care a fost stabilită pentru data de 25 august, ziua Sfântului Ludovic şi aniversarea regelui, când acesta va împlini 22 de ani. împărăteasa nu mai zăboveşte: o altă soră de-a ei, Mathilde, devenită contesa Trani, tocmai a născut o fetită la Zürich.

Călătoriile împărătesei se desfăşoară acum în ritmul dorit de ea: vrea să plece imediat, cu o suită foarte puţin numeroasă. Şi dorinţa ei e lege! Indiferent de moment, îi place să mănânce în cantităţi mici bulete de carne şi să

bea lapte. Un regim alimentar care continuă să îl aducă la disperare pe Franz Joseph. Sejurul lui Sisi în Elveţia ar fi agreabil, dacă n-ar fi acompaniată pretutindeni de nişte şcolari gălăgioşi. Aceştia o pândesc la ieşirea dintr-o pensiune de familie, în mod normal închisă iarna, dar care a fost deschisă special pentru ea şi care va deveni un prestigios hotel, Baur au Lac. în 31 ianuarie, împărăteasa îi scrie soţului ei, pentru a afla în ce fază sunt negocierile cu ungurii: „Sper că în scurt timp mă vei anunţa că problema maghiară a fost rezolvată şi că vom merge acolo cât de curând. Dacă îmi scrii că vom merge, voi fi cu sufletul împăcat, fiindcă atunci scopul va fi fost atins".

Scopul. Mereu acelaşi. În 1 februarie, obosit şi foarte palid, împăratul, îmbrăcat în uniforma lui de mareşal ungur, primeşte la Hofburg o delegaţie maghiară. Citind, fără entuziasm, un text în care este vorba despre un „aranjament", Franz Joseph decide în favoarea dualismului. În 8 februarie, Sisi se întoarce la Viena, nerăbdătoare... Şi în 17 februarie, Franz Joseph anunţă numirea contelui Gyula Andrâssy în funcţia de prim-ministru al Ungariei. Toate eforturile împărătesei au dat roade, Sisi a învins. După luni întregi de negocieri neoficiale şi de acţiuni îndrăzneţe, triumful lui Andrâssy este şi triumful ei. Arhiducesa şi cei din anturajul ei observă cu tristeţe cum împăratul se supune liberalismului periculos al soţiei lui. Ea este cea care a urzit totul. Cine se crede ea, o nouă Maria Tereza? Aceste resentimente nu depăşesc universul înăcrit al

curţii vieneze, însă consfinţesc eliminarea mamei lui Franz Joseph din calculele politice. Arhiducesa nu mai are nicio autoritate...

Franz Joseph recunoaşte că Sisi are instinct politic

Noua situaţie se materializează în realitate, cu un regat ungar independent de Imperiul Austriei, cele două monarhii fiind legate printr-o uniune ereditară în posteritatea Habsburgilor. Pentru dreptul internaţional, nu va exista decât un singur stat,
Austro-Ungaria, urmând ca în comun să fie administrate doar problemele de politică externă şi chestiunile de ordin militar şi financiar. Sisi este într-atât de fericită, încât nu ştie cum să arate cât îi este de recunoscătoare lui Franz Joseph. Este atentă cu el, îl încurajează, de cele mai multe ori este în preajma lui. Problema maghiară fusese la un pas de a distruge cuplul imperial, dar în cele din urmă a reuşit să îl consolideze. Neconcepând să vadă declinul Austriei, pedepsită de Prusia şi nevoită să se sprijine pe Ungaria, împăratul şi împărăteasa pun în valoare teritoriile danubiene ale Imperiului. Se va naşte astfel un stat multinaţional. Iar, dacă popularitatea lui Sisi scade dramatic la Viena, în jurul oraşelor Buda şi Pesta renumele ei e la cote înalte. Andrăssy, politicienii şi cercurile intelectualilor îşi

asumă misiunea de a face cunoscut tot ceea ce maghiarii îi datorează împărătesei. Aceasta a vrut să înveţe limba şi istoria lor, tocmai pentru a-i înţelege, şi nu pentru a-i judeca. Pentru a-i mulţumi cum se cuvine, vor ca Sisi să fie cu adevărat regina lor. O regină care va fi încoronată, potrivit tradiţiei ungare, în aclamaţiile poporului. O regină care îi va ajuta să uite de dura represiune a revoltelor din urmă cu aproape douăzeci de ani. O regină simbolizând reconcilierea? Da: o bavareză devenită austriacă, Sisi trebuie să lase în urmă numele Habsburgilor, pentru a-l înlocui cu prenumele ei în ungureşte, Erzsébet, cea pe care toată lumea o venerează în jurul palatului regal din Ofen. Fără ea, fără perseverenţa ei, fără naivitatea ei, dar şi fără instinctul ei, această uniune foarte specială nu s-ar fi încheiat niciodată. Sisi este mândră şi foarte apropiată de soţul ei, recunoscător acum. Totuşi, Franz Joseph este informat imediat că şi cehii pretind o uniune tripartită, cu recunoaşterea regatului Boemiei. Şi ce atitudine vor avea croaţii, slovenii, polonezii, românii, precum şi ceilalţi locuitori din mozaicul teritorial al Habsburgilor? Vor fi daţi uitării? Triumful maghiarilor le dă idei vecinilor lor...

Chemaţi în Ungaria pentru a pregăti încoronarea lor prevăzută pentru luna iunie, împăratul şi împărăteasa stabilesc să plece în 12 martie. Dar, cu trei zile înainte, Sisi află de decesul cumnatei sale Sophie de Saxa, soţia fratelui ei preferat, Karl Theodor, poreclit Gackl. împărăteasa păstrează doliu şi renunţă să mai

părăsească Viena. Fatalitatea o împiedică să îşi savureze triumful alături de împărat, însă legăturile de familie rămân prioritare. Dar, de fapt, ce se mai întâmplă cu surioara ei, Sophie Charlotte, logodnică răbdătoare şi tulburată a imprevizibilului văr Ludovic al Il-lea al Bavariei? în ziua în care Sisi este informată despre moartea cumnatei sale, duminică 9 martie, Richard Wagner se întoarce la München. Fără să facă vâlvă, foarte discret, aşa cum fusese convenit cu noul şef al guvernului. Scopul călătoriei lui este să îşi dea binecuvântarea pentru apropriata căsătorie a regelui şi să îi înmâneze un cadou excepţional şi personal: partitura *Maeştrilor cântăreţi din Nürnberg* Dar oare regele se gândeşte serios la această căsătorie? Puţin probabil, din moment ce Sisi află că Ludovic al Il-lea îi oferă, ce-i drept, logodnicei lui nespus de multe giuvaiere, dar vrea să plece în călătorie cu noul lui scutier, Richard Horning. Nu e un semn bun...

Franz Joseph, atât de fericit de relaţia lui conjugală, este dezolat la gândul de a pleca singur spre oraşul de pe cele două maluri ale Dunării care, ca urmare a compromisului politic încheiat, va fi din punct de vedere diplomatic la egalitate cu Viena. La Buda şi Pesta, împăratul este primit cum niciodată nu şi-ar fi imaginat mai frumos: mulţimea, în culmea fericirii, îl înconjoară cu dragoste. Contelui Andrássy, dezamăgit şi el de absenţa „reginei” lui, împăratul îi spune:

— Nu ştiam că Buda şi Pesta sunt atât de populate...

Prim-ministrul Ungariei îi explică lui Franz Joseph că

naţiunea maghiară, în semn de gratitudine faţă de împărătească, care nu s-a descurajat niciodată şi care a militat atâta pentru unguri, îi va oferi castelul Gödöllő, unde se vor întreprinde ample lucrări, ceea va permite cuplului imperial să aibă sejururi plăcute şi, eventual, lui Erzsébet să poată veni şi singură. Pregătirile pentru încoronare sunt acum în curs, iar data este fixată pentru 8 iunie. Dar sunt atâtea lucruri de făcut, încât cuplul imperial vine cu o lună înainte. Şi de data aceasta, dar cu o intensitate inedită, Franz Joseph este omul care o însoţeşte pe viitoarea regină. Baronul József Eötvös, fost şef al opoziţiei liberale moderate, care deţine portofoliul cultelor şi al învăţământului primar, scrie: „Nu ne mai rămânea decât o şansă, mai exact posibilitatea ca un membru al Casei de Austria să iubească din toată inima naţiunea noastră. Acum, când am avut parte de acest lucru, nu mă mai tem de viitor". împăratul ştie prea bine tot ce datorează frumuseţii si obstinaţiei soţiei lui, cea mai înfocată partizană a cauzei maghiare la curtea de la Viena. Sisi urmăreşte dezbaterile parlamentare, cerând să i se trimită procesele-verbale de şedinţă, acum când limba nu mai e un obstacol pentru ea. Cu mândrie şi umor, se felicită singură, spunându-i lui Franz Joseph:

— Recunosc că sunt din ce în ce mai informată, desi tu nu apreciezi la justa valoare opiniile mele fără egal.

Nu e nicidecum modestă! Dar împăratul ştie că, prin crearea dublei monarhii, Ungaria salvează Austria şi îi

conferă din nou un loc important în geopolitica europeană, bineînţeles fără a putea reglementa şi problemele ei interne.

Temeri de o nenorocire în Mexic, speranţe de căsătorie în Bavaria

Sosesc telegrame de familie. În timp ce dieta ungară votează în 29 mai compromisul austro-ungar, două depeşe îi informează la Viena pe Franz Joseph şi pe arhiducesa Sophie că, în Mexic, în 14 mai, fostul avocat republican Benito Juárez l-a luat prizonier pe Maximilian la Querétaro, un oraş din centrul Mexicului. De trei luni, Maximilian, suveran al unui imperiu fantomatic, se lupta în fruntea partizanilor săi, singur, din moment ce francezii plecaseră, îmbarcându-se la Veracruz. Cum este cu putinţă ca aceste telegrame urgente să ajungă la destinaţie abia după paisprezece zile? Este imposibil să se obţină alte informaţii, iar îngrijorarea cedează locul angoasei: ce s-a întâmplat acolo? Ce se va întâmpla? Franz Joseph blestemă ambiţia fratelui său. La Viena, arhiducesa, lividă de spaimă, se roagă cerului să îl cruţe pe fiul ei, pe care ea îl consideră atât de curajos şi demn. Dintr-o altă telegramă, mai luminoasă însă, familia imperială află că, traversând Bavaria, Napoleon al IlI-lea şi Eugénie s-au oprit la München, unde regele le-a prezentat-o pe Sophie Charlotte care, vor spune martorii oculari, „părea pierdută în crinolina ei şi purta o

pălăriuţă cu pană, precum şi o broşă cu o turcoază montată pe diamante". împărăteasa Eugénie, fericită să o cunoască pe atât de fermecătoarea viitoare regină a Bavariei, a uitat protocolul şi îl sărută pe rege pe amândoi obrajii, făcându-l să roşească. Femeile l-au intimidat întotdeauna pe Ludovic al II-lea.

Deşi foarte afectat de soarta lui Maximilian, Franz Joseph nu poate să amâne data încoronării; cu atât mai mult cu cât este vorba despre o dublă ceremonie: a trecut atât de mult timp de când în
Ungaria nu a mai avut loc înscăunarea unui rege şi a unei regine, încât a anula acest ritual ar echivala cu o gravă greşeală politică. Sisi nu l-ar ierta niciodată pentru aşa ceva, chiar dacă relaţiile conjugale par să se fi îmbunătăţit între cei doi suverani. Viitoarea regină este absorbită de dorinţa de a respecta emoţionantele tradiţii locale. Astfel, este de datoria ei să repare cu ac şi aţă mantia Sfântului Ştefan, pe care suveranul trebuie să o poarte la sacrul eveniment. De asemenea, trebuie să adapteze coroana de regină la dimensiunile capului ei, care este vizibil mai mic decât cel al suveranei precedente: Sisi adaugă o căptuşeală interioară din catifea. Ceea ce face cu totul specială încoronarea lui Erzsébet este faptul că ea va fi încoronată în acelaşi timp cu soţul ei, deşi potrivit uzanţei, cele două înscăunări ar fi trebuit să aibă loc în momente diferite. Este o onoare excepţională aprobată de împărat, întrucât, viitoarea regină, care teoretic vorbind nu are nicio putere politică, prin influenţa ei, a permis

adoptarea compromisului dinastic. În 6 iunie, eroina acestei bulversări politice îi scrie Ludovikăi: „Lucrul de care mă tem cel mai mult sunt balurile şi reprezentaţiile teatrale deoarece, chiar şi noaptea, este foarte cald încă”. Şi ce corvoadă este pentru ea să probeze atâtea trene şi rochii de gală, atâtea diademe diverse! În plus, trebuie să vorbească cu toate aceste doamne, care se agită în jurul ei, ca un stol guraliv. În acest răstimp, la palatul regal din Ofen au sosit de la Viena, cu un tren special, lăzi cu feţe de masă, porţelanuri, mobilier, în vreme ce, transportată cu vaporul, caleaşca imperială, cu roţile aurite demontate în prealabil, urmează să fie pregătită acum pentru marea sărbătoare. Este aceeaşi caleaşcă în care cuplul imperial a străbătut Viena în ziua nunţii.

Sâmbătă, 8 iunie 1867, ora şapte dimineaţa. Soarele deja strălucitor înălbeşte silueta masivă a palatului regal din Ofen. Franz Joseph, în şaua calului, îmbrăcat în uniformă de mareşal ungur, se află în fruntea alaiului. În spate, urmează caleaşca trasă de opt cai. Prin geamurile vehiculului, se vede figura lui Sisi care, spune lumea, nu a fost niciodată atât de splendidă. Poartă o rochie de brocart cu fir de argint, confecţionată la Paris de englezul Charles Frederick Worth, cel care inventează conceptul de *haute couture* în lumea modei. Sisi a probat această toaletă ultima oară în ajun, pentru retuşurile finale. încântat, împăratul a sărutat-o pe frunte. Sisi i-a surâs. Era atât de fericită. împărăteasa poartă, de asemenea,

un pieptăraş din catifea neagră şi o coroană din diamante. Trăsura masivă înaintează lent, înconjurată de gărzi în costume brodate, cu galoane din blană, purtând pe cap caschete cu panaşe colorate unduindu-se în vânt. Brandenburguri, cizme suple, tiare, dolmane, decoraţii: este un spectacol care concentrează veacuri din istoria Europei Centrale, chiar dacă, potrivit unui diplomat elveţian, unele dintre aceste podoabe din alte timpuri sunt... cam peticite! Se ştie că împărăteasa detestă profund solemnitatea şi fastul epocilor revolute. Dar de data aceasta nu are un rol pasiv de figurantă, ci ea este actriţa principală, cea care a pus în mişcare întreaga ceremonie. Fără ea, străzile din Buda nu ar fi devenit o scenă a puterii şi a influenţei ei politice.

Urcuşul pe colină a durat mult, dar în cele din urmă caleaşca se opreşte în marea Piaţă a Sfintei Treimi, între primărie şi Biserica Mátyás, catedrala încoronării. Cei care, încă din zori, s-au postat în primele rânduri observă că pe împărătească aproape o podidesc lacrimile, când vede silueta înaltă a lui Andrăssy care o aşteaptă, în calitate de nobil palatin, echivalent cu un viceregе. Lumea va cleveti mult pe seama acestei emotivităţi a suveranei... Lui Andrăssy, asistat de prelatul primat al Ungariei, îi revine onoarea de a aşeza coroana pe creştetul lui Franz Joseph. Cine şi-ar fi putut imagina o asemenea scenă? După nouăsprezece ani de când fusese condamnat la moarte de către Franz Joseph, acum Andrâssy, proscris amnistiat şi devenit premier, graţie şarmului şi instinctului perseverent al lui Sisi, ţine în

mâini Coroana Sfântului Ştefan, un giuvaier din veacul al Xl-lea, cântărind un kilogram şi jumătate. împăratul transpiră sub mantia groasă din satin albastru-verde, reparată pentru această ceremonie. în clipa în care monarhul pune pe cap coroana special aurită din nou, împodobită cu emailuri şi incrustată cu perle, sudată peste o coroană în stil bizantin şi dominată de o mică cruce oblică, începe metamorfoza lui: peste alte câteva clipe, după ce va fi primit şi sceptrul, va deveni regele Ferenc Jozsef al Ungariei, succesor al mai multor dinastii şi moştenitor al câtorva Habsburgi. Aşezată pe o banchetă de catifea şi protejată de un baldachin stacojiu, Sisi îl priveşte cu atenţie pe soţul ei. Ea este pivotul central care a înlesnit această reconciliere între cele două maluri ale râului Leitha, care separă Austria de Ungaria.* Vine, apoi, momentul grandios pentru împărătească: conform uzanţei respectate de către cardinalul arhiepiscop, coroana este aşezată câteva clipe pe umărul drept al suveranei, gestul arătând că este vorba despre soţia monarhului domnitor, dar atestând totodată că aceasta este soţia unui rege apostolic, care a primit, aşadar, consimţământul papei. Dar, pentru unguri, ea este cea care a făcut posibile această apropiere şi această complementaritate, scandalizând spiritele înguste de la Viena, unde prevalează

Conform compromisului din 1867, Austria devine Cisleithania („Ţara de dincoace de Leitha”), în timp ce Ungaria este Transleithania („Ţara de dincolo de Leitha”). Izvorând în Austria, în

apropiere de Pasul Semmering, râul Leitha (Lajta, în maghiară), lung de aproximativ 180 de kilometri, se varsă în Dunăre.

convingerea că Ungaria este cea care are nevoie de Austria, când în realitate este exact invers. Elisabeta este acum regina lor, sub prenumele de Erzsébet, singurul care îi va fi dat aici. Putem presupune că pentru Andrăssy este mult mai emoţionant să o încoroneze în mod simbolic pe regină decât să îl încoroneze oficial şi politic pe rege, mai ales că premierul ungar este sub vraja suveranei lui.

Rege şi regină ai Ungariei: încoronarea unui cuplu

Ritualul încoronării suveranei se desfăşoară conform unui protocol special: regele îi cere cardinalului „să o binecuventeze pe soţia unită cu Dumnezeu în faţa Lui, să îi pună coroana regală întru lauda şi slava Domnului Nostru Iisus Hristos”. În acel moment, în edificiul iniţial roman şi apoi transformat, în secolul al XV-lea, în monument gotic, prin adăugarea unui turn înalt, orga mare vibrează în acordurile emoţionante ale *Misei încoronării*, compusă de Franz Liszt şi interpretată acum chiar de el: Liszt, marele Liszt, care în turneele sale a încântat Europa romantică, impresionată de virtuozitatea lui, şi care, de aproape doi ani, primind în Biserica Catolică ordinele minore, trăieşte la Roma aproape ca un pustnic. Animat de un înfocat patriotism

ungar, care şi-a lăsat amprenta asupra celor nouăsprezece rapsodii ale sale, Liszt compusese deja un oratoriu, *Legenda sfintei Elisabeta* , interpretat la Buda în urmă

Este vorba despre fiica (1207-1231) regelui Andrei al Il-lea al Ungariei. Măritându-se la 14 ani cu Ludovic al IV-lea de Turingia şi rămânând văduvă la

cu doi ani. Liszt aştepta momentul fericit când va putea să interpreteze în sfârşit *Misa încoronării*. Prezenţa lui la ceremonie este în sine un eveniment. însufleţită de graţia divină care o învăluie în acele clipe, regina uită de oboseală şi de repulsia ei faţă de fes- tivism şi ceremonii. Este foarte emoţionată, simţind că şi-a unit destinul cu cel al naţiunii maghiare. La ieşirea din Biserica Mátyás, mulţimea scandează de mai multe ori: *„Éljen Erszébet!”* („Trăiască Elisabeta!”). Jos, lângă scara care duce la amvon, se poate vedea şi acum un bust al reginei în rochia ei de la încoronare, sculptat din iniţiativa femeilor maghiare.

La vârsta de treizeci de ani, cea care fusese o adolescentă neîmblânzită, ducesă din Bavaria, apoi împărătească a Austriei, mereu răzvrătită împotriva convenienţelor, a devenit îngerul salvator al poporului maghiar. Privind-o, Liszt, la fel ca toată mulţimea, are impresia că regina nu păşeşte, ci parcă pluteşte. Iar compozitorul îi scrie fiicei lui, Cosima, amanta şi viitoarea soţie a lui Richard Wagner: „N-o mai văzusem niciodată atât de frumoasă. Părea o viziune celestă în mijlocul unei somptuozităţi barbare”. Franz Joseph,

nespus de înamorat şi uluit de frumuseţea ei, îi va cere pictorului Georg Raab să realizeze portretul lui Erzsébet în rochia de la încoronare, purtând pe cap o diademă; tabloul, montat într-o superbă ramă ovală, va fi plasat exact deasupra biroului său din palisandru, la Hofburg, în faţa fotoliului său. Astfel, de atunci înainte, se va putea ocupa de dosarele dublei monarhii sub privirea

vârsta de 20 de ani, Elisabeta a intrat în Ordinul Terţiar Franciscan. La Marburg, în Hessen, s-a ocupat de salvarea celor năpăstuiţi şi a victimelor ciumei. Venerată în toată Europa, a fost canonizată în 1671. Aşa se explică popularitatea prenumelui Elisabeta/Erzsebet în Ungaria.

Portretul oficial al lui Sisi, ca regină Erzsebet a Ungariei, este comandat în 1867 de către Franz Joseph pictorului austriac Georg Raab (1821-1885). împăratul va cere ca acest tablou să fie plasat în faţa biroului său, la Hofburg, în Viena.

suveranei adorate de maghiari. Apoi, ceremonia continuă conform unui ritual original şi spectaculos. Este vorba despre jurământul încoronării, în aer liber, un moment deopotrivă mistic şi politic, întrucât depăşeşte cadrul maghiar pentru a se adresa principalelor popoare, care se supun de acum înainte dublei monarhii. Apoi, pe calul său alb foarte nervos, urcând pe o movilă, regele îndreaptă sabia în direcţia celor patru puncte cardinale, „pentru a apăra regatul" împotriva duşmanilor, de oriunde ar veni ei.

Este ovaţionat, după care ministrul finanţelor împarte mii de galbeni şi arginţi. În busculada creată, doi cai se ridică pe picioarele dinapoi şi trântesc la pământ doi episcopi, ceea ce o face să râdă pe regină, întotdeauna severă cu cei care călăresc prost. Regele porunceşte să se deschidă două cufere, conţinând fiecare 100 000 de ducaţi de aur. Este un dar personal din partea cuplului regal pentru orfani, văduve, oameni sărmani şi victime ale represiunii Habsburgilor. Circulă zvonul că această mărinimie i se datorează tot reginei. Tot ceea ce este benefic şi liberal i se atribuie ei, indiferent dacă e adevărat sau nu... Un martor, contele Crenneville, inamic al acestor gesturi culante şi al oricăror măsuri favorabile ungurilor, îi va scrie soţiei lui: „Sunt turbat de furie... Unde s-a mai pomenit să oferi darul de încoronare unor revoluţionari?! Mai bine mueram decât să apuc să trăiesc o asemenea ruşine. Unde se va ajunge aşa? A urma astfel de sfaturi nu se cheamă a domni ca un adevărat suveran. Andrâssy

merită şi mai mult ştreangul, decât în 1848!" Opinia publică, extrem de pozitivă, estimează că niciodată influenţa politică a împărătesei-regine nu a fost atât de decisivă. Austro-Ungaria este opera ei. Şi voinţa lucidă a unui cuplu. „Regele Habsburg" declară o amnistie generală şi restituirea
bunurilor confiscate. Revoluţionarii exilaţi se vor întoarce în tară
şi vor jura supunere suveranului şi legilor maghiare, aplicabile în această parte a Imperiului. Doar Kossuth refuză, nu participă la şedinţele dietei, unde va fi ales în două rânduri, si va muri în exil,
la Torino, în 1894.* Erzsébet se întoarce la palatul regal, împreună cu escorta ei. Cameristele o dezbracă pe regină de rochia cu trenă, care atârna greu pe ea. Sisi, purtând acum o rochie uşoară din tul cu crinolină, traversează Dunărea pe un vaporaş. În balconul unei case împodobite cu flori albastre şi albe, în cinstea drapelului Bavariei natale, regina asistă la un banchet. Este ora douăsprezece la prânz. E timpul ca lumea să îşi recapete forţele! Purtată de valul entuziasmului popular, Sisi nu simte oboseala. Aceste distracţii nu sunt evenimente impuse de alţii, ci ea însăşi le-a insuflat, toate desfăşurându-se acum în onoarea ei. Şi cu atât mai bine dacă, timp de cinci zile, va fi alături de mii de persoane care au mâncat gulaş pe săturate şi au băut vin de Tokay!

Cea mai originală serbare este o minunată paradă de

animale vii, care îi aminteşte reginei de uimitorul circ amenajat de tatăl ei în palatul din München. Un mânz îi este dăruit lui Rudolf, de acum înainte prinţ al Ungariei, care a asistat la încoronarea părinţilor săi. O gazetă din Pesta scrie că regina este „una dintre cele mai nobile fiinţe de pe pământ”. În sfârşit, în 12 iunie, epuizaţi, dar bucurându-se de o extraordinară popularitate dobândită cu răbdare, regele şi regina Ungariei pleacă spre Bad Ischl pentru o binemeritată odihnă. Erzsébet va redeveni împărăteasa Elisabeta, însă va rămâne ambasadoarea păcii în cel mai complicat edificiu politico-diplomatic din Europa. Strălucirea ei îi dezarmează

Rămăşiţele sale pământeşti vor fi transferate apoi la Pesta, unde va fi considerat un erou naţional al Ungariei.

până şi pe cei mai reticenţi unguri. Cuplul imperial ţine să evite Viena, unde ecoul încoronării şi al festivităţilor din Ungaria a atras după sine un val de critici, resentimente şi comentarii negative. Nenumăraţi vienezi sunt vexaţi de cele întâmplate. Sisi este considerată în mare parte responsabilă de turnura evenimentelor, iar soţul ei este acuzat că ar fi prea slab. Sau prea îndrăgostit, adică orb şi surd în faţa capriciilor extravagantei sale soţii.

O tragedie în Mexic, două drame în Bavaria: vara anului 1867 este dureroasă

Miercuri, 19 iunie 1867, în atmosfera calmă din Kaiservilla unde urmează să sosească şi împăratul, arhiducesa Sophie notează în jurnalul său intim: „Ştirile din Mexic ne lasă să sperăm din ce în ce mai mult într-o întoarcere a lui Max. Slavă Domnului pentru asta”. Nu se ştie de unde a încolţit în sufletul ei speranţa aceasta, decât poate din refuzul de a accepta sinistra realitate. Într-adevăr, în aceeaşi zi, fiul ei Maximilian, în vârstă de 35 de ani, după un simulacru de proces în teatrul din Queretaro, este împuşcat de către camarazii lui Juârez. Plutonul de execuţie a tras şase gloanţe care i-au ciuruit trupul, rănile formând o cruce simbolică pentru a răstigni cu proiectile de plumb un suveran catolic, dar mai ales străin. Un singur glonţ a fost mortal. Juârez a justificat condamnarea la moarte a lui Maximilian, referindu-se la venirea conchistadorilor: „Chiar şi după patru veacuri, se cere ca păcatul lui Carol Quintul să fie ispăşit”.

Este o tragedie izvorâtă din ambiţie şi laşitate, dar şi din întunecarea minţii generată de frustrarea unui fiu preferat, dar care nu era fiul cel mare. Totuşi, acest om molatic şi nesigur pe sine a ştiut să părăsească viaţa cu demnitate. Ca un adevărat Habsburg, nu se temuse de moarte. Mama lui

nu va afla cumplita veste decât în noaptea de 29 spre 30 iunie: transmisă prin cablul submarin atlantic, depeşa, trimisă de SUA, informează guvernele de la Viena, Bruxelles şi Paris despre cele petrecute în Mexic. Arhiducesa revenise la Viena. II acuză pe Napoleon al III-lea că a fost asasinul fiului ei, refuzând condoleanţele acestui „Bonaparte", şi, când află că Maximilian a fost judecat într-un teatru, vede în acest fapt un zdrobitor simbol al modului artificial în care fusese organizată acea lamentabilă aventură. Sisi încearcă să îşi exprime compasiunea faţă de soacra ei, însă se ciocneşte de o femeie îmbătrânită subit, care s-a izolat în durerea şi furia ei profunde şi care nu va mai găsi alinare decât în credinţa catolică. împărăteasa consideră că e preferabil să o evite. De fapt, este mult mai afectată de decesul prematur al cumnatului ei, prinţul Maximilian de Thurn şi Taxis, care se însurase cu Helene, poreclită Nene, sora lui Sisi, hărăzită iniţial să fie împărăteasa Austriei. Ea şi soţul ei formau un cuplu foarte fericit si lăudat de toată lumea; drama este cu atât mai sfâ-
sietoare cu cât Maximilian si Helene se bucuraseră de curând de ››
naşterea celui de-al patrulea copil al lor. Franz Joseph şi soţia lui se aflau la funeraliile de la Regensburg, fieful familiei Thurn şi Taxis, când au aflat despre executarea lui Maximilian. Presimţea oare Franz Joseph acest tragic deznodământ, sau primise în acest sens informaţii premonitoare? Călit prin educaţia primită, împăratul suportă şocul fără să se plângă, însă este distrus

sufleteşte. Nu este el de fapt cumva răspunzător de moartea fratelui său, pe care îl lăsase să creadă în această nebunie? Categoric, în vara
anului 1867 moartea loveşte cu înverşunare familia suveranilor.

> >

Trecând prin Bavaria, în 2 iulie, înainte de a ajunge la Bad Ischl, Sisi, îngrijorată de zvonurile persistente, a vrut să afle în ce fază se mai află proiectul de căsătorie al surioarei ei Sophie Charlotte cu regele Bavariei, al cărui comportament este din ce în ce mai bizar. Lumea vorbeşte că regele o neglijează pe logodnica lui şi o tratează ca pe o marionetă, făcând repetiţii pentru ceremonia nupţială, cu o caleaşcă traversând oraşul München spre catedrala unde urma să se oficieze cununia. După ce trăsura goală străbate de mai multe ori traseul oficial al alaiului regal, spectacolul în sine devine de-a dreptul morbid. Oare nunta regelui nu e decât o reprezentaţie teatrală, fără miri? Mai grav chiar: Ludovic al Il-lea nu mai vorbeşte deloc despre căsătoria lui.

Dar regele nu putea rezista unei invitaţii venite din partea împărătesei: în gara din München, Ludovic al II-lea dă buzna în vagonul-salon al suveranei şi începe să vorbească pe nerăsuflate. Şi vorbeşte timp de două ceasuri. Sisi îl ascultă şi, fără să fie nevoie să îi mai pună întrebări, înţelege cât de mult suferă sora ei: regele are obiceiul să apară, să dispară, fără să anunţe niciodată, continuă să îl evoce pe Wagner cu operele lui, pe care speră să le poată auzi şi bavarezii. Despre dragoste,

despre fericire, despre viitorul unui cuplu, nici nu se pomeneşte. Negreşit, Sisi este singura persoană care îşi poate da seama cât de dramatice sunt bizareriile vărului ei regal. După această întrevedere, care nu a fost decât un lung monolog ţinut de Ludovic al II-lea, împărăteasa are îndoieli tot mai mari că această căsătorie ar putea avea loc până la urmă. Mai grav este faptul că Ludovic al II-lea îi trimite o scrisoare lui Sisi, la scurt timp după ce tocmai se despărţise de ea! Este limpede, regele le confundă în mintea sa pe cele două surori: Sisi este modelul „iubirii lui de vis", femeia perfectă, dar inaccesibilă, în timp ce Sophie nu este decât o copie a acesteia, dar ternă şi atât de fadă, încât regele preferă să fugă de ea. De altfel, fuga regelui la Paris, cu noul său scutier, Richard Horning, sub pretextul de a vizita Expoziţia Universală, nu a trecut neobservată, chiar dacă regele a socotit că era mai prudent să se dea drept „contele de Berg". Poliţia lui Napoleon al III-lea a demascat rapid adevărata lui identitate şi a organizat pentru rege o plimbare în Grădinile Tuileries: aici, suveranul bavarez este mult mai interesat de femeile din piatră care ornamentează parcul decât de „creaturile" din carne şi oase care sunt demimondenele Parisului. Pe rege l-a fascinat o vizită specială la castelul Pierrefonds, care îi va lăsa o impresie de neşters. Când revine la Miinchen, pentru reluarea spectacolului *Tannhăuser,* în 1 august, oraşul se aşteaptă ca regele şi logodnica lui să apară împreună în loja regală, din moment ce nunta lor este prevăzută să aibă loc peste trei săptămâni. Dar, vai!

Ludovic al Il-lea este singur în loja sa, Sophie Charlotte este într-o lojă obişnuită, unde în pauză este vizitată de rege, care se descurcă greu cu buchetul de flori pe care i l-a adus. Un martor rezumă impresia generală, scriindu-i prietenei sale, prinţesa de Wittgenstein: „Ardoarea matrimonială a Majestăţii Sale pare foarte domolită". Un eufemism sub pana acestui martor ilustru, care nu este nimeni altul decât Franz Liszt! Sisi se înfurie când află că data căsătoriei bietei sale surori a fost împinsă din 25 august în 12 octombrie, trecând astfel de la aniversarea regelui la zilele de pomenire pentru tatăl şi bunicul acestuia. Logodnicul bate în retragere în faţa realităţii, ajungând să îi dea ipoteticei sale viitoare soţii aproape toate prenumele din catalogul eroinelor wagneriene: Elsa, Isolde, Brunhilda şi chiar, oh, ce mutaţie, Elisabeta!

Ludovika suferă cumplit că fiica ei cea mică este neglijată astfel de rege. Sisi, care primeşte un mesaj de la sora ei convinsă că Ludovic al Il-lea nu o iubeşte şi că se joacă de-a înscenarea propriei cununii, este exasperată. Discută pe această temă cu Franz Joseph, care îi promite, foarte amabil, că va încerca să se lămurească şi să afle mai multe despre comportamentul neverosimil şi umilitor al imprevizibilului monarh. Dar, tot cu aceeaşi blândeţe, împăratul îi răspunde că există alte lucruri mai urgente şi, mai ales, mai importante...

Bucuriile unui cuplu: o încoronare şi Sisi este însărcinată

O confruntare imperială: Sisi o întâlneşte pe Eugénie la Salzburg

După executarea lui Maximilian în Mexic, se cuvine ca Napoleon al IlI-lea şi Eugénie să le facă o vizită de condoleanţe suveranilor austro-ungari, din moment ce Franz Joseph îşi anulase venirea la Paris, pe motiv de doliu. întâlnirea, delicată în sine, va avea loc la Salzburg. Sisi, rămasă la Bad Ischl, încearcă să nu îl însoţească pe Franz Joseph. Îi scrie la Viena. Crede că a rămas gravidă, deşi nu e încă sigură. Se plânge că îi e rău şi că se simte foarte obosită. „Oare am rămas gravidă? În cazul acesta, întâlnirea de la Salzburg nu mi-ar prii deloc. Sunt atât de tristă, încât aş putea plânge toată ziua. Mângâie-mă, scumpul meu, am atâta nevoie de tandreţea ta. Nu mai am chef de nimic, nici să călăresc, nici să mă plimb, totul mi-e indiferent." După tensiunea festivităţilor din Ungaria, unde s-a întrecut pe sine, nemanifestând niciun fel de lasitudine, moartea celor doi cumnaţi si incredibila conduită a regelui Bavariei fată de Sophie Charlotte, complet descumpănită, Sisi consideră că are tot dreptul să se odihnească la Bad Ischl. Ce-ar fi să vină şi Franz Joseph să stea cu ea? În 1 august, Sisi îi scrie un pic geloasă: „Ce ai tu de făcut de fapt la Viena în momentul de faţă? Sau te amuzi atât de bine la Laxenburg (nu prea văd cu cine), de nu poţi să te smulgi de-acolo?" De data

asta, ea e cea care se plânge! II vrea pe soţul ei doar pentru ea. Plin de speranţă la anunţul acestei sarcini nesperate şi foarte înamorat, Franz Joseph refuză totuşi acest pretext: este esenţial ca Sisi să îl acompanieze şi ca împărătesele să se cunoască. Cele două suverane au un punct comun: fiecare a fost pictată de Winterhalter, ceea ce a fost o misiune foarte delicată pentru artist.

Sisi acceptă, aşadar, să îl însoţească pe împărat, mai ales că e curioasă să o cunoască pe „rivala" ei... din portret. Cele două cupluri sosesc la Salzburg în 18 august. Prima lor întrevedere debutează prost, întrucât municipalitatea din Salzburg refuză să îl întâmpine pe împăratul Franţei, care îl împinsese pe Maximilian să accepte tronul Mexicului, iar apoi îl abandonase acolo. Din ordinul lui Franz Joseph, este organizată totuşi o recepţie. întâlnirea dintre cele două cupluri începe într-o tăcere apăsătoare. Niciun fel de muzică nu se aude în oraşul natal al lui Mozart! Napoleon al III-lea, afabil, dar bolnav, întinde o mână jilavă spre împăratul Habsburg, care ezită şi rămâne cumva în defensivă, vizibil tulburat. Atmosfera încordată este glacială, în ciuda temperaturii care depăşeşte 25 de grade. Merită remarcat cum, în acea vreme, suveranii europeni aveau ciudatul obicei de a se război pe câmpul de luptă, pentru ca apoi să-şi facă vizite de condoleanţe sau de curtoazie. Cele două guverne vor să încerce o reluare pozitivă a relaţiilor, după catastrofa din Mexic şi, mai ales, după demonstraţia de forţă a Prusiei. Nu ar fi oare în interesul comun al Parisului, al Vienei şi acum al Budapestei?

Bucuriile unui cuplu: o încoronare şi
Sisi este însărcinată

Beust,

Elisabeta, poreclită Sisi (1837–1898), aici „cu stele“ în păr, în tabloul realizat în 1865 de Franz Xaver Winterhalter, pictorul curților și al înaltei societăți europene.

ministrul de externe al lui Franz Joseph, consideră că aceste discuţii sunt esenţiale, mai ales după istorica întâlnire de la Paris, în urmă cu zece săptămâni, dintre Napoleon al IlI-lea, Wilhelm I al Prusiei şi Aleksandru al II-lea al Rusiei, la iniţiativa lui Bismarck, cu prilejul unui dineu cu un meniu de asemenea istoric, pregătit de celebrul Dugléré, despre care s-a vorbit în toată Europa. La Salzburg, summitul diplomatic austro-francez este urmărit cu o curiozitate aproape jurnalistică de locuitori, pentru a determina care dintre cele două împărătese este cea mai frumoasă! Un sum- mit al feminităţii! Când alaiul trece prin oraş, din cauza umbreluţelor de soare şi a voaletelor, comparaţia între cele suverane este dificilă. Atunci când acestea coboară din caleştile lor, părerile sunt împărţite. Eugénie, care e cu nouă ani mai mare decât Sisi, pare foarte frumoasă, maiestuoasă şi cu o alură nobilă. Dar Elisabeta e mai suplă, mai puţin semeaţă şi are o graţie fermecătoare... atunci când vrea ea! Iar în această clipă este sclipitoare. Ce competiţie! Din punct de vedere diplomatic, cele două împărătese sunt la poluri opuse: Eugénie susţinuse cu pasiune expediţia din Mexic; Sisi a făurit, cu tot atâta obstinaţie, acordul favorabil Ungariei. Un dezastru, un triumf. Iată-le acum în apartamentele lor. În 1932 – după 65 de ani de la întâlnirea lor –, un membru al delegaţiei austriece, contele Hans Wilczek, le va povesti nepoţilor lui prin ce hazard, rătăcindu-se pe culoare, a comis o indiscreţie hazoasă şi rămasă atât de mult timp secretă: „Am

deschis uşa, fără să fac zgomot, fiindcă trebuia să trec prin două încăperi goale până la cabinetul de toaletă, unde usa era întredeschisă. În fată, exista o oglindă mare, iar cele două împărătese, stând cu spatele la uşă, îşi măsurau cu nişte panglici lungimea picioarelor, care erau cele mai frumoase din Europa. Scena aceasta era incredibilă şi nu o voi uita niciodată".* Este adevărat că, la curtea Vienei, când Sisi ajungea cu întârziere la masă, arhiducesa se plângea de faţă cu toţi că nora ei a stat iarăşi probabil să îşi admire gleznele şi pantofii, pe care nu trebuia să îi încalţe decât o singură dată, conform unui protocol stupid, pe care rebela Sisi l-a anulat repede!

A doua zi, arhiducele Karl Ludwig, al doilea frate al împăratului, îi scrie mamei lui cu o mândrie evidentă: „Deşi Eugénie este încă o femeie frumoasă, nu rămâne totuşi decât prea umila servitoare a împărătesei noastre. Când Sisi a păşit spre ea ca să o îmbrăţişeze, iar împărăteasa Franţei şi-a ridicat voaleta, tot ce s-a văzut a fost un pastel încă agreabil, precum şi nişte mâini şi picioare perfecte, pe care a avut mare grijă să şi le arate, ridicându-şi fustele cu un gest, pe care cele mai severe dintre doamnele noastre nu l-au considerat întru totul cuviincios pentru o împărătească". Se presupune şi aici că împărătesele se mulţumiseră să îşi compare doar gleznele şi pantofii... Oricum, arhiducesa este împietrită de durere. Nici nu vrea să audă de soţia „asasinului fiului ei", la fel de vinovată, dacă nu chiar mai mult, ca

blestematul ăla de Bonaparte!

În 23 august, seara, Napoleon al IlI-lea se încumetă să îl invite pe Franz Joseph la Paris, în toamnă. De data aceasta, împăratul acceptă, dar Sisi refuză: ea nu va putea suporta o călătorie atât de obositoare. Faptul că e poate însărcinată îi permite să invoce această scuză. Mondenităţile luând sfârşit, Sisi pleacă din Salzburg spre Zürich, pentru a se întâlni cu surorile ei Maria şi Mathilde, dar din cauza unei epidemii de holeră este nevoită să se refugieze la Schaffhausen, pe malul drept al Rinului, unde fluviul se avântă în impresionante căderi de apă. Sisi se simte rău, fiind sigură că

Brigitte Hamann, *Élisabeth d'Autriche, op. cit.*

toate aceste indispoziţii confirmă faptul că e gravidă. Franz Joseph, foarte grijuliu, îndrăgostit şi sperând să fie din nou tată, vine după ea. Este timpul să se reîntoarcă la Viena. împăratul soseşte fericit, însă, din cauza unei telegrame de la părinţii ei, Sisi este nevoită să se oprească la München: regele Ludovic al Il-lea este din ce în ce mai excentric, iar biata lui logodnică este foarte deprimată...

Ludovic al II-lea al Bavariei nu se va însura, iar Sisi este gravidă

Din nou, Sophie Charlotte plânge şi se prăbuşeşte în

braţele lui Sisi. Adevărul trebuie privit în faţă: logodnic insuportabil, regele este nepotrivit ca soţ. Secretarului său particular, Ludovic al II-lea îi spune, la sfârşitul lunii septembrie:

— Mai bine mă arunc în Alpsee decât să mă însor!

Vasăzică, preferă să se înece în apele lacului decât să ajungă în faţa altarului! Ludovika insistă ca Sophie Charlotte să îi redea libertatea vărului ei, care nu poate – nu e capabil – să se decidă. Ludovic al II-lea are o reacţie ciudată: se încurcă în propriile lui tergiversări şi cere ca nunta să fie din nou amânată. Un termen de graţie, până în decembrie. împărăteasa, care ţine mult la sora ei, este furioasă. Extravaganţele vărului ei nu mai sunt amuzante. Sophie Charlotte, împreună cu toată această ramură a familiei Wittelsbach, este profund jignită.

La Viena, Franz Joseph primeşte o delegaţie de demnitari cehi: aceştia solicită şi ei o încoronare, care să aibă loc la Praga; ultima înscăunare solemnă a unui FJabsburg ca rege al Boemiei, datând din 1836, a fost cea a lui Ferdinand I, unchiul lui Franz Joseph din partea tatălui.

Sisi nu s-a implicat prea mult în revendicarea cehilor, însă iubeşte Boemia. Urmând recomandările medicului, Sisi se odihneşte. I-a fost confirmată fericita veste pe care şi-o dorea: este gravidă în două luni; dar nu vrea ca starea ei să fie comunicată imediat opiniei publice. Copilul a fost zămislit probabil în timpul festivităţilor din

Bucuriile unui cuplu: o încoronare şi Sisi este însărcinată

Ungaria şi poate chiar pe pământul Ungariei. Ce fericire pentru Erzsébet! Nu are nicio îndoială, este un dar al Ungariei! Intimitatea dintre cei doi soţi, care a dus la reluarea relaţiilor lor fizice, are drept corolar o ambiţie, pe care ea i-o destănuie jurnalului ei, unde îşi scrie poemele: „Aş vrea să am un fiu, un rege al Ungariei, un spirit lucid, un bărbat puternic”. A uitat de Rudolf! La 30 de ani, aureolată de prestigiul său, împărăteasa îşi jură să se ocupe personal de acest nou copilaş. Franz Joseph este copleşit de bucurie, mândru, chiar dacă excutarea lui Maximilian rămâne o rană vie. În primăvară, când Sisi îl necăjea reproşându-i că rămâne la Laxenburg, lăsând-o singură la Bad Ischl, şi pretindea că ar fi auzit ea de nişte femei frumoase care aveau intrare liberă la Majestatea Sa, împăratul pomenise de cleveteli, de oameni care n-au altceva mai bun de făcut decât să lanseze bârfe fără rost. Ca de obicei, spunea el, uitând să mărturisească de fapt că toate aceste zvonuri, adesea colportate în timpul mesei, îl amuzau mult. Arhiducesa nu spune nimic. Se roagă pentru sufletul lui Maximilian, în timp ce văduva acestuia, Charlotte, care visase mai mult la tron şi la coroană decât la dragoste, considerată acum dementă şi ţinută închisă în castelul Miramare, nici măcar nu poate să-şi dea seama că soţul ei e mort.

Chiar dacă, ţinând seama de starea ei, Sisi rămâne cumva departe de elucubraţiile vărului ei Ludovic al II-lea, nu înseamnă că nu suferă din cauza afrontului pe care acesta îl provoacă amânând mereu data ceremoniei

nupţiale. Toată lumea este exasperată! În 3 octombrie, ducele Max îi trimite un ultimatum regelui: căsătoria trebuie să aibă loc cel târziu la sfârşitul lunii noiembrie. Este în joc onoarea familiei ducale. Lui Ludovic al Il-lea îi pică foarte prost această somaţie. II întreabă pe secretarul său:

— Cum e posibil ca un supus să se adreseze aşa suveranului său?!

Funcţionarul răspunde:

— Sire, ducele Max nu v-a scris ca supus, ci ca tată.

Din acest ultimatum, Ludovic al Il-lea face un incident decisiv. După trei zile de frământări, îi trimite lui Sophie Charlotte o scrisoare de despărţire, pe cât de patetică, pe atât de curajoasă. Vorbeşte despre o „dragoste frăţească", o asigură că o iubeşte „ca pe o soră duioasă". Cu un ton detaşat, îi spune că preferă o separare acum, „fără să ne angajăm pentru viitor", însă se contrazice prin această frază lamentabilă: „Dacă, în termen de un an, nu ai găsit un om care să te facă fericită şi dacă lucrurile vor sta la fel şi pentru mine (o eventualitate nicidecum imposibilă), am putea atunci să ne unim destinele pentru totdeauna, dacă bineînţeles vei mai dori încă". O ipoteză deloc îmbucurătoare! Nefericita „logodnică" plânge în hohote, în timp ce părinţii ei sunt şocaţi. Regele, mai lucid decât s-ar fi zis, ştie că homosexualitatea lui ar fi o nenorocire pentru Sophie Charlotte. Şi are curajul să nu îi impună o căsătorie de formă. Aflând acest lucru, Sisi, care se

odihneşte la Schönbrunn, îi scrie mamei ei în 19 octombrie: „Sunt indignată la culme, la fel simte şi împăratul. Nu există cuvinte pentru a califica un asemenea comportament. Nu înţeleg cum de Ludovic, după tot ce s-a întâmplat, mai are tupeul să se arate în München". Franz Joseph şi soţia lui sunt amândoi la fel de furioşi, dar, când îşi recapătă calmul şi are timp să reflecteze mai bine, împărăteasa îi mărturiseşte mamei ei: „Sunt mulţumită că Sophie Charlotte reacţionează atât de bine. Dumnezeu e martor că ea nu ar fi putut să fie niciodată fericită cu un asemenea om. Şi îi doresc acum să îşi găsească un bărbat foarte drăguţ. Dar cine ar putea fi?" Sisi nu ştie în acel moment că Ludovic al II-lea, cunoscându-şi bine adevărata fire, care îl face să nu vadă decât un coşmar în corpul feminin, nu îşi dă seama însă ce ravagii personale şi familiale a putut suscita, din moment ce e capabil să-i scrie senin lui Wagner: „Anul acesta a fost un an fericit şi ne-a adus bucurii". Incredibil!

Franz Joseph acceptă invitaţia lui Napoleon al IlI-lea de a descoperi Parisul modernizat de Haussmann şi Expoziţia Universală, care urmează să se încheie, unde se perindă capetele încoronate ale Europei. Sisi nu vrea să îl însoţească, fiindcă nu are chef să meargă în Franţa şi, mai ales, fiind gravidă nu vrea să rişte nimic. Poartă în pântec pruncul reconcilierii, copilul cuplului imperial şi, totodată, rodul alianţei dintre Ungaria şi Austria.

Sisi, mamă posesivă Franz Joseph, în călătorie: un alt

compromis..

.

în noiembrie 1869, invitat de Napoleon al III-lea la inaugurarea Canalului Suez, Franz Joseph urcă pe marea piramidă a lui Kheops. Şi reuşeşte acest lucru în douăzeci şi şapte de minute. împăratul Austriei a venit singur, fără Sisi, iar împărăteasa Eugénie îl înlocuieşte aici pe soţul ei, care este prea preocupat de o serie de incertitudini politice şi diplomatice.

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie, un alt compromis

Cu *o curtoazie foarte sinceră*, Sisi îi scrie împărătesei Eugénie explicându-i că, fiind însărcinată – era în luna a treia –, nu putea din păcate să îl acompanieze pe soţul ei la Paris. Dar mamei sale, Ludovika, împărăteasa Austriei-regină a Ungariei îi mărturiseşte în acelaşi moment că ei îi convine de minune să

nu participe la festivităţile pariziene. Cuplul imperial francez este dezolat, căci intenţiona să consolideze laborioasa conciliere diplomatică obţinută la Salzburg, iar prezenţa sublimei Sisi ar fi adăugat un rar giuvaier alaiului de familii princiare aflate la Paris. Franz Joseph este şi el neconsolat, însă, văzând cât era de obosită Sisi, îşi dă seama că e mai bine pentru ea să nu întreprindă această călătorie. De data aceasta, el e cel care va pleca singur! În 23 octombrie 1867, Franz Joseph descoperă surprins că Parisul a devenit un oraş curat, cu străzi largi şi clădiri renovate prin grija energicului baron Haussmann şi din ordinul lui Napoleon al III-lea, mândru, printre altele, că regina Victoria fusese prima suverană care vizitase capitala franceză, în urmă cu doisprezece ani, şi constatase că dintr-odată „aerul era plăcut”, purificat după o epidemie de holeră. Expoziţia Universală, unde Austria îşi etalează realizările, este grandioasă. Imperiul francez a jucat cea mai frumoasă carte, cea a reuşitei economice. Glumeţ şi încântat de ceea ce văzuse, Franz Joseph îi trimite imediat o primă scrisoare lui Sisi, din „Élisée *(sic)* Napoleon”, palatul pe care împăratul îl restaurase şi îl dotase cu o intrare grandioasă, pentru a-i

primi şi a-i găzdui pe iluştrii oaspeţi străini ai
Franţei. Franz Joseph se simte atât de bine acolo, încât doarme până la ora şase dimineaţa, ceea ce nu i se întâmplă niciodată. În 24 octombrie, soţul lui Sisi îi dezvăluie acesteia într-o scrisoare că, în drum spre palatul Saint-Cloud în ajun, „a trecut prin Bois de Boulogne, unde a văzut numeroase trăsuri, mulţi domni şi multe doamne călărind, şi, una peste alta, o sumedenie de cocote”.* Oricum, el nu le-a numărat. Seara, face aceeaşi remarcă libertină de faţă cu împărăteasa Eugénie, un pic surprinsă, dar deloc mirată: cu Napoleon al III-lea, auzise vrute şi nevrute la viaţa ei! Tonul dezinvolt şi amuzat al lui Franz Joseph dovedeşte că Parisul, dezbărat de pudicitatea victoriană, este în mod vizibil mai frivol decât Viena. Este confirmarea unei solide şi durabile reputaţii pariziene în organizarea libertinajului tarifat. Peste patru zile, negreşit cucerit de *Viaţa pariziană* a genialului Offenbach, Franz Joseph, plin de haz, adaugă într-o nouă scrisoare către Sisi: „Cocote am văzut multe şi frumoase, dar eu nu mă gândesc decât la tine, poţi sta liniştită”. În realitate, împăratul e nefericit fără ea, iar cei doi soţi îşi scriu zilnic. „Mă simt foarte bine si mă distrez mult.” E adevărat, dar e si fals totodată... În

28 octombrie, îngrijorat de stările de rău şi de durerile de care se plânge viitoarea mămică, Franz Joseph numără zilele până la data plecării: „îmi pare rău că suferi atât de mult şi că eşti indispusă. În curând, voi fi lângă tine”.

În 3 noiembrie, împăratul Austriei-rege al Ungariei

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie: un alt compromis...

este primit la Compiègne. Stă mult de vorbă cu Napoleon al III-lea în fumoar, unde amândoi, învăluiţi în fumul trabucurilor, analizează perspectivele europene, dramele dinastice şi jocul Prusiei.

Briefe Kaiser Franz Josephs an Kaiserin Elisabeth, op. cit.

Apoi, la fel ca Sisi când călătoreşte, cere şi el să asiste incognito la un vodevil la Théâtre du Palais-Royal, o sală unde lumea ştie să se distreze. „Am râs mult”, scrie el. Şi, de asemenea, o remarcă destul de nostimă despre prinţul imperial, în vârstă de 11 ani: „Micuţul Napoleon este foarte inteligent, însă foarte mic. Al nostru e mai bun!” Şi aşa, din banchete în inaugurări, Franz Joseph, care nu s-a destins niciodată atât de bine, nu conteneşte să se gândească la Elisabeta şi la copilul pe care ea îl poartă în pântec, rod al iubirii lor regăsite. Programul împăratului a fost pregătit de prinţesa Pauline de Metternich, soţia ambasadorului Austriei la Paris din 1859, foarte apropiată de împărăteasa Eugénie. Lui Sisi nu-i place prinţesa care devenise celebră declarând prin saloanele mondene: „Eu nu sunt frumoasă, eu sunt mai ceva de-atât”, fiindcă îi trimisese fotografii ale unor curtezane şi prostituate, amestecate cu fotografii ale unor „femei respectabile”, pe vremea când soţia lui Franz Joseph colecţiona portrete de frumuseţi feminine şi le cerea diplomaţilor aflaţi la post în străinătate să îi trimită cât mai multe imagini. Este posibil ca ranchiuna lui Sisi să fi contribuit la decizia de a nu veni la Paris, iar acum e convinsă că ambiţioasa Pauline nu îi lăsase probabil nicio clipă de răgaz suveranului austriac.

Într-adevăr, ambasadoarea a fost strălucită, eficientă, foarte organizată, astfel încât Franz Joseph ajunge să spună că e obosit din cauza programului încărcat. „Mă bucur că nu sunt acolo cu tine. Pentru bărbaţi, totul e oricum mai simplu şi mai uşor”, îi scrie Sisi, gândindu-se negreşit la incomodele crinoline.

După cincisprezece zile, lui Franz Joseph i s-a urât de unul singur, mai ales că toată lumea regretă absenţa soţiei lui, care nu fusese niciodată la Paris. Nefiind din fire un om complicat,

împăratul, pentru care soţia şi copiii constituie adevăratele lui bucurii în viaţă, îi scrie, înainte de a pleca: „Mi-e dor de voi toţi, care sunteţi singurul meu univers, singura mea bucurie adevărată". Şi, exact înainte de a părăsi Parisul, îi mărturiseşte: „Unde e mai bine, decât în sânul familiei tale? Te sărut, minunata mea nevastă".

Această declaraţie de dragoste este importantă, întrucât pune în evidenţă temperamentul diferit al celor doi soţi: chiar dacă dă curs unei obligaţii, bunăoară din raţiuni militare, Franz Joseph nu e niciodată fericit să călătorească singur, spre deosebire de Sisi, care abia aşteaptă să se îndepărteze de lumea care o judecă, fie şi cu preţul de a sta departe de copiii ei. În mod paradoxal, cele două săptămâni au permis cuplului imperial să fie foarte unit în gândire, prin atenţii şi remarci amabile, căci Sisi a răspuns la toate scrisorile lui Franz Joseph, de îndată ce le primea. Pentru prima oară, cei doi soţi sunt trişti că se află departe unul de celălalt, fără ca vreun capriciu să fi fost cauza acestei separări.

În 4 noiembrie, după o vânătoare cu arme de foc, împăratul Austriei-rege al Ungariei pleacă din Paris cu trenul său special, la ora nouă seara, după ce curtenitor sărutase mâna împărătesei Eugénie. Este ultimul monarh care a ajuns să viziteze Expoziţia Universală, încheiată triumfal şi de unde a primit cadou, la fel ca toţi oaspeţii de vază, două volume groase îmbrăcate în pânză roşie împodobită cu armoariile oraşului Paris. Acest *Paris-Guide,* extraordinar de complet şi redactat de condeie ilustre, este prefaţat de Victor FJugo. Cu ipocrizie, în

continuare exilat la Guernesey, cel mai talentat opozant al lui „Badinguet”* nu ar fi suportat ca

Poreclă satirică dată lui Napoleon al III-lea. ***{N.t)***

Parisul să fie prezentat de vreun alt scriitor decât el, ceea ce îl amuzase mult pe Napoleon al III-lea. Sejurul lui Franz Joseph la Paris, chiar şi fără soţia lui, a fost ca un balsam peste rana mexicană. Strângându-l în braţe, apoi salutându-l, Napoleon al III-lea i-a spus oaspetului său: „Noi suntem aliaţi fără să fim apropiaţi”. În realitate, rana deschisă de la Querétaro nu se va mai închide niciodată.

împărăteasa Austriei va îndrăzni oare să nască în Ungaria?

La Viena, Sisi, fericită să îl revadă pe cel pe care, cu maliţiozitate, l-a poreclit „bărbăţelul” ei, asistă la desfacerea cadourilor primite de la el: o bijuterie în formă de pasăre, cu penajul şi coada din rubine, giuvaiere cu diamante, coliere de perle, un evantai pictat de Watteau (un dar de la Eugénie, pentru care evantaiul este un auxiliar al puterii feminine), dar şi dantele, stofe şi şaluri. În geamantanele sale, Franz Joseph a adus un pic din Paris. împăratul se satură repede de obligaţiile de suveran, iar discuţiile dintre liberali şi naţionalişti îl plictisesc.

Spre marea bucurie a lui Sisi, decide să plece la

Gödöllő, sub pretextul de a supraveghea lucrările. în realitate, cuplul, în perfectă complicitate, vrea să fugă de un nou zvon lansat în Viena: se vorbeşte că suverana ar vrea să nască în Ungaria şi că, dacă va avea un băiat, îi va da prenumele Ştefan, în onoarea sfântului ocrotitor al ungurilor. Planează bănuiala că blestematul de Andrăssy ar fi imaginat această umilinţă împotriva austriecilor.

Vestea că împăratul şi împărăteasa ar urma să plece la Gödöllő nu face decât să alimenteze bârfele, oricum mai palpitante decât numirea unui nou prim-ministru, prinţul Karl von Auersperg. Dar întâi trebuie îndeplinită o tristă formalitate: la mijlocul lunii ianuarie 1868, după şapte luni de când fusese executat, trupul lui Maximilian este în sfârşit repatriat din Mexic, la bordul vasului austriac *Novara*, pe care defunctul îl comandase cu prilejul voiajului său, împreună cu Charlotte, din Europa în Mexic. Aşteptat cu onoruri înalte şi salutat de arhiducii Karl Ludwig şi Ludwig Viktor, la Trieste, sicriul este transportat apoi la Viena. Aici, cortegiul funebru traversează oraşul noaptea, cu o mare escortă militară, într-o linişte grea. Capitala este îngropată sub zăpadă, dangătele clopotelor răsună mortuar la catedrală. La Hofburg, arhiducesa sfârşită de durere, plângând, se aruncă peste coşciugul acoperit acum cu stindardul de război al Austriei, roşu-alb-roşu, căci Maximilian a murit ca un soldat. Printr-un gemuleţ, mama împăratului Mexicului poate să îl revadă pe fiul ei. În mod ciudat, defunctul poartă un frac negru cu reflexe lucioase. Are faţa machiată şi prelungită parcă printr-o spectaculară

barbă falsă, formată din doi favoriţi lungi şi stufoşi. Se va afla că trupul fusese cufundat într-o baie de arsenic si că ochii mortului fuseseră închişi după execuţia acestuia: Maximilian privise moartea în faţă. Palid, Franz Joseph îl salută pe fratele lui, însă Sisi este ferită de acest spectacol macabru, având în vedere starea ei. În 20 ianuarie 1868, sicriul este coborât în Cripta Capucinilor unde, de la mijlocul secolului al XVII-lea, sunt înhumaţi majoritatea membrilor familiei imperiale. împăratul Mexicului se odihneşte pentru totdeauna în partea, pe atunci, cea mai recentă a necropolei. Văduva sa, Charlotte, dementă, este închisă din vara precedentă în castelul Tervueren, în Belgia. Regina Mărie Henriette a Belgiei, soţia lui Leopold al II-lea, venise să o ia cu un tren special de la Miramare, în 31 iulie 1867, adăugând astfel o enigmă la toată această tragedie: Oare Charlotte a înţeles până la urmă că soţul ei murise? Sau de fapt simulează nebunia?

La sfârşitul lunii ianuarie, Franz Joseph, greu încercat de formalităţiile dureroase ale funeraliilor fratelui său, pleacă în Ungaria. De data aceasta, călătoreşte singur, înaintea soţiei lui, din moment ce Sisi nu va veni decât în 5 februarie; şi-a amânat plecarea, din cauză că e prea obosită: este gravidă în luna a şaptea. Clevetelile de la curte devin asurzitoare: vasăzică, era adevărat, împărăteasa pleacă pentru a naşte pe pământul Ungariei! Iar împăratul este de acord cu ea! Tot în 5 februarie, contesa Therese de Fiirstenberg îi scrie surorii ei că o personalitate din înalta societate vieneză, exasperată de

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie, un alt compromis

acest nou afront adus intereselor Austriei, a ajuns chiar să spună că, dacă împărăteasa ar avea un accident, îsi va fi meritat soarta! Această monstruoasă remarcă arată cât de adânci erau neînţelegerile dintre Sisi şi vie- nezi, care se simţeau jigniţi că ea le întoarce spatele. Dar greşesc: punerea în aplicare a compromisului austro-ungar necesită ca Viena să facă în continuare eforturi în favoarea Transleithaniei, iar de aceea Sisi-Erzsebet consideră că misiunea ei nu se încheiase; datoria ei de regină va fi împlinită odată cu naşterea noului prunc, în primăvară. La balul din 18 februarie, împărăteasa nu este prezentă, ceea ce declanşează diverse comentarii stupide, într-un sens sau în celălalt: Majestatea Sa a procedat bine, sau Majestatea Sa nu s-a încumetat să înfrunte curtea. Situaţia este inedită: împăratul lucrează în Ungaria şi înţelege, în sfârşit, cât a suferit de fapt soţia lui din cauza sarcasmelor vienezilor şi de ce această atmosferă sufocantă a împins-o spre meleaguri mai primitoare şi mai umane. Lumea considera că împărăteasa dă dovadă de un romantism depăşit, când de fapt ea este o fiinţă spirituală. Se spunea despre ea că ar fi isterică, or, ea e o fire sensibilă şi delicată. Sisi nu a respins Viena care o dispreţuia, ci şi-a luat revanşa la Buda şi la Pesta. Vienezii nu făceau decât să o deprime şi mai mult. „A fost nevoie ca Elisabeta să abandoneze această curte, pentru a putea accede la adevăratul ei rol. Din acel moment, nu mai este condamnată la o existenţă plină de capricii: acum, sălăşluieşte în realităţile vieţii”.* Iar cei care trăgeau

nădejde că cei doi soţi se vor certa din cauza copiilor lor sunt lipsiţi de această plăcere: Gisela şi Rudolf sunt bucuria părinţilor lor, arhiducele moştenitor fiind foarte apropiat de mama lui, fiindcă îi place echitaţia şi este inteligent. Prin urmare, prea puţini vienezi au bunăvoinţa de a afla că împărăteasa, considerată iniţial distantă, este o mamă atentă, care nu ţine neapărat ca Rudolf să îndeplinească toate canoanele religioase! împăratul se întoarce la Viena, apoi revine la Ofen, unde Sisi s-a instalat în aşteptarea momentului când va naşte. îl obligă astfel pe soţul
ei să fie într-un du-te-vino continuu între cele două oraşe; Sisi a
> [7]
vrut să ajungă cât mai repede în Ungaria, temându-se că oboseala ar fi putut să o imobilizeze la Viena. Exclus! Ungaria este locul unde ea le va aduce în dar ungurilor acest copil! Arhiducesa este distrusă: oare nora ei nu ştie decât să provoace scandaluri?

împăratului, care este reţinut la Viena, Sisi îi spune: „Mă simt bine, dar aş avea nevoie de compania ta pentru a mă

Karl Tschuppik, *Élisabeth, impératrice d'Autriche*, traducere în franceză de Gábriellé Godet, Pion, 1933.

remonta". De fiecare dată, se reîntâlesc ca doi îndrăgostiţi, el abia aşteptând să o strângă la pieptul lui. împăratului i-ar plăcea să mai aibă un fiu, dar Sisi simte că va fi o fetită si i-a ales [7] > >
deja un prenume. Fără să discute despre asta cu soacra ei, care e devastată, după ce l-a văzut pe fiul ei Maximilian

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie, un alt compromis

conservat în moarte ca o paiaţă dezarticulată a unei tragedii nesăbuite. Arhiducesa încearcă să se gândească la viitor şi se nelinişteşte căci, după o dezbatere în camera superioară a parlamentului de la Viena, religia pierde din influenţă în viaţa publică austriacă: în 21 martie, este restabilită competenţa tribunalelor civile pentru căsătorii, iar Biserica nu va mai controla procesul de învăţământ. Papa Pius al IX-lea se declară iritat de această modificare unilaterală a Concordatului.

Sisi, care era nervoasă şi agitată, e fericită în sfârşit că poate fi alături de soţul ei, care nu va mai pleca de lângă ea, întrucât momentul naşterii se apropie din clipă în clipă.

Nu este în fond esenţial ca suveranii Ungariei să fie în Ungaria pentru acest eveniment? În 22 aprilie, la palatul regal din Ofen, regina Erzsébet aduce pe lume o fiică, aşa cum prezisese ea. Părinţii fetiţei îi dau numele Mărie Valerie. Mama este nespus de fericită: a ajutat substanţial Ungaria să existe pe plan internaţional, iar Ungaria i-a dat posibilitatea să-şi făurească şi ea propria-i existenţă. Acest copil simbolizează recunoaşterea unei datorii şi dovada unui pact.

Este oare Andrdssy tatăl celui de-alpatrulea copil al luiSisi?

Naşterea arhiducesei Mărie Valerie provoacă o serie de polemici, în timp ce fericirea cuplului este profundă, în ciuda faptului că lăuza este vlăguită. Ungurii ar fi preferat

un băiat, căci în opinia lor un posibil viitor suveran ar fi permis, pe termen lung, să se ajungă la un regat independent faţă de Habsburgi. În schimb, la Viena, unde lumea a criticat aspru această naştere în afara Austriei, domneşte veselia: nimeni nu pune la îndoială faptul că o fată este mai puţin ameninţătoare decât un băiat pentru unitatea Imperiului – o atitudine care ignoră faptul că multe femei remarcabile, în numele unor dinastii diverse, au ştiut să se impună în istoria Ungariei regale. Iar arhiducesa Sophie răsuflă uşurată: un fiu ar fi putut constitui un pretext pentru a separa Ungaria de restul Imperiului. De fapt, de la intrarea în vigoare a Compromisului, demnitarii din Viena au socotit minuţios tot ceea ce ar putea să şubrezească poziţia Ungariei şi, implicit, să fortifice poziţia Austriei, dar şi viceversa – această ecuaţie fiind departe de a se adeveri! Totuşi, există maşinaţii mai perfide decât asemenea calcule aproximative. Bârfe şi cleveteli diverse susţin că prim-ministrul Andrâssy ar fi tatăl lui Mărie Valerie! Asta-i culmea! Desigur, amnistierea contelui Andrâssy şi numirea în postul de premier al Ungariei stârnesc multe invidii, mai ales că noul demnitar ţine foarte mult la legătura politică dintre cele două părţi ale Imperiului, sub egida dinastiei Habsburgilor. Fermecător şi seducător, contele îmbină şarmul cu inteligenţa. Mai mare cu paisprezece ani decât împărăteasa, pe care a înscăunat-o regină a Ungariei, Andrăssy a suscitat deja numeroase comentarii dubioase privind apropierea lui de Sisi. Negreşit, era şi el îndrăgostit în taină de soţia lui Franz

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie, un alt compromis

Joseph, gelos la rândul lui de această relaţie prea strânsă în elaborarea compromisului austro-ungar. Negreşit, obsesia promaghiară a lui Sisi alimentase şi ea, fără ca împărăteasa să-şi dea seama, zvonurile despre o posibilă legătură amoroasă, însă împărăteasa nu era genul de soţie infidelă, ceea ce nu a împiedicat însă gura lumii să clevetească mai departe. Mai mulţi ofiţeri din anturajul împăratului erau fireşte fascinaţi de frumuseţea lui Sisi şi de spiritul ei independent. Era aproape ca un joc pentru cuplul imperial. Astfel, atunci când un aghiotant, contele Bellegarde, „vădise o slăbiciune pentru frumoasa împărătească" şi ea se aflase singură cu el, Sisi, căreia îi plăcea să tachineze, îl liniştise pe Franz Joseph prin acest bilet: „A venit Bellegarde. Fii liniştit, eu nu cochetez de felul meu, nici cu el, nici cu nimeni".*

Totuşi, Andrăssy era prea rafinat pentru a se lansa într-o idilă care nu ar fi putut decât să dăuneze, dacă s-ar fi adeverit, ambilor amanţi, distrugând eforturile lor politice printr-un scandal uriaş şi fără precedent.

Fiindcă reuşise să facă din împărătească aliatul lui şi să îl convingă pe împărat, duşmanii săi căutau să îl compromită. Deşi era pură calomnie, zvonul acesta va circula multă vreme, în special la Viena, şi nu se va stinge complet decât atunci când asemănarea dintre Franz Joseph şi fiica sa Marie Valerie, mai ales la ochi, se va impune spectaculos, după ani întregi de presupuneri răuvoitoare. În funcţie de dispoziţia momentului, aceste bârfe o

Egon César, conte Corti, *Élisabeth, impératrice d'Autriche, op. cit.*

vor revolta sau o vor amuza pe Sisi. Mulţi austrieci nu puteau să o ierte pe împărăteasă pentru implicarea ei militantă.* Nu pare nicidecum că Franz Joseph ar fi avut la naşterea micuţei Mărie Valerie vreo umbră de îndoială în privinţa paternităţii ei. Foarte fericit de această naştere, care stă mărturie pentru intimitatea regăsită între el şi soţia lui, împăratul-rege îi face lui Rudolf, în vârstă de 11 ani şi rămas la Viena, primul portret al surioarei lui, la opt zile după ce se născuse: „Este foarte frumuşică, are ochi mari de un albastru-închis, un nas deocamdată cam mare, o gură micuţă, nişte obraji enormi şi păr închis la culoare, atât de des, încât am putea să o coafăm. Este foarte puternică şi dă din picioare cu vigoare".

În schimb, arhiducesa Sophie se sugrumă de furie, când află că noua ei nepoţică este botezată în palatul regal din Ofen, într-o ceremonie grandioasă, de faţă fiind cele două naşe ale fetiţei, două surori ale lui Sisi, Maria, fostă regină a Neapolelui, şi Mathilde, contesă Trani. Iar când mama împăratului mai află şi că la teatrul din Pesta fiul ei este întâmpinat cu răceală, explodează mânioasă: „Aşa se vede cât de ingrată e această naţiune!"

Sophie nu poate concepe ca fiul ei să beneficieze de mai puţină popularitate decât nora ei... Sisi nu o scapă din ochi pe Mărie Valerie; ceilalţi copii îi fuseseră luaţi, dar de acesta nu se va despărţi, fetiţa fiind de fapt preferata ei, din moment ce va ajunge

Fiul lui Gyula Andrâssy (1860-1929), purtând acelaşi prenume ca

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în

tatăl sărutării, cel târâtor, ministru de interne al Imperiului între 1906 şi 1910, iar în toamna anului 1918 va deveni ultimul ministru de externe austro-ungar. Rămas fidel Habsburgilor, va participa în octombrie 1921 la tentativa zadarnică a împăratului Carol I şi rege Carol al I V-lea de a urca pe tronul Ungariei.

chiar să spună: „Ea este singurul meu copil[a]. Pe Marie Valerie o va înconjura cu o dragoste nemărginită, adesea sufocantă, vrând parcă să compenseze frustrările care îi fuseseră impuse înainte. Când împărăteasa se ocupă în exclusivitate de fetiţa ei, împăratul se arată plin de tandreţe faţă de Gisela şi Rudolf, care nu trebuie să se simtă neglijaţi; desigur, tatăl iubitor este sprijinit mereu de arhiducesă şi de o întreagă ceată de supraveghetoare. Dar Franz Joseph este cel care organizează pentru copii diverse distracţii, deşi programul lui zilnic este foarte încărcat. Şi ce ar putea fi mai minunat decât un spectacol de circ? Intorcându-se la Viena, împăratul rezervă imediat locuri pentru un matineu împreună cu copiii săi, împărăteasa fiind plecată. Din ce în ce mai virulentă, Therese von Fiirstenberg scrie: „Aşa ceva nu s-ar fi întâmplat dacă bârlogul balarului nu ar fi fost gol!” „Balaurul” fiind Sisi, evident.* Curtenii continuă să deplângă influenţa proastă pe care împărăteasa amazoană o are asupra împăratului, de parcă un spectacol de circ împreună cu copiii ar fi fost ceva scandalos!

Vienezii vor fi şi mai înciudaţi când vor afla că împărăteasa lor, vlăguită şi resimţindu-se încă după naştere, nu va poposi decât pentru scurt timp în capitală, la începutul lunii iunie. Franz Joseph ştie că nu trebuie să o contrarieze pe Sisi în starea în care e, mai ales că ideea

de a nu putea încă să călărească o aduce la disperare! În cazul lui Sisi, depresia post-partum are efecte teribile, iar împăratul presimte că amintirea micuţei lor Sophie decedată în Ungaria, o obsedează încă pe soţia lui. Cu tandreţe, o sfătuieşte să meargă să se odihnească în mijlocul familiei ei. El, din păcate, este tracasat din cauza unei delegaţii formate din 88 de deputaţi cehi,

Brigitte Hamann, *Elisabeth d'Autriche, op. cit.*

care îl imploră să vină, împreună cu Sisi, să se încoroneze la Praga, punând pe creştet coroana Sfântului Venceslav. Ungurii au stârnit gelozia altor popoare. împăratul le cere parlamentarilor din Praga un răgaz pentru a reflecta la propunerea lor. Trebuie subliniat că împăratul este tulburat de promulgarea „legilor confesionale", care subminează catolicismul în Austria. Arhiepiscopul Vienei anunţă că va publica o scrisoare pastorală, pentru a condamna acest atac la adresa religiei oficiale a austriecilor. în 9 august, Sisi soseşte cu toţi copiii ei pe malul lacului Starnberg, la fratele ei mai mare Ludwig Wilhelm. în sfârşit, a ajuns în Bavaria! Perfida Therese von Fürstenberg creionează un portret de familie elogios, dar în realitate plin de venin: „Cât sunt de adorabili, nişte copii atât de drăgălaşi şi fermecători, nişte copii atât de cuminţi şi afectuoşi, încât ai crede că nu seamănă decât cu tatăl lor!" Mama lor, care e acum atât de fericită alături de familia ei, ar vrea să se poată odihni, însă este rugată să discute cu regele Ludovic al II-lea, în ideea de a detensiona relaţiile familiale, care se deterioraseră de

când suveranul se purtase atât de urât cu biata Sophie Charlotte. Sisi îl imploră pe soţul ei să vină şi el, fiind îngrijorată de ceea ce auzise despre comportamentul vărului ei. Şi pe bună dreptate! în 13 august, soseşte şi excentricul suveran al Bavariei. Exaltat, acesta nu vorbeşte decât despre triumful *Maeştrilor cântăreţi din Nürnberg* la opera din München. Astfel, Franz Joseph şi Sisi află că reprezentaţia a durat cinci ore într-o căldură înăbuşitoare şi, de asemenea, că regele vrea să reconstruiască, lângă reşedinţa sa din FJohenschwangau, un vechi castel dărăpănat, aflat pe un colţ stâncos lipit de piscurile care jalonează frontiera austriacă. Ludovic al II-lea se lansează în visul său din piatră [Neuschwanstein] care, şi astăzi încă, ne uimeşte şi ne fascinează. Dar ce l-a apucat pe rege să meargă iarna la manejul regal din Miinchen, la ora opt seara, şi să galopeze acolo, fără oprire, până la ora trei noaptea, urmat de scutierul său?! Cu o hartă în mână, calculează în acele ceasuri „distanţa" pe care a parcurs-o şi declară: „Am ajuns la împărătească". Pe urmă supează şi se întoarce la palat, convins că fusese până la Innsbruck!

Auzind această povestire, împăratul şi împărăteasa nici nu ştiu dacă să râdă în hohote sau să fie îngrijoraţi de-a binelea, căci Ludovic al II-lea, câteodată atât de simpatic, este efectiv un personaj straniu. Oare e fericit? Nefericit? îşi dă seama că, de fapt, comportamentul lui teatral descumpăneşte pe toată lumea? Ce vrea, în fond? însă, foarte repede, Sisi e mult mai preocupată de tulburările digestive ale fetiţei ei dragi. Mamă maniacă, exagerată

când vine vorba de noul ei copilaş, o acuză de neglijenţă pe doică şi o concediază. Reacţia ei, nedreaptă poate, se explică desigur prin chinurile micuţei Sophie, care murise, crede Sisi, din cauză că nu fusese bine îngrijită. Din fericire, Mărie Valerie se însănătoşeşte: de fapt, starea de rău a fetiţei se explica prin faptul că îi ieşise primul dinte, dar asemenea sperieturi vor mai fi destule pe viitor.

Măritată în fine, sora cea mică a lui Sisi devine ducesă d'Alengon

Observând cum regele Bavariei vădea semne de instabilitate din ce în ce mai alarmante, Sisi răsuflă uşurată la gândul că sora ei mai mică nu se măritase până la urmă cu el. Tânăra, acum în vârstă de 21 ani, care ajunsese să creadă că era blestemată, urmează în fine să se căsătorească. În 28 septembrie 1868, după mai puţin de un an de la penibila ei logodnă cu regele Bavariei şi protector al lui Wagner, Sophie Charlotte se mărită cu ducele d'Alenşon, cel de-al doilea fiu al ducelui de Nemours şi nepot al regelui Franţei, Ludovic Filip. Ceremonia se desfăşoară la Possenhofen în cea mai strictă intimitate, spre marea nemulţumire a tatălui mirelui, ducele de Nemours. Însă părinţii lui Sophie Charlotte, care nu doreau în niciun caz prezenţa lui Ludovic al Il-lea, nu invitaseră niciun monarh.

Se ştie totuşi că regele i-a primit în vizită pe logodnici,

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie, un alt compromis.

poate pentru a şterge definitiv amintirea tristului episod, când nu vedea în sora lui Sisi decât o eroină wagneriană. Dineul de nuntă „nu este prea bun”, potrivit fratelui cel mare al miresei, Ludwig, care va mai adăuga: „În timp ce noi stăteam la masă, se cânta corul nupţial din *Lohengrin*. Pentru fosta logodnică a regelui, momentul fusese probabil straniu. Faptul că, seara dinainte, castelul Berg şi lacul fuseseră luminate intens părea, de asemenea, o modalitate ciudată de a sărbători ajunul cununiei fostei tale logodnice”.* În mintea lui Ludovic al Il-lea al Bavariei, viaţa este probabil un spectacol, pe care îl pune în scenă pentru a fugi de realitate.

Curtea vieneză, aflând că Franz Joseph, Sisi şi copiii sunt din nou în Ungaria, explodează indignată: iarăşi? Da, şi din ce în ce mai mult! Această furie este inutilă, căci împăratul a înţeles prea bine că Sisi nu e cu adevărat fericită, înfloritoare şi adorabilă decât în două lumi: lumea copilăriei ei bavareze cu familia ei şi lumea înfloririi ei psihice şi politice, Ungaria. Or, încetul

***Dominique Paoli,** Sophie-Charlotte, duchesse d’Alengon, op. cit.*

cu încetul, Franz Joseph a recunoscut că „invidiile vienezilor” erau ca o otravă de care familia lui se putea lipsi. De altfel, Sisi însăşi, atunci când redevine regina Erzsébet, la Gödöllő, nu vrea ca lumea să se folosească de ea. Marelui poet Jókai – uluit şi el de frumuseţea suveranei –, pe care tocmai l-a cunoscut, Sisi îi adresează un avertisment, cu zâmbetul pe buze:

— Nu mă pricep deloc la politică!

Deputat naţionalist şi redactor-şef al unui ziar de opoziţie, acesta îi răspunde:

— Cea mai bună politică este de a câştiga inima unei ţări, iar Majestatea Voastră se pricepe foarte bine la asta.

Va mai spune, de asemenea: „În ea, noi nu vedem regina, nici femeia, ci geniul ţării noastre”.

La Gödöllő, protocolul este lejer, iar numărul doamnelor de onoare, chiar şi maghiare, pare oricum mai mic decât cel al cailor! Sisi porunceşte să se construiască un manej cu oglinzi mari, aşa cum e de rigoare. Regina este fericită aici, poate şi fiindcă acest castel i-a fost dăruit şi a avut posibilitatea să îl amenajeze după gustul ei. Când vine acolo, nu se simte în vizită, ci acasă. Iar regelui, soţul ei, îi merge şi lui foarte bine, putând să facă tratamente pentru reumatism! Adevărata politică este domeniul lui. După demisia prinţului Karl von Auersperg la Viena, Franz Joseph îl numeşte prim-ministru pe contele Eduard von Taaffe, anterior ministru de interne. Dualismul progresează, nu fără ciocniri. împăratul impune o nouă lege militară în Ungaria, iar honvezii, elemente cândva revoluţionare, constituie de acum înainte o gardă civică.*

încorporaţi în unităţile imperiale, aceşti soldaţi reprezintă şaizeci de escadroane grupate în zece regimente. Poartă uniformă de husari, cu trese

Erzsébet este încântată, însă rămâne dezamăgită când află că, de fapt, comenzile nu vor fi formulate în ungureşte – cum dorea Andrăssy –, ci tot în germană. În 14 octombrie 1869, Franz Joseph notează în jurnalul său: „Imperiul nu

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie, un alt compromis

mai este Împăratul Austriei, ci monarhia austro-ungară". Compromisul funcţionează, în ciuda prezicerilor dezastruoase ale arhiducesei Sophie.

La Gödöllő, familia regală se amuză cu voie bună, gustă bucuriile simple ale vieţii, ceea ce este complet diferit faţă de Fiofburg şi Schönbrunn, unde arareori auzi vreun hohot de râs. Astfel, în 2 noiembrie, Sisi îi povesteşte soţului ei, care plecase la Viena, cum vânaseră ei un şoricel: rozătoarea se refugiase în odaia lui Mărie Valerie, unde doica îi cânta fetiţei ceardaşuri, pe un ton grav. Fugărit de lachei înarmaţi cu mături şi cârpe, şoricelul aterizează
în farfuria unuia dintre numeroşii câini ai lui Sisi, dar reuşeşte să

> * » >

scape şi de-aici. Râsete, mult haz şi copiii încântaţi de aceste peripeţii! Erzsébet se regăseşte cumva în ambianţa dezordonată a adolescenţei ei, când dulăii erau pretutindeni în elementul lor. Dacă, la Gödöllő, regina Ungariei e ca o ştrengăriţă poznaşă, aceasta ştie totuşi să redevină serioasă, atunci când trebuie, fiind mereu grijulie să risipească amărăciunile şi neînţelegerile celorlalţi. De îndată ce are posibilitatea, Franz Joseph revine şi el în această atmosferă de vacanţă. Melancolia soţiei lui a dispărut, poate şi fiindcă a ajuns acum o persoană matură, însă Sisi continuă să îşi surprindă anturajul cu fantezia ei deosebită. Cu un surâs şi trei cuvinte de regină, opozanţii devin adepţii ei. Revenind la Viena, Sisi nu se dezminte,

roşii şi veston gros, paspoalat cu blană albă. Regina Erzsébet insistă să brodeze personal prima eşarfă militară a corpului de honvezi. Popularitatea ei creşte şi mai mult în ochii acestor maghiari.

scriindu-i Idei Ferenczy: „Sărută caii din partea mea. Ce păcat că nu-i pot avea mereu cu mine”. Putem spune că, la sfârşitul anului 1868, comportamentul ei s-a stabilizat cumva, graţie faptului că a putut în sfârşit să îşi canalizeze energia în ceea ce dorea ea. Ungurii au adoptat-o cu adevărat, începând cu Ida Ferenczy care, în fiecare seară, rămâne lângă patul reginei, pentru a conversa cu ea până adoarme. Această fuziune cu naţiunea maghiară este atât de puternică, încât regina ajunge aproape să uite că ea este, în primul rând, împărăteasa Austriei. Diplomaţii observă efectele dualismului asupra persoanei Majestăţii Sale. însărcinatul cu afaceri al Elveţiei notează că ea „este cea mai populară personalitate din Ungaria”.

Cu greu, Sisi se încumetă până la urmă să plece înapoi la Viena. Ajunge aici în 24 decembrie, ziua ei de naştere. Cadoul austriecilor pentru cei 32 de ani ai ei este amar: presa publică un calcul precis al şederilor suveranei în Cisleithania şi în Transleithania. Bilanţul este edificator: în 1868, împărăteasa a stat 220 de zile în Ungaria, adică aproape două treimi din an. Comentariile sunt acide: „împărăteasa nu ne iubeşte! Ne crede oare contagioşi?! Austria a ajuns acum ruda săracă a Imperiului?” Etc. Era inevitabil, însă să nu uităm cu câtă intransigenţă şi severitate fusese ea primită la Viena. Totuşi, împărăteasa răsuceşte cuţitul în rana indignării vie- nezilor: anturajul

ei vorbeşte din ce în ce mai mult ungureşte, iar contesa Bellegarde şi soţul ei (care era în mod vădit fermecat de Sisi, ceea ce ea luase în zeflemea) sunt înlocuiţi din funcţie. Noul şambelan este baronul Nopcsa, venit din Transilvania.* Afrontul

în acea vreme şi încă din 1691, Transilvania era sub dominaţia Habsburgilor. în cadrul dublei monarhii, trece sub administraţia Ungariei şi va rămâne astfel până în 1918. Spre marea furie a ungurilor, Transilvania

este dublu, întrucât cuplul Bellegarde constituia unul dintre ultimii „agenţi” ai arhiducesei Sophie, iar Franz Joseph a aprobat cu siguranţă îndepărtarea unuia dintre ofiţerii cei mai fermecaţi de persoana împărătesei, care este deosebit de frumoasă acum, când a devenit mamă pentru a patra oară.

Buna înţelegere dintre cei doi suverani este tangibilă, punând în evidenţă nu doar o complicitate, ci şi o complementaritate. Desigur, Sisi este turbulentă, însă este mai ales radioasă. Şi, pentru a avea linişte, împăratul i-a acceptat aproape tot ce voia ea, fericirea soţiei lui fiind şi fericirea lui, fie chiar şi cu ajutorul poli-ticii. Copil fiind, neastâmpărata Elisabeta o auzea pe mama ei, Ludovika, repetând cu sfinţenie în franceză: „Prinţesele trebuie să înveţe să se plictisească cu graţie”. Impărăteasa-regină a făcut praf acest principiu sinistru. A eliminat plictisul, dar şi-a păstrat graţia.

Franz Joseph pleacă singur la inaugurarea Canalului Suez

Cuplul imperial are o relaţie armonioasă. Ameliorarea considerabilă a căii ferate Viena-Pesta îi dă posibilitatea lui Franz Joseph să ajungă mai uşor la Sisi, atunci când poate pleca din Viena. Spre deosebire de primii ani de căsătorie, când tânăra împărătească, cu

a fost alipită României prin Tratatul de la Trianon, din 4 iunie 1920, o anexare greu suportată, care a fost confirmată în 1947. Din 1990, minoritatea maghiară din Transilvania are propriul ei partid, reprezentat în Parlamentul de la Bucureşti.

firea ei nesupusă, obişnuia să plece în călătorie, lăsându-şi soţul
dezorientat de comportamentul ei, de acum înainte ea este cea
care suportă greu plecările lui Franz Joseph. Astfel, în 14 aprilie
1869, este atât de tristă că a rămas singură, încât după plecarea
lui îi scrie, nu fără umor: „Te pierd de tot, scumpul meu. Şi ce
bine reuşisem să te educ în ultimele zile! O să trebuiască să o iau >
de la capăt când vei veni înapoi...” Altfel spus, din nou contaminat de veninul vienezilor, împăratul va trebui neapărat să fie reeducat! Şi această falsă ameninţare,

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie, un alt compromis

datată 30 aprilie: „Îţi mă cunoşti, ştii obiceiurile mele... Şi dacă nu îţi convine aşa cum sunt, ei bine, voi pleca la pensie”.* Să fie oare doar nişte copilării? Da, dar totodată şi o modalitate de a-l destinde pe împărat, care a trebuit să înfrunte vâltoarea şi agitaţia generate de cloco- titoarea scrisoare pastorală a episcopului de Linz, monseniorul Rudigier, în care acesta înfiera necruţător noile legi menite să anuleze Concordatul, iar apoi de arestarea prelatului şi posibila sa condamnare la pedeapsa cu închisoarea, dezlănţuind astfel o puternică reacţie în mediul catolic. împreună cu copiii lor, cei doi soţi au toate motivele să fie la unison. La începutul anului 1869, prinţul Rudolf, care are aproape 11 ani, a asistat pentru prima oară la un spectacol împreună cu părinţii lui. Scopul era de a-l răsplăti pe moştenitor pentru notele bune la învăţătură. Au fost, aşadar, seara la Burgtheater, echivalentul vienez al celebrei Comédie-Française. în loja imperială, în ciuda frumuseţii mamei lui (de data asta aflându-se la Viena!), spectatorii au observat

Arhivele Alteţei Sale imperiale şi regale, arhiducele Franz Salvator (care se va însura cu Marie Valerie, în 1890), castelul Wallsee; *apud,* Egon César, conte Corti, *Elisabeth, impératrice d'Autriche, op. cit.*

prezenţa arhiducelui îmbrăcat în spenţer, cravată albă şi pantaloni lungi. Programul ales îi convine de minune – *Prinţul fermecat*— şi zvonul se răspândeşte: Rudolf este pasionat de istorie, cu greu i s-a smuls din mâini un volum cu *Viaţa lui Alexandru cel Mare.* Foarte sensibil şi

inteligent, vădeşte un interes profund pentru marină, asemenea regretatului său unchi Maximilian, la aceeaşi vârstă.

Decriptând limbajul lui Sisi, se ştie că „pensia” cu care ea se vede ameninţată este Viena. Iar împărăteasa comite o greşeală, cum nu mai făcuse de multă vreme: în 25 mai 1869, lipseşte de la inaugurarea operei, primul edificiu terminat pe Ringstrasse, care se inspiră parţial din Théâtre du Châtelet de la Paris. La ora şapte seara, două mii şapte sute de spectatori se grăbesc să intre în sală. în program, *Don Giovanni*, cu uvertura care pune în evidenţă o nouă orchestră formată din o sută unsprezece muzicanţi. Opera este cântată în germană – o ciudăţenie –, căci, după pierderea regiunii Veneto, italiana nu mai este deloc apreciată, nici chiar de către melomani, şi oricum ar fi o gravă insultă... în acea seară, Franz Joseph reia vechea tradiţie a suveranilor Habsburgi, care, din secolul al XVII-lea, au susţinut mereu muzica şi, uneori, au interpretat-o chiar ei. Privirile îndreptate spre loja centrală dezaprobă absenţa împărătesei, pentru care soţul ei a poruncit să fie amenajat un salon somptuos, exact în spatele lojii imperiale. Capriciul lui Sisi constituie o rebeliune într-atât de criticată, încât, pentru sărbătoarea înălţării, împăratul îi dă ordin să fie prezentă în catedrala Sfântul Ştefan – unde în zidul de deasupra sacristiei se află în continuare o ghiulea lansată de turci la asediul din 1683. După trei ore în care îşi face toaleta şi se coafează, împărăteasa, deja exasperată, consimte să îşi facă apariţia.

„Dacă n-ar fi venit, cred că s-ar fi produs o revoluţie”,

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie, un alt compromis

afirmă ambasadoarea Belgiei. În ziua aceea, datoria a fost pentru ea mai puternică decât revolta. Dar cu ce preţ!

Sisi se va răzbuna: în iunie, evadează în Bavaria, pentru a-şi recăpăta forţele, închiriind pentru şase luni reşedinţa fratelui ei mai mare, Ludwig, la Garatshausen, pe malul lacului Starnberg. Lumea se miră că Sisi nu a adus-o decât pe Marie Valerie; Gisela şi Rudolf sunt la Bad Ischl cu bunica lor, iar copiilor le pare rău că nu sunt toţi împreună. Bineînţeles, ei nu au nicio vină în această situaţie care îl îndurerează pe împărat. De fapt, chiar dacă s-a mai atenuat, contenciosul cu arhiducesa Sophie nu s-a rezolvat şi nu se va rezolva probabil niciodată. Franz Joseph nu pune paie pe foc: Sisi a făcut atâtea eforturi, încât ar fi o prostie să întărâte acum aceste ciondăneli. Compromisul austro-ungar impune compromisuri familiale! Copiii nu ajung să fie împreună decât în 21 iulie, însă Franz Joseph rămâne la Viena: condamnarea monseniorului Rudigier la paisprezece zile de detenţie agită spiritele în oraş, unde catolicii se înfruntă cu liberalii. Cei doi suverani se vor întâlni la Bad Ischl; Sisi promite să fie acolo, dar nu se poate abţine să nu îi scrie soţului ei: „Fac pentru tine concesii şi sacrificii, sper să faci şi tu la fel pentru mine”. împăratul eludează remarca, întrebând ce se mai aude despre Ludovic al Il-lea. Veştile nu sunt liniştitoare în această privinţă: pe acoperişul palatului Residenz din München, regele trăsnit a instalat un univers „exotic” cu decoruri africane, orientale şi chiar himalayene! Musafirii pe care îi primeşte noaptea se cred ba în Alhambra din Granada, ba în vreun cadru fabulos din

Noua Guinee, cu cascade care în curând vor inunda etajele de dedesubt. Dar Sisi pufneşte în râs, când aude că vărul ei a dresat un papagal care să spună „Salut!”, ascuns în acest univers de carton. De fapt, regele este aproape tot timpul în Bavaria Superioară, pe şantierul noului său castel Neuschwanstein. „Regele nu are astâmpăr”, îi scrie Sisi lui Franz Joseph. Este o trăsătură de familie, chiar dacă suveranul este în special un călător imobil, care aduce lumea la el. O lume stranie şi interpretată.

Dar nu aceste absenţe ale lui Sisi îl deranjează cel mai mult pe împărat. Este îngrijorat, de fapt, de regimul ei alimentar. După perioada în care nu mâncase decât „legume şi lactate”, acum nu mai mănâncă decât cotlete abia perpelite şi nu bea decât... sânge de vită! Mai târziu, va bea sânge de raţă stoarsă într-o ustensilă procurată de la un mare restaurant parizian. Ca în toate domeniile, justa cale de mijloc nu există pentru ea. Dorind obsesiv să rămână zveltă şi ştiind că silueta era arma ei de seducţie politică, împărăteasa, care are 32 de ani, este dură cu trupul ei, pe care îl martirizează, epuizându-şi totodată şi anturajul! La sfârşitul lunii iulie, în timp ce se află la München, primeşte vizita lui Andrăssy, căci regretă că nu poate vorbi ungureşte cu familia ei. Ida Ferenczy este contrariată de atitudinea mereu exagerată a reginei faţă de premier. Sisi o linişteşte: „Nu te speria! Nu o să mă arunc de gâtul lui!” Se va pretinde – fără vreo dovadă – că, după plecarea acestui musafir, Sisi ar fi plâns, cuprinsă subit de nostalgie.

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie, un alt compromis

Cu prilejul unui sejur al cuplului imperial împreună cu copiii la Gödöllő, Franz Joseph anunţă că este invitat în Egipt, pentru a asista la inaugurarea Canalului Suez. împăratul doreşte ca soţia lui să îl acompanieze, însă până la urmă îşi dă deama că această călătorie va fi foarte lungă, plină de evenimente oficiale şi că, de aceea, este mai rezonabil ca ea să rămână acasă cu copiii.
De data aceasta, soţul este cel care pleacă. Fără ea, şi nu pentru manevre militare.

Sisi e tristă şi chiar angoasată: îl imploră pe împărat să ia cu el un medic personal în suita oficială. În 26 octombrie 1869, Franz Joseph părăseşte castelul Gödöllő, regretând că va fi „departe de tot ce iubeşte el pe lume". L-a invitat pe Andrăssy în călătorie, considerând poate că era mai prudent să nu-i lase acestui seducător libertatea de a se vedea cu „regina lui" în absenţa sa... Dar împăratul-rege i-a invitat, de asemenea, şi pe Beust, cancelarul său şi ministrul de externe al Austriei, precum şi pe ministrul comerţului al Ungariei, von Plener. Din delegaţie mai fac parte şi alţi colaboratori ai suveranului, mai puţin cunoscuţi, însă importanţi în domeniile lor.

Invitaţia lansată de Napoleon al IlI-lea indică dorinţa acestuia de a consolida relaţiile dintre Austria si Franţa. Însă, întrucât consideră că situaţia politică internă a ţării este foarte gravă şi, mai ales, fiindcă suferă în continuare de pietre la rinichi, cu toate tratamentele încercate deja, împăratul de la Tuileries renunţă să mai plece şi o deleagă pe Eugénie pentru a prezida evenimentele, care se anunţă pe cât de

grandioase, pe atât de epuizante. Această decizie o convinge definitiv pe Sisi, care nu o prea agreează pe Eugénie, să renunţe să îl însoţească pe Franz Joseph în această călătorie. Arhiducesa Sophie observă cu satisfacţie că fiul şi nora ei suportă greu această despărţire. Suveranii sunt fericiţi împreună şi, de data asta, mama lui Franz Joseph îi recunoaşte acest merit lui Sisi, pe care o aprobă, de altfel, pentru decizia de a nu pleca.

Dincolo de privilegiul de a fi martor, în Egipt, la materializarea fructuoasă a zece ani de lucrări faraonice si a multor veacuri

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în

călătorie, un alt compromis

de visări, prin eforturile Franţei şi în ciuda obstacolelor Marii Britanii, împăratul pleacă şi pentru a verifica, la faţa locului, soliditatea investiţiilor sale: se ştie prea puţin că Franz Joseph a fost cel mai important acţionar străin în cadrul „Companiei universale a canalului maritim Suez", întrucât observase că Marea Adriatică, unde influenţa Austriei este importantă, se găseşte pe verticală în linie dreaptă cu noul canal imaginat de Ferdinand de Lesseps. Este de aşteptat ca schimburile comerciale între Imperiu şi Egipt să fie semnificative şi, din această perspectivă, împăratul-rege va fi cu siguranţă bine primit. Voiajul lui Franz Joseph, care va dura peste o lună, este cea mai lungă deplasare pe care împăratul o va întreprinde vreodată în afara Imperiului. De asemenea, suveranul are şi scopul de a reabilita imaginea Habsburgilor după înfrângerile militare, triumful Prusiei şi unificarea Italiei, prezentând acum Europei însemnătatea noii structuri create, dar încă insuficient cunoscute, care este Austro-Ungaria şi care intrigă pe mulţi. Prezenţa lui Sisi-Erzsebet ar fi fost un atu excepţional...

Călătorind cu trenul, apoi cu vaporul pe Marea Neagră până la Varna (unul dintre cele trei vase austriece se numeşte *Elisabetd)>* importanta suită imperială ajunge întâi la Constantinopol. Cei doi soţi compensează acum distanţa care îi separă printr-o corespondenţă bogată, care va avea nevoie uneori şi de zece zile pentru a le parveni, în pachete de mai multe scrisori simultan. În mesajele lui, împăratul începe, cu abilitate, prin ceea ce o

pasionează pe soţia sa, caii (există opt sute de cai la curtea din Constantinopol a sultanului Abdul-Aziz, iar fiul acestuia deţine şi el o sută cincizeci de armăsari arabi!), dar amuzat o informează apoi pe Sisi că a fost întâmpinat atât de fastuos, încât oaspeţii au ales să mute tot haremul, pentru el, suveran creştin, astfel încât să poată fi cazat în palatul Dolmabahçe pe malul Bosforului, fără a exista riscul de a zări sau de a fi văzut de soţiile sau favoritele, gureşe şi supuse, ale stăpânului Cornului de Aur. Franz Joseph îi povesteşte încântat lui Sisi că împărăteasa Eugénie îl impresionase atât de răvăşitor pe sultan, încât după plecarea ei acesta a fost foarte deprimat şi furios pe haremul lui, care i se părea prea comun! Oare ar fi leşinat de-a binelea, dacă ar fi văzut-o pe Sisi?!

Pentru a fi discret, Franz Joseph poartă haine civile. Dar vestimentaţia neobişnuită îl face să iasă în evidentă si mai mult în acest univers rupt parcă din *O mie si una de nopţii*

Dacă Franz Joseph şi Sisi îşi scriu aproape în fiecare zi, la fel procedează şi anturajul fiecăruia. Andrâssy continuă să corespondeze prin intermediul Idei Ferenczy, care îi transmite totul împărătesei, aceasta răspunzând la rândul ei şi străduindu-se să scrie cât mai atractiv. Povestirile ei nu pot fi la fel de interesante ca relatările soţului ei care descrie, uluit, însă cu o precizie mili- tărească, fabulosul Orient, unde vede caravane de cinci sute de dromaderi, în drum spre Jaffa şi Ierusalim. Sisi îşi dă silinţa, ştiind că, deşi se gândeşte mult la soţul ei, „nu se pricepe să exprime acest lucru de o manieră amuzantă”. Şi, desigur,

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie un alt compromis

scrisorile ei nu au nimic exotic în ele.

Ajungând în apropierea Locurilor Sfinte, unde din 1430 nu mai călcase niciun Habsburg, Franz Joseph, care poartă şi titlul de rege al Ierusalimului, cere să fie umplute sticle din apa Iordanului, pentru botezarea copiilor din familia lui. O procesiune fabuloasă înaintează astfel prin deşert, cu burnuzuri de toate culorile, corturi brodate cu fir de mătase şi aur, beduini pe cai albi, soldaţi turci pe dromaderi mehari: o imagine de
basm. Andrassy se scaldă în Iordan, sperând în miracole pentru Ungaria. Dar la Ierihon dispare seara pentru a gusta farmecul femeilor locale. Aflând de escapada premierului ungur, Franz Joseph îl ia peste picior şi este încântat să îi povestească totul lui Sisi. O mică răzbunare împotriva acestui incorigibil seducător. Regina Ungariei nu scapă prilejul de a-şi bate joc de el printr-un mic poem:

(...) Singur s-a plimbat prin Ierihon seara,
Iar dimineaţa la cort s-a-ntors, desculţ,
Fără calpac si fără Attila. Ce miracol voluptuos!
A fost zărit pe sub ferestrele unei madam, oh, ce scandal!

Profund ofensat, Andrassy îi trimite Idei Ferenczy răspunsul său, care în realitate este destinat reginei Ungariei, cea care nu trebuia să fi aplecat urechea la bârfele soţului ei:

E-o minciună, e-o minciună, ce se spune despre

Andrassy la Ierihon!
El n-a văzut nicio fereastră, doar jaluzele
Menite să-nfierbânte imaginaţia!
Nu are el habar of. cum e făcută
Turcoaica văzută de-aproape.
Dar putea oricând să păcătuiască
Şi ar fi făcut-o bucuros;
Căci putea oricând să facă asa,
Primind deja la Ierusalim iertarea pe veci a păcatelor.

O modalitate de a-i spune lui Sisi că, în fond, ca bărbat nu are de ce să-i dea ei socoteală pentru faptele lui! Dar tonul complice
denotă o anumită intimitate. De parcă ar fi fost sub supraveghere! În cazul lui Franz Joseph, tonul este mult mai demn, mai ales când îi descrie lui Sisi cu câtă emoţie se împărtăşise în Biserica Sfântului Mormânt.

În continuare, traversarea spre Egipt, de la Jaffa la Port Said, are loc pe o mare atât de agitată, încât Franz Joseph şi escorta lui se simt rău. Ceea ce nu îl împiedică însă pe Beust, care se afla pe o altă navă şi ajunsese deja la ţărm, să îşi păstreze un uimitor simţ al umorului; astfel, îi trimite lui Franz Joseph, prin semnale optice, această celebră maximă latină, adaptată răului de mare al călătorilor:

— *Ave Caesar, vomituri te salutant!*

În ciuda furtunii, impozantul iaht imperial austriac *Greifi* propulsat cu abur şi roţi cu zbaturi, la fel ca *LAigle*, vasul la bordul căruia se află împărăteasa Eugénie, ajunge

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie cu un alt cuplu celebru...

la Port Said, în 16 noiembrie.

Aglomeraţia de ambarcaţiuni este fără precedent, la fel şi înghesuiala de capete încoronate din Europa, cum nu s-a mai pomenit vreodată pe-aici, într-o vânzoleală nemaiîntâlnită de flotile variate, civile şi militare, printre numeroase feluci. Sosirea împărătesei Eugénie este cea mai spectaculoasă, fiind salutată cu salve de tun. Kedivul, viceregе al Egiptului, este deosebit de atent cu suverana Franţei: a avut grijă ca ziua începerii festivităţilor să fie de Sfânta Eugenia. Iahtul imperial francez, înconjurat de cincizeci de vase de război şi treizeci de nave comerciale, formează un cortegiu inedit, într-un amalgam de vele, zbaturi, catarge şi bastingaje lăcuite. Toţi marinarii sunt îmbrăcaţi în alb şi strigă urale, nu prea reglementare, însă vibrante. La bordul iahtului *Greifi* Franz Joseph îi decernează lui Lesseps însemnele Gradului

de Mare Cruce al Ordinului lui Leopold, felicitându-l pentru tenacitatea în faţa tuturor obstacolelor pe care le-a întâmpinat în construirea Canalului.

Kedivul, Ferdinand de Lesseps şi fiii săi urcă la bordul iahtului *VAigle*. Eugénie domină aceste momente extraordinare, spunând:

— N-am văzut în viata mea ceva atât de frumos!

Sisi geloasă pe Eugénie, care e prea des în preajma lui Franz Joseph...

împărăteasa Eugénie este cea care prezidează ceremonia de contopire a apelor Mediteranei cu cele ale Mării Roşii, o operă prodigioasă menită să aducă armonia între Occident şi Orient. Desprinşi parcă din paginile almanahului nobiliar Gotha, suveranii se perindă la bordul iahtului imperial francez. Când împăratul Franz Joseph, în uniformă, apare la scara iahtului, împreună cu Andrâssy şi Beust, este înălţat drapelul austriac. Suveranul se bucură vizibil să o reîntâlnească pe Eugénie, care este foarte frumoasă şi arborează o alură impresionantă. La începutul după-amiezii, o ceremonie religioasă, pe care o putem caracteriza drept ecumenică, are menirea să plaseze îndrăzneaţă operă a oamenilor sub protecţia divină. în faţa cheiului Eugénie (kedivul este un domn) sunt instalate trei estrade, cea din mijloc fiind rezervată viceregelui şi invitaţilor săi, cea din stânga este pentru ceremonia

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie: un alt compromis

musulmană, iar cea din dreapta pentru slujba creştină. Trebuie să subliniem că niciodată în Egipt nu mai avusese loc o asemenea reuniune de religii în prezenţa unor personalităţi străine de rang atât de înalt. În sine, iniţiativa kedivului este o operă de pionierat, în armonie cu canalul. La fel ca prinţul moştenitor al Prusiei, Franz Joseph şi-a schimbat şi el vestimentaţia, fiind în haine civile. Marele muftiu, apoi episcopul de Alexandria iau cuvântul: asistenta înaltă rugăciuni în numele fraternităţii atât de

scumpe lui Ferdinand de Lesseps. Dar toţi tresar când îl aud pe monseniorul Sibour, preot guraliv şi adulator al lui Eugénie, care începe să ridice în slăvi „sufletul viril al împărătesei”! O exaltare înfierbântată, care îl face să râdă pe Franz Joseph, ca şi pe alţii!

Seara, la banchet, împăratul Austriei—rege al Ungariei stă la masă în dreapta împărătesei Franţei. Pe timpul dineului, cei doi formează cuplul oficial cel mai prestigios din acel moment. Eugénie s-a îmbrăcat cu o rochie roşie brodată cu nestemate, însă lui Franz Joseph i se pare dintr-odată trupeşă, aşa cum îi scrie lui Sisi. Aceasta profită de ocazie pentru a-i face soţului ei o mică scenă de gelozie afectuoasă: „Iată-te din nou cu scumpa ta împărătească Eugénie. Sunt foarte geloasă, fiindcă faci pe amorezul cu ea, în timp ce eu sunt singură aici şi nu pot nici măcar să mă răzbun!” Sisi poate să stea liniştită: în ţinuta sa de gală, soţul ei detestă deja acest banchet, care comportă treizeci de feluri de bucate şi nu are de gând să înceapă odată. Trebuie hrăniţi cei şapte mii de invitaţi în

plin deşert. încă o ispravă lăudabilă! Franz Joseph se impacientează, el care, de obicei, expediază o agapă oficială în mai puţin de un ceas!

A doua zi vine momentul adevărului. încă de la opt dimineaţa, armada inaugurală se pregăteşte de acţiune; iahturi imperiale şi regale, bastimente de război, pacheboturi de linie, cargoboturi şi nave particulare pornesc spre intrarea Canalului. *L'Aigle* este în fruntea convoiului, urmat de *Greif.* Există temerea că vasele s-ar putea împotmoli în nisip, roţile cu zbaturi vântură o apă galbenă, însă armada înaintează. Pe maluri, mulţimea este în delir, iar pe punte Eugénie îşi flutură batista, ceea ce face ca ovaţiile să se înteţească. împărăteasa îl invită să iasă în faţă pe vărul ei Ferdinand de Lesseps, care stătea politicos mai retras. El este eroul zilei. Dar iată şi trei nave egiptene care sosesc din sens invers, venind din Marea Roşie. Este fabulos; Lesseps a câştigat pariul, Canalul Suez este deschis circulaţiei navale! Prin decizia lui Napoleon al IlI-lea, împărăteasa îl decorează cu Marea Cruce a Legiunii de Onoare. Plin de admiraţie, Franz Joseph îi povesteşte lui Sisi despre extraordinarul caravanserai reunit în această zi de 22 noiembrie 1869: obstacolul deşertului a fost învins, apa curge printr-un canal de 193 de kilometri! Şi asta în prezenţa unui melanj de civilizaţii vrednic de un spectacol teatral: umbreluţele europencelor alături de vălul musulmanelor, başbuzuci ai Imperiului Otoman în faţa husarilor unguri, bicornuri împodobite cu pene, jobene, caftane, dromaderi răbdători, măgari resemnaţi. Ce păcat că n-a fost şi Sisi acolo! Totul

este monumental pe întreul tărâm al faraonilor. Franz Joseph notează că, la banchetul următor, unde nu sunt anunţate decât douăzeci şi patru de feluri de bucate, mâncarea nu ajunge pentru toată lumea, căci, aşa cum remarcă Eugénie râzând, sunt aici oameni la fel de prost-crescuţi ca la Tuileries!

în ultima zi, revenind la Cairo, Franz Joseph ţine să urce pe marea piramidă. Ca un adevărat muntean, în doar şaptesprezece minute a şi ajuns în vârf, unde urcase cândva şi ducele Max din Bavaria, tatăl lui Sisi, însă el ceva mai lent. Franz Joseph este foarte mândru: de la Frederic Barbarossa în Evul Mediu, el este primul împărat care a mai escaladat marea piramidă.

Intorcându-se la Alexandria, împăratul porneşte spre Creta, Itaca şi Corfu, unde vizitează casa pe care Sisi o alesese pentru sejurul ei de patru luni, în 1861. În sfârşit, după o furtună pe Marea Adriatică, în timpul căreia iahtul *Greif* trebuie să se adăpostească de furia valurilor, Franz Joseph ajunge la Trieste, iar apoi la Viena, în 6 decembrie 1869. Zăpadă după arşiţa egipteană. Pe lângă darurile somptuoase de toate felurile pentru Sisi şi copiii lor, suveranul îi arată împărătesei un desen de Heinrich Sommer, înfăţişându-i pe Franz Joseph şi Eugénie înaintând unul lângă celălalt, fiecare pe un dromader. Un document nemaiîntâlnit! Sisi, pe de o parte amuzată, pe de altă parte geloasă, regretă că nu a participat la acest voiaj extraordinar, o pagină de istorie, însă este convinsă că s-ar fi întors de-acolo epuizată. Răsuflă uşurată că împăratul a ajuns înapoi. Acesta are mulţumirea sufletească de a fi fost

una dintre celebrităţile acelui eveniment. După războaiele pierdute în 1859 şi în 1866, statutul său personal este acum consolidat. Austro-Ungaria a revenit în rândul marilor naţiuni.

Franz Joseph revine,Sisi pleacă: drumurile lor se intersectează. O criză în familie?

împărăteasa îl aştepta pe împăratul ei la Trieste, dar nu doar fiindcă era nerăbdătoare ca o îndrăgostită să îl revadă, după şapte săptămâni cât fusese plecat. De fapt, Sisi a aflat că sora ei Maria, fosta regină a Celor Două Sicilii exilată la Roma, s-a reîmpăcat
atât de bine cu soţul ei, încât acum este însărcinată. Sisi abia
) [7]
aşteaptă să o vadă, după toate grelele încercări şi umilinţe prin care trecuse aceasta. Îi mărturiseşte lui Franz Joseph că vrea să meargă la Roma, ca să fie de faţă când Maria va naşte, însă are nevoie de autorizaţia soţului ei. Franz Joseph se întristează: nu se mai întâmplase demult ca imprevizibila lui jumătate conjugală să îi servească o „figură de cadril”!

Ce poate să mai facă? Nimic. Nu are curajul să o oprească. În fond, şi el a fost plecat. Fără ea. Sisi va pleca fără el, însă, specifică el, va fi o călătorie întru totul în

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie la Roma

scop personal şi familial, căci papa a fost nemulţumit de denunţarea Concordatului de către guvernul austriac. Mai mult, un conciliu se întruneşte la Vatican într-un context delicat: cum se poate afirma autoritatea spirituală a papei în momentul în care autoritatea sa temporală este condamnată, iar regatul Italiei pretinde ca Roma să devină şi capitala monarhiei, aflată în prezent tot la Florenţa?! Dacă împărăteasa Austriei asistă la conciliu în una dintre lojile rezervate suveranilor, apare riscul de a se isca un incident. După nenumărate recomandări din partea împăratului, care o îndeamnă să fie discretă şi prudentă, Sisi pleacă la Roma, unde nu a mai fost niciodată; chiar dacă această călătorie îl nelinişteşte, Franz Joseph nu are inima de a o împiedica să descopere oraşul considerat etern. Sisi ajunge la Roma în 8 decembrie, fiind primită la palatul Farnese, o capodoperă arhitecturală din veacul al XVI-lea, unde sora şi cumnatul ei sălăşluiesc în mijlocul unei excepţionale colecţii de sculpturi.

Sisi obţine dreptul de a se strecura într-o lojă oficială şi de a observa incognito un spectacol rar, întrunirea celor şapte sute de episcopi în Bazilica San Pietro, pe care ea o asemuieşte frumos cu „o hulă de mitre”. După şapte ceasuri, nu mai rezistă, însă eticheta papală o împiedică se plece. Bun, deci! Şi aici protocolul epuizează oamenii! Sora şi cumnatul ei insistă: o veste proastă, Sanctitatea Sa va veni să-i viziteze la palatul Farnese. O veste bună: întrevederea desfăşurându-se în italiană, Sisi va fi scutită să participe. Lui Franz Joseph, cam neliniştit din cauza spiritului rebel al soţiei lui, Sisi îi jură că ea l-a aşteptat pe

papă „în genunchi la picioarele scării” şi, totodată, notează cu umor că, înainte de a pleca, Sfântul Părinte „şi-a înfundat peste urechi o bonetă stacojie şi s-a îmbrăcat cu o mantie de aceeaşi culoare căptuşită cu hermină, amintindu-i de împărăteasa Carolina Augusta”, soră vitregă a arhiducesei Sophie, celebră pentru pito- reştile ei bonete de noapte. După acest rol deopotrivă clandestin şi oficial, împărăteasa evită toate recepţiile diplomatice şi vizitează Roma aproape singură, condusă de baronul Visconti, în timp ce la Viena, în 13 decembrie, este organizată prima manifestaţie muncitorească, spre neliniştea împăratului.

în 24 decembrie, fosta regină Maria aduce pe lume, noaptea, o fetiţă. Mătuşa şi nepoata au aceeaşi zi de naştere, iar împărăteasa îşi face de lucru toată noaptea, foindu-se în dezabie prin sălile de marmură ale palatului Farnese. Are guturai şi nu se tratează decât cu lapte de măgăriţă. Mereu această manie a leacurilor stranii, care o irită pe soacra ei! Dar Majestatea Sa se însănătoşeşte foarte repede, graţie unui tratament complet diferit, o invitaţie la vânătoare lângă Roma. Prinţii locali sunt mândri să o întâmpine pe această amazoană atât de graţioasă, vrând toţi să poată călări şi galopa alături de ea. împărăteasa nu îşi dă seama că, acceptând să fie musafira romanilor, aprobă implicit unificarea Italiei, care a şubrezit atât de mult poziţia Austriei. Este o inconştienţă, dar, la Viena, împăratul, neaflând nimic despre vreun incident cu ierarhia papală – lucru de care se temea –, răsuflă uşurat. Totuşi, această stare de linişte nu

poate compensa o imensă decepţie: soţia lui preaiubită nu s-a întors la Viena de Crăciun. Un Crăciun fără împărătească, fără mama Giselei, a lui Rudolf şi Mărie Valerie! Mai rău încă: Sisi este acum în Ungaria, unde s-a dus direct cu trenul. Curtea este ofuscată şi fiindcă s-a aflat că retribuţia Idei Ferenczy a fost majorată; anturajul arhiducesei se lansează în comentarii răuvoitoare, susţinând că toate aceste „nereguli maghiare" nu au decât o singură origine: Andrâssy, veşnicul Andrâssy, geniul rău care o îndepărtează pe împărătească de soţul ei, de copiii ei care vorbesc mai bine ungureşte decât nemţeşte, de îndatoririle ei, de Austria. Totuşi, chiar dacă imaginea exterioară a cuplului este din nou confuză, realitatea reaminteşte că soţul şi soţia se înţeleg, însă cu un decalaj tenace, căci au învăţat să se cunoască. Nu reuşesc să trăiască în permanenţă împreună, dar nici unul fără celălalt, după cum demonstrează scrisorile lor expediate zilnic şi care ar fi suficiente ca număr pentru a îndreptăţi funcţionarea unui serviciu poştal. Formează amândoi o echipă, a cărei motivaţie secretă descumpăneşte şi deranjează opinia publică. Din toate punctele de vedere, au nevoie unul de celălalt.

Sfârşitul unui duel de optsprezece ani între Sisi si soacra ei >

Primăvara anului 1870. Sisi este fericită la Ischl, dresând noi câini şi un nou cal, înfloritoare alături de cei trei copii

ai ei. O singură umbră în acest frumos tablou: Franz Joseph este nevoit să rămână la Viena, din cauza tensiunilor dintre francezi şi prusaci. „Sper să nu fie iarăşi un război”, îi scrie împărăteasa speriată împăratului. Acesta analizează depeşele trimise de Metternich, ambasadorul său la Paris, care îl informează despre ezitările lui Napoleon al III-lea şi sănătatea şubredă a suveranului. Trăgând nădejde mai degrabă că Franţa ar putea umili Prusia, şi nu din simpatie pentru Napoleon al III-lea, care a înlesnit unificarea Italiei şi l-a sacrificat pe fratele împăratului, Maximilian, în Mexic, Franz Joseph îl însărcinează pe Metternich să transmită susţinerea sa la Tuileries. Ar putea astfel să răzbune înfrângerea de la Sadowa? Viena nici nu îndrăzneşte să spere aşa ceva... Sisi este consternată, când află că Bavaria ei dragă va fi de partea Prusiei. Asta însemna ca fraţii şi cumnaţii ei să lupte împotriva ei? Ce grozăvie... Pe parcursul desfăşurării evenimentelor care au dus la agravarea contenciosului franco-prusac, Franz Joseph păstrează o atitudine prudentă. De altfel, nici nu are de ales. Emisarului francez, generalul Barthélémy Lebrun, împăratul Habsburg îi dezvăluie – ceea ce este exact – că armata austro-ungară ar avea nevoie de patruzeci şi două de zile pentru a fi complet operaţională, adăugând: „Eu doresc pacea. Dar, dacă va fi să merg la război, înseamnă că voi fi fost constrâns să o fac. Sper că împăratul Napoleon va ţine seama de situaţia mea politică personală, atât pe plan intern, cât şi pe plan extern”.*

întrucât soacra ei a sosit între timp la Bad Ischl, Sisi

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în

călătorie, un alt comandament.

preferă să o evite imediat. Se instalează în apropiere de linia ferată Viena-Trieste; astfel, la nevoie, în nici cinci ore poate ajunge la Viena, unde se află Franz Joseph. în Franţa, dorinţa de a porni la

Général Lebrun, *Souvenirs militaires (1866-1870),* ***Paris, 1895.***

război stârneşte un entuziasm general şi se spune chiar că împărăteasa Eugénie era atât de bucuroasă, încât ar fi „întinerit cu zece ani”! Cu luciditate, amintindu-şi cât de periculoase fuseseră capcanele diplomatice care îl costaseră atât de mult, Franz Joseph îl informează pe Napoleon al III-lea că el va rămâne neutru, iar ţarul Rusiei anunţă că va adopta aceeaşi poziţie ca Viena.

Acest climat de incertitudine si ameninţări îi uneşte strâns

> > >

pe Franz Joseph şi Sisi, care comunică prin telegrame şi scrisori. Arhiducesa Sophie presimte, într-o analiză foarte subtilă, că, dacă statele germane se vor plasa alături de Prusia, aceasta „le va zdrobi până la urmă complet”. Situaţia francezilor este analizată de Sisi în funcţie de veştile primite. După Saarbrücken, o victorie a francezilor, împărăteasa constată: „Este un bun început pentru Franţa”. Peste patru zile, în 8 august, pronostichează: „Dacă lucrurile continuă aşa, prusacii se vor întoarce curând la Berlin”.

împăratul e sceptic, prusacii sunt rapizi, au demonstrat acest lucru...

Dar foarte repede, înfrângerile francezilor se acumulează şi, în 10 august, Sisi îl întreabă pe soţul ei:

— E posibil ca noi să mai vegetăm câţiva ani, până să vină şi rândul nostru. Ce părere ai?

Franz Joseph nu răspunde, consternat de victoria Prusiei, dar apoi printr-un singur cuvânt caracterizează atitudinea Prusiei drept „insolenţă”. După Sedan şi proclamarea Republicii, Sisi, care este plecată din Viena, îi trimite această reflecţie soţului ei, accentuându-şi astfel premoniţiile: „Mă mir doar cum de acest lucru nu s-a petrecut mai curând. Sper ca la rândul tău să îmi dai amănunte despre fuga împărătesei în Anglia. Subiectul mă interesează mult”.

Dar în sinea ei, Sisi suferă în orgoliul ei familial: bavarezii aliaţi cu prusacii s-au luptat cu Franţa. De ce? Soacra ei este cea care întăreşte trista ei profeţie, scriindu-i nepotului său Rudolf, care tocmai a împlinit 12 ani: arhiducesa ştie că Bismarck a avut nevoie de Bavaria catolică pentru a seconda Prusia protestantă şi că, într-un final, cancelarul va făuri o Prusie mare, şi nu o Germanie mare. Suveranii statelor germanice nu au înţeles nimic. Sisi şi Franz Joseph fac aceeaşi remarcă: Bavaria are partea ei de glorie pentru înfrângerea Franţei, însă printr-un război care a diminuat rolul Austriei în faţa Prusiei. Neutralitatea lui Franz Joseph a redus dubla monarhie la rolul de spectator. De altfel, Franz Joseph resimte ca pe o umilinţă proclamarea Imperiului German, din care Austria este evident exclusă, de către Wilhelm I, în 18 ianuarie 1871, în Sala Oglinzilor din palatul Versailles. Proiectul său de alianţă cu Franţa este de acum înainte caduc; politica externă a Austro-Ungariei se va focaliza în

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie cu un alt conducător

principal asupra Dunării şi Balcanilor. Sisi vede aici un motiv în plus de a consolida legăturile ei cu Ungaria. După un sejur triumfător în Tirol cu cei trei copii ai ei – şi cele două surori ale ei, Maria de Napoli şi Sophie dAlenşon –, în care împărăteasa a mers pe jos cinci ore, fără întrerupere, pe potecile de pe malul înalt al râului Adige, vlăguindu-şi suita, iat-o acum la Pesta, în 16 martie, urmând să plece imediat la Viena. Impărăteasa-regină nu este niciodată într-un loc, ci ori vine, ori pleacă de undeva!

Andrâssy îi face cunoştinţă cu o femeie de 33 ani, renumită pentru inteligenţa şi tactul ei, contesa Festetics. O unguroaică, evident, fidelă naţiunii ei. În trenul cu care călătoresc de la Pesta la Viena (un traseu de cinci ore), cele două femei poartă o conversaţie intensă. Andrâssy a ştiut ce făcea: contesa Festetics este fermecată de împărătească, scriind la sosirea în Viena: „Este de o frumuseţe neasemuită, cum n-am mai întâlnit vreodată. Atât de maiestuoasă şi, în acelaşi timp, atât de graţioasă, şi are o voce atât de blândă. Ochii ei sunt superbi”.

Peste trei zile, la Viena, arhiducesa Sophie dă un dineu. Ştiind că la curtea vieneză soacra ei resimte cel mai acut eşecul

j ,

Imperiului Francez, împărăteasa acceptă să vină la masă, purtând o rochie mov decoltată, cu părul despletit, revărsat pe spate până deasupra mijlocului. Ca întotdeauna, apariţia ei este spectaculoasă. Dar ascunde şi o intenţie politică: într-adevăr, împărăteasa vine însoţită

de contesa Festetics, ceea ce suscită câteva rumori. Spiritul critic al contesei o amuză pe Sisi.

Cu un acerb simţ al observaţiei, dublat de un talent de-a dreptul balzacian, contesa Festetics descrie concis înalta societate prezentă la asemenea dineuri, mai mult sau mai puţin oficiale, pe care obişnuia să le organizeze mama împăratului: „Bărbaţi şarmanţi, alţii doar agreabili, indivizi eleganţi, diverşi parveniţi, dar si alţii mai trândavi si flecari, femei frumoase si femei drăguţe, prieteni, părinţi, veri, verişoare. Adăugând aici niscaiva imbecili şi arivişti, iată lumea bună de azi". Când Maria Festetics va fi asaltată de cleveteli grosolane despre regina Ungariei şi se va întreba dacă merită tot acest oprobriu, Andrăssy îi va atrage atentia că Erzsébet are nevoie de fidelitate:

— Regina este bună, pură, inteligentă. Este calomniată astfel, fiindcă ea iubeşte tara noastră. Curtea vieneză nu îi va ierta niciodată acest lucru. Din acest motiv, vei fi şi dumneata persecutată la fel.

Contesa Festetics va deveni prima doamnă de onoare a împărătesei-regină. În 15 iulie 1871, fiica mai mare a cuplului imperial, Gisela, sărbătoreşte împlinirea vârstei de 15 ani. Este o adolescentă cu un fizic cam ingrat, foarte ataşată de tatăl ei şi, mai ales, de fratele ei, Rudolf, cu

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie spre altă comuniune.

care împărtăşise în copilărie tristeţea provocată de lungile absenţe ale mamei lor. Este o persoană simplă, blândă şi docilă, dar iată că împărăteasa, care e plină de contradicţii, îşi pune în minte că a venit vremea să o mărite. Sisi pare să fi uitat complet cât suferise ea însăşi din pricină că se măritase prea de tânără. Dar, ca întotdeauna nerăbdătoare când a decis un lucru, Sisi se apucă să caute un soţ potrivit pentru Gisela. Din punct de vedere fizic şi psihic, fiica ei mai mare este exact opusul ei. Nu e uşor să găseşti printre monarhiile europene din acea vreme un logodnic, care să fie vrednic de fiica împăratului Austriei şi rege al Ungariei: mirele trebuie să facă parte dintr-o familie domnitoare şi, mai ales, să fie catolic. Ca de fiecare dată, căutările vor duce la Casa de Bavaria. „Fericitul ales" aparţine ramurii regale; îl cheamă Leopold, este fiul cel mic al prinţului Luitpold, un unchi al regelui Ludovic al II-lea. Acest văr este cu zece ani mai mare decât Gisela şi este deja cumva logodit cu Amalia de Saxa-Coburg-Gotha; dar împărăteasa devenită peţitoare nu se va împiedica într-un asemenea detaliu minor! În primăvara anului 1872, aceasta îl invită pe junele Leopold la Gödöllő şi, în câteva zile, tinerii sunt logodiţi. Ca într-un vodevil, prima prezumtivă logodnică, Amalia de Saxa-Coburg-Gotha, este prezentă şi ea la Gödöllő! Leopold pare un pic jenat, însă este limpede că pentru el, fiica suveranului dublei monarhii este o partidă mult mai valoroasă, atât pentru prestigiul Casei de Bavaria, cât şi pentru zestrea miresei! Leopold nu va avea nicio mustrare de conştiinţă: „Destinul a decis să fie aşa, nu s-ar fi putut

întâmpla altfel. Gisela este atât de drăguţă, are ochi frumoşi, care îmi amintesc de tăticul". Se vede că tânărul este mai mult decât mulţumit de aranjament! La rândul ei, Gisela pare fericită de alegere, chiar dacă, aşa cum constata contesa Festetics, „nu se poate spune că formează un cuplu frumos".* Cât despre Amalia de Saxa-Coburg-Gotha, logodnica abandonată, Sisi se va ocupa şi de căsătoria acesteia: va aranja să se mărite cu fratele ei cel mai mic, Maximilian, mai tânăr cu an decât ea, şi va fi, în mod miraculos, un mariaj din dragoste. Astfel, împărăteasa-regină care, în adolescenţă, denunţa exasperată calculele matrimoniale, s-a comportat exact cum făcuseră cu ea mama şi mătuşa ei!

Mătuşa respectivă, arhiducesa Sophie, se îmbolnăveşte grav în acelaşi moment. Nu îşi revenise niciodată după moartea fiului ei preferat, Maximilian, şi suportase cu greu întemeierea Imperiului German, care înlătura definitiv măreţia Austriei din timpul lui Metternich, precum şi toate valorile pe care ea le apărase dintotdeauna. Aflând de starea soacrei ei, în timp ce se afla din nou la Merano cu Marie Valerie, Sisi revine într-un suflet la Viena, pentru a sta la căpătâiul arhiducesei în interminabila ei agonie. Mama împăratului a suferit câteva atacuri cerebrale şi este bolnavă de pneumonie; se va chinui zece zile, înainte de a se stinge din viaţă, înaintea deznodământului fatal, toată curtea se adună în dimineaţa de 27 mai 1872 la căpătâiul arhiducesei, la Schonbrunn. E şi Sisi acolo. Dacă nu ar fi venit, iar Sophie şi-ar fi dat obştescul sfârşit când ea nu era acolo, lumea ar fi acuzat-o

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie un alt eu mărunt...

pe ea, nora defunctei, că ar fi grăbit moartea arhiducesei, Sisi era sigură de asta! Timpul trece. Se simte un fel de stânjeneală în rândul curtenilor întristaţi,

Brigitte Hamann, *Elisabeth d'Autriche, op. cit.*

dar obosiţi. La ora şapte seara, şambelanul anunţă mecanic: „Dacă domniile lor vor să poftească la masă..."

încăperea se goleşte numaidecât, foamea fiind mai puternică decât tristeţea acelor clipe. Doar Sisi rămâne aşezată lângă patul muribundei, de unde nu pleacă până a doua zi dimineaţă, fără să bea sau să mănânce ceva în tot acest răstimp. E vorba de remuşcări? De o ispăşire? De dorinţa de iertare şi de reconciliere *în extremist* Se simte cumva vinovată? Arhiducesa îsi dă duhul în zorii zilei de 28 mai, la vârsta de 67 ani. Este greu de ştiut ce simţea nepoata şi nora ei în acea clipă. Duelul dintre cele două femei durase optsprezece ani şi înveninase – sau amuzase – viaţa de la curte. De mult timp însă, arhiducesa încetase să mai încerce să dirijeze viaţa lui Sisi şi, prin aceasta, să mai fie inamica ei. De acum înainte, nimeni nu va mai contrazice ordinele împărătesei. Era Sisi cumva tristă? Indiferentă? Oricum, în ziua aceea, şi-a îndeplinit până la capăt rolul de împărătească. Cel mai marcat, bineînţeles, a fost Franz Joseph: dispărea pentru totdeauna persoana dragă care îi oferise lui tronul. Plângea, alături de Gisela şi Rudolf. Chiar dacă, de mult timp, mama lui nu îl mai povăţuia în politică, lui îi plăcea în continuare să stea cu ea, la o cană de ceai, o conversaţie sau nişte bârfe, căci ea rămăsese confidenta

lui şi, într-un fel, stâlpul casei de Austria. împăratul este atât de afectat încât el, care se culcă întotdeauna devreme, patrulează prin balcon, fără astâmpăr, până după ora unsprezece noaptea. Cât despre Gisela şi Rudolf, ei pierd o bunică, desigur autoritară şi exigentă, dar care fusese întotdeauna prezentă lângă ei, în timpul călătoriilor mamei lor sau ale părinţilor lor.

La Hofburg, se încheie un capitol din istoria acelui veac. Nimic nu va mai fi ca înainte. „Legătura cea mai solidă între trecut şi prezent nu mai există", scrie pe drept cuvânt Maria Festetics.

În 20 aprilie 1873, la Viena, Gisela se mărită cu Leopold al Bavariei. Nunta este modestă, însă Sisi este încântătoare. Contesa Festetics se extaziază văzând frumuseţea şi eleganţa împărătesei, îmbrăcată cu o rochie brodată cu fir de argint. Toţi ochii sunt îndreptaţi spre ea: evident, Sisi o eclipsează pe mireasă, pe propria ei fiică! Familia conduce tânăra pereche până pe peronul Gării de Vest din Viena, inaugurată în 1858, de unde pleacă trenurile cu destinaţia Bavaria, cele care aparţin Companiei de căi ferate a împărătesei Elisabeta. Majestatea Sa călătoreşte atât de mult, încât se cuvine să aibă reţeaua ei feroviară! Toti sunt înlăcrimaţi,

mai ales Rudolf care rămâne fără sora lui dragă. Şi Franz Joseph are lacrimi în ochi. Iar Sisi se tamponează pe faţă cu o batistă; emoţia familială a cuprins-o şi pe ea.

Un alt eveniment, mult mai angajant, va mobiliza cuplul imperial timp de câteva luni: peste zece zile, la 1

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie de aprovizionare.

mai, se deschide Expoziţia Universală de la Viena.

La Expoziţia Universală, şahul Persiei refuză să plece fără să o fi văzut pe Sisi!

Cu o suprafaţă de cinci ori mai mare decât spaţiul expoziţio- nal de la Paris în 1867, Expoziţia Universală de la Viena, prin triumful afacerilor, al artelor şi al ideilor, trebuie să compenseze pierderea influenţei politice a imperiului austriac în Europa. Adăpostind cincizeci de mii de expozanţi, există speranţa ca la acest eveniment să se perinde cel puţin şapte milioane de vizitatori. În ziua de 1 mai, cuplul imperial îi primeşte pe prinţii moştenitori din Germania, Anglia, Belgia şi Danemarca. O eroare de protocol provoacă mânia împăratului: alaiul arhiducelui Rudolf demarează înaintea alaiului tatălui său! Franz Joseph este furios, căci la el respectarea întâietăţilor de rang constituie un cod de viaţă. Se dezlănţuie împotriva contelui Griinne, considerat responsabil de această scandaloasă inversare. Atunci, intervine împărăteasa – un înger de blândeţe, care pune mâna uşor pe braţul împăratului, implorându-l să îl ierte pe vinovat. De fapt, nici nu-i ceva prea grav! Pe loc, Franz Joseph se calmează şi zâmbeşte. Scena are câţiva martori, iniţial jenaţi, apoi înlemniţi şi, în fine, răsuflând uşuraţi. Sisi îl ia de braţ pe împărat şi îi spune încetişor: „Te rog, să nu mai zăbovim.

Hai să mergem”.

Anturajul este uimit şi plin de admiraţie, întrucât se ştie că, de când fusese trimis în Corfu pentru a o spiona, contele Griinne nu se mai bucură de încrederea împărătesei. Aceasta declarase chiar că fapta lui era de neiertat. Or, tocmai ea îl salvează acum, în văzul tuturor. Dacă ne întrebăm cum e posibil ca această femeie să fie ba împăciuitoare şi generoasă, ba dimpotrivă nervoasă şi nedreaptă, putem răspunde că, după dispariţia arhiducesei Sophie, Sisi a devenit în sfârşit prima doamnă a Imperiului în Austria, statut pe care îl obţinuse deja rapid în Ungaria.

Sisi pare eliberată de o permanentă suspiciune şi, în loc să se protejeze închizându-se în ea însăşi, acum se deschide spre cei din jur, spre lume, fără a-şi pierde însă spiritul de saltimbancă încoronată, liberă şi imprevizibilă, a dublei monarhii. împărăteasa nu se mai află sub tutela celei care era venerată drept „marea doamnă a Imperiului”. Dobândindu-şi acum întru totul rolul care i se cuvine de drept la Viena, Sisi îl susţine pe soţul ei şi rezistă la cele trei ore ale ceremoniei de inaugurare. Ce sentiment de uşurare! Suverana este prezentă, onorând prin prestigiul ei dezvelirea imensei săli cu o lungime de 900 metri, cu douăzeci şi opt de galerii transversale şi o rotondă numită pompos „a opta minune a lumii”, pe care Sisi o compară cu un uriaş abajur luminând realizările epocii. Dar, din păcate, vineri, 9 mai, un crah la bursă provoacă sinucideri şi închideri de uzine, răspândind nenorocirea în plină serbare. Treizeci şi cinci de bănci au

dat faliment. Consecinţele acestei „vineri negre” trebuie înfruntate totuşi, căci Europa continuă să se perinde la Viena. În 1 iunie, cuplul imperial îl întâmpină pe ţarul Aleksandru al II-lea al Rusiei, care s-a apropiat de Austria prin semnarea unei alianţe, în anul precedent, cu Franz Joseph şi Wilhelm I, acum împărat al Germaniei, după ce fusese rege al Prusiei. De o curtoazie glacială, Aleksandru al II-lea coboară din trenul său în uniformă ungurească, ceea ce o entuziasmează pe Sisi. Fruntea ţarului se descreţeşte când sărută mâna împărătesei, care este însoţită de Rudolf, cam stânjenit de uniforma lui de locotenent rus. Dovezile forţate de politeţe, în numele solidarităţii politice şi al legăturilor de familie, pun greu la încercare nervii împărătesei, care rezistă însă, în ciuda tuturor tensiunilor. Ştiut fiind că ţarul reformator a scăpat deja teafăr din două atentate, există mari temeri în timpul dineului final cu o sută cincizeci de tacâmuri, care va fi un coşmar pentru Franz Joseph şi Sisi. Cei doi suverani se uită mereu unul la celălalt, speriaţi la gândul că ar putea exploda vreo bombă sub masă, deşi totul a fost inspectat cu atenţie. Impărăteasa-regină rezistă în continuare, e de nerecunoscut, nu se plânge de oboseală, e glumeaţă şi participă surâzând la aceste mondenităţi

La 1 mai 1873, cuplul imperial austro-ungar inaugurează Expoziţia Universală de la Viena. De la stânga la dreapta: Sisi (în picioare), ţarul Aleksandru al Il-lea al Rusiei, arhiducele Rudolf, împăratul Wilhelm I al Germaniei, Franz Joseph, regele Italiei Victor Emanuel al Il-lea (cu celebrele sale mustăţi), cancelarul Bismarck şi şahul Persiei... care are cutezanţa să stea jos! Această ilustraţie este posterioară inaugurării. Simbolistica este falsă: toate aceste personaje au venit la Viena, dar nu în acelaşi timp. Expoziţia va dura şase luni.

epuizante. Este de datoria ei, desigur, însă nefiind ceva impus, îşi asumă perfect rolul, cu o evidentă dorinţă de revanşă. Nu mai are nicio rivală în uzanţele protocolare şi nu conteneşte să surâdă tuturor. Franz Joseph îi este recunoscător pentru asta. Ce minunată metamorfozare! Şi lucrul cel mai surprinzător este felul cum îl susţine pe

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie la un alt capriciu

împărat, când acesta s-a săturat de curtoaziile obligatorii, fiindcă Leopold I, regele Belgiei, nu e prea vorbăreţ sau fiindcă prinţul de Wales, Eduard, este mereu în întârziere. Observând cum un prinţ rus îi face curte Măriei Festetics, Sisi o ia pe aceasta deoparte: „Îţi dau voie să te distrezi, dar nu să te îndrăgosteşti şi, cu atât mai puţin, să te măriţi. Nu vreau să mă părăseşti din cauza unui străin”.

Contesa acceptă această remarcă autoritară cu zâmbetul pe buze, ştiind că Sisi ar fi disperată, dacă ar rămâne fără cea mai îndrăgită confidentă a ei. Dar iată că acum Franz Joseph este cel care nu mai rezistă şi îi şopteşte soţiei lui: „Sunt atât de obosit, încât aş fi gata să pretind că sunt bolnav”. Cu o privire drăgăstoasă, Sisi îi interzice aşa ceva! Lumea s-a întors cu totul pe dos!

Se succed diverşi oaspeţi iluştri. Mereu la fel de caustică, Maria Festetics face un scurt portret prinţului Nikola I al Muntenegrului şi soţiei lui: „El e o adevărată căpetenie de briganzi; prinţesa e din Trieste. în rest, totul e la fel de sălbatic”. în cele din urmă, Sisi, perfectă şi prezentă acolo unde trebuie, acceptându-şi şi îndeplinindu-şi îndatoririle, pleacă să se odihnească timp de câteva zile lângă Reichenau. Dar îşi alege prost momentul, căci exact atunci, în 30 iulie, se anunţă şi şahul Persiei, Nasser ad-Din, care a urcat pe tronul lui Darius în 1848. Este prima lui călătorie în Occident şi, totodată, un fapt fără precedent în istoria persană.

Şahul vine însoţit de o suită de cincizeci şi şapte de persoane, cu magi, astrologi şi chiar, conform aghiotantului lui Franz Joseph care are experienţă, *ladies*

of pleasure, dar şi cu patruzeci de oi, cu mulţi cai, câini şi patru gazele, pe care speră să i le ofere lui Sisi. O asemenea caravană nu poate fi instalată la Viena. Şahul va locui la Laxenburg, unde oile lui vor devasta peluzele impecabile. Purtând o tocă înaltă din blăniţă de miel, împodobită cu un enorm smarald înconjurat de diamante, şahul Persiei vizitează conştiincios Expoziţia. II interesează mult femeile pe care le întâlneşte. Sejurul acestui suveran foarte oriental este un adevărat calvar pentru Franz Joseph şi cabinetul său. Toată lumea se roagă să plece cât mai repede. Dar şahul anunţă că el nu va părăsi Viena, fără să o fi văzut pe împărătească! Aceasta este nevoită, aşadar, să se întoarcă urgent de la Bad Ischl, unde îşi prelungea vilegiatura, iar şahul poate în sfârşit să o admire pe împărătească, cu prilejul unei recepţii în marea galerie din Schonbrunn. În rochia ei cu trenă albă brodată cu fir de argint, cu o eşarfă mov strânsă în jurul taliei, cu părul despletit şi gătit cu diamante şi ametiste, Sisi e sublimă. Atunci, suveranul din Orient, desigur stânjenit, dar şi stânjenitor cu manierele lui exotice, îşi potriveşte ochelarii cu ramă de aur şi se roteşte în jurul împărătesei, în tăcere şi mângâindu-şi barba neagră. O studiază din cap până în picioare, de parcă ar fi fost vreo iapă de concurs,
si rosteste într-un final în franceză – fiindcă este limba în care > >
trebuie să vorbeşti cu femeile frumoase:
>

— Este cu adevărat frumoasă!

Apoi, după ce o mai analizează un timp:

— Dumnezeule, cât e de frumoasă!

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie un alt comportamentul

Într-adevăr e frumoasă, poate şi mai frumoasă decât în tablourile pictate de Winterhalter. Vremurile s-au schimbat, crinolinele au dispărut, rochiile se poartă mai ajustate pe corp cu o simplă turnură, iar această nouă modă o avantajează pe Sisi cu silueta ei impecabilă, cu părul aranjat cu dichis în jurul unei diademe de rubine, ametiste şi diamante, spre admiraţia tuturor. Noul pictor în vogă la Viena se numeşte Georg Raab. El este cel care va imortaliza frumuseţea împărătesei în splendoarea celor 36 de ani ai ei. În faţa manierelor neeuropene ale monarhului persan, Sisi abia se abţine să nu pufnească în râs, în timp ce soţul ei este stupefiat. Trebuie menţionat că, la masă, circumspect din cauza unei temeri mai vechi privind o posibilă epidemie de holeră (şahul trimisese trei emisari, toţi prinţi, evident, care din fericire erau încă în viaţă!), gustă din sosul de peşte cu lingura din sosieră, după care, strâmbându-se, o pune la loc în sosieră, goleşte o cupă de argint plină cu căpşuni şi vrea să ciocnească cu împărăteasa, pe care n-o scapă din ochi. Şahul o invită pe Sisi să îi admire caii la Laxenburg, ceea ce ea face bucuroasă şi curioasă în acelaşi timp; şahul ştie că împărăteasa se pricepe bine la cai. În dimineaţa plecării, o trezeşte din somn pe prima doamnă a palatului, contesa Goess, ca să-i spună că el nu o va uita niciodată pe împărătească, repetând cu voce tare:

— Câtă demnitate! Ce surâs! Câtă bunătate!

Şahul pleacă în fine, iar cei cincisprezece ofiţeri din anturajul lui Franz Joseph, care se ocupaseră de el, vlăguiţi acum după ce vegheaseră ca toate ordinele

acestuia, fie ele cât de necuviincioase, să fie respectate, jură că persanii sunt mai groaznici decât turcii! În 1815, Metternich considera că Orientul începea lângă biroul lui. În 1873, Orientul venise şi, din fericire, plecase, căci Franz Joseph şi Sisi erau sătui de acest bazar ambulant, cu toată menajeria aferentă, sacrificarea unui miel în fiecare dimineaţă şi cele patru cuptoare speciale, pe rotile, pentru a rumeni carnea de pasăre. Dar, în ciuda acestor neplăceri, împărăteasa-regină a ştiut să îşi facă datoria admirabil şi elegant.

Odinioară absentă de la manifestările publice, Sisi a fost de data aceasta foarte prezentă săptămâni la rând la Viena, pe toată durata Expoziţiei. Se poate spune că, într-un fel, a fost cea mai celebră curiozitate a evenimentului. Dar mai ales, pentru prima oară, Sisi a întruchipat prototipul perfect al împărătesei Austriei, nemaifiind nevoită să se teamă de capcanele semănate de soacra ei. Şi s-a ferit să afişeze prea ostentativ preferinţa ei pentru Ungaria, ceea ce a fost pe gustul vienezilor.

Jubileul de argint al împăratului este un triumf pentru Sisi

Extenuat, cuplul imperial pleacă să se odihnească la Bad Ischl, împreună cu cei trei copii. Din păcate, Franz Joseph este nevoit să se întoarcă repede la Viena, pentru a-i primi pe suveranii de Saxa. De ce n-or fi venit şi ei mai

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie. Un alt coimpronim.

devreme?! După trei luni de baluri, banchete, parade, focuri de artificii, Sisi este cea care, de data aceasta, se supără că protocolul imperial le strică vacanţa. Cu tandreţe, dar şi fermitate, Sisi îi spune împăratului, în timp ce acesta se urcă în tren: „Îi răsfeţi atât de mult pe toţi, încât nimeni nu mai ştie nici măcar să îşi arate recunoştinţa pentru politeţea ta exagerată. De fapt, eşti şi tu de părerea mea, dar nu vrei să mărturiseşti. Aşa e întotdeauna, când facem câte o prostie”.

Când în septembrie, Victor Emanuel al II-lea îndrăzneşte să îşi anunţe vizita, Sisi nu mai suportă deja. Cum adică să-l primească pe acest rege al Italiei care, printre alte nelegiuiri, a mai şi expulzat-o pe sora ei Maria din palatul Farnese când a decis că Roma trebuia să devină capitala Italiei?! Exclus! Franz Joseph este descumpănit, Andrâssy insistă în numele politicii externe, dar degeaba. întrevederea lui cu Erzsébet ia o turnură neplăcută, pentru prima oară în relaţia lor, dar premierul ungar cedează, vexat, şi spune: „Nu cunosc decât o singură femeie care să-mi dea mie ordine, regina Ungariei. Şi mă supun ei de bunăvoie”.

Prin urmare, Sisi nu se va întâlni cu acest rege care poartă mustăţi ridicole, cu acest gropar al Italiei austriece! Imediat, bâr- fitorii, care nu mai avuseseră nimic de clevetit de la începutul Expoziţiei Universale şi triumful personal al împărătesei, lansează zvonul unei „maladii diplomatice”. Dar e fals: într-adevăr, Sisi suferă de grave tulburări digestive, care o ţintuiesc la pat de zece zile şi o împiedică să asiste la o mare serbare

ecvestră, la care îşi dorea să fie de faţă. La un moment dat, se vorbeşte de holeră, întrucât o femeie de serviciu fusese răpusă de molimă, după ce curăţase argintăria de la un dineu. Putem adăuga că împărăteasa, la fel ca soţul ei, are nevoie să îşi recapete forţele şi să se menajeze, căci acum, în 1873, este şi jubileul de argint al împăratului, care a urcat pe tron în urmă cu douăzeci şi cinci de ani, în 2 decembrie 1848. Din nou serbări, iluminaţii, focuri de artificii, ceremonii... Sisi se pregăteşte pentru marele eveniment, încă din octombrie, printr-un sejur la Gödöllő cu soţul ei, şi consideră mai rezonabil să nu participe la o vânătoare regală, înlocuită printr-o modestă cursă pe măgari – oferiţi împăratului de kedivul Egiptului –, călăriţi de cititoarea şi coafeza lui Sisi, care s-au amuzat copios.

Fiind din fire un om discret si modest, fără tendinte de megalomanie, Franz Joseph nu ţine cu tot dinadinsul la celebrarea propriei glorii, căci este conştient de eşecurile lui. însă transformarea Vienei, poruncită de el, este un excelent pretext de a evoca sfertul de veac al domniei lui, care a făcut posibilă spectaculoasa metamorfozare a capitalei imperiale.

Oraşul este pavoazat cu mii de drapele. Focuri sărbătoreşti sunt aprinse pretutindeni, chiar şi pe acoperişurile caselor (sfidând cea mai elementară prudenţă), alcătuind un gigantic colier de lumini, care strălucesc până pe înălţimile colinelor. Într-o trăsură descoperită, în ciuda frigului de-afară, cuplul imperial

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în

călătorie, un alt compromis

înaintează în mijlocul unei păduri de mâini care flutură, pălării aruncate în aer. Dacă împăratul este iubit, respectat şi ascultat, popularitatea împărătesei este în schimb cel mai nou fenomen al acestui început de decembrie 1873. împărăteasa nu îşi imaginează că acum toată lumea o recunoaşte. Şi toţi vor să o vadă. Traversând pe jos Ringstrasse în direcţia Hotelului Imperial care s-a deschis cu prilejul Expoziţiei, Sisi, însoţită doar de Maria Festetics, pentru a se putea pierde în mulţime, este subit înconjurată de admiratori, devenind prizoniera bucuriei populare. Doamna de onoare urlă:

— Ajutor! Faceţi loc!

îi va trebui împărătesei aproape un ceas pentru a ajunge la trăsura ei, căci lumea vrea să o vadă, să-i sărute mâna, să îi mulţumească, aproape sufocând-o! Nişte domni au izbutit să croiască un culoar. Sisi se aruncă pe banchetă. Respiră gâfâit, transpiră şi
tremură şocată. Celor două femei le-a fost foarte teamă.

>

— M-ai salvat efectiv, îi spune împărăteasa confidentei ei, recăpătându-şi calmul şi zâmbetul.

Acest incident va declanşa furia lui Franz Joseph. Din ordinul lui, poliţiştii o vor urma cu discreţie pe soţia lui, chiar dacă ea nu e de acord. Cu greu va reuşi să o convingă! Problema ivită este revelatoare sub două aspecte: pe de o parte, demonstrează că împăratul este nespus de îndrăgostit şi că o iubeşte pe soţia lui, care s-a îmblânzit în cele din urmă; pe de altă parte,

demonstrează că Sisi se teme enorm de mulţime, fie

aceasta si
> 7 >

4
6
6

afectuoasă, întru totul devotată şi fără nicio urmă de ostilitate la adresa ei. Această fobie este foarte veche la ea şi, imediat ce câteva persoane formează un cerc în jurul ei, Majestatea Sa înlemneşte de angoasă. Şi, de asemenea, această frică obsedantă este la originea unei imense erori de interpretare: lumea consideră că Sisi nu vrea să fie văzută, remarcată, recunoscută. Este exact, dar incomplet: Sisi suferă de agorafobie. Când abia se măritase, obişnuia să îşi schimbe itinerarele pentru a scăpa de doamnele de onoare, dispărea prin pasajele secrete ale palatului Hofburg sau prin coridoarele de la Schönbrunn, rezervate servitorilor. Şi, bineînţeles, nu ţinea seama deloc de riscurile unor agresiuni sau atentate, fiind sigură că anonimatul este cea mai bună protecţie. Dacă pentru familia ei se teme tot timpul, în schimb, în ceea ce o priveşte pe ea nemijlocit, Sisi nu se teme de nimic. Drept urmare, timida suverană fuge mereu de admiratorii ei, care vor trebui să se extazieze de la distanţă...

A doua zi după jubileu şi după toate emoţiile prin care a trecut, în 3 decembrie 1873 Sisi pleacă spre Gödöllő. Vechea situaţie revine! Neînţelegerea manifestată la adresa ei, deşi risipită şi chiar dispărută complet în timpul Expoziţiei Universale, reîncepe să îi învenineze reputaţia. Sisi nu caută să jignească sau să şocheze oamenii (sau atunci, e involuntar) prin refuzul de a se întâlni cu ei decât eventual în cercuri puţin numeroase; nu vrea decât să se protejeze şi are nevoie urgent de odihnă: fără împărătească, Expoziţia Universală nu ar fi avut acelaşi răsunet.

Franz Joseph
şi Sisi

Pe peronul gării-cap de linie a companiei care îi poartă numele, nimeni nu dă atentie trenului în care se va urca Sisi. Este totuşi un element nou si esenţial al viitorului ei. Este vorba despre un vagon de dormit-salon, de culoare verde-închis, construit, la cererea ei, de atelierele Ringhoffer din Smichov, lângă Praga. Cehii, a căror activitate industrială este ca un plămân economic al Imperiului, sunt mândri de alegerea lui Sisi, care a fost foarte precisă în comanda ei: trei osii, un compartiment dormitor, cu un pat – de o persoană şi paralel cu sensul de mers –, un fotoliu, o masă pe care va pune un registru cu blazonul suveranei, un toc de scris cu un vultur în vârf, un calendar aurit cu compartimente de fildeş pentru a marca data zilei respective, o pendulă şi două termometre, unul pentru exterior şi unul pentru interior. Lui Sisi îi place să îşi ia cărţi în călătorie, pe care aici va putea să le aranjeze într-o comodă. Deasupra patului, un raft pentru reviste. În compartimentul alăturat, o canapea, un scaun, un taburet scund pentru picioare, o masă şi o masă de toaletă, cu o îmbrăcăminte argintie. Există patru alveole, pentru a aşeza pieptenii şi periile. Iluminatul, iniţial cu lămpi de gaz, va fi în scurt timp electrificat; va exista şi un dispozitiv de alarmă, inclusiv în toalete. Serviciul de ceai din porţelan este marcat cu armoariile împărătesei-regine. Interiorul vagonului, decorat cu un tapet de ţesătură verde oliv, este rafinat si sobru, cu lambriuri din lemn deschis la culoare si o

mochetă roşie cu flori albe şi negre. Acest vagon, care cântăreşte 18 tone, nu are niciun fel de blazon sau monogramă distinctivă în exterior. Este pur şi simplu înmatriculat la Căile ferate imperiale şi regale de stat şi

Sisi, mamă posesivă, Franz Joseph, în călătorie, un alt compromis

poate fi ataşat la orice garnitură de tren în Europa, cu excepţia Spaniei, unde ecartamentul şinelor este mai lat. Nu va fi, aşadar, un vagon uşor de identificat, decât pentru personalul feroviar. Sisi ţinea să fie o călătoare anonimă, obsesia ei, chiar dacă va fi înconjurată de vagoane însoţitoare, anonime şi ele, şi uneori de furgoane cu capre, pentru a avea posibilitatea să bea lapte proaspăt oriunde s-ar afla. Astfel, va putea călători confortabil fără a mobiliza, în afara vizitelor oficiale, vreunul dintre trenurile speciale ale soţului ei, unde iniţialele lor, FJ şi E, încadrează fiecare fereastră centrală. În micul ei apartament pe roţi, draperiile de culoarea ambrei alese de Sisi vor fi adesea trase peste geamuri...

împăratul moşteneşte în sfârşit averea Habsburgilor

După aceste festivităţi epuizante, Sisi revine la palatul Gödöllő, care îi este atât de drag. Acum, după naşterea ultimei ei fiice, Erzsébet poate să se dedice din nou marii ei pasiuni: echitaţia. Cine vrea să fie invitat la Gödöllő trebuie să fie un excelent călăreţ. Ungurii Nicolas Esterházy şi Elemér Batthyány sunt consideraţi cei mai buni călăreţi din Imperiu, la fel şi Rudolf de Liechtenstein. Sisi o aduce la ea pe o tânără încântătoare, al cărei păr blond contrastează cu podoaba capilară brună a împărătesei. Este vorba despre nepoata ei, Mărie von

Wallersee, fiica fratelui cel mare al lui Sisi, care renunţase la toate titlurile nobiliare pentru a se însura cu o actriţă pe nume Henriette Mendel. O fetiţă se născuse înainte de căsătoria lor. Mărie va purta numele conferit mamei ei, Wallersee. Pentru moment, fata se minunează de tot ce vede: e încântată să fie lângă mătuşa ei, care îi acordă atâta atenţie, să meargă călare la vânătoare şi să frecventeze toată această societate atât de diferită de ceea ce găseai la Hofburg. Dar, ca întotdeauna, Sisi visează la altceva. Sora ei Maria, fostă regină a Neapolelui, şi soţul ei, care fuseseră nevoiţi să părăsească Roma, alungaţi de Victor Emanuel al II-lea, se instalează în Anglia, fiind susţinuţi

financiar de Ferdinand de Rothschild. Maria îi propune lui Sisi să vină să o viziteze, pentru a putea participa la faimoasele partide de vânătoare de vulpi, care sunt modalitatea preferată de a-şi petrece timpul a unei bune părţi din aristocraţia britanică. Sisi ar fi tentată, dar, gândindu-se că va fi din nou acuzată că îşi satisface un capriciu, pretextează că din cauza sănătăţii şubrede a lui Mărie Valerie este necesar să meargă la mare. împreună cu suita ei, ea şi fiica ei pleacă în Insula Wight, care este desigur locul de întâlnire al unei bune părţi a numelor din almanahul Gotha, din moment ce aici se află reşedinţa reginei Victoria, la Osborne House.

întâlnirea obligatorie dintre împărătească şi regină nu e un succes. Victoria consideră că Sisi e nepoliticoasă şi nicidecum atât de frumoasă pe cât povesteşte lumea. Cât despre vizitatoare, ea s-a achitat doar de o corvoadă. Pe Sisi o fascinează mai mult hergheliile englezeşti decât regina Victoria. Caii pe care îi descoperă acolo sunt mult mai frumoşi decât caii ei din Ungaria. Din păcate, au nişte preţuri exorbitante. Şi, cu toată mărinimia lui Franz Joseph, ştie că ar fi o nebunie să îşi cumpere aşa ceva. Dar iată că un eveniment familial va aduce o schimbare în posibilităţile financiare ale împăratului.

în vara anului 1875, predecesorul său la tronul Austriei, fostul împărat Ferdinand, unchiul său, moare la castelul din Praga unde se stabilise. Franz Joseph este legatarul său universal. Cu multă spontaneitate, împăratul îi declară celui mai bun prieten al lui, mareşalul Franz Folliot de Crenneville:

— Brusc, iată-mă şi bogat!

Dar ce va face Franz Joseph cu această avere imensă, el care până atunci fusese pe cât de econom pentru sine, pe atât de generos pentru soţia lui?

Viată secretă, viată

calomniată...

O incredibilă reprezentare a unei vânători regale agitate în Ungaria: regele Ferenc József (Franz Joseph) şi regina Erzsébet (Sisi) se avântă riscant într-un galop dezlănţuit. Documentul este, de fapt, o surprinzătoare critică a cuplului suveran, care nu îşi dă seama de pericolele prin care trece acum, în cursul anului 1874.

înainte de decesul unchiului său Ferdinand I, în 29 iunie 1875, Franz Joseph are alte preocupări decât averea sa personală. Este foarte îngrijorat de răzvrătirea creştinilor din Bosnia-Herţegovina împotriva stăpânirii otomane în această provincie balcanică învecinată cu Dalmaţia, un teritoriu al Imperiului Austro-Ungar reatribuit Habsburgilor după 1814.* în dorinţa sa de a extinde influenţa austriacă în Balcani, Franz Joseph îl susţine pe guvernatorul Dalmaţiei, generalul Rodich, care încurajează comunitatea creştină din Bosnia-Herţegovina. Pentru a confirma sprijinul său, Franz Joseph decide să plece în Dalmaţia, în 1 aprilie 1875. Sisi este îngrozită, considerând că soţul ei îşi asumă mari riscuri deplasându-se în „vâltoarea din Balcani", despre care Bismarck a spus că era mai bine să nu te ocupi... împărăteasa se teme de un atentat. Un mare ziar vienez, într-o ediţie specială ilustrată, consacră prima pagină plecării suveranului: pe peronul gării, familia imperială îl conduce pe împărat. Acesta o sărută foarte tandru pe soţia lui pe buze, cu mâna pe umărul ei stâng, în timp ce arhiducele moştenitor Rudolf, în vârstă de 17 ani, sărută respectuos mâna dreaptă a tatălui său. Emoţia anturajului care observă scena este palpabilă: de la căsătoria lor, împăratul nu mai fusese văzut niciodată sărutând-o atât de drăgăstos pe împărăteasă în public. Mesajul politic al voiajului lui Franz Joseph este limpede: sprijinul împăratului pentru creştinii care sunt pe punctul de a

Dalmaţia cu Ragusa, azi Dubrovnik, face parte din Croaţia actuală.

se răscula în Bosnia-Herţegovina şi, în consecinţă, ambiţia lui de a prelua controlul asupra acestui teritoriu.

Franz Joseph se poziţionează ca actor major în celebra „Chestiune Orientală”: împărţirea în Europa a rămăşiţelor Imperiului Otoman defunct nu se va face fără el. Nu va lăsa ca nişte state slave să se instaleze în vecinătatea frontierelor lui. În timpul absenţei împăratului, pentru a se destinde, Sisi va merge de mai multe ori la circ cu fiica ei Mărie Valerie, preferând, ca întotdeauna, numerele ecvestre, în detrimentul pantomimelor. Până la urmă, periplul soţului ei se desfăşoară fără vreun incident, iar ea este fericită să îl vadă înapoi în 15 mai.

Franz Joseph nu ştie, dar Sisi economiseşte cu chibzuinţă

Graţie moştenirii de la împăratul Ferdinand, Franz Joseph va deveni şi mai generos cu Sisi. Îi măreşte renta anuală de la 100 000 la 300 000 de florini şi o înzestrează cu un capital de 2 milioane. Deşi cheltuieşte enorm de mulţi bani, împărăteasa face plasamente judicioase, devenind acţionară la Compania de căi ferate şi la Compania vapoarelor de pe Dunăre. Fără să-i spună soţului ei, depune bani la prima Casă de economii austriacă. Generozitatea manifestată de Franz Joseph este dublată de eleganţă din partea lui: o lasă pe soţia lui să îşi administreze veniturile cum consideră ea de cuviinţă.

Mereu îngrijorată în privinţa viitorului, dar fără ca Franz Joseph să fie informat, Sisi depune o parte din averea ei în Elveţia la banca Rothschild, temându-se că o revoluţie o va obliga poate într-o bună zi să părăsească Austro-Ungaria. Este o vizionară, atât în domeniul politic, cât şi în contextul familial. În viitorul apropiat, va putea în sfârşit să îşi cumpere caii la care visează. întrucât nu se consideră suficient de versată pentru a putea înfrunta cursele de cai şi partidele de vânătoare din Anglia, se hotărăşte în vara următoare să se antreneze de cealaltă parte a Mânecii, în Normandia: în vara anului 1875, închiriază lângă Fecamp castelul Sassetot-le-Mauconduit. Este acompaniată de un maestru de echitaţie britanic, Allen, dar ca de obicei şi de fiica ei Mărie Valerie, cu care se va scălda în mare.

Deşi susţine că va călători fără să atragă atenţia, Sisi este escortată de o suită de şaizeci de persoane, printre care un brutar cu saci de făină ungurească şi trei cuptoare mobile, pentru a frământa şi a coace pâinicile vieneze care îi plac la nebunie suveranei, şi de caii ei, care călătoresc în vagoanele trenului ei special, la fel ca şi patul ei de fier, pe care şambelanul va trebui să îl instaleze. Din dragoste, adesea împăratul este cel care achită costurile foarte ridicate ale călătoriilor private ale împărătesei, verificând cele mai mici detalii, căci cunoaşte bine obiceiurile ei.

La Sassetot-le-Mauconduit, dimineţile sunt consacrate scăldatului, iar după-amiezele, echitaţiei. Sisi se antrenează cu multă perseverenţă la săritura peste obstacole, fiind atât de pasionată, încât suferă o căzătură

gravă în 11 septembrie, izbindu-se *zbuciumata* de trunchiul unui stejar. Deşi a avut capul protejat de pălăria neagră pe care o poartă, rămâne fără cunoştinţă, iar calul este şi el rănit, şchiopătând. În panica generală, călăreaţa este adusă în stare de inconştientă la castel. Isi revine, însă este extrem de şocată.

Prin telegraf, este anunţat Franz Joseph, care se află atunci în Tirol şi se întoarce de urgenţă la Viena. Vrea să se ducă la Sisi cât mai repede cu putinţă, însă Andrăssy îl imploră să aştepte alte veşti, căci o călătorie particulară a suveranului austro-ungar în Franţa ar ridica grave probleme diplomatice, soţia lui fiind acolo incognito; ar trebui anunţat mareşalul Mac-Mahon, preşedintele monarhist al celei de-a Treia Republici, precum şi autorităţile locale. Franz Joseph nu închide ochii toată noaptea în biroul său de la Schonbrunn, speriat şi sperând să primească o nouă depeşă mai liniştitoare. Într-adevăr, dimineaţa o telegramă îl anunţă că împărăteasa se simte mai bine. împăratul îi scrie imediat: „Nici nu îndrăznesc să-mi imaginez ce s-ar fi putut întâmpla! Ce m-aş face eu fără tine, îngerul bun al vieţii mele?” Când i se citesc aceste cuvinte scrise de soţul ei îndrăgostit şi disperat, Sisi începe să plângă. În 16 septembrie, poate în sfârşit să îi răspundă: „îmi pare rău că ţi-am provocat această sperietură, însă trebuie amândoi să ne aşteptăm la asemenea accidente... Mă simt mult mai bine. Widerhofer (medicul) este îngrozitor de sever, dar îmi va da voie să călătoresc de îndată ce va fi posibil”. împăratul şi

împărăteasa nu au capacitatea să stea tot timpul împreună, însă în acelaşi timp nici nu suportă să fie departe unul de celălalt, temându-se mereu să nu fie separaţi, în mod brutal, de fatalitate. Voluminoasa lor corespondenţă stă mărturie în acest sens.

împăratul are o legătură secretă!

împăratul a fost sincer îngrijorat din cauza acestui accident de călărie. Sisi este iubirea vieţii lui, dar în acelaşi timp este, din nou, departe de el. Şi împăratul suportă greu acest lucru. Dar, de câteva săptămâni, împăratul are o amantă, cu prenumele Anna, născută Nowak, o femeie foarte tânără (ea are 16 ani, el are 45), pe care a întâlnit-o în vara acestui an, 1875, în grădina tiroleză a parcului domeniului Schonbrunn, unde pe atunci publicul nu avea acces. Se spune că l-ar fi atras mersul ei iute.

Este brunetă, este frumuşică şi este măritată. Ce s-a întâmplat? Franz Joseph, poate un pic tulburat de averea moştenită recent, se simte frustrat fizic de absenţele prea lungi şi prea frecvente ale soţiei lui, despre care se spune că ar interesa-o prea puţin relaţiile trupeşti, ceea ce pe el îl face să sufere. A optat să facă pasul decisiv, apropiindu-se de această tânără, cu care va întreţine o relaţie timp de paisprezece ani. Această relaţie a fost dezvăluită recent, de către doi autori, Juliana Weitlaner* şi Michael Wohlfart. În calitate de curator al reşedinţei imperiale de la

Schonbrunn şi al apartamentelor imperiale din Hofburg, cel din urmă a făcut cercetări privind imaginea şi biografia câtorva membri ai dinastiei de Habsburg-Lorena. Este unul dintre coautorii catalogului substanţial, pregătit pentru remarcabila expoziţie organizată în 2016 în patru locuri diferite din Viena, pentru centenarul morţii împăratului Franz Joseph.**

Prima condiţie a acestei aventuri este ca Sisi să nu afle niciodată nimic. împăratul ia măsuri de securitate extrem de
stricte, pentru a evita orice incident supărător. Pentru ca nimeni
să nu bănuiască această relaţie extraconjugală, suveranul nu se
„întâlneşte” cu Anna decât foarte devreme dimineaţa. Amanta ” > >

Juliana Weitlaner, *Franz Joseph I, ein Kaiser în Wort und Bild,* ***Viena, Vitalis, 2016.***

Michael Wohlfart (coautor), ***Franz Joseph, 1830-1916,*** **coordonatori Dr Karl Vocelka şi Martin Mutschlechner, Schloss Schonbrunn Kultur, Viena, Brandstätter, 2016.**

Anna Nahowski, pe care Franz Joseph o întâlneşte în 1875, este singura amantă identificată a împăratului, însă această legătură, care va dura până la începutul anului 1889 – drama de la Mayerling –, nu a fost cunoscută de contemporani, nici de împărăteasă. Anna era cu douăzeci şi nouă de ani mai tânără decât suveranul, care detesta

scandalurile.

menţionează cu umor: „Ce şansă avem noi că majoritatea oamenilor sunt prea leneşi ca să se scoale aşa de devreme! Pericolul începe la ora 5:30 dimineaţa, basmul s-a terminat pentru ziua de azi". începând cu 1878, Anna, acum divorţată, închiriază o casă de vară în periferia vieneză Hetzendorf, lângă Laxenburg, unde împăratul poate veni la ea. Franz Joseph se arată foarte generos cu ea. Aceasta consacră o parte din banii pe care el i-i dă „pentru serviciile ei" (!), proiectului de a se recăsători cu un funcţionar de la căile ferate, Franz Nahowski. Al doilea ei soţ, un „fustangiu, plin de datorii", este la curent cu legătura soţiei lui, ceea ce nu îl deranjează, dimpotrivă.* „În 1884, soţii Nahowski vor cumpăra o vilă la Maxing, lângă Schonbrunn, pe care o vor mobila luxos. începând cu acea dată, Franz Joseph va putea veni rapid şi, terminând la fel de rapid, va putea pleca la fel de discret."** O vizită igienică...

Nu este vorba, desigur, de o poveste de dragoste, ci de satisfacerea unor nevoi fizice, Franz Joseph având reputaţia de bărbat viguros.

împăratul nu se arată deloc interesat de copiii Annei, al căror tată ar putea fi el, la fel de bine ca Franz Nahowski. în ciuda relaţiilor lor sexuale, Franz Joseph a păstrat întotdeauna o anumită distanţă faţă de Anna. A tratat-o cu respect şi i-a dat mari

Dar, după zece ani de când devenise amanta monarhului, Anna a avut o fetiţă, Helene, despre care unele zvonuri susţineau că ar fi fost

a lui Franz Joseph. Aceasta se va mărita, în 1911, cu compozitorul Alban Berg (1885-1935). În 1976, după mulţi ani de la moartea mamei ei, Helene Berg va publica jurnalul intim al acesteia. Cf. Juliana Weitlaner, *Franz Joseph* /, *op. cit.*

Franz Joseph, 1830-1916, op. cit.

sume de bani pentru „serviciile aduse”. Toate mulţumirile pentru împăratul Ferdinand I! Conform jurnalului Annei, „vizitele” lui Franz Joseph s-au rărit din ce în ce mai mult începând din 1886, aceasta fiind perioada în care împăratul a început o relaţie foarte diferită cu celebra actriţă Katharina Schratt. Franz Joseph a pus capăt legăturii cu Anna în 1889, după moartea fiului său, Rudolf, la Mayerling. Anna a primit cadou la despărţire suma de 200 000 de guldeni, fără să mai aibă dreptul de a-l revedea pe împărat. Sisi nu a ştiut niciodată nimic despre Anna, vienezii din acea vreme nici ei, iar Anna s-a ţinut de cuvânt, păstrând tăcerea.

Franz Joseph a avut grijă să ţină secretă această legătură, pe care o considera, desigur, şi el drept nesemnificativă şi fără viitor. Se poate spune că, într-o oarecare măsură, Anna a preluat ştafeta „conteselor igienice”, acele femei disponibile pe care Franz Joseph le cunoscuse cu mult înainte de căsătorie, atunci când fusese iniţiat, cu aprobarea discretă a mamei lui, fie de o baroană prusacă, fie de o contesă – evident măritată – „întâlnită” în 1848, anul venirii lui la tron. Avea 18 ani. Adulterul lui Franz Joseph cu Anna rămâne, în afară de idila lui tardivă, complexă şi ambiguă cu Katharina Schratt, singura aventură amoroasă dovedită prin mărturii.

Un călăreţ englez o şocheează pe Sisi: nu e un gentleman!

Tot în 1875, se naşte şi cea de-a doua fiică a Giselei, care e măritată cu Leopold: Augusta. O micuţă Elisabeta se născuse în 1874.
Franz Joseph şi Sisi sunt bunici pentru a doua oară. Nu se poate spune că la naşterea primei ei nepoate împărăteasa ar fi fost în culmea fericirii. După botez, tânăra bunică îi scrisese dragei ei Ida Ferenczy: „Slavă Domnului, a trecut şi ziua asta. E groaznic pentru mine să stau aici, complet singură şi fără să pot vorbi cu nimeni. Botezul a avut loc azi: mama şi copilul sunt atât de sănătoşi, încât vor trăi o sută de ani. Asta ca să fii liniştită: starea sănătăţii ei nu mă va retine aici”.* Doar sănătatea Giselei ar >>
fi putut fi un motiv de îngrijorare. Cât despre prima ei nepoată, Sisi nu pomenşte nimic; această naştere nu a impresionat-o. În schimb, Franz Joseph este preocupat de noul statut al soţiei lui. Îi scrie ginerelui său Leopold: „Când mă uit la soacra ta şi mă gândesc la partidele noastre de vânătoare de vulpi, mi se pare foarte stranie ideea că e deja bunică”. Nici a doua sarcină a Giselei nu o emoţionează prea mult pe împărătească. Într-o scrisoare redactată în ungureşte şi adresată fiului ei Rudolf, se arată de-a dreptul rea: „Copila este de o rară urâţenie, dar plină de viaţă, seamănă leit cu Gisela”. Dacă Sisi se bucurase să devină mamă, măcar în cazul lui Mărie Valerie, arta de a fi bunică pare să îi lipsească. Trebuie subliniat că, la 38 de ani, împărăteasa-regină este nespus de frumoasă şi într-o

formă fizică perfectă. Şi, deocamdată, nu are decât un ţel: să devină o călăreaţă excepţională, care să le întreacă pe toate celelalte amazoane în timpul partidelor de vânătoare din Anglia. împăratul o imploră să fie prudentă. Degeaba...

în martie 1876, suverana urmează din nou să părăsească Viena şi pe Franz Joseph. La cererea împărătesei, sora ei Maria a închiriat o proprietate în Midlands, Easton Neston House. Sisi

Brigitte Hamann, *Elisabeth d'Autriche, op. cit.*

soseşte aici cu suita ei uzuală, de o amploare halucinantă, o adevărată caravană modernă. Ca de obicei, împăratul, plin de solicitudine şi grijă, a verificat totul pentru acest voiaj complicat, care va necesita două garnituri de tren şi un vapor. Bineînţeles, Mărie Valerie participă la aventură, la fel ca şi unii dintre cei mai buni călăreţi din Imperiu, printre care Rudolf de Liechtenstein, maestru de echitaţie la Gödöllő, fraţii Larisch şi Ferdinand Kinsky. Un nou personaj îşi va face intrarea în anturajul împărătesei. Este considerat a fi unul dintre cei mai buni călăreţi din Anglia şi devine noul profesor de echitaţie. Se numeşte Bay Middleton. Acest tânăr căpitan (nu a împlinit încă treizeci de ani), cu maniere cam grosolane, este exigent şi plin de sine. Dar nu contează: pentru amazoana încoronată, el este cel mai bun, singurul capabil să o ajute să îşi perfecţioneze performanţele.

Pentru cei din preajma împărătesei, sejurul în Marea Britanie este un adevărat calvar. Pot trece şi câteva zile, fără să o vadă pe suverană, care este ocupată tot timpul

cu prietenii ei care călăresc perfect şi cu săriturile peste obstacole, foarte îndrăzneţe de altfel. Fericită, Sisi organizează o mare serbare în ultima seară a şederii sale şi îi înmânează o cupă lui Bay Middleton, care a câştigat marea cursă din acea zi.

Franz Joseph, care aşa cum s-a văzut compensează în felul lui acest celibat forţat, nu are desigur aceleaşi preocupări ca soţia lui. În aprilie 1876, provinciile bulgare s-au alăturat răscoalei creştinilor din Bosnia-Herţegovina. În 2 iulie, Serbia şi Muntenegru declară război Sublimei Porţi. împăratul urmăreşte îndeaproape situaţia, Balcanii sunt butoiul cu pulbere al Europei, ceea ce Sisi a diagnosticat de multă vreme. Totul va depinde de atitudinea Rusiei. În 8 iulie, împăratul Austriei şi ţarul Aleksandru al II-lea se întâlnesc la Reichstadt, în Boemia, şi convin ca, în etapa următoare, să nu lupte împotriva Imperiului Otoman, chiar dacă, la Sankt-Petersburg, puterea ţaristă nu mai suportă masacrarea ortodocşilor de către basbuzuci. O noninterventie fragilă.

Sisi, abandonând subit pasiunea ei ecvestră, demonstrează justeţea instinctului său politic, scriindu-i lui Franz Joseph că ea nu e sigură că această întrevedere cu ţarul poate duce la o soluţie raţională, adăugând: „Mi-e teamă să nu izbucnească acum marea catastrofă, pe care Néné (sora ei Helene) o tot anunţă". Nu trebuie exclusă ideea că Rusia ar putea urmări acum să îşi ia revanşa pentru Războiul Crimeii, care avusese la origine apărarea unor principii religioase. împărăteasa îl roagă pe soţul ei să vină în

Bavaria, unde totul e calm: „încordat cum eşti din cauza dificultăţilor cu care se luptă Imperiul, ai mare nevoie să te odihneşti în sânul familiei, la Possi”. Dar Franz Joseph răspunde că este prea absorbit de situaţia politică. Putem constata că, orice s-ar spune, cei doi soţi rămân atenţi unul cu celălalt şi că depărtarea le alimentează întotdeauna îngrijorările. Sisi, dezamăgită, se consolează cu Platón, ciobănescul care l-a înlocuit pe minunatul şi impozantul Shadow, căruia numele i se potrivea atât de bine (o urma pretutindeni, ca o umbră...). Sisi nu îl poate uita şi comandă o statuie din marmură, înfăţisându-l pe Shadow cu laba stângă ridicată, sculptura fiind plasată în fumoarul din Kaiservilla, la Bad Ischl.

Franz Joseph ajunge, în sfârşit, la soţia lui, la Gödöllő, unde aceasta este înconjurată în continuare de nelipsita ei gardă de călăreţi, cărora li s-a alăturat, de data asta, şi Bay Middleton. Era imposibil ca împăratul să se arate entuziasmat de noul mentor ecvestru al soţiei lui, pe care îl consideră interesat şi vulgar.

Conversaţia este destul de anevoioasă: englezul nu vorbeşte nemţeşte, nici ungureşte, iar împăratul are dificultăţi cu limba engleză, pe care Sisi o vorbeşte curent încă din copilărie. În această ambianţă, Middleton nu este în largul lui, în ciuda calităţilor lui excepţionale de specialist în călărie. Atuurile acestea erau suficiente pentru a-l face faimos în ţara reginei Victoria. Aici, la Gödöllő, aristocraţii austro-ungari îi dau de înţeles că nu aparţine lumii lor. Iar Franz Joseph se întreabă: de ce l-o fi ales împărăteasa pe acest bădăran? Şi de ce l-a invitat

Viaţa secreta, viaţă calomniata aici?

Fiind susceptibil din fire, scoţianul va comite o greşeală. Fără să anunţe pe nimeni, acesta pleacă de la Gödöllő. Este căutat peste tot, până când o telegramă soseşte de la şeful poliţiei din Budapesta: Bay Middleton a încercat să uite de supărare într-un bordel, unde a fost devalizat. Luat în primire de poliţie, acesta a pretins că o cunoaşte bine pe regina Ungariei, pe care o ajută să se perfecţioneze în echitaţie. O gravă eroare: este exact genul de scandal pe care Erzsébet îl detestă. Excentricităţile, da! Manierele grosolane, nu! În Anglia, căpitanul era timorat şi recomanda prea mult prudenţa la vânătoare, dar iată că se poartă ca un necioplit acum, când este oaspetele suveranilor austro-ungari la Gödöllő. Incidentul îl amuză pe Franz Joseph care, aşa cum îi e obiceiul, s-a tot tras de mustaţă, cu un gest de nervozitate, dar în final nu se arată nicidecum deranjat de necazurile acestui musafir jenant şi prost-crescut.

Rudolf simte că mama lui este aproape o străină pentru el•••

1877. În 15 ianuarie, o convenţie secretă austro-rusă, care va fi completată în primăvară, prevede că, dacă Rusia va intra în război contra Imperiului Otoman pentru a-i apăra pe sârbii ortodocşi, Austro-Ungaria va rămâne neutră şi va primi, în schimb, Bosnia-Herţegovina. Este un atu

formidabil pentru Franz Joseph, întrucât ţarul se angajează astfel să nu întemeieze un mare stat slav la graniţa austro-ungară meridională. Aflând aceste lucruri, Sisi îşi exprimă îndoiala privind această promisiune şi îi repetă soţului ei ceea ce ea i-a spus adesea de la triumful ei în Ungaria, când el nu voia să o asculte:

— Nu mă voi mai amesteca în politică...

Ceea ce este fals, bineînţeles! În această provincie unde musulmanii, sârbii ortodocşi şi croaţii catolici coabitează din ce în ce mai prost şi se înfruntă, Sisi ţine să sublinieze că regiunea fiind înapoiată ca dezvoltare generală, toţi trebuie să se lupte cu lupii şi urşii! În 12 aprilie, după ce sultanul Abdul-Hamid a refuzat reformele cerute de marile puteri, Rusia intră în război contra Imperiului Otoman. Un tânăr de 19 ani urmăreşte cu mult interes înaintarea trupelor ţariste: este Rudolf. Singurul fiu al lui Franz Joseph şi al lui Sisi, arhiducele moştenitor al Austro-Ungariei, seamănă cu mama lui: detestă inerţia şi imobilismul. Dar, spre deosebire de împărăteasă, care a fost întotdeauna criticată din plin în Austria, el suscită multe speranţe: prin puritatea ideilor lui, este popular pretutindeni; de mic, a
spus că el nu se va supune niciodată Prusiei; iar ungurii contează mult pe spiritul său deschis şi novator.

În 27 iulie, Rudolf este declarat major, conform uzanţei. Nu mai are preceptor, ci o casă princiară, al cărei intendent este contele Charles de Bombelles, care fusese în slujba nefericitului împărat al Mexicului,

Maximilian. Bombelles are o reputaţie execrabilă, este cunoscut pentru moravurile lui uşoare, iar Rudolf vădeşte un mare apetit pentru bucuriile vieţii. Unul dintre tutorii lui îi recomandase să se bucure cu măsură de plăcerile existenţei, însă Franz Joseph, cu vederi liberale, replicase cu năduf, apărându-l pe Rudolf care îşi făcea de cap:

— Fiului meu nu trebuie să i se fure tinereţea, aşa cum mi-a fost furată mie.

În 21 august, ziua lui de naştere, Rudolf primeşte de la tatăl său Marele Cordon al Ordinului Sfântul Ştefan, o prestigioasă decoraţie ungară, pe care maghiarii o consideră foarte meritată, căci fiul lui Erzsébet iubeşte Ungaria la fel de mult ca mama lui, „cu o dragoste absoluta[c], cum scrie ilustrul poet Mór Jókai, între timp, mama lui Rudolf este îngrijorată la gândul că acesta se va reîntâlni cu verişoara lui, Mărie von Wallersee. Aceasta, avidă de bârfe, chiar dacă le mai şi născoceşte, purtase vorba despre o aşa-zisă legătură amoroasă între Sisi şi controversatul Bay Middleton. Furioasă, împărăteasa îl pusese în gardă pe fiul ei, dar, într-o primă etapă, acestuia îi plăcuse verişoara lui... Cât despre Mărie, era limpede că visase să se mărite cu acest văr, viitor împărat şi rege.* îi arunca priviri senzuale...

Mărie ştia totuşi că era imposibil: ea se născuse înainte de căsătoria tatălui ei, Ludwig, fratele mai mare al lui Sisi, cu actriţa Henriette Mendel,

Din fericire, când a ajuns major şi se revede cu ea, Rudolf este agasat de maimuţărelile ei şi manifestă faţă de ea o vădită animozitate. Din precauţie, Sisi se grăbeşte să o mărite cu contele Georg Larisch. Uf! Mireasa nu e îndrăgostită? Nu contează. Fericirea va veni mai târziu, îi prezice împărăteasa. Nepoatei ei, care protestează faţă de această alianţă matrimonială precipitată, mătuşa îi ripostează, gândindu-se negreşit la ceea ce păţise sora ei Sophie Charlotte:

— Nu îmi plac logodnele lungi. Nu poartă noroc.

Sisi răsuflă uşurată? Nu neapărat, căci de doi ani Rudolf joacă rolul de intermediar între mama lui şi Ludovic al Il-lea al Bavariei. Arhiducele moştenitor corespondează cu „bietul rege” din München, după ce o întrevedere cu el l-a emoţionat profund, căci teatralul suveran părea să nu trăiască decât pentru a făuri vise de marmură, de aur... şi de mucava, spre slava unor monarhii ideale. Sisi se teme că prietenia dintre fiul ei şi rege ar putea fi cam ambiguă. Rudolf este tânăr, chipeş, la începutul vieţii de bărbat, altfel spus vulnerabil. Discută despre asta cu Franz Joseph, deja întristat de gusturile fratelui său Ludwig Viktor, care este atras de bărbaţi: acesta se îmbracă în haine de femeie, iar împăratul a trebuit să îl exileze, în urma unui scandal într-o baie turcească din Viena.

împărăteasa îl previne pe fiul ei în privinţa moravurilor lui Ludovic al Il-lea, însă Franz Joseph o linişteşte, susţinând cu tărie

pentru care acesta renunţase la toate drepturile dinastice. Deşi verişoară primară cu Rudolf, Marie era de rang inferior şi nu putea pretinde să se mărite cu arhiducele moştenitor. Acest statut de „bastardă" o făcea să fie foarte agresivă. Din răzbunare şi simţindu-se complexată pe plan social, Marie va juca un rol pervers şi foarte negativ în raport cu familia imperială.

că Rudolf nu are nicio înclinaţie de homosexual, dimpotrivă... Nu e nevoie, cum se procedase pentru tatăl lui, să i se aleagă nişte „contese igienice" – şi le selecţionează singur. Vremurile s-au schimbat! Este adevărat că Sisi nu îl prea cunoaşte pe fiul ei. Oricum, va pleca din nou în Anglia, ca să vâneze vulpi; Rudolf pleacă şi el, însă însoţit de profesorul lui de economie, Karl Mendel, pentru un voiaj de studii. Este prima oară când Sisi şi fiul ei se întâlnesc în străinătate; arhiducele a moştenit de la mama lui pasiunea pentru lungi periple şi pentru natură: a fost deja într-o croazieră, a vizitat Sicilia şi Corfu, bineînţeles la recomandarea lui Sisi. Din păcate, în timpul sejurului lor în Anglia, deşi Sisi se bucură să fie cu fiul ei, momentele lor de intimitate rămân reci. Foarte sensibili amândoi, nu reuşesc să se apropie unul de celălalt. De fapt, pentru moştenitorul dublei monarhii, mama lui este aproape o străină, după ce lipsise prea mult de lângă el în copilărie. Chiar dacă o admiră pe această femeie, bunică seducătoare la 40 de ani împliniţi, care se ambiţionează să nu depăşească greutatea de 50 kilograme, nici o circumferinţă a taliei de 50 centimetri graţie unui corset, de fapt nu ştie ce să creadă despre ea şi despre relaţiile ei cu tatăl lui. S-a ocupat prea mult de ea însăşi, şi prea puţin de Gisela şi

de el. Totuşi, la Londra, la un dineu oferit de prinţul de Wales, printr-o gafă de protocol, Rudolf se trezeşte lângă Bay Middleton. Iarăşi, omul acesta! Arhiducele, livid de furie, îi întoarce spatele imediat. Incidentul o şochează pe Sisi: nu suportă să fie calomniată în faţa fiului ei, iar Rudolf înţelege definitiv că mama lui este prea frumoasă, prea independentă şi prea originală pentru a nu stârni invidii şi gelozii. Este o adevărată revelaţie pentru arhiduce; la fel ca mama lui, şi el este victima unor cleveteli, iar lucrul acesta
într-un fel îi reapropie. Rudolf nu îl poate suferi pe Middleton si cunoaşte bârfele care circulă legate de asa-zisele relaţii intime
> > o > >
ale acestuia cu mama lui: şi nu le suportă. Cât despre Rudolf, la Viena se spune că e un destrăbălat şi un fustangiu: ceea ce nu e fals! La întoarcere, discută cu tatăl lui despre zvonurile legate de Sisi, însă Franz Joseph ştie toate acestea de multă vreme; apoi, îl trimite pe fiul lui la Berlin, ca să se întâlnească cu Wilhelm I
si Bismarck.
>

Rămânând în Anglia încă opt zile, Sisi este acolo când află de moartea Papei Pius al IX-lea. Vestea nu o impresionează în mod special, în orice caz pe ea mai puţin decât pe Franz Joseph, apărător al religiei catolice, care era foarte atacată. Nesimţindu-se prea bine, împărăteasa nu mai merge la vânătoare în această ultimă săptămână. Cu un umor provocator, îi scrie lui Franz Joseph: „Oamenii vor spune că e din cauza papei. Ceea ce va da foarte bine”.

În realitate, Sisi este foarte contrariată, ca de fiecare dată când „decide” că e bolnavă. Aflase de la Maria Festetics că sora ei Maria, fostă regină a Neapolelui, colporta şi ea bârfe oribile pe seama ei şi a lui Bay Middleton. Cele două surori avuseseră o altercaţie foarte gravă, de data aceasta definitivă. Lucrul acesta o îmbolnăvise, de fapt, pe Sisi. împăratul a fost şocat sau amuzat de explicaţia găsită de soţia lui pentru faptul că stătea în pat?! Oricum, îi răspunde că succesorul ales de conclav, Leon al XlII-lea, pare să îl favorizeze mai mult decât defunctul Pius al IX-lea.

împărăteasa este aşteptată la gară de soţul ei, fericit să o revadă, însă îngrijorat: în cele din urmă, Rusia a învins Turcia şi se spune că ar pune la cale o „Bulgarie Mare” protejată de ţar. Temerile lui Franz Joseph sunt justificate: în 3 martie 1878,

Tratatul de la San Stefano* constrânge Imperiul Otoman să recunoască independenţa Serbiei, a Muntenegrului şi a României, din care Basarabia a fost amputată. „Bulgaria Mare” va grupa toate statele slave, exact lucrul de care se temeau, printre altele, Franz Joseph şi Andrâssy. Aceştia sunt scandalizaţi de bulversarea hărţii sud-estului european. Riposta lui Franz Joseph este imediată: solicită organizarea unui congres pentru analizarea situaţiei; Bismarck, agasat de acest contencios exploziv, consimte să îl organizeze şi anunţă desfăşurarea evenimentului la Berlin, în vara următoare.

În 8 martie, arhiducele Franz Karl, tatăl lui Franz Joseph, se stinge din viaţă. Acest frate al împărătesei Franţei,

Maria Luiza, trăise o existenţă ştearsă; arhiducesa Sophie, soţia lui, fusese cea care sclipise în familia lor. Sisi este nedespărţită de soţul ei, greu încercat de această pierdere. Familia este din nou în doliu. Pentru ultima oară, funeraliile se desfăşoară solemn, respectând ritualul funerar al Habsburgilor, care a fascinat-o întotdeauna pe Sisi: trupul este înhumat în Cripta Capucinilor, inima este depusă în Biserica Augustinilor (unde Franz Joseph s-a cununat cu Sisi) şi viscerele sunt păstrate în cripta Catedralei Sfântul Ştefan...

>

împăratul obţine o revanşă politică spectaculoasă: Congresul de la Berlin, întrunit din 13 iunie până în 13 iulie, îi acordă un mandat de administrare în Bosnia-Herţegovina, cu dreptul de a ocupa regiunea din punct de vedere militar. Faptul că Marea Britanie a susţinut această decizie denotă, cum ţine să sublinieze statul-major vienez, că măsura aprobată „se reduce pentru noi la

Astăzi Yeşilkoy, lângă Istanbul.

a face poliţie pentru sultan, cu obligaţia de a ne retrage în

ziua în care le va convenii marilor puteri să anuleze mandatul". Ţarul e furios: din cauza lui Bismarck, sultanul de la Constantinopol îşi menţine prezenţa în Europa. Sisi avea dreptate: Balcanii, un cuvânt turcesc desemnând munţii, sunt o capcană; dar împăratul Franz Joseph contemplă cu mândrie firmanul redactat cu litere poleite şi ratificat de sultanul Abdul-Hamid în 13 iulie 1878, prin care i se atribuie mandatul care va schimba sferele marilor puteri în Peninsula Balcanică.*

O nuntă de aur unde împărăteasa pare şi mai întinerită!

La începutul lunii septembrie, împărăteasa se află la Miinchen. O veste bună: este nunta de aur a părinţilor ei, Max şi Ludovika, unde sunt prezenţi copiii şi nepoţii. O veste proastă pentru Max, potrivit locuitorilor Mixnchenului care susţin că ducele o evită pe soţia lui: de data asta, va fi obligat să se întâlnească cu ea! Şi încă o veste proastă: Ludovic al Il-lea este din ce în ce mai bizar, reconstituie ordinul cavalerilor din secolul al XlII-lea si monarhia absolută a Bourbonilor, instalând iluminatul electric în palatele pe care le construieşte şi le dedică fantomelor lor!

Originalul acestui splendid document, în format 37 x 33 centimetri, care aparţine Arhivelor statului austriac, a fost expus la Viena în 2016, la Schonbrunn, cu prilejul expoziţiei organizate în castel la centenarul morţii lui Franz Joseph.

Mai grav chiar: Othon, fratele lui Ludovic al Il-lea, suferă de o boală mintală, pe care profesorul Bernhard von Gudden, marele psihiatru miinchenez, o consideră incurabilă. Va trebui internat într-un ospiciu.

La Viena, împărăteasa are o toamnă foarte încărcată. În primul rând, se ocupă de reconfortarea răniţilor din Bosnia-Herţe- govina. Trupele austro-ungare nu au fost primite cu flori, ci cu o violentă luptă de gherilă; se vorbeşte despe cinci mii de victime. Cei care au scăpat cu viaţă sunt uluiţi de privirea lui Sisi şi de silueta ei diafană, de bunătatea şi atenţiile ei. Dar, brusc, împărăteasa dispare pentru a merge la vânătoare la Gödöllő, între două vizite la răniţii unguri din spitalele de la Budapesta. Şi, acolo, este asemuită cu un înger.

E oare într-adevăr una şi aceeaşi persoană, această femeie atât de sincer compătimitoare, dar care, pe de altă parte, pare să trăiască doar pentru a călări pe caii ei, care trebuie periaţi zilnic timp de peste un ceas?!

Sisi consideră că soţul ei lucrează prea mult, ocupându-se cu abnegaţie de organizarea mandatului primit, de care este foarte mândru. Din 20 iulie şi până în 20 octombrie, împărătul socoteşte că este absolut necesar să supravegheze trimiterea trupelor, care însă se izbesc mereu de o puternică rezistenţă locală. Armata pentru

împărat, caii pentru soţia lui. Iată două pasiuni absolute. Sisi s-a săturat însă să fie mereu singură printre maeştrii ei de echitaţie (ia te uită, s-a întors şi Bay Middleton: ce caută el acolo?) şi îi scrie lui Franz Joseph un frumos mesaj de dragoste, în 8 octombrie, rugându-l să vină la ea: „Tu le dai

tuturor permisie, numai ţie nu-ţi acorzi niciun concediu. Nu e rezonabil”.* Dar împăratul îşi savurează revanşa, după înfrângerile pe care le-a suferit: Austro-Ungaria îşi măreşte considerabil influenţa în Balcani, ceea ce echivalează totodată cu o excelentă
lecţie dată tarului Aleksandru al II-lea.

În 11 decembrie, aflându-se în Boemia, la vânătoare şi el, Rudolf se răneşte la mâna stângă, încercând o nouă carabină. Când este anunţată, Sisi e gata să leşine, furioasă pe anturajul fiului ei. Din fericire, arma fiind de mic calibru, rana este superficială. împărăteasa ştia ea prea bine că stupiditatea primului preceptor al fiului ei, care obişnuia să tragă cu revolverul aproape de capul acestuia, chipurile pentru a-l oţeli, avea să lase urme asupra personalităţii lui Rudolf: în împrejurimile oraşului Praga, arhiducele moştenitor a vizitat cu multă atenţie manufacturile de armament...

în 27 aprilie 1879, Franz Joseph şi Sisi îşi serbează nunta de argint. Viena se bucură şi sărbătoreşte, străduindu-se să mascheze sechelele crahului de la bursă care, în urmă cu şase ani, dusese la întreruperea multor lucrări. S-au reunit acum toţi membrii familiei, într-un amestec de veneraţie, stimă şi afecţiune populară, împărăteasa este atât de frumoasă, încât mulţimile au senzaţia că timpul s-ar fi întors parcă în urmă cu un sfert de veac! Această bunică arată atât de tânără, iar în comparaţie cu ea tinerele par îmbătrânite! Şi se ştie că, la orice cununie ar lua parte, ea o eclipsează de fiecare dată

pe mireasă, încât lumea ajunge până la urmă

Arhivele Alteţei Sale imperiale şi regale, arhiducele Franz Salvator (care se va însura cu Marie Valerie, în 1890), castelul Wallsee; *apud,* Egon César, conte Cor ti, *Elisabeth, impératrice d'Autriche, op. cit.*

să fie deranjată de prezenţa ei... Evident, cu regimul ei de viaţă şi cu orele de echitaţie de la Şcola de dresaj ecvestru, pe care se încăpăţânează să le urmeze, nu e cale lungă până când gura lumii comentează contopind ambele teme, ca în această butadă: „După douăzeci şi cinci de ani de menaj, avem şi douăzeci şi cinci de ani de manej!” Cuplul imperial, ovaţionat, stă în ploaie şi se amuză sincer. Nu e de fapt un fel de reconciliere cu suverana amazoană, care a fost atât de des distantă şi imprevizibilă, o persoană care pare complicată, deşi ea caută doar simplitatea?! împăratul, în schimb, este îmbătrânit de prea multe griji, la care se adaugă cal-viţia şi favoriţii lui stufoşi şi cărunţi, faimoşii „cotleţi imperiali”! Pe Ringstrasse, începe o gigantică paradă cum nu s-a mai văzut vreodată, operă a pictorului, scenografului şi decoratorului Hans Makart, mandatat de municipalitatea Vienei. Din toate provinciile sosesc delegaţii, etalând un fabulos amestec de costume populare şi graiuri. Domină germana şi maghiara, însă la Viena au venit deopotrivă nenumăraţi cehi, polonezi, ruteni (ucraineni din Ungaria), slovaci şi sloveni. Viena cântă şi dansează. Se fredonează polci, refrenele din operete sunt aplaudate îndelung, iar adevărate păduri

de evantaie par să ţină ritmul irezistibilelor melodii ale talentatului Strauss-fiul. împărăteasa este splendidă într-o rochie de satin verde deschis, cu părul lung despletit, sclipind de diamante şi rubine, o imagine ce aminteşte de celebrul tablou pictat de Winterhalter. Când soarele reapare în cele din urmă – ora de desfăşurare a paradei a trebuit să fie amânată din cauza furtunii – monarhii se instalează sub un baldachin. Rudolf este în picioare lângă tatăl său, purtând pe cap un coif cu panaşe lungi şi verzi. Makart a ales ca temă a paradei trecutul Habsburgilor: scenele, desprinse parcă din Rubens, aduc în prim-plan toate breslele în costumele lor tradiţionale. Un brutar a confecţionat un covrig imens, din care locuitorii unei case, de la etajul doi, rup din mers o bucată. Râsetele se contopesc cu ura- lele pentru reuşita încercării! Meşterul tipograf Manz, deghizat în Gutenberg, ridică un tablou pe care se poate citi *Cincisprezece zile pe Dunăre*, titlul unui volum de memorii scrise de Rudolf, carte proaspăt ieşită de sub tipar după una dintre călătoriile lui. Arhiducele este mândru, la fel şi părinţii lui, căci, alături de răposatul său unchi Maximilian, el este singurul autor din familie. Este reconstituită o zeţărie, cu literele de plumb aferente, şi o maşină de tipărit care funcţionează. împărăteasa şi fiicele ei stau aşezate sub umbreluţe de soare, între tată şi fiul lui. Nişte vânători îşi stăpânesc cu greu haitele zgomotoase, surescitate de un vânat speriat, dar ţinut în frâu. Cocoţată pe un car, iată şi o locomotivă cu abur, sub presiune, cu focarul cazanului

aprins la vedere, sub privirile satisfăcute ale fochistului şi ale mecanicului. Defilează astfel cincisprezece mii de persoane admirate de aproximativ două sute cincizeci de mii de spectatori. După şase ani de la începutul crizei economice, a revenit încrederea în stabilitatea regimului imperial, iar întreprinderile, uzinele şi atelierele trec printr-o perioadă de prosperitate. Maestru al acestor festivităţi, pe acea vreme fără egal în Europa, Hans Makart îl întruchipează acum pe Rubens, îmbrăcat în negru pe un cal alb. Rege al iluziei optice, lucrând într-un atelier din spatele celebrei Karlskirche, Makart îşi ia revanşa prin acest spectacol nemaiîntâlnit, el despre care se spusese, în urmă cu şase ani, când expusese *Triumful Ariadnei,* că opera semăna cu un „uriaş abajur de bordel”!

Foarte emoţionat, împăratul declară în faţa guvernului său: „în cei treizeci ani de domnie, am împărţit cu popoarele mele nenumărate ceasuri dificile şi multe bucurii. Dar nu credeam să pot trăi vreodată o bucurie mai pură, nici mai profundă decât bucuria acestor zile”.

La Budapesta, serbările comparabile care au loc dezlănţuie entuziasmul delirant al mulţimii. Contesa Fiirstenberg este şocată în demnitatea ei (ceea ce este uzual la ea) de „aclamaţiile sălbatice” declanşate la fiecare apariţie a cuplului regal. Presa scrie că „Erzsébet este cea mai frumoasă bunică din lume”. Sisi spune că e jenată de acest compliment, însă Franz Joseph îi răspunde că el aprobă acest superlativ. Cei doi soţi sunt fericiţi, uniţi în

această gratitudine populară.

împăratul revine la treburile sale de stat, de o complexitate profundă. O umbră: demisia lui Andrăssy, dorită de Franz Joseph. Din ce motive? Chiar dacă a consolidat monarhia, premierul Ungariei a adâncit antagonismul cu Rusia, ceea ce este foarte îngrijorător şi nu poate fi compensat prin semnarea tratatului de alianţă între Austro-Ungaria şi Germania, în 7 octombrie 1879. Adrăssy, care se opusese acestui demers, îşi dă demisia a doua zi, în 8 octombrie. Sisi, mâhnită, se întoarce spre soţul ei şi declară: „Asta nu-l împiedică să rămână în cercul nostru".

Franz Joseph, curtenitor ca de obicei, încearcă să îndulcească această semidizgraţie, adresându-se astfel celui care renunţă la funcţiile lui în stat: „Ani de zile, însumând o perioadă extrem de bogată în evenimente memorabile, ai purtat cu dârzenie, forţă şi succes povara unei grele responsabilităţi. Nu consider nicidecum retragerea dumitale drept sfârşitul unei activităţi de înalt demnitar".

Putem ghici oare în spatele acestor cuvinte o gelozie politică, poate chiar personală, a lui Franz Joseph? Posibil. Mult

mai târziu, după aceea, Sisi îi va spune unei prietene, vorbindu-i despre Andrâssy pentru a stinge definitiv zvonurile unei legături amoroase cu seducătorul politician ungur:

— Din fericire, prietenia noastră nu a fost niciodată stricată de dragoste...

Un mariaj pentru prinţul moştenitor,

un ménage à trois pentru părinţii lui?

O scenă familiară şi familială, în 1887: în parcul de la Laxenburg, în apropiere de Viena, împăratul Franz Joseph (călare pe cal), împărăteasa Elisabeta în caleaşcă, fiul lor arhiducele moştenitor Rudolf şi soţia sa,
Stéphanie, născută prinţesă a Belgiei.

în toamna anului 1879, în pădurile din jurul castelului Gödöllő, lumea merge mult la vânătoare, însă tot aici este haituit şi un vânat mai neobişnuit: prinţul moştenitor! Pentru o aventură amoroasă. Fiul lui Franz Joseph şi al lui Sisi este pur şi simplu urmărit de către o femeie, pe jumătate grecoaică, o oarecare baroană Helene Vetsera, văduvă, a cărei familie nu este de mult timp la Viena şi care încearcă, prin toate mijloacele să se apropie de curte pentru a-şi „mărita bine” cele două fete. Bună observatoare, contesa Festetics o avertizează pe împărăteasă, în 5 noiembrie, spunându-i: „Fetele ei cresc, încet, ce-i drept, dar ea pune jaloane din timp!” O bună caracterizare. Asaltat, Rudolf, care are multe cuceriri în rândul femeilor, izbucneşte în râs. Cum a ajuns femeia asta la Gödöllő? Vinovată e Sisi! în timpul partidelor de vânătoare în Anglia, pe Insula Wight, Sisi făcuse cunoştinţă, prin intermediul surorii ei Maria, fostă regină a Neapolelui, cu fraţii Baltazzi şi sora lor, baroana Vetsera. Iar prezenţa lor nu fusese nicidecum deplasată acolo: oameni înstăriţi, aceştia călăreau excelent, aşa că împărăteasa îi invitase la Gödöllő. Lui Rudolf i se întâmplă adesea să fie hărţuit de diverse mame întreprinzătoare, însă baroana are un tupeu infernal. Părinţii arhiducelui sunt mult mai puţin indulgenţi decât doamna de onoare: la dineul familiei, în 3 decembrie, care urmează după cea de-a treizeci şi una aniversare a urcării sale pe tron, împăratul face această remarcă seacă: „Manevrele acestei femei în jurul lui Rudolf sunt incredibile! Se ţine scai de el. Astăzi,
i-a făcut chiar si un cadou!”

[Un mariaj pentru prinţul moştenitor: un ménage à trois pentru părinţii lui?

>

După care, împăratul se întoarce spre Maria Festetics:

— Am impresia, contesă, că această persoană îţi

inspiră aversiune, nu-i aşa?

— Da, sire.

Confidenta va recunoaşte că „Rudolf este fermecător, însă că nu are nicio măsură”. Trec opt zile. Baroana nu se dă bătută. Se alege cu priviri furioase de la Erzsébet, consternată să o vadă încă la Gödöllő când coboară de pe cal după şase ore de antrenament, cu jobenul încă fixat pieziş pe părul strâns într-un coc. Rudolf e supărat pe mama lui, pe care n-o pasionează decât competiţiile ecvestre. Nu îşi dă seama că plecarea forţată a lui Andrăssy este pentru ea semnul că o pagină eroică, epuizantă şi laborioasă din lupta ei s-a încheiat acum. Regina Ungariei umple un gol uriaş, punându-şi forţele la încercare. În şaua calului.

Rudolf este prinţul cel mai hăituit si spionat din Europa...

Şi, totuşi, chiar dacă are legătură după legătură amoroasă în aproape toate categoriile sociale, arhiducele moştenitor pare să se fi cuminţit cumva. La cererea tatălui său, a fost mesagerul lui în numeroase călătorii, a îndeplinit misiuni importante în Imperiu şi a luat pulsul tuturor năzuinţelor, în special naţionaliste, ale popoarelor din acel Babei dunărean al epocii. Desigur, se duce la culcare uneori la ora la care tatăl lui se scoală, iar cercurile pe care le frecventează nu sunt nicidecum ireproşabile, cum spune Franz Joseph, însă fiul său are 21 de ani, iar la această vârstă tatăl lui îşi luase adio de la tinereţe deja de trei ani, acceptând povara coroanei imperiale.

El nu a avut parte niciodată de libertatea fiului său, în

timp ce Rudolf profită din plin de posibilităţile pe care le are... Arhiducele este opusul împăratului: asemenea mamei lui, are o deschidere spirituală spre lume şi nu se mulţumeşte să întreţină o ordine stabilită sau să accepte activităţi repetitive; este un om curios din fire, inteligent şi cultivat. Are şarm şi place mult femeilor; poliţia îl supraveghează, cu neîndemânare, în timpul ieşirilor lui nocturne prin cabarete şi case de toleranţă. Pe Franz Joseph, lucrurile acestea nu-l impresionează prea mult; în schimb, suveranul este mult mai îngrijorat de faptul că fiul său colaborează la un ziar de opoziţie, sub un pseudonim repede demascat, scriind articole de opinie împotriva politicii imperiale; îl deranjează, de asemenea, că are legături cu diverşi liberali, francmasoni, intermediari şi chiar republicani francezi. Rudolf vrea să cunoască realităţile vremurilor sale. La fel ca Sisi, este mult mai bine informat decât împăratul, îndeosebi privind frământările minorităţilor, dintre care unele sunt favorabile Imperiului German, şi resentimentele cehilor faţă de influenţa prea puternică a ungurilor. îngrozită, Maria Festetics ajunge că creadă că baroana Vetsera, de o vulgaritate exasperantă, a devenit amanta lui Rudolf. Dar situaţia începe să fie atât de insuportabilă, încât, de faţă cu terţe persoane, ceea ce i se întâmplă rar, împăratul o anunţă pe împărătească că fiul lor ar fi optat pentru „fiica morganatică a unui potentat european", potrivit poliţiei, fără să spună mai mult... Sisi nu poate accepta insistenta „orientală" cu care această baroană Vetsera tine să se infiltreze în familia imperială. Printre diverse zvonuri, se spune că Franz Joseph ar fi avut o aventură cu această intrigantă. Vasăzică, femeia aceasta perfidă i-ar fi acordat farmecele ei tatălui, iar apoi fiului? Într-un final, monarhul consideră

că Rudolf nu poate continua să colecţioneze cuceriri feminine si să-şi mulţumească cu diverse aventuri trecătoare. împăratul vrea să pună capăt „dezordinilor” fiului său: există prea multe femei disponibile în jurul lui. Rudolf este prinţul moştenitor, nu doar trofeul de vânătoare al tuturor amorezelor! Cu meticulozitatea lui uzuală şi cu ajutorul ambasadorilor săi, Franz Joseph trece în revistă candidatele demne să se mărite cu viitorul suveran al Austro-Ungariei. Sisi se amestecă si ea. Discuţia este tensionată, însă Sisi obţine ca Rudolf să aibă libertatea de a alege – cu condiţia, pretinde împăratul, ca logodnica să fie o prinţesă dintr-o casă domnitoare şi catolică. încă un compromis al cuplului imperial! împăratul nu mai adaugă nimic despre eventualele calităţi ale viitoarei sale nurori. Dragostea, dorinţa de a trăi împreună, fericirea? Se va vedea mai târziu! La fel ca în cazul lui Sisi la vremea ei, aleasa va avea la dispoziţie douăzeci şi patru de ore ca să se decidă... De data aceasta, observă Sisi, se pare că diversele candidaturi din Bavaria şi Saxonia au fost eliminate, din cauza ravagiilor consangvinităţii. Dar când alegerea lui Franz Joseph (înaintea fiului său!) se opreşte asupra prinţesei Stéphanie de Saxa-Coburg, fiică a teatralului rege al Belgiei, Leopold al II-lea, Sisi obiectează imediat, spunând că mama acesteia, Marie Henriette, născută arhiducesă de Austria, este o nepoată de văr a lui Franz Joseph. A doua critică a mamei lui Rudolf se referă la vârsta lui Stéphanie: aceasta are doar 15 ani! E o dementă! Sisi a suferit prea mult şi nu vrea că nora ei să treacă prin acelaşi coşmar. Cu luciditate, îl întreabă pe soţul ei: chiar trebuie mereu să reluăm aceleaşi greşeli? Şi cum ar putea ea să-şi

şteargă din minte amintirea căsătoriei dezastruoase şi tragice a lui Charlotte, sora lui Leopold al IV-lea, cu cumnatul ei Maximilian? Nu ar fi şi aceasta nouă căsătorie la fel de blestemată? După un schimb de replici acide cu Sisi, Franz Joseph înlătură argumentul: istoria nu se repetă.

Cuplul imperial se ceartă pentru alegerea unei nurori...

La sfârşitul lunii ianuarie 1880, furioasă de acest plan pe care ea îl consideră catastrofal, Sisi nu mai rezistă. Pleacă din nou spre insulele britanice, dar de data aceasta nu în Anglia. Ca o sfidare, alege să se ducă în Irlanda, scriindu-i mamei ei, Ludovika, în 27 februarie, pe un ton încrâncenat şi republican: „Cel mai mare avantaj al Irlandei este că nu are prinţi”. Dar este în firea mamei lui Rudolf să îşi descarce nervii galopând ore în şir, trecând prin primejdii şi însângerându-şi palmele, căci refuză să poarte mănuşi pentru a ţine hăţurile! Dar este şocant, pentru regina Victoria şi guvernul lui Disraeli, ca împărăteasa Austriei şi regina Ungariei să facă ostentativ un sejur în Irlanda catolică, unde populaţia este agitată din cauza recoltelor proaste şi a unei reforme agrare nepopulare! De aceea, când rebela amazoană îi spune soţului ei cât este de „plictisitor” pentru ea să trebuiască să facă vizita obligatorie la regină pe drumul de întoarcere, împăratul îi ordonă să se prezinte la Windsor, fie numai şi pentru un ceai. Altminteri, pe lângă indelicateţea politică, Sisi ar mai adăuga şi grosolănia, deşi suveranul ştie că cele două femei nu se plac deloc. În

cele din urmă, la un dejun protocolar, premierul Disraeli va trebui să fie un fel de arbitru de curtoazie între durdulia Victoria, pe care a procla- mat-o împărătească a Indiilor în 1876, şi Sisi, care e atât de zveltă. Aceasta a primit o nouă poreclă pentru faptele ei îndrăzneţe, când a călărit ca o nebună, între râuri si şanţuri, unde mulţi călăreţi au

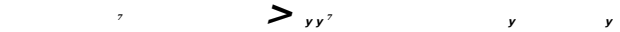

căzut din şa: „regina vânătorii". Şi e mândră de asta.

Conversaţia cu Disraeli este foarte interesantă, căci premierul favorit al Victoriei evocă necesitatea unei alianţe anglo-ger- mano-austriece. Rebela s-a înclinat, aşadar, în numele bunelor uzanţe dintre monarhii. Însă, trecând prin Londra, unde trage la Hotelul Claridge (căci, bineînţeles, a refuzat un popas la ambasada Austro-Ungariei!), primeşte o telegramă de la Franz Joseph. O desface şi se îngălbeneşte la faţă: „Prinţul moştenitor s-a logodit cu prinţesa Stéphanie a Belgiei". Contesa Festetics, care se teme de fiecare dată când soseşte vreo depeşă, exclamă:

— Slavă Domnului, nu e o nenorocire!

Palidă, nervoasă şi foarte contrariată că nu a fost ascultată, mama lui Rudolf răspunde, mecanic:

— Să dea Dumnezeu să nu fie...

Franz Joseph insistă ca Sisi să treacă prin Bruxelles, pentru a saluta familia regală belgiană. Acum, va avea loc un episod comic: în plină noapte, trenul special al suveranei se opreşte. Subit, toată lumea se trezeşte din somn în salve de artilerie, aclamaţii şi imnuri naţionale, cel austriac şi cel belgian. La ora patru dimineaţa! Sisi este încă în pat, cameristele ei apar „sumar îmbrăcate", în timp ce baronul Nopcsa, recuperându-şi fracul şi jobe-nul de şambelan, sare pe peron, crezând că au ajuns la

Un mariaj pentru prințul moștenitor... un ménage à trois pentru părinții lui?

Bruxelles. Nu, sunt la Tournai, în sud-vestul Flandrei, care a fost în două rânduri o cetate austriacă, în secolul al XVIII-lea. Împărăteasa este furioasă la culme: din nou, dorința ei de discreție a fost

nesocotită! Soseşte pe teritoriul belgian, cu mult tam-tam, de parcă ar fi venit la inaugurarea unui târg! Dar greşeşte: anturajul ei nu are nicio vină. Nu este decât o firească si delicată atentie

din partea municipalităţii şi a locuitorilor, care vor să o salute astfel pe viitoarea soacră a lui Stéphanie şi care speră probabil să o poată zări pe împărăteasa-regină, de care vorbeşte toată Europa, dar pe care nimeni nu a văzut-o în Belgia. Peste patru ceasuri, suita, prezentabilă acum, ajunge la Bruxelles. Rudolf, care a venit de la Viena de o săptămână deja, o îmbrăţişează strâns pe mama lui, splendidă într-o rochie din catifea albastră, tivită cu blană de zibelină. Ce siluetă extraordinară, în această dimineaţă de iarnă! Ce păr superb! Câtă strălucire! Sisi şi fiul ei sunt foarte emoţionaţi de revederea lor; în ciuda disensiunilor, Rudolf este mândru de mama lui, pe care o consideră singura persoană din familie care are instinct politic. Comparaţia cu Stéphanie nu este în avantajul tinerei. împărăteasa vede o prinţesă plină de prospeţime, înaltă, dar atât de copilăroasă şi un pic cam dolofană, foarte prost îmbrăcată cu o rochie de satin maro tivită cu velur, la care si-a asor- tat o pălărie albă; discutând discret cu regina, află îngrozită că Stéphanie nu a ajuns la pubertate. „Mariajul acesta e o nebunie, trebuie să mai aşteptăm! „ Sisi nu are decât o obsesie, să amâne data, anunţarea datei... Şi se întreabă: cum de a putut Rudolf să se schimbe atât de repede, el care, până nu

demult, îi mărturisise fostului său preceptor: „Nu sunt pregătit pentru a fi soţ şi nu am intenţia să mă însor, atâta timp cât voi putea împiedica acest lucru”. însă, la scurt timp după aceea, după prima întâlnire cu prinţesa belgiană, Rudolf îi declara aceluiaşi om: „Am găsit ce căutam. Stéphanie este drăguţă, bună, subtilă, absolut distinsă şi va deveni pentru împărat o fată demnă de încredere,
un supus credincios şi o bună austriacă”.* Mama nu îndrăzneşte să îl întrebe pe fiul ei. Ştie el măcar că Stéphanie nu este încă femeie? Sisi se gândeşte că nu ar fi exclus ca Rudolf, care se săturase poate să tot aibă de-a face cu fete şi femei experimentate, să se simtă impresionat acum de imaturitatea şi inocenţa lui Stéphanie. Dar, pe de altă parte, Sisi află că fiul ei, mereu avid pe plan sexual, a cutezat să vină la Bruxelles însoţit de amanta lui din acel moment, o actriţă frumoasă, pe nume doamna Fischer. Se teme Rudolf cumva să se implice sentimental? E frivol? Pervers? Suita princiară va avea grijă ca intrusa să dispară, înainte ca prezenţa ei să devină prea vizibilă. Sisi decide să nu îl contrarieze pe fiul ei la Bruxelles, însă îşi rezervă dreptul să îi spună împăratului tot ce gândeşte, de îndată ce va fi posibil. înainte de a pleca din Bruxelles, împreună cu regina Belgiei face o vizită nefericitei sale cumnate Charlotte, care a fost transferată în castelul Bouchout, o construcţie masivă, lângă Laeken.** Sisi este profund marcată de imaginea fostei împărătese a Mexicului, o femeie delirantă, cu priviri rătăcite; acesta este şi motivul pentru care susţine cu

Judith Listowel, *A Habsbourg Tragedy, Crown Prince Rudolf,* Londra, Ascent Books, 1978.

Nebună, în opinia unora, sau impostoare, în opinia altora, fosta împărăteasă Charlotte moare în 19 ianuarie 1927, la vârsta de 87 ani. Nu a putut înţelege niciodată că Puterile Centrale se prăbuşiseră în 1918. Printre enigmele ţesute în jurul văduvei lui Maximilian, se numără şi posibilitatea ca aceasta să fi fost mama lui Maxime Weygand, viitorul generalism francez. Pornind de la o idee formulată de Jean-Louis Vilgrain, am scris, în colaborare cu Jean-Claude Idée, o piesă de teatru, *La Nuit de l audience,* care a fost pusă în scenă de Patrice Kerbrat şi a fost interpretată de Brigitte Fossey şi Frédérique Tirmont, în 2009 la sala Petit Montparnasse, fiind apoi reluată la Bruxelles, la Théâtre Royal du Parc.

insistenţă, într-o discuţie cu Franz Joseph, că nu ar fi nicidecum rezonabil ca sângele vechii dinastii de Habsburg să se amestece acum cu cel al ramurii mai tinere a dinastiei de Saxa-Coburg. Şi ţine să sublinieze cât este de îngrijorată, menţionând că acest mariaj este o mare inconştienţă şi adăugând:

— Măcar de s-ar termina cu bine...

împăratul, fericit să îşi reîntâlnească nevasta şi să vadă că fiul său va renunţa la viaţa lui destrăbălată, răspunde plictisit, dar încercând să o liniştească:

— Aşa eşti tu, îţi faci mereu sânge rău.

Discuţia devine mai aprinsă. în final, Sisi obţine ca data căsătoriei să nu fie fixată şi nici anunţată deocamdată. Aflând acest lucru, Rudolf se plânge că mama lui nu e deloc amabilă cu logodnica lui. Dar Sisi speră ca Rudolf să îşi schimbe şi el părerea. Seamănă cu ea, e imprevizibil. însă arhiducele pare sigur de decizia lui; se bucură de altfel să se poată întoarce la Praga, unde are funcţia de comandant al garnizoanei, ştiut fiind că a obţinut ca în Boemia limba cehă să fie admisă la egalitate cu germana în administraţie şi justiţie.

Oare mariajul lui Rudolf este doar consecinţa unor raţiuni de ?

în 18 august 1880, toţi Habsburgii se reunesc la Bad Ischl: Franz Joseph împlineşte 50 de ani. în micuţa gară pe care ea o cunoaşte atât de bine, împărăteasa îl întâmpină pe suveranul german, Wilhelm I, care are 83 de ani. înţepenit de bătrâneţe, parcă ar fi un personaj de ceară, încât ai zice că se frânge în două atunci când se înclină să îi sărute mâna. Prezenţa sa marchează o evoluţie politică interesantă: într-o primă etapă, o alianţă cu Austria i se părea dăunătoare prieteniei germano-ruse. Apoi, un acord important fusese încheiat în urmă cu opt luni, *Zweibund*, între el şi Franz Joseph, la cererea lui Bismarck: cei doi împăraţi erau conştienţi că ţarul Aleksandru al III-lea sprijinea Franţa, pentru a o ajuta să iasă din izolarea diplomatică în care o împinsese Bismarck în 1871. Iar împăratul Germaniei ştie că Rudolf are simpatii pentru anumiţi „republicani galici". Franz Joseph consideră că soţia lui se comportă perfect. Este adevărat că, la moartea arhiducesei Sophie, Sisi a intrat cu naturaleţe în rolul de stăpână a casei, având un apartament la primul etaj, cu paravane acoperite de nenumărate fotografii ale copiilor ei, iar pe pereţi cu tablouri ale cailor ei preferaţi, la fel de preţioase, dacă nu chiar mai mult decât portretele de familie. În primăvara anului 1881, cu prilejul unui sejur în Franţa, împărăteasa-regină este primită la Elysee de către preşedintele Jules Grevy, un personaj foarte tern şi foarte avar, care, fără nicio originalitate, este subjugat de farmecul ei, ceea ce nu îl costă nimic. Pe ilustra vizitatoare nu o deranjează că bufetul oferit la Elysee este atât de sărăcăcios („o chiflă la

două persoane”), cum menţionează Patrice Duhamel şi Jacques Santamaria.* În schimb, este consternată de telegrama care o anunţă că data căsătoriei fiului ei este fixată pentru 10 mai 1881. Prin urmare, Rudolf nu a renunţat... Degeaba a încercat ea tot ce se putea; aceasta este decizia fiului şi a soţului ei. Ce mai putea să spere acum? Până în toamnă, cuplul imperial afişează o dispoziţie excelentă; familia se amuză mult de

UElysee: histoire, secrets, mysteres, ***Pion, ediţie nouă adăugită, 2017.***

micile serbări improvizate de Marie Valerie, rămasă fiica favorită. Totuşi, Sisi este îngrijorată: de la anunţarea căsătoriei, Rudolf este foarte sumbru. Să fi căzut oare într-o capcană? Faţă de nepoata ei, diabolica Marie Larisch care ar fi dorit atât de mult să îl seducă pe Rudolf, împărăteasa nu îşi ascunde presentimentul:

— Nu-mi place deloc acest proiect de căsătorie. Belgia le-a purtat deja ghinion Habsburgilor...

Iar Stéphanie nu a intrat la pubertate deocamdată... Ca de obicei, când e cicălit de nevasta lui, Franz Joseph răspunde că acest mariaj va fi fericit, şi asta probabil fiindcă el, personal, destestă orice neprevăzut sau schimbare în programul său. II descumpăneşte tot ce intervine pe neaşteptate.

Ianuarie 1881. Sisi îl anunţă pe împărat că vrea din nou să meargă în Irlanda. De data asta, Franz Joseph refuză să îşi dea consimţământul. Pentru Victoria şi guvernul britanic, ar fi o nouă provocare. Sisi va trebui să se mulţumească, dacă se poate spune aşa, cu domeniul lordului Combermere, în Anglia. Locul este superb, însă amazoana este decepţionată: circuitele sunt prea uşoare! Invitata îşi arată firea irascibilă, atunci când este luată

drept o începătoare. Critică toţi caii care îi sunt prezentaţi, se cântăreşte de două ori pe zi şi o apucă disperarea când e pe punctul de a depăşi greutatea de 50 de kilograme. Regimul ei cu zeamă de carne şi fructe se dovedeşte insuficient şi periculos căci, dacă bărbaţii continuă să o admire pe excelenta călăreaţă – cum ar fi sir William Watkin Wynn, care declară despre ea că „seamănă cu un înger şi călăreşte ca un diavol” –, cameristele care o văd de aproape o consideră prea slabă. Dintr-odată, Majestatea Sa pare mai în vârstă decât cei 44 de ani ai ei... Mesajele trimise de Franz Joseph, care o imploră să se alimenteze, nu au niciun efect.

împăratul suferă din cauza vanităţii soţiei lui. Comportamentul ei e stupid şi ridicol! Iar când află că insuportabilul Bay Middleton este iarăşi prezent, Franz Joseph este stupefiat. Criticile n-au niciun efect asupra lui Sisi? Aceasta răspunde:

— Singurul lucru care mă mai poate surprinde ar fi să văd că mai există vreun om care să vorbească sau scrie frumos despre mine...

într-adevăr, dacă în general împăratul suscită respect şi admiraţie, Sisi şi Rudolf în schimb stârnesc entuziasm sau, invers, dezaprobare. Când află că, în 1 martie 1881, la Sankt-Petersburg, ţarul Aleksandru al II-lea a murit sfârtecat de explozia unei bombe (era al cincilea atentat împotriva lui), împărăteasa criticată de opinia publică îşi aminteşte că, rămas văduv, ţarul se căsătorise morganatic cu Katia Dolgoruki şi că Maria Festetics fusese curtată cu înfocare de un prinţ Dolgoruki. Amazoana face atunci această reflecţie amară, adresându-se doamnei ei de onoare?

— Nu-i mai bine să fii aici cu mine, la Combermere, decât

în tara aceea oribilă?!

>

Un mariaj pentru prinţul moştenitor, un ménage à trois pentru părinţii lui?

Când Sisi îşi spune părerea, este de fapt un presentiment. Se apropie data cununiei fiului ei, ceea ce provoacă noi scene între cei doi suverani. Premoniţia împărătesei se loveşte de lipsa de imaginaţie a soţului ei. Mariajul fiului ei a devenit o raţiune de stat, ceea ce nu este deloc îmbucurător căci, potrivit lui Sisi, nu ar fi decât o
alianţă matrimonială unind resemnarea cu ambiţia.

> >

în 6 mai 1881, Franz Joseph şi Sisi o primesc pe viitoarea lor noră în galeria mică de la Schonbrunn, care se deschide spre parc, între cele două scrinuri chinezeşti. Lustrele cu patruzeci şi opt de braţe şi candelabrele din lemn sculptat, placate cu aur, luminează încăperea. Galeria mică, decorată în 1761, serveşte drept sufragerie pentru recepţiile şi dineurile intime ale familiei imperiale. împăratul înaintează spre Stéphanie, care e mai înaltă decât împărăteasa (1,76 m faţă de 1,72 m). în Belgia, prinţesa a fost poreclită „Trandafirul de Brabant”. Ce fermecător. Dar ce s-a întâmplat cu trusoul ei, la care s-a lucrat atâtea luni? Prinţesa nu are niciun pic de eleganţă vestimentară; în plus, părul ei tern şi blond este foarte urât coafat. Fata nu are sprâncene, nici gene. Mai târziu, va fi auzit acest comentariu deloc măgulitor: „Bietul Rudolf! Soţia lui e delicată ca un balaur!”...

Franz Joseph o strânge în braţe pe tânără, apoi îi face cunoştinţă cu arhiducii. Sisi o sărută pe Stéphanie şi îi face cunoştinţă cu arhiducesele. Cuplul imperial şi-a împărţit rolurile perfect. Trebuie spus că Sisi se comportă cu mult mai multă eleganţă decât unii membri ai anturajului ei, care spun despre prinţesă că e „o ţărancă flamandă prost îmbrăcată”! în curtoazia lui, Franz Joseph

nu se preocupă decât de alianţa politico-dinastică, uitând cum în tinereţe se îndrăgostise fulgerător de surprinzătoarea Sisi. Pledând întotdeauna pentru dragoste, Sisi este dezolată de atitudinea fiului ei, în care vede trista dovadă a faptului că între cei doi logodnici nu există niciun fel de atracţie. Dar i-a repetat de nenumărate ori soţului ei ce gândea ea, aşa că acum nu-i mai rămâne decât să se distanţeze de această problemă. Pentru a se proteja. Atitudinea ei rece se preschimbă într-un fel de pasivitate, aceasta fiind modalitatea ei de a condamna mariajul, fără a face vreun scandal, inclusiv a doua zi seara când, în aceeaşi galerie mică, are loc „dineul solemn în familie” (nu mai mult de cincizeci de tacâmuri), la care participă prinţul de Wales, ca reprezentant al reginei Victoria, şi prinţul Prusiei, viitorul Wilhelm al II-lea. Conştientă de stânjeneala lui Stéphanie, Sisi caută să fie cât mai discretă cu putinţă, amabilă, însă fără entuziasm: ar fi fost deplasat şi meschin din partea ei să-şi umilească nora, prin frumuseţea ei prea evidentă... Cât despre Franz Joseph, atâta timp cât programul stabilit cu şambelanul lui este respectat cu stricteţe, pe el nu-l mai interesează nimic. Dar cum e posibil? Chiar nu observă cât de morocănos este fiul lui? Festivităţile vor dura patru zile. În 10 mai 1881, în ciuda eforturilor depuse, cununuia la Biserica Augustinilor nu este un eveniment plin de bucurie. Sisi e frumoasă, dar mai ales gravă. Aude un „da” sonor rostit de Stéphanie, însă Rudolf spune „da” pe un ton stins. Sisi e convinsă acum că fiul ei s-a sacrificat şi că mariajul va fi un eşec. Dar de ce s-o fi comportat aşa? În acest moment, cuplul imperial, care reuşise din nou să fie sudat, este sfâşiat de o gravă divergenţă. împărăteasa nu regăseşte în această nuntă senzaţia aceea de nebunie, improvizaţie veselă şi fericire

pe care ea o avusese în tinereţe, venind să se mărite exact la aceeaşi
biserică. O învolburare ameţitoare!

Un mariaj pentru printul mostenitor, un ménage à trois pentru părinţii lui?

Dacă Franz Joseph este în pericol, Sisi pretinde sâ fie cu el

Sisi pleacă din nou în Bavaria. Starea regelui Ludovic al Il-lea s-a agravat iarăşi. Acesta nu vrea să se mai vadă decât cu verişoara lui, căreia îi trimite jerbe de roze. Sisi fuge îngrozită, gândindu-se la destinul nesigur al ţinutului ei natal. Apoi, la Gödöllő, se întâlneşte cu Franz Joseph, care pare glumeţ şi mulţumit. în 18 iunie, a încheiat Alianţa celor trei împăraţi cu noul ţar, Aleksandru al IlI-lea, şi Wilhelm I al Prusiei. Viena nu se va opune unirii Bulgariei cu Rumelia; în contrapartidă, Sankt-Petersburgul nu se va opune unei eventuale anexări a Bosniei-Herţegovina de către Viena. Aceste prevederi sunt secrete.

În 8 decembrie, împăratul termină de cinat de unul singur, la Hofburg. Sisi este în apartamentele ei. Pentru o simplă cană cu lapte, i s-a părut inutil să mai vină la masă. împăratul e trist, fiindcă lui îi place ca seara să aibă parte de intimitate în familie, după o zi întreagă de întâlniri oficiale. Un şambelan aduce o depeşă. împăratul se teme de telegrame. Citeşte, înmărmurit: „Ringtheater e în flă-cări". Sala era plină, există numeroase victime. Suveranul sare de pe scaun, se grăbeşte să ajungă la soţia lui, traversând salonul roşu, anticamera, salonaşul, salonul mare, gimnaziul, ca să îi spună lui Sisi despre catastrofă. Toată Viena se îmbulzise să asiste la a doua reprezentaţie

a spectacolului *Povestirile lui Hoffmann*, capodopera postumă a lui Offenbach.

Lumea îngrozită deplânge soarta celor aproximativ patru sute de spectatori, care au pierit arşi de vii sau striviţi la ieşirile blocate, fiindcă uşile nu se deschideau decât spre interior.* Drama nu o afectează în mod deosebit pe Sisi, care pare să se fi temut dintodeauna de un „blestem vienez”. Doamnei ei de onoare îi declară cu amărăciune:

— Cât de efemeră este popularitatea... împăratul a fost popular, cum puţini monarhi au fost; intangibil şi invidiat de suveranii europeni. Era deasupra tuturor, cu demnitatea lui sublimă, care făcea parte din fiinţa lui. Iar acum este o unealtă în mâna unui acrobat, care vrea să rămână în vârf si se serveste de el ca de un balansier.**

> *t*

De la această tragedie, datează decizia ca toate uşile şi ieşirile de incendiu ale sălilor de spectacole să se deschidă obligatoriu spre exterior.

Iată o interesantă remarcă politică, demonstrând mefienţa împărătesei împotriva premierului Taaffe, prieten din copilărie cu împăratul: a fost caracterizat

Franz Joseph, care era atât de mândru de sala inaugurată în 1874, este devastat de amploarea acestei tragedii, ale cărei victime sunt considerate „martiri naţionali”. Va porunci să se construiască la locul catastrofei o capelă a mântuirii şi imobile de raport, urmând ca veniturile obţinute din chirii să fie donate pentru opere de binefacere. Viena şi Imperiul sunt în doliu, toate manifestările sunt anulate, inclusiv partidele de vânătoare, timp de o lună. Crăciunul şi sfârşitul de an sunt momente austere, deşi familia se reuneşte ca de obicei. La începutul anului 1882, cuplul imperial este de

acord să alunge spaima din sufletul oamenilor: însoţiţi de Mărie Valerie, suveranii asistă la Operă la spectacolul *Oberon*, creaţie muzicală a compozitorului Cari Maria von Weber. Faptul că împărăteasa a acceptat să vină este o raritate. Motivul hotărâtor al prezenţei ei ţine de program care este, parţial, o adaptare a *Visului unei nopţi de vară*, personajele shakespeariene fiind preferatele ei în teatru. Prezent şi el în sală, un fost ambasador, baronul Hiibner, observă fără indulgenţă: „Este un eveniment să o vedem pe împărătească altfel decât pe un cal, iar publicul se arată recunoscător pentru acest spectacol rar".

Un mariaj pentru printul-mostenitor: „un menage à trois pentru păţaniile lui?

Când, la începutul anului 1882, Sisi pasionată de echitaţie pleacă din nou la vânătoare în Anglia, vraja se destramă: nu rămâne acolo decât trei săptămâni, până în 6 martie, poate şi fiindcă a aflat că Bay Middleton urma să se căsătorească. Adevărat sau nu, acest zvon îl face să ricaneze pe împărat, care ca întotdeauna o aşteaptă pe peronul gării pe soţia lui rebelă, pentru a o îmbrăţişa tandru şi a-i spune din nou cât de mult i-a dus dorul. A devenit un obicei...

drept „acrobat", întrucât jonglează între naţionaliştii germani şi reformiştii cehi, invidioşi de avantajele acordate ungurilor. Sisi nu îl poate suferi.

Dar în primăvară Sisi nu mai e atât de interesată de cai şi înlocuieşte legendara pasiune, care îi călăuzea viaţa (a luat chiar şi lecţii cu Elise Renz, de la circ), cu mersul pe jos. Se deplasează atât de repede, încât poliţiştii care se ocupă de siguranţa ei nu reuşesc să ţină pasul cu ea, fără a mai pomeni de obiecţiile doamnelor de onoare. Sisi poate să meargă pe jos şase ore fără oprire. Este genul de persoană care nu face niciodată un lucru pe jumătate, fie că e vorba despre Ungaria sau despre gimnastica ei. De

ce e atât de puţin cumpătată? Fiindcă, atâta timp cât trupul ei va răspunde la comenzile ei, înseamnă că „e vie”. Ideea unui traseu pe jos de la lacul Starnberg până la Miinchen (circa 40 de kilometri) nu o sperie deloc, însă trebuie să renunţe la acest maraton, după patru ore şi jumătate. Dar va mai încerca, în ciuda implorărilor lui Franz Joseph! Când, în 9 august, îi propune lui Wilhelm I să participe la o vânătoare de capre, pe înălţimile din jurul localităţii Bad Ischl, împăratul Germaniei (85 de ani) refuză invitaţia, din cauza „tinereţii (lui) prea înaintate”, cum spune el cu o frumoasă formulare! Atunci, pentru a-şi cere cumva iertare şi a se arăta amabilă, împărăteasa îl roagă să o însoţească la teatru, împreună cu Mărie Valerie. Dar ce catastrofă va urma, căci nimeni nu văzuse piesa jucată în acea seară, care ridiculiza un prusac şi îi făcea să râdă pe vienezi! Statul-major german este stupefiat! Ce gafă majoră! Va fi nevoie de graţia – şi inconştienţa! – lui Sisi pentru a readuce zâmbetul, cam forţat, în jurul lui Wilhelm I.

Totuşi, în mod paradoxal, împărăteasa se simte cel mai bine când se înverşunează să obţină performanţe fizice. O luptă împotriva vârstei: nu poate rămâne inactivă fizic, chiar dacă este o cititoare avidă.

Pe plan politic, urmăreşte, uneori cu mânie, acţiunile guvernului, iar Franz Joseph o ţine la curent cu marile dosare; de când cu problema Ungariei, îi cere adesea sfatul. Chiar dacă această „echipă” politică are şi unele divergenţe, unitatea ei nu se va destrăma niciodată. Astfel, Sisi urmăreşte, cu reticenţă, încheierea unui tratat cu Italia, care precede, în 20 mai 1882, alianţa încheiată la Viena cu Germania, Austro-Ungaria şi Italia, Tripla Alianţă, o iniţiativă promovată de Bismarck pentru a evita orice risc de înfruntare în Balcani între Viena şi Sankt-

Petersburg.* La fel ca soţul ei, Sisi se bucură când, după o lungă întrevedere cu Rudolf, „cancelarul de fier” declară că are o mare stimă pentru arhiducele moştenitor. Părinţii lui trec printr-o perioadă armonioasă. Astfel, atunci când în septembrie Franz Joseph o anunţă pe soţia lui că vrea să reia o vizită oficială la Trieste şi în Dalmaţia, dar că va pleca singur, Sisi se opune. A aflat despre riscurile unui atentat. Din nou, contele Taaffe, „acrobatul”, este cel care a venit cu această idee periculoasă! Sisi pretinde să îl acompanieze pe soţul ei, locul ei este alături de el. Chiar dacă evită curtea din cauza frivolităţilor curente, ştie totuşi să facă faţă riscurilor conjugale ale meseriei de împărătească. Dacă există vreo primejdie, soţia împăratului o va înfrunta şi ea, împreună cu el. Sisi nu se înşală, căci poliţia descoperă, tardiv desigur, nişte inscripţii criminale la picioarele unei efigii a lui Franz Joseph. Programul va fi, aşadar, modificat, împărăteasa nu a fost poate niciodată atât de aproape de soţul ei în asemenea împrejurări, cerând chiar să călătorească lângă el într-o trăsură descoperită..., pentru a-l proteja mai bine. Foarte calmă,

[Un mariaj pentru prințul moștenitor, un ménage à trois pentru părinții lui?

Tripla Alianţă, care completează Alianţa celor trei împăraţi, din 1881, va fi reînnoită cu regularitate până în 1914. Italia, neutră în 1914, va ieşi din Tripla Alianţă în 1915, pentru a se alătura Aliaţilor din Antanta (Franţa, Marea Britanie, Rusia).

îşi înfrânează neliniştea, iar Franz Joseph este emoţionat şi plin de admiraţie pentru atitudinea ei iubitoare. În ciuda diferenţelor dintre ei, sau datorită lor, ştiu amândoi câtă nevoie au unul de celălalt. Pe vaporul *Berenice*, sosind la Miramare, un loc de tristă amintire, furtuna este atât de violentă, încât vasul ia apă; cu greutate, cuplul imperial este transferat la bordul unei canoniere numite

Lucifer. În a patra seară, după zile de încordare, unul dintre amfitrionii cuplului, perturbat de frumuseţea împărătesei la care se uita continuu, confundă paharul de băutură cu tradiţionalul bol pentru degete, bând tot conţinutul... cu o grimasă edificatoare! Sisi se abţine să nu râdă, nefericitul admirator nu ştie unde să se mai ascundă.

Periplul se desfăşoară fără vreun incident major, însă în 20 septembrie, revenind la Gödöllő, Sisi are o ieşire de furie neaşteptată împotriva contelui Taaffe, venit să le întâmpine pe Majestăţile Lor. împărăteasa îl acuză că a preferat să rămână liniştit la Viena, „fumând un trabuc gros în fotoliul său". Pe un ton pompos, acesta se felicită singur:

— Majestăţile Lor sunt negreşit satisfăcute că totul s-a desfăşurat bine... Eram convins de asta. Alminteri, nu mi-aş fi asumat întreaga responsabilitate a acestui voiaj... Măsurile de securitate au fost bine aplicate.

La care, Sisi ripostează:

— într-un asemenea caz, responsabilitatea nu are importanţă. Dacă se întâmplă vreo nenorocire, responsabilitatea nu mai poate schimba nimic. Noi putem să-i mulţumim doar bunului Dumnezeu. Doar Lui îi datorăm faptul că am scăpat cu viaţă.

Salutându-l scurt, din cap, pe premierul uluit, Sisi iese din încăpere. Franz Joseph se amuză! La începutul anului 1883, întrucât doamnele de onoare, cu picioarele martirizate de marşurile forţate dinainte, abandonează cursa, în locul lor apare o însoţitoare de tip nou: „doamna de marş"! Este o unguroaică, desigur, care trebuie să ţină pasul cu ritmul lui Sisi, o medie de 5

kilometri pe oră, chiar şi pe o căldură sufocantă. Cu pantofi, botine sau cizme adecvate! O nouă tentativă de la Starnberg la München: haidem, în şapte ore traseul a fost parcurs! Şi să nu mai pomenească nimeni de vreo escortă pe lângă Majestatea Sa maratonistă: împărăteasa va lăsa în urmă toţi îngerii ei păzitori, inclusiv în Franţa. Cu prilejul unei escale la Marsilia, poliţiştii vor fi uluiţi de ritmul de mers al suveranei pe bulevardul La Canebiere, spunând: „împărăteasa nu păşeşte, împărăteasa alunecă!”

Franz Joseph şi copiii se întreabă dacă Sisi are aspiraţii de mare sportivă. Nu. Este doar o luptă contra apatiei, a vârstei şi a delicioaselor ravagii provocate de patiserii, care ajung să învelească prea vizibil corpul omenesc... Iar acum împărăteasa-regină ia şi lecţii de scrimă. Plastronul alb, fusta cenuşie si mănuşile asortate > [7] > > >

îi vin foarte bine. Din moment ce Franz Joseph nu mai pleacă în călătorie, ea decide să îşi ia totuşi zborul, ca să mai poată călări un pic. în Stiria, în sudul Austriei, calul ei se sperie pe un podeţ de lemn de deasupra unui torent, iar amazoana scapă să nu cadă într-o râpă adâncă, doar datorită intervenţiei unui muncitor care lucra lângă pod. Când Sisi revine acasă, Marie Valerie, în vârstă de 15 ani, aflând evident de riscurile nesăbuite pe care le înfruntase

împărăteasa, gravează un poem pe o piatră. îi mulţumeşte Sfântului Gheorghe, care „de atâtea ori a ajutat-o pe mama mea”, şi îl imploră: „Ocroteşte viaţa preţioasă căreia eu îi datorez venirea pe lume”. De ce l-a invocat pe Sfântul Gheorghe? Fiindcă a biruit balaurul, fiind călare pe un cal – simbolizând, în cazul de faţă, inconştienţa neînfricatei împărătese! I-a fost cumva frică? Nu se va şti niciodată. Se pare că, de fapt, ea nu se teme decât pentru alţii, pentru cei pe care îi iubeşte. Nu şi pentru ea.

La Viena, Franz Joseph urmăreşte debutul unei actrite

s

Departe de aceste acrobaţii, Franz Joseph se ocupă de exerciţii la fel de periculoase: noi mari manevre diplomatice. Are în vedere o apropiere de România, ceea ce ar putea constitui o alianţă secundară bine-venită în Balcani. Dar viaţa dinastică întrerupe aceste negocieri, printr-un eveniment fericit: în 2 septembrie 1883, la şapte dimineaţa şi după un travaliu de douăzeci şi şase de ore, prinţesa Stéphanie naşte un prunc frumos, la castelul Laxenburg. Este
emoţionant: Rudolf se născuse tot acolo în urmă cu un sfert de
>
veac. Tunul bubuie în cele nouă cazărmi vieneze, dar şi, în ordine alfabetică, în cazărmile din Budapesta şi Praga. Viaţa publică se opreşte, lumea stă cu sufletul la gură. Şi numără. Douăzeci şi
una de lovituri... doar. E o fată! Sărutându-si soţia, arhiducele

nu izbuteşte să îşi disimuleze regretul, care este şi regretul lui Stéphanie: „Ce mult îşi dorise el să aibă un moştenitor al tronului!”, suspină tânăra mamă între două nenorocite de plâns. Sosind în timpul după-amiezii, Sisi şi Marie Valerie observă că Rudolf este din nou vesel, consolând-o glumeţ pe Stéphanie:

— Nu contează! În fond, fetiţele sunt mult mai drăgălaşe... împăciuitoare, împărăteasa le reaminteşte că şi ea a avut întâi două fete, iar Gisela a avut un fiu, Georg, în 1880, după ce avusese două fiice. Dar, privindu-l pe fiul ei, Sisi se întreabă: oare mai este încă îndrăgostit, după doi ani de căsnicie? A fost vreodată fericit în căsnicie? Oare copilul acesta este doar tributul obligatoriu adus dinastiei? Copilul datoriei este în acelaşi timp un copil făcut din dragoste? Dacă, la Bruxelles, regele Leopold al II-lea este foarte supărat că nu are un nepot din partea ramurii habsburgice a familiei şi va ajunge chiar să îşi anuleze participarea la un *Te Deum* (oricum, lui nu-i place niciun fel de muzică, spunând că e „un zgomot care costă scump”!), în schimb Franz Joseph, mereu impasibil şi monolitic, este foarte generos. Nurorii sale îi oferă o diademă de smaralde în valoare de 40 000 de florini, plătită, pe jumătate, din tezaurul său personal. împarte gratificaţii, semnează un decret de amnistie generală şi înfiinţează un orfelinat, care primeşte pre-numele arhiducesei, la fel cum există deja un hotel Stéphanie, un chei Stéphanie, o cazarmă Rudolf, o gară şi un pod Elisabeta (iar mai târziu, în 1900, un pod Erzsébet la Budapesta). Fără vreun efort de imaginaţie, pruncul va primi prenumele bunicii sale. Dar, pentru istorie, fetiţa va fi cunoscută sub diminutivul unguresc Erzsi, ales de Rudolf. Acesta, având gradul de general, este numit în 22

septembrie, la Viena, în funcţia de comandant al diviziei 25 infanterie. Este cadoul împăratului pentru fiul său, sperând să îi mai tempereze astfel ideile liberale şi criticile la adresa guvernului. Sisi, care este bunică pentru a patra oară, descoperă că, deşi fiul ei se mută din nou la Hofburg, vor exista două apartamente, unul pentru cei doi soţi, celălalt în regim de celibat, pe care arhiducele ţine să îl păstreze. Este locul unde Rudolf se refugiază adesea; nu
a renuntat la vechile lui obiceiuri...

>

în 30 octombrie 1883, se semnează tratatul secret de alianţă între Austro-Ungaria şi România. Este o decizie îndrăzneaţă, întrucât elitele române, mândre de originea lor latină şi educate în spiritul culturii franceze, sunt adesea ostile Habsburgilor. Peste o lună, Mărie Valerie notează în jurnalul său, în 27 noiembrie 1883, că o nouă actriţă a debutat la Burgtheater, echivalentul vie- nez al Comediei Franceze. Se numeşte Katharina Schratt. „Este magnifică", potrivit fiicei împăratului. încetul cu încetul, se va observa că, de fiecare dată când Franz Joseph va fi văzut singur în primul rând al lojii imperiale, întrucât Sisi va fi din nou absentă, pe scenă joacă Katharina Schratt. Actriţa este perfectă în rolul din *îmblânzirea scorpiei*. Văzând asiduitatea cu care suveranul îi urmăreşte cariera, unele voci ajung să se întrebe foarte curând dacă actriţa e cumva la fel de strălucită şi în rolul privat, de calină amantă a împăratului, fiindcă pe vremea aceea legătura lui cu Anna Nahowski, la care se duce discret în zorii zilei, nu era cunoscută de nimeni. Suveranul se informează şi află că actriţa, fiică a unui negustor din împrejurimile Vienei, este cu douăzeci şi trei de ani mai tânără decât el, că părinţii nu au putut să o oprească să nu urce pe scena

teatrului şi că în prezent este despărţită de soţul ei infidel, cu care are un fiu, în vârstă de 3 ani.

Un mariaj pentru prinţul moştenitor, un ménage à trois pentru părinţii lui?

La începutul lunii aprilie 1884, împărăteasa pleacă din nou în călătorie, dar de data aceasta motivul este o problemă de sănătate: suferă de sciatică. Medicii îi atrag atenţia că marşurile forţate şi echitatia sunt strict contraindicate în situatia ei.

Recomandarea > > nu este greu de redactat: fără mers pe jos pe distanţe de kilometri întregi, fără lecţii de echitaţie la şcoala de manej, fără partide de vânătoare frenetice, iar exerciţiile de scrimă cu floreta nu sunt nici ele permise.

Un specialist în afecţiuni musculare, doctorul Metzger, instalat la Amsterdam, constată că nestăpânita lui pacientă are genunchii foarte umflaţi. Şi îi vine ideea îndrăzneaţă să îi spună că, dacă va continua regimul ei cu zeamă de carne şi lapte, frumuseţea i se va fana repede, ceea ce însemna că va fi „bătrână şi zbârcită”! Omul acesta s-a încumetat să facă ceea ce nimeni nu îndrăznise să îi prezică până atunci! Descumpănită, văzând că arma ei absolută, frumuseţea, este ameninţată, Sisi se resemnează. Si asta, din teama de a nu mai putea călători, ceea ce ar fi presupus să nu mai poată evada unde şi când voia ea. Realizarea doctorului Metzger este considerabilă: împărăteasa-regină acceptă să îşi modifice maniile alimentare, spre imensa uşurare a anturajului ei, căci aşa-zisa ei „bucătărie simplă” era, bineînţeles, complicată din cauza

produselor aferente şi a orelor de masă imprevizibile...

Sisi îşi alege „înlocuitoarea pentru perioadele când este absentă de lângă soţul ei...

În timp ce Rudolf şi Stéphanie sunt trimişi în misiune de către Franz Joseph în Balcani şi în Imperiul Otoman, cuplul imperial îi primeşte, la Gödöllő, pe regele şi regina României. O vizită care ar putea fi considerată logică după semnarea recentului acord, însă este vorba şi de un alt motiv: paralelismul care se poate stabili, în anumite domenii, între cele două cupluri de suverani. Regina de la Bucureşti, născută Elisabeta de Wied, scrie sub un frumos pseudonim literar, Carmen Sylva, în principal poezii. Numele adoptat arată că reginei îi plac pădurile şi animalele, mai ales câinii de talie mare. La fel ca lui Sisi. În scrierile sale, transpune romantismul Renaniei natale în legendele Carpaţilor. Îi place şi ei să călătorească, ceea ce a făcut-o să le dedice un lung (foarte lung!) poem călătorilor primului tren Orient Express, pe care i-a primit, în octombrie 1883, la castelul ei din Sinaia. La fel ca Sisi, şi ea a pierdut o fiică, unicul copil în cazul ei, ceea ce face ca drama personală să fie dublată şi de o problemă dinastică. De atunci, regina se îmbracă doar în alb... Nostalgia şi excentricităţile ei nu aveau cum să nu o atragă pe Sisi, deşi Elisabeta a României este, din punct de vedere fizic, foarte diferită de Elisabeta a Austriei: mică de statură, cu părul cărunt. În schimb, din punct de vedere psihologic, Franz Joseph seamănă foarte mult cu regele Carol I al României, un Hohenzollern-Sigmaringen:

cei doi suverani sunt bărbaţi riguroşi, pătrunşi de simţul datoriei, cu neveste imprevizibile, intelectuale şi fanteziste, adică adesea insuportabile. La un moment dat, împăratul Austriei va lăsa deoparte curtoazia lui uzuală, spunând că regina Carmen Sylva „îl calcă pe nervi". Şi cui îi face el această confidenţă? Katharinei Schratt, când aceasta va deveni prietena lui! Sisi, de obicei atât de cruntă în privinţa celorlalte capete încoronate, îi mărturiseşte din tot sufletul reginei României: „Oh! Carmen Sylva, dacă ştii într-adevăr să citeşti în inimile oamenilor, înseamnă că ai înţeles că din această clipă inima mea îţi aparţine, ţie, în totalitate".*

Un mariaj pentru printul mostenitor... un ménage à trois pentru părintii lui?

La rândul său, Carmen Sylva este fascinată de pasiunea lui Sisi pentru tot ce este imprevizibil, tot ce poate face mai amuzantă viaţa cotidiană lipsită de surprize. Soţia lui Franz Joseph va ajunge să se apropie sufleteşte de poeta română, aproape la

Carmen-Sylva, „Die Kaiserin Elisabeth în Sinaia", *Neue Freie Presse*, 25 decembrie 1908, *apud,* Gabriel Badea-Päun, *Carmen Sylva, reine Elisabeth de Roumanie*, Via Romana, 2011.

fel de mult ca de fiica ei, căreia nu-i ascunde niciun gând intim. „Amândouă erau nesatisfăcute şi nefericite alături de soţii lor, un motiv suficient pentru ca regina Carmen Sylva, după o lungă conversaţie cu prietena ei, să se decidă să scrie despre absurdita-

w « . .«*

tea căsătoriei.

În 24 august 1885, suveranii austro-ungari, însoţiţi de Rudolf, se deplasează la Olmiitz (astăzi, Olomouc) pentru a-l întâmpina pe ţarul Aleksandru al III-lea, acesta fiind locul unde Franz-Joseph primise coroana în 1848. De data aceasta, în seara caldă de vară, ambianţa este mult mai

frivolă: Franz Joseph a adus trupa de la Burgtheater, din care face parte Katharina Schratt. Ţarul a aplaudat-o deja la Sankt-Petersburg şi este foarte fericit să o revadă pe actriţă într-un spectacol în aer liber, cu piesa *Visul unei nopţi de vară*, cea mai poetică operă din dramaturgia lui Shakespeare, aleasă de Sisi pentru amestecul de supranatural şi farsă. În rolul Hermiei, Katharina Schratt este încântătoare. Subjugat de farmecul ei, ţarul doreşte ca aceasta să fie invitată la supeul de după reprezentaţie, ceea ce nu fusese prevăzut. Franz Joseph este jenat ori de câte ori intervine vreo modificare în program. Aleksandru al III-lea, un adevărat colos, soţ credincios al Măriei Feodorovna, născută prinţesă daneză, care îl acompaniază, este un om simplu: este încântat să poată sta de vorbă cu Katharina Schratt, înainte ca focurile de artificii să lumineze statuile şi fântânile baroce. Ceea ce urmează e rupt parcă dintr-un vodevil: a doua zi dimineaţă, Franz Joseph vine să i se plângă soţiei lui că ţarul a făcut gestul galant de a-i trimite Katharinei
Schratt o sută de trandafiri si o brosă de smarald, în semn de

> > [7]

Brigitte Hamann, *Elisabeth d'Autriche, op. cit.*

omagiu pentru talentul ei. Şi Aleksandru al III-lea se plimbă cu ea! Felul în care Franz Joseph se dă în spectacol în faţa soţiei lui nu este, în realitate, decât răbufnirea unei stări de exasperare, la care ajunseseră atât împăratul, cât şi Rudolf încă din ajun: tatăl şi fiul au conchis că ţarul se îngrăşase atât de mult, încât se spune că supuşii săi, văzându-l călare pe cal, îşi bat joc de el, întrebându-se „care dintre cei doi este animalul"! Şi, în plus, cât de ridicoli şi oribili pot fi servitorii lui, îmbrăcaţi

în livrele cu croială asiatică! „Măcar, pe vremea defunctului ţar Aleksandru al II-lea”, îi scrie Rudolf lui Stéphanie, „ruşii ştiau să fie eleganţi, iar unii curteni aveau chiar un aer absolut distins. Acum, sunt toţi ca o hoardă îngrozitor de vulgară”. Iar Franz Joseph nu-i poate ierta ţarului că a cutezat să o invite în ajun pe Katharina Schratt la masa imperială! O actriţă, ce grosolănie! În realitate, împăratul Austriei este gelos...

Un mariaj pentru printul mostenitor... un ménage à trois pentru năzuintiile lui?

Din toată această scenă, Sisi deduce cu uşurinţă că soţul ei este interesat cu adevărat de Katharina Schratt, ceea ce pe ea nu o deranjează. Mai mult chiar: se bucură că Franzi al ei e gelos, întrucât împărăteasa va pleca din nou în Grecia, actriţa îi va putea ţine de urât împăratului. Nu ar putea ea să fie înlocuitoarea ideală, o rivală, dar nu o inamică? Katharina Schratt are 28 de ani, este echilibrată din fire şi a scăpat legal de detestabilul ei soţ. Aproape pe faţă (lumea va cleveti!), Katharina Schratt este aleasă de împărăteasa, care într-un final conştientizează că singurătatea pe care ea i-o impune soţului ei, în vârstă de 55 ani, nu mai este suportabilă şi că ea nu-i poate da ceea ce aşteaptă el... Sisi regretă limitele ei afective şi fizice, dar nu mai vrea să treacă drept o egoistă. Ştie că, atunci când e cu soţul ei, îl oboseşte cu angoasele, capriciile, premoniţiile şi tristeţile ei. Când este plecată, împăratul nu mai

Actriţa austriacă Katharina Schratt s-a născut la Baden, lângă Viena, în 1855. Despărţită de ungurul Miklos Kiss de Ittebe, cu care are un fiu, Anton, este remarcată de Franz Joseph în 1885, într-o seară la teatru. Devine, cu asentimentul lui Sisi, confidenta împăratului şi, posibil, amanta lui. împăratul, care nu suportă singurătatea, apreciază compania acestei femei, care va fi întotdeauna foarte discretă.

poate fi singur; are nevoie de o companie discretă, demnă, care să nu fie extravagantă, dar nici familiară. Fiind exclusă prezenţa unei aristocrate în acest caz, cine ar putea juca mai bine rolul ingrat de dublură decât o actriţă? Sigură pe alegerea ei şi indiferentă la bârfe, Sisi, complice deja, dă comandă pictorului Heinrich von Angeli să realizeze un portret al actriţei şi îl anunţă pe Franz Joseph că i-l va oferi în dar. A spune că a fost fericit e prea puţin! În 20 mai 1885, împăratul îi trimite un bilet pictorului: „Cu permisiunea împărătesei, aş vrea să vin mâine la atelierul dumitale pentru a vedea tabloul Katharinei Schratt, care ţi-a fost comandat pentru mine”. Cu permisiunea împărătesei! Altfel spus, Sisi şi-a dat binecuvântarea!

Câtă îndrăzneală! Soţia regizează efectiv această relaţie, pe care nimeni nu ar fi îndrăznit să o imagineze. A doua zi, împărăteasa îl însoţeşte pe împărat la atelierul artistului. Ştia că şi Katharina Schratt este acolo, întrucât pozează pentru pictor. În schimb, artista nu se aştepta la vizita suveranei şi vrea să fugă. Prea târziu! Pe scurt, aşa se desfăşoară „prezentarea oficială” a actriţei ca viitoare „prietenă” a împăratului... Şi peste trei zile, în 23 mai, Franz Joseph compune prima sa scrisoare adresată Katharinei Schratt, pentru a-i mulţumi că a binevoit să fie modelul acelui tablou! Şi adaugă misivei lui un minunat inel cu smarald, semnându-se: „Al dumitale devotat admirator”. împăratul şi actriţa îşi vor scrie mult şi vor fi

legaţi printr-o prietenie deloc şocantă pentru unii, dar scandaloasă pentru alţii, fără să se poată stabili nici azi, cu certitudine, dacă era vorba de o relaţie amoroasă. Oricum este cert că Sisi îi va oferi „înlocuitoarei” ei sfaturi de igienă alimentară, pentru a evita să ia în greutate! Suntem în plin teatru! Aproape ca într-o operetă vieneză!

Pentru a o reţine pe Sisi, Franz Joseph îi oferă Hermesvilla

împăratul încercase tot ce se putea pentru a domoli nevroza soţiei lui, care era mereu pe picior de plecare într-o nouă călătorie. în urmă cu un an, în 1884, îi dăruise un parc imens în partea de vest a domeniului Schönbrunn şi construise pentru ea o vilă cu turnuleţe ornamentale, cu o scară semicirculară, pasaje acoperite, cu dantelării din fier forjat, pentru a se adăposti de vremea urâtă, ca la staţiunile balneare. Ansamblul arhitectural, un imens edificiu *fin de siècle*, are în faţă grajdurile regale şi aminteşte simbolic de relaţia de dragoste a celor doi suverani, îmbinând o banalitate confortabilă cu o nebunie nebănuită. Aceasta este Hermesvilla, singura proprietate a lui Sisi clădită pentru ea în acea perioadă: în 24 mai 1886, împăratul îi înmânează cheile noii ei reşedinţe. Aici, ea este stăpână, iar el va fi musafirul ei. Cu naivitate, îi sugerase şi o primă denumire, „Mon repos” (Refugiul meu odihnitor), însă acest vis mic-burghez nu putea dăinui, Sisi neobişnuind să rămână mult timp în acelaşi loc... Hermesvilla şi-a dobândit numele pornind de la pasiunea suveranei pentru Grecia şi eroii ei mitologici. După un parter sobru şi banal, Sisi va amenaja la etaj o imensă sală de baie în formă de gimnaziu antic; picturi pompeiene şi alegorii diverse glorifică aici luptele fizice,

în care se înfruntă zei şi semizei. Camera ei, la primul etaj, etalează o ornamentaţie delirantă, amintind de viziunile spectaculare ale vărului ei, regele Bavariei, despre care primeşte veşti tot mai îngrijorătoare. Culorile bavareze, alb şi albastru, sunt de altfel prezente într-un modest ecuson cu coroană. Pe tavan, a poruncit să fie pictat un baldachin cu motive mitologice, unde carul lui Oberon şi al Titaniei, cu care ei îi place să se identifice, este tras de doi tigri furioşi.

Lângă pat, coşmaresc, se înalţă silueta sumbră a unei femei triste, cu capul aplecat, numită „Melancolie”. Nu e cumva chiar imaginea împărătesei? Având obsesia independenţei şi a discreţiei absolute, Sisi se simte acasă aici, visând la insula Corfu, unde îi place atât de mult să fie şi unde se va întoarce. Dar, înainte, aici este locul unde îl va convoca pe cel de-al patrulea şi cel mai celebru profesor de elenism pe care l-a avut, istoricul Konstantin Christomanos. Acesta nu va uita niciodată prima lui lecţie: eleva lui, înaltă şi zveltă, a apărut îmbrăcată în negru, ţinând în mână o umbreluţă albă, nepăsându-i că ploua şi neîncercând să se pună la adăpost. Lecţia a durat trei ceasuri... în ploaie! Pasiunea pentru elenism a suveranei se explică poate şi prin faptul că unul dintre unchii ei, Othon de Wittelsbach, fusese primul rege al Greciei independente, în 1832. Până la urmă însă, Franz Joseph nu reuşeşte să o reţină mult timp pe soţia lui nici în acest univers de fantasme reconstituite, ca un fel de muzeu al nostalgiei. Sisi va pleca din nou, însă de acum înainte Franzi nu va mai fi singur...

Ludovic al II-lea al Bavariei este arestat!
Ce poate face împărăteasa?

Un mariaj pentru prinţul moştenitor; un ménage à trois pentru părinţii lui?

În dimineaţa zilei de 11 iunie 1886, Sisi se găseşte la familia ei, în Bavaria, când este informată, de rude şi de împărat, că vărul ei, regele, a fost arestat în toiul nopţii, în castelul său de la Neuschwanstein, primul edificiu construit de el. Apoi, Ludovic al Il-lea a fost condus sub pază severă la castelul Berg, reşedinţa familiei regale, pe malul lacului Starnberg. Cine a decis această lovitură politică? La cererea guvernului, o comisie medicală venită de la München şi prezidată de doctorul von Gudden, un celebru psihiatru care îl cunoştea pe Ludovic de când acesta era copil, l-a anunţat pe rege, fără să-l fi examinat, că era detronat. Regenţa este asigurată de unchiul său, prinţul Luitpold, socrul Giselei. Sisi este foarte afectată şi îngrijorată. Desigur, vărul ei se schimbase mult din punct de vedere fizic şi era din ce în ce mai bizar; în plus, vizitase şi ea două dintre incredibilele lui castele, care ruinau tezaurul bavarez prin costurile lucrărilor aferente. Însă celor care afirmau că regele era bolnav mintal, ea le răspundea:

— Aţi remarcat cum în teatrul lui Shakespeare doar nebunii sunt inteligenţi?!

Chiar dacă împărăteasa se afla absolut din întâmplare în împrejurimile domeniului Berg în momentul în care suveranul decăzut din drepturi este adus cu forţa la castel, atitudinea ei ulterioară pare în schimb mai greu de înţeles. Plecând din Possenhofen, Sisi şi Marie Valerie se instalează într-un mic hotel, la Feldafing, vizavi de castelul Berg unde este închis regele, pe celălalt mal al lacului Starnberg, lacul copilăriei lor. Prezenţa suveranei

nu are cum să nu atragă atenţia. Vrea cumva să afle mai multe despre ce se întâmplă? Să fie la curent cu tratamentul şi soarta pe care „conspiratorii” o rezervă monarhului? încearcă oare să îl protejeze, să îl ajute să evadeze? Este cumva complice sau doar la curent cu ultimele evenimente? în 12 iunie, toată seara împărăteasa se foieşte de colo-colo prin camera ei de la primul etaj, fumând mult. îi trimite telegrame lui Franz Joseph. în dimineaţa de duminică, de Rusalii, Sisi este foarte agitată. Contesa Festetics observă că împărăteasa a plâns, iar afară continuă să meargă cu paşi iuţi, încolo şi încoace, pe malul inundat, căci peste noapte s-a dezlănţuit o furtună şi a plouat torenţial, iar acum cerul este la fel de ameninţător.

Sisi şi Mărie Valerie termină micul dejun, când Gisela soseşte bulversată şi cere să vorbească cu mama ei:

— Vreau să-ţi spun ceva între patru ochi...

Conversaţia este scurtă şi intensă. Sisi strigă:

— Regele s-a aruncat în lac!

Plânge în hohote, scuturată de spasme.

— Nu era nebun! Era doar un om original, rătăcit în visul lui. Dacă ar fi fost tratat cu mai multe menajamente, nu încape îndoială că un asemenea sfârşit tragic ar fi putut să fie evitat.*

II acuză pe prinţul Luitpold, acuză guvernul şi pe medicul psihiatru, spunând că sunt toţi nişte asasini. Seara, în timp ce vestea se răspândeşte în Bavaria, unde lumea este stupefiată şi şocată, Sisi se trânteşte pe podeaua camerei şi, rămânând lungită pe jos, repetă o incantaţie:

— Iehova! Tu esti mare! Tu esti dumnezeul Răzbunării, tu

eşti dumnezeul Indurării, tu eşti dumnezeul înţelepciunii.

Vorbeşte despre scrisorile lor: ea semna „Pescăruşul”, el semna „Vulturul”, iar această corespondenţă sosea în sertarul unei mobile, în casa de pe Roseninsel, în mijlocul lacului. O cutie „poştală” pentru scrisori secrete. De nerecunoscut, sfâşiată de amărăciune şi – poate – de remuşcări, fiindcă nu putuse să îl salveze pe nefericitul ei văr, Sisi nu are forţa să vadă trupul neînsufleţit al acestuia. Nu dă decât un ordin, sec şi revelator: pe pieptul său şi

Un mariaj pentru prințul moștenitor, un ménage à trois pentru părinții lui?

A se vedea de acelaşi autor, *Ludovic al II-lea al Bavariei sau Regele nebun, op. cit.*

în mâini, să fie pus un bucheţel de iasomie, floarea care îi plăcea
lui atât de mult si care fusese adesea semnul lor de recunoaştere.

Rudolf, Gisela şi Mărie Valerie o înconjoară pe mama lor, doborâtă de durerea pierderii suferite. Le e teamă pentru sănătatea ei. Franz Joseph o imploră să se întoarcă. Sisi refuză, cerând să se oficieze un recviem în biserica din Feldafing. Apoi, la Miinchen, în cripta bisericii St. Michael, unde se odihnesc pentru totdeauna suveranii bavarezi, Sisi depune o coroană pe mormântul regelui şi urcă înapoi liniştită, mărturisind:

— Tristeţea este pentru mine mai preţioasă decât viaţa. Apoi, va nota în jurnalul ei, câteva rânduri deznădăjduite:

Adio, lacul meu,
Astăzi, patria mi-am aruncat-o În
apele tale adânci,
Şi fără zăbavă plec iarăşi prin lume,
În căutare de noi orizonturi.

Dispariţia regelui, trădat şi neînţeles, rupe cumva un echilibru în dezechilibrul lui Sisi. De acum înainte, „Pescăruşul” se va roti singur pe cer. Verişoara lui Ludovic al Il-lea nu îşi va reveni niciodată din acest soc.

În Carpaţi, întâlnirile celor două regine Elisabeta

În primăvara anului 1887, împărăteasa o aplaudă pe Katharina Schratt în melodrama *Le Maître de forges*, adaptare a celebrului roman cu acelaşi nume de Georges Ohnet. Are grijă să fie atentă cu „dublura” ei, care nici ea nu se lasă mai prejos, din moment ce actriţa îi trimite Majestăţii Sale un buchet de violete. Curtoazia şi delicateţea caracterizează acest tandem al cărui unic scop este ca împăratul să nu rămână niciodată singur, în cazul în care Sisi ar trebui să plece de urgenţă. Totuşi, cuplul imperial continuă să călătorească, iar în perioadele respective Katharina Schratt este cea care stă de una singură! În 28 aprilie, Franz Joseph şi soţia lui sosesc la Mehadia, o staţiune termală din Transilvania*, unde regina Ungariei mai făcuse un sejur singură, în 1884. De data aceasta, cuplul vine incognito, pentru a se întâlni cu regele Carol I al României şi cu soţia sa, regina Elisabeta, care sunt şi ei incognito acolo. Cele două cupluri de suverani locuiesc într-o vilă special amenajată. Este deja foarte cald în acest loc, pe care romanii îl numeau Aqua Herculis: apa izvorăşte fierbinte, cu o temperatură între 41 şi 62 grade Celsius. Pe Sisi nu o deranjează scorpionii,

însă de şerpi îi e frică; îşi ia revanşa, expediind un specimen la menajeria din Schonbrunn.

Un mariaj pentru prințul moștenitor, un ménage à trois pentru părinții lui?

Cele două suverane împărtăşesc aceeaşi pasiune pentru poezie, regina Ungariei având o preferinţă pentru Heine, în opera căruia apreciază „dispreţul pentru aparenţe, pe care îl simţea şi ea atât de profund, amărăciunea care copleşea atât de apăsător destinul lui solitar, maliţiozitatea care îi anima spiritul şi dădea naştere atâtor reflecţii originale şi surprinzătoare”**. Carmen Sylva este o

Mehadia, comună în judeţul Caras-Severin, pe Valea Cernei, România, se afla pe atunci, din punct de vedere administrativ, în sudul Ungariei. De fapt, este vorba de Băile Herculane, aflate în apropiere. (*N.t.*)

Carmen Sylva, „Die Kaiserin Elisabeth în Sinaia”, *apud*| Gabriel Badea-Păun, *Carmen Sylva, reine Elisabeth de Roumanie, op. cit.*

persoană mai pragmatică decât Sisi, iar pe plan literar s-a afirmat deja, întrucât îşi publică operele, desigur sub un pseudonim, însă un pseudonim transparent pentru lumea scriitorilor europeni, în timp ce suverana Austro-Ungariei refuză ca scrierile ei să fie editate pe timpul vieţii. După moartea ei, eventual... Motivul pentru care simte că se regăseşte în operele lui Heine se explică prin faptul că, la fel ca el, şi ea denunţă falsitatea lumii, minciuna.

Carmen Sylva o susţine pe Sisi, denunţând şi ea ipocrizia regulilor convenţionale şi aprobând deprinderile ei originale şi îndrăzneţe, care stârnesc atâtea bârfe stupide: „De îndată ce o persoană se abate de la căile cunoscute, apare tendinţa de a acuza acea persoană că nu îşi respectă îndatoririle. Când vrei să gândeşti şi să acţionezi altfel decât turma, te expui vindictei publice. Am spus asta mereu: moda este făcută pentru femeile fără gust, eticheta pentru oamenii fără educaţie, Biserica

pentru cei care nu au religie, rutina pentru fiinţele cărora le lipsesc imaginaţia şi elanul". De altfel, regina României o defineşte cel mai bine pe Sisi: „Oamenii voiau să impună unei zâne hamurile unui protocol rigid şi încorsetat; însă mica zână nu se lasă înrobită, îşi întinde aripile şi îşi ia zborul, când lumea o necăjeşte".* Cele două regine au un punct comun: nu le place dragostea fizică, Carmen Sylva vorbind despre mariajul ei ca despre o „uniune fondată pe un devotament reciproc, pe îndatoriri şi pe dorinţa fierbinte de a acţiona cât mai benefic unul fată de celălalt si fată de naţiunea asupra căreia soţul ei domnea".

> , , , JT >

Cele două femei s-au măritat cu bărbaţi care sunt exact opusul lor.

În 15 mai 1887, Elisabeta Austriei dă curs unei invitaţii primite de la Elisabeta a României de a veni să o viziteze la Sinaia, la

Egon César, conte Corti, *Élisabeth d'Autriche, op. cit.*

poalele Carpaţilor. S-a convenit să nu aibă loc niciun fel de recepţie, niciun fel de ceremonie, niciun fel de serbare în onoarea soţiei lui Franz Joseph. Dar, ca de obicei, o mulţime uriaşă o aşteaptă pe peronul gării! Exasperată, vizitatoarea refuză să coboare din tren. Regele Carol I, foarte obişnuit cu reacţiile teatrale ale excentricei sale soţii, insistă. Sisi răspunde că îi e teamă de plimbările cu trăsura şi că ea va merge pe jos! I se răspunde că Peleşul, monumentalul castel în stil neorenascentist german, este departe. Nu contează: Sisi este adepta mersului pe jos! Zis şi făcut: Sisi porneşte pe jos, urmată de un protocol vexat şi de o populaţie încântată! Şi, în timpul sejurului ei, în care refuză să primească vreun demnitar român, Sisi va

preciza, într-un poem, scopul călătoriei ei:

Un mariaj pentru prinţul moştenitor, un ménage à trois pentru părinţii lui?

Nu mă duceam să văd Curtea,
Si nici pe Regină,
Nu, ci pe Poetă,
*Veneam pentru Carmen Sylva**

Când revine la Viena, Sisi este asaltată de bârfe, pe care ea credea cu naivitate că nu le va auzi niciodată: interesul pe care împăratul îl manifestă faţă de Katharina Schratt depăşeşte admiraţia artistică! Cum, împărăteasa este cea care a ales-o pe această femeie pentru a o „înlocui”?! Ce ruşine! Un ménage à trois! Atunci, soţia despre care se spune că e tolerantă înfruntă opinia publică şi îi ia apărarea actriţei..., făcându-i o vizită. O scenă vieneză plină de haz! Iar Franz Joseph îi scrie personal Katharinei: „Onoarea şi reputaţia dumitale sunt sfinte pentru mine înainte de orice şi

***Kaiserin Elisabeth. Das Poetische Tagebuch,* editor Brigitte Hamann, Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1984.**

voiam să îţi spun că ţin să arăt lumii, sub adevărata lumină, prietenia noastră, în care eu nu văd nimic blamabil”. Va mai îndrăzni careva să se plângă acum?

Rudolf, soţ râu si arhiduce dezamăgit, îi îngrijorează pe părinţii lui

De la naşterea fiicei lor, Erzsi, curtea imperială nu a mai anunţat nicio nouă sarcină a arhiducesei Stéphanie. Atât

la Viena, cât şi la Budapesta, dezamăgirea e mare. Această nemulţumire are însă şi un motiv mult mai delicat. La începutul anului 1886, prinţul moştenitor s-a îmbolnăvit grav. Pentru o însănătoşire mai rapidă, medicii îi recomandaseră insistent un sejur la soare în insula Lacroma, fostă proprietate a lui Maximilian şi Charlotte, pe care o moştenise Rudolf.* Stéphanie îl acompaniază pe soţul ei, însă ceea ce trebuia să fie o cură la soare se transformase într-un coşmar. În realitate, arhiducele suferea de o gravă boală venerică, boală care a putut fi identificată graţie reţetelor de la farmacia curţii imperiale. Era vorba despre gonoree, o boală foarte greu de tratat în acea vreme. Mai rău chiar, Rudolf o îmbolnăvise şi pe soţia lui. Stéphanie, care suferea cumplit, credea că avea peritonită. Medicii i-au dezvăluit adevărul şi, mai ales, cea mai teribilă consecinţă: nu va mai putea să aibă alţi copii. Arhiducesa s-a vindecat. În schimb, soţul ei a continuat să fie bolnav, suferind mai ales de migrene şi de dureri

Azi Lokrum, în Marea Adriatică, la 600 metri de Dubrovnik, în Croaţia.

articulare, pentru care doctorii i-au prescris mercur şi morfină.

Este de la sine înţeles că relaţia dintre arhiducele moştenitor si > » > > soţia lui mergea foarte prost. Furioasă de inconştienţa soţului ei, Stéphanie îi făcea adesea scene violente, reproşându-i comportamentul scandalos, căci, în ciuda durerilor, Rudolf îşi reluase viaţa destrăbălată. Relaţiile execrabile ale cuplului nu scăpaseră nimănui. împăratul, informat despre realitatea clinică a situaţiei, încercase să o potolească pe nora sa, care venise să i se plângă de

manierele oribile ale fiului lui. în recriminările ei, Franz Joseph nu voia să vadă, în mod oficial, decât o criză trecătoare. La masă, împărăteasa îl studiase pe Rudolf, care i se părea teribil de schimbat după moartea lui Ludovic al Il-lea. îl întrebase dacă era bolnav; el îi răspunsese că era doar obosit, cu nervii întinşi la maximum şi foarte marcat de dispariţia regelui. Sisi împărtăşea această durere cu furie. împărăteasa, necunoscând cauza reală a stării lui Rudolf, însă fiind mult mai lucidă decât soţul ei în privinţa neînţelegerilor dintre cei doi tineri, vedea cât de dezastruos era mariajul fiului ei, aşa cum ea presimţise de altfel de la bun început. Neavând niciun fel de simpatie pentru Stéphanie, care i se părea molâie şi fără farmec, împărăteasa nu s-a ataşat de ea, mulţumindu-se să o însărcineze cu corvezile oficiale care pe ea o agasau, în timp ce nora ei era ahtiată după ele! Sisi avea un argument suplimentar... Când contesa Festetics a întrebat-o despre ce era vorba, ea i-a răspuns: „Simt eu că Rudolf nu e fericit. M-am gândit de nenumărate ori la ce-aş putea eu să fac. însă mi-e teamă să intervin, căci eu însămi am suferit atât de mult din cauza soacrei mele, încât nu as vrea să risc să mi se reproşeze şi mie o asemenea greşeală”.* Din acest

Un mariaj pentru prinţul moştenitor, un mésalliance à trois pentru părinţii lui?

Brigitte Haman, *Élisabeth d’Autriche, op. cit.*

motiv, Sisi nu putea să se amestece în intimitatea cuplului care trecea printr-o criză acută, şi nici nu putea să îl ajute efectiv pe Rudolf. Deşi Franz Joseph şi soţia lui sunt amândoi îngrijoraţi de compartamentul fiului lor, temerile lor nu au aceleaşi fundamente.

Astfel, dacă viaţa privată a arhiducelui moştenitor este catastrofală şi deplorabilă, şi opţiunile sale politice de viitor suveran vor fi şi ele complet contrazise în cursul

anilor 1887—1888. Prietenul său, prinţul moştenitor Friedrich Wilhelm al Germaniei, suferă de cancer la laringe, o formă incurabilă. Rudolf împărtăşea cu el visul unei Europe liberale, complet diferită de ambiţiile lui Bismarck. În martie 1888, împăratul Wilhelm I moare la vârsta de 91 de ani, iar Rudolf îi reprezintă pe Habsburgi la funeralii. Noul suveran, sub numele de Frederic al III-lea, se simte atât de rău, încât nu poate merge în urma convoiului funebru al tatălui său. Va mai trăi doar trei luni, iar fiul său, cel care va deveni Wilhelm al II-lea, nu are nicidecum aceleaşi viziuni politice ca Rudolf. Un coşmar... Dacă, pentru Franz Joseph, alianţa cu Germania nu poate fi pusă în discuţie, pentru Rudolf, în schimb, este insuportabilă, căci o Germanie triumfătoare, belicoasă şi antifranceză nu ar putea conduce Europa decât la haos. Iar arhiducele află, prin guvernul de la Berlin, că proiectul unei alianţe franco-ruse, multă vreme amânat, este acum foarte avansat. În iulie, cuplul imperial se află la Bad Ischl. Cine vine să le facă o vizită celor doi suverani? Katharina Schratt! Dincolo de manierele pline de curtoazie, trioul suscită toate comentariile posibile, iar Mărie Valerie îi spune mamei ei că a greşit enorm, continuând aceste relaţii ambigue. Este normal ca actriţa să îi însoţească pe suverani în plimbarea lor? Gisela este prea convenţională pentru a îndrăzni să o critice pe mama ei, iar Rudolf este ultima persoană care să-i poată da lecţii de moralitate.

Doar Mărie Valerie consideră că Sisi greşeşte. Dar fiica lor preferată nu ştie cu câtă delicateţe încearcă Franz Joseph să păstreze o prietenie încărcată, evitând însă adulterul. Ce exerciţiu dificil! Actriţei, împăratul îi scrie: „îmi spui că te vei stăpâni, eu voi face la fel, chiar dacă nu îmi este întotdeauna uşor, fiindcă eu nu vreau nimic rău”. Şi de asemenea: „O iubesc pe soţia mea şi nu vreau să abuzez nici de încrederea ei, nici de prietenia ei pentru dumneata. întrucât sunt prea bătrân pentru a-ţi fi prieten ca un frate, permite-mi să îţi fiu prieten ca un tată şi tratează-mă cu aceeaşi bunătate şi candoare ca până acum”. Tot la fel: „Dacă ai ajunge să o cunoşti mai îndeaproape pe această femeie remarcabilă, ai avea cu siguranţă aceleaşi sentimente”. Angelism? Există trei complicităţi în această situaţie. împărăteasa, anunţând că în toamnă se va întoarce în Corfu, încearcă să îşi înăbuşe remuşcările. Dar ştie totodată că, prin această nouă plecare, îşi întinează imaginea şi îşi compromite dublu reputaţia, fiind absentă şi acceptând să fie „înlocuită” pentru a avea mai puţine mustrări de conştiinţă. Un calcul fals: soţul şi copiii ei, în special fiul ei, au nevoie de ea. Unei prietene, actriţă şi ea, care locuieşte la Berlin, Katharina Schratt îi scrie: „Oamenii spun că împărăteasa este insensibilă şi incapabilă să vorbească deschis si fără rezerve cu cineva, însă cu mine vor- beşte nespus de sincer, spunându-mi multe lucruri, care mi se par deopotrivă incomprehensibile şi înduioşătoare”.*

înainte de a pleca, Sisi acceptă să prezideze împreună cu soţul ei recepţiile în onoarea noului împărat german, Wilhelm al II-lea. Primirea trebuie să fie plină de curtoazie, însă fără cordialitate. De

196

* **Joan Haslip, *The Lonely Empress*, Londra, Weidenfeld and Nicolson,**

data aceasta, Franz Joseph şi Rudolf se înţeleg foarte bine: pentru a evita orice incident protocolar, musafirul lor nu va fi niciodată singur, tatăl şi fiul fiind prezenţi cu schimbul lângă imprevizibilul Wilhelm al II-lea, prin urmare nu vor exista oameni care să manifesteze sau să strige contra vizitei împăratului german, căci aşa ceva ar însemna şi să îi insulte pe suveranul austriac şi pe fiul său. La dineul de o sută şaizeci de tacâmuri de la FJofburg, din 4 octombrie, Sisi este foarte frumoasă, însă privirea ei se îndreaptă deja spre alte zări, spre Grecia unde va pleca peste două zile, râzând încă de momentul când, la operă, Wilhelm al II-lea s-a împiedicat în rochia ei! Dar plecarea ei îl îngrijorează şi în acelaşi timp îl întristează pe Franz Joseph: în primul rând, se teme ca bandiţii albanezi să nu încerce să o răpească pe Sisi, în Corfu. Apoi, Sisi spunea că i-ar plăcea să se stabilească acolo şi să îşi construiască o casă pe insulă. Din nou! Cum rămâne atunci cu Hermesvilla, pe care el i-a dăruit-o, tocmai ca să înceteze cu peregrinările şi să stea cu el?! împăratul Austriei are toate motivele să fie contrariat şi îi interzice lui Mărie Valerie să plece cu mama ei. Cei doi suverani se despart cu sufletul sfâşiat, confirmând o constatare mai veche: lui Franz Joseph îi este teamă pentru viaţa ei, în timp ce lui Sisi nu îi este teamă de moarte, ci de viată.

Crăciunul 1888 la Viena: Sisi are 51 de ani şi Mărie Valerie este logodită

împărăteasa savurează încă deliciile sejurului în Corfu, când printr-o telegramă de la Franz Joseph este anunţată,

în 12 noiembrie, că în urma unui nou atac, tatăl ei, ducele Max, un om jovial şi fantezist, s-a stins din viată. Spre deosebire de fiica lui, el era mereu vesel. îmbrăcându-se imediat în negru, Sisi nu poate însă să ajungă la timp în Bavaria, pentru funeralii. În depeşa sa, împăratul îi scrie: „Acum, la moartea tatălui tău, simt o dragoste sinceră pentru tine”. împăratul asistă la ceremonia funerară în Theatinerkirche, la München, în 18 noiembrie. Sisi – care s-a întors din Corfu via Trieste – şi Franz Joseph decid ca tradiţionalul dineu de Crăciun să fie şi seara logodnei lui Mariei Valerie. Fiica lor mezină se îndrăgostise, în urmă cu doi ani, de arhiducele Franz Salvator, din ramura toscană a Habsburgilor. Franz Joseph avusese obiecţii, invocând veşnicul obstacol al consangvinităţii, însă în cele din urmă acceptase proiectul, care era susţinut de Sisi. împărăteasa îi rugase pe cei doi tineri să mai aştepte doi ani, înainte de a face pasul decisiv. Nu din raţiuni de vârstă (Marie Valerie avea deja 18 ani), ci pentru ca să fie absolut siguri de ceea ce făceau. Un alt motiv, nemărturisit de ea, era dorinţa de a o mai ţine lângă ea pe fiica preaiubită încă doi ani. O speria cumplit ideea de a o lăsa să plece pe fiica ei mezină, de care fusese practic nedespărţită de când aceasta venise pe lume. La dineul de Crăciun din anul 1888 sunt, de fapt, foarte puţini convivi: cuplul imperial, logodnicii, Rudolf şi Stéphanie, precum şi sora cea mică a lui Sisi, Sophie Charlotte, fosta logodnică a lui Ludovic al Il-lea, împreună cu soţul ei, Ferdinand, duce d Alençon. Cei doi se aflau atunci la Viena.

Un mariaj pentru prințul moștenitor... un ménage à trois pentru părinții lui?

Rudolf îi dăruieşte mamei lui o culegere de unsprezece texte autografe ale poetului lor preferat, Heine, pe care le-a cumpărat extrem de scump. Prea acaparată de logodna fiicei ei, Sisi nu acordă probabil suficientă atenţie gestului fiului ei. Dar tot în acea zi împărăteasa împlineşte

cincizeci şi unu de ani. Fostei guvernante a arhiducesei Sophie, cu care se întâlneşte întâmplător, Sisi îi spune cu umor:

— Iată-ne pe amândouă la pensie...

Peste câteva zile, împărăteasa pleacă la München, în vizită la mama ei, pe care n-a mai văzut-o de la moartea ducelui Max. împăratul, dezolat de absenţa ei, îi scrie imediat: „Gândurile mele cele mai bune pentru toţi, dar mai ales pentru tine, îngerul meu adorat. Fie ca toate dorinţele tale, care sunt realizabile şi nu mă deranjează prea mult, să se împlinească. Păstrează pentru mine dragostea ta, indulgenţa ta şi bunătatea ta. Am sentimentul, pentru care sunt profund recunoscător, că dragostea ta, la fel ca dragostea mea, nu s-a răcit nicidecum odată cu anii, ci, dimpotrivă, creşte odată cu ei, iar eu sunt foarte fericit că este aşa". Şi încheie această declaraţie de o manieră revelatoare: „Am primit ieri de la prietena noastră telegrama alăturată". Francheţea şi seninătatea reglementează acum relaţiile cuplului imperial. Se pare chiar că, graţie Katharinei Schratt, o mijlocitoare privilegiată între soţ şi soţie, s-a ajuns ca un echilibru original să coordoneze viaţa lor. Actriţa a împiedicat negreşit o ruptură. Şi ştie să fie disponibilă pentru ea şi pentru el, deopotrivă. Trioul „amical" a salvat cuplul legitim.

în 26 ianuarie 1889, la ora nouă dimineaţa, Rudolf este convocat în biroul tatălui său. Nimeni nu ştie ce şi-au spus împăratul si fiul său, doar că între ei a avut loc o ciocnire foarte violentă. Mai multe ipoteze pot explica enervarea tatălui. Cel mai adesea, se vorbeşte despre o scrisoare primită de la Vatican, în care papa dezvăluie că Rudolf intenţiona să ceară anularea căsătoriei lui. Pentru Roma şi pentru Viena deopotrivă, aşa ceva este absolut exclus. Se

presupune, aşadar, că Franz Joseph i-a ordonat probabil fiului său *Un mariaj pentru prinţul moştenitor*, *un ménage à trois pentru părinţii lui?*

să se împace cu soţia sa, să pună capăt unei noi legături amoroase cu foarte tânăra baroană Vetsera, despre care se zvoneşte în toată Viena, şi să fie prezent la dineul în familie prevăzut să aibă loc la Hofburg, în 29 ianuarie, peste trei zile, pentru ca, pe de o parte, Marie Valerie şi logodnicul să fie prezentaţi restului familiei şi, pe de altă parte, pentru ca împăcarea cuplului Rudolf-Stéphanie să fie confirmată. Peste două zile, în 28 ianuarie, arhiducele decide să plece la vânătoare în împrejurimile Vienei, în pavilionul său de la Mayerling, unde de curând făcuse amenajări semnificative. Urmează să fie însoţit de cumnatul său, prinţul Philippe de Saxa-Cobourg (soţul lui Louise, sora lui Stéphanie), şi de bunul său prieten, contele Hoyos. înainte de a pleca, la ora unsprezece dimineaţa, o sărută pe fiica lui, Erzsi, şi îşi ia la revedere de la Stéphanie, dându-i întâlnire la dineul familial de a doua zi seara. în 29 ianuarie, la ora cinci după-amiaza, Stéphanie primeşte o telegramă de la Rudolf, explicându-i că, întrucât este foarte răcit, nu va putea participa la dineu şi va rămâne în acea seară la Mayerling. Stéphanie este disperată: „cina reconcilierii" nu va mai avea loc, însă dineul în familie se va desfăşura, totuşi. Sunt prezenţi, în afară de cuplul imperial, Stéphanie, logodnicii, şapte arhiduci, patru arhiducese, prinţul Reuss, ambasador al Germaniei, cu soţia, contele Merano şi prinţul Philippe de Saxa-Cobourg, care s-a întors de la vânătoare în acea zi, după-amiaza târziu. Singurul absent este Rudolf. El a ales să rămână peste noapte la Mayerling.

.. ’

; r C ■: V-

j- ' V ' ^>v
i'.^ f; . t
i-’'-.-'**>*”-

• V':4v ;. Zi ÍSTv: ‘

j #>-fc_y**

O tragedie si secrete y dureroase

Ultima fotografie a arhiducelui moştenitor Rudolf, în timpul unei plimbări în Prater cu vizitiul său, în 27 ianuarie 1889. Poliţia îl supraveghează pe fiul lui Franz Joseph care se amuză să scape de copoi în labirintul străzilor din Viena...

Franz Joseph
şi Sisi

Viena, palatul Hofburg, miercuri 30 ianuarie 1889, ora unsprezece dimineaţa. Ninge cu fulgi învolburaţi la ferestre. împărăteasa şi-a terminat gimnastica şi, în dormitorul-salon, este la lecţia cotidiană de greacă clasică, ascultându-l pe profesor, care citeşte din Homer. Ida Ferenczy, acum deopotrivă doamnă de onoare şi cititoare, una dintre foarte puţinele persoane cărora împărăteasa le dă voie să intre la ea fără să fie anunţată, bate la uşă. Este răvăşită la faţă. Cu voce stinsă, spune:

— Majestate, baronul Nopcsa vrea să vă vorbească imediat...

— Să aştepte sau să vină mai târziu!

Dar Ida insistă. Şambelanul trebuie să fie primit în acea clipă:

— Are veşti proaste despre Alteţa Sa imperială şi regală prinţul moştenitor...

, >

Meditatorul se face nevăzut. Intră baronul Nopcsa. O iubeşte pe împărăteasă ca pe o fiică. îi vorbeşte cu blândeţe, cuprins de o intensă emoţie:

— Majestate... Prinţul moştenitor, Rudolf, a murit...

Sisi izbucneşte în lacrimi şi se aruncă pe patul ei de fier, care nu a fost încă luat din cameră, fiindcă împărăteasa nu vrea un dormitor adevărat în acest palat unde nu se simte bine şi de aceea preferă ca patul să fie instalat acolo în fiecare seară. Se aud paşi iuţi şi sprinteni, apropiindu-se dinspre salonul pentru mic dejun. Este împăratul care vine la soţia lui.

Sisi urlă la Ida:

— Să nu intre! Nu încă!

Franz Joseph în uniformă de ofiţer ungur, în 1888. în dimineaţa zilei de 30 ianuarie 1889, Sisi este cea care primeşte înfiorătoarea misiune de a-i spune că fiul lor, arhiducele Rudolf, a fost „găsit mort în pavilionul său de vânătoare de la Mayerling”. O tragedie care destabilizează Imperiul, mai ales că circulă deja diferite versiuni,

niciuna însă convingătoare. împăratul le cere celor din anturajul său, care ştiau adevărul, să jure că vor păstra tăcerea.

Ida se repede la uşă, unde baronul Nopcsa face eforturi să îşi stăpânească durerea profundă. Sisi îşi şterge lacrimile şi, adu- nându-şi puterile, se căzneşte să nu îşi arate disperarea:

— Se vede ceva? Bun, fie! Ajută-mă, Doamne! Lăsaţi-l să intre pe împărat.

Cumplitul tête-à-tête este scurt. Niciun martor nu va putea spune ce cuvinte a folosit Sisi pentru a-i comunica soţului ei înspăi- mântătoarea veste. Dar, mult mai târziu, împărăteasa îi va mărturisi uneia dintre doamnele ei de onoare că „bietul om s-a clătinat pe picioare, după care şi-a revenit”.

Uşa salonaşului se deschide. Doborât de durere şi deznădejde, dar reuşind să se stăpânească, Franz Joseph trece pe lângă şambelan şi îi ordonă cu glasul înăbuşit:

— Vino cu mine, baroane.

Cum şi de ce împărăteasa a fost informată despre dramă înaintea împăratului? Fiindcă prietenii apropiaţi ai arhiducelui, care erau la curent cu decesul încă din zorii zilei, au socotit că, în ciuda fragilităţii ei, Sisi era singura persoană capabilă să găsească cuvintele potrivite ca să îi comunice suveranului cumplita realitate.*

Prezenta lucrare nu şi-a propus să comenteze celebra enigmă de la Mayerling. Referitor la cauzele, circumstanţele şi consecinţele

dramei, a se vedea contraancheta, completată cu anumite dezvăluiri spectaculare, pe care am publicat-o, în 2004, sub titlul *Rodolphe et Ies secrets de Mayerling,* Perrin, cu numeroase reeditări, inclusiv în colecţia „Tempus". Chiar dacă opinia specialiştilor a evoluat substanţial în privinţa acestei tragedii, evenimentul în sine continuă să intrige, ba chiar să deranjeze.

Franz Joseph şi Sisi se c cu cea mai grea încercare...

Sisi coboară la cititoarea ei unde, ca la teatru, doamna Schratt aşteaptă ora vizitei ei la împărat, cum fusese stabilit cu împărăteasa. Aceasta, cu un efort supraomenesc, îi cere actriţei, care este atât de apropiată de tatăl lui Rudolf, să facă uz de toată blândeţea şi talentul ei pentru a-l ajuta să depăşească tragedia morţii fiului pe care îl iubea, chiar dacă nu ştiuse să îi arate acest lucru. Apoi, Sisi decide să o anunţe pe Marie Valerie, fiindcă fratele şi sora erau foarte ataşaţi unul de celălalt. Şi Stéphanie, soţia nefericită a lui Rudolf? Mai târziu... Cu legendarul ei mers rapid, Sisi revine în apartamentele ei şi, cu faţa scăldată în lacrimi, cere să fie chemată fiica ei cea mică. Prin nenumărate coridoare şi anticamere, vestea a ajuns deformată, imprecisă şi falsă, încât Marie Valerie crede că fratele ei trăieşte, dar că suferă de o boală fatală.

j *7*

— Nu mai e nicio speranţă! spune ea.

înaintează, lividă, şi îşi petrece braţul în jurul gâtului mamei ei, aşezându-i-se pe genunchi. Sisi, distrusă,

rosteşte cu greu:

— S-a întâmplat o nenorocire...

Marie Valerie întreabă:

— S-a omorât?

— De ce spui asta? Nu, nu... A fost otrăvit probabil...

Apare Franz Joseph. Cele două femei, hohotind de plâns, se
aruncă în braţele lui. Tăcerea este apăsătoare. împăratul
îi spune fiicei lui:

— Du-te după Stéphanie...

Iar Sisi declamă:

— Marele Iehova nimiceşte totul ca o vijelie.

Este o incantaţie asemănătoare cu aceea pe care o avusese la moartea vărului ei, regele Ludovic al II-lea al Bavariei. Aceste două dispariţii brutale îi provoacă lui Sisi aceeaşi reacţie: refuză să creadă că poate fi adevărat şi nu admite nicio dovadă. Nora ei ia lecţii de canto, ca în fiecare dimineaţă. Îi plac melodiile la modă, însă vocalizele ei nu sunt nicidecum convingătoare, ci doar un jalnic paleativ pentru nefericirea ei conjugală. Faptul că ea nu fusese anunţată imediat după socrii ei o va umple de amărăciune pe Stéphanie. Când a fost condusă la ei, împărăteasa, foarte palidă, era deja în negru. Mai rău: văduva lui Rudolf consideră că poartă răspunderea pentru decesul soţului ei. Şi mai rău chiar: este informată în acelaşi timp cu baroana Vetsera, mama tinerei Mary, care era de câtva timp amanta lui Rudolf şi al cărei trup neînsufleţit fusese găsit la Mayerling, lângă arhiducele mort.

Se cuvine să amintim aici explicaţia oficială care, cu

surprinzătoare variante şi contradicţii, va fi impusă laborios opiniei publice: Rudolf ar fi ucis-o pe Mary cu un glonţ în cap şi s-ar fi sinucis după aceea cu aceeaşi armă, punând capăt astfel unui amor scandalos, pe care nu-l mai putea continua.* Sisi îi spune câteva cuvinte

Această teză romanescă a fost combătută de împărăteasa-regină Zita, ultima suverană a Austro-Ungariei şi văduvă a împăratului Carol, care urmase la tron după Franz Joseph în 1916. Într-un interviu exclusiv pentru *Figaro Magazine*, din 12 noiembrie 1982, cu prilejul întoarcerii ei la Viena după şaizeci şi trei de ani de exil, Majestatea Sa Zita mi-a declarat, în avanpremieră sub embargo timp de patru luni, că Rudolf fusese asasinat din motive politice. De către cine şi de ce? Mister, însă, după această dată şi după evidenţierea unor grave incoerenţe în versiunea furnizată de curte, teza asasinatului nu mai poate fi eliminată în mod sistematic. În acest caz, Mary Vetsera ar fi fost executată ca un martor jenant. Aserţiunile Majestăţii Sale Zita, publicate în 11 martie liniştitoare baroanei Vetsera, îi recomandă să se ducă acasă şi îi face o stranie mărturisire: prinţul moştenitor a murit de o criză cardiacă, în urma unei otrăviri cauzate probabil de Mary. În cursul unei singure dimineţi, toate aceste teze diverse provoacă toate întrebările imaginabile. Însă există o constatare foarte tulburătoare, care nu este dezvăluită în acea zi de 30 ianuarie 1889: de ce Franz Joseph şi Sisi nu au plecat valvârtej la Mayerling, unde se afla fiul lor mort? Care părinţi, în asemenea împrejurări, nu ar vrea să îşi vadă copilul şi să afle, de asemenea, ce s-a întâmplat? Au încercat măcar acest lucru? Au fost cumva disuadaţi cu delicateţe, eventual pe motiv că „scena crimei" ar fi fost prea groaznică pentru ei? Sau fiindcă adevărul le-a fost deja dezvăluit, iar acum trebuie să se pregătească să acrediteze o versiune oficială, să înfrunte diversele întrebări şi, de asemenea, şocul în Imperiu şi stupefacţia la curţile străine?

Ce trebuie spus? În timp ce ziarele austriece trag ediţii speciale cu chenar negru pe margini, anunţând că arhiducele „a murit subit din cauza unei crize cardiace", fără vreo altă explicaţie şi fără a pomeni de moartea lui

Mary Vetsera, Franz Joseph îşi înăbuşe durerea şi ascultă glasul datoriei. Monarhul poartă parcă o platoşă protectoare, care îl ajută să reziste mai bine. Deşi distrus sufleteşte,

1983 de cotidianul vienez de mare tiraj *Kronen Zeitung*, au fost cu atât mai explozive, cu cât atunci era prima oară, de la producerea dramei, după nouăzeci şi patru de ani de tăcere absolută impusă de împărat, când un membru al familiei de Habsburg contesta explicaţia oficială, nu fără a provoca valuri şi polemici în Austria. Trebuie să amintim, de asemenea, că, încă de a doua zi după anunţarea morţii arhiducelui, presa europeană, îndeosebi ziarele franceze C*Le Figaro), **formula îndoieli serioase asupra tezei potrivit căreia Rudolf ar fi omorât-o pe Mary, înainte de a-şi pune capăt zilelor. Titlu pe prima pagină: „Omor sau suicid?”**

se instalează la masa lui de lucru. Redactează câteva telegrame, în germană, către Wilhelm al II-lea, menţionând o embolie, în franceză, către regele Italiei şi suveranii belgieni, vorbind de această dată de o hemoragie cerebrală, şi Papei Leon al XlII-lea, fără a da cauza decesului. Depeşa pentru Vatican va aştepta până a doua zi înainte de a fi expediată, important fiind să obţină dreptul de a oficia funeralii religioase. E ca şi cum împăratul ar vrea să afle mai multe, înainte de a trimite acest mesaj, care nu va fi doar un ferpar, ci va fi însoţit de justificări incontestabile. Vor mai fi şi alte telegrame...

Sisi este îngrozită: e posibil ca fiul ei să fi murit într-o criză de nebuniei

A doua zi, 31 ianuarie 1889, în plină noapte, un car mortuar, escortat de cavaleri cu sabia scoasă din teacă, transportă cadavrul lui Rudolf la Hofburg. Între timp, cadavrul lui Mary Vetsera a fost evacuat de la Mayerling într-un mod oribil: cei doi unchi Baltazzi ai defunctei au trebuit să o instaleze într-o birjă, ca şi cum ar fi fost încă în viaţă, şi să o ducă până la abaţia Heiligenkreuz. Faţă de autorităţi, prezenţa lui Mary Vetsera va fi mereu negată, în ciuda oricăror evidenţe.

După această regie macrabă, tânăra a fost pusă în coşciug, iar apoi a fost înhumată în micul cimitir al satului.* Rudolf este

Cadavrul ei a fost exhumat de două ori. Expertiza, iar apoi contraex- pertiza medico-legală au arătat că, în ciuda a tot ceea ce fusese spus, craniul ei nu prezintă urme de impact al vreunui glonţ. Un element în plus împotriva versiunii „oficiale”.

instalat pe patul său, ca şi cum acolo ar fi decedat. Niciuna dintre rudele lui apropiate nu l-a văzut încă. La ora şapte dimineaţa, împăratul, în uniformă de gală, cu mănuşi albe şi sabie, intră în camera cu obloane trase la ferestre. Craniul defunctului este înconjurat de un bandaj, care ascunde o adâncitură în creştetul capului. Mâinile nu sunt la vedere, fiind acoperite cu o flanelă albă. Pieptul lui este acoperit de flori. Timp de un sfert de ceas, cel care este împăratul Austriei şi rege de Ungaria stă în picioare, în faţa fiului său, care era şi moştenitorul său direct la tron. Dincolo de amărăciune şi de remuşcări, acum este în joc viitorul dublei monarhii. Aghiotantul arhiducelui, baronul Giesl, şi un preot se uită la suveran: acesta nu conteneşte să îşi netezească mustaţa, ceea ce la el e un semn de mare tulburare lăuntrică. În douăzeci şi patru de ore, a îmbătrânit cu zece ani. Fără vreun cuvânt, împăratul părăseşte încăperea. La prânz, împărăteasa, Marie Valerie şi logodnicul ei, Franz Salvator, intră în încăpere. Sisi se prăbuşeşte plângând la picioarele patului. Sosesc, apoi, Stéphanie şi micuţa Erzsi, care are 6 ani. Familia se întruneşte pe urmă pentru o tristă gustare. Nimeni nu vorbeşte. Ce ştie împăratul? Ce ştie împărăteasa? Ştiu amândoi acelaşi lucru?

În 2 februarie, presa publică un raport al autopsiei, primul de acest fel. Un şoc deosebit pentru mama defunctului. Suferă îngrozitor din cauza unei declaraţii a medicilor: „Creierul prinţului prezintă caracteristicile patologice care însoţesc îndeobşte stările anormale. (...) Fapta a fost

săvârşită într-o stare de aberaţie mentală". Nebunia! Elisabeta de Wittelsbach nu poate fugi de această ameninţare. Ereditatea verilor ei, Ludovic al Il-lea şi Othon (izolat pe viaţă), este şi ereditatea ei. Este oare ea vinovată din punct de vedere genetic? Cu mintea rătăcită din cauza proceselor de conştiinţă care nu îi dau pace, traumatizată de durerea suferită, Sisi dă buzna la Mărie Valerie. Arătând spre camera de la etaj, unde se află trupul fiului ei, Sisi urlă:

— Nu e adevărat! Rudolf nu e acolo sus, mort. Vreau să urc să-l văd!

Mama lui Rudolf acuză Cerul care a permis această tragedie. Franz Joseph, la care disciplina interioară ar putea fi luată drept răceală sufletească, ba chiar drept o lipsă de omenie, pune pe primul plan urgenţa politică reprezentată prin unitatea dublei monarhii. Are datoria să dea încredere popoarelor dunărene. împreună cu Sisi, care îl ajută să îşi înfrâneze amărăciunea, împăratul primeşte o delegaţie de parlamentari austro-ungari veniţi să le prezinte suveranilor condoleanţele cuvenite. Franz Joseph are tăria să le răspundă:

— Nu pot găsi cuvinte suficient de puternice pentru a-mi exprima gratitudinea faţă de soţia mea dragă şi adorată, împărăteasa, pentru sprijinul său în aceste zile triste. V-aş fi recunoscător să faceţi cunoscut acest lucru celor din jurul vostru.

împăratul admiră rezistenţa lui Sisi. încă o dată, este surprins
de tăria ei. Cum de face fată acestei nenoroci ri? Funeraliile

au loc
>
la o săptămână după dramă. Pentru a obţine dreptul acestei celebrări creştine, Franz Joseph i-a trimis Papei Leon al XlII-lea o a doua telegramă cifrată, care nu putea decât să elimine teza unei sinucideri premeditate, nereţinând decât nebunia sau o intervenţie din afară. Răspunsul pozitiv al Vaticanului, primit în cele din urmă, este cu atât mai semnificativ, cu cât de fapt papalitatea nu
avea niciun motiv să îsi arate mansuetudinea fată de un
stat care > >
denunţase concordatul. împăratul o imploră pe împărătească să nu asiste la înmormântare, temându-se de o reacţie nervoasă spectaculară. I se ascund ziarele care, toate si din toate ţările, scot în
evidenţă imposibilitatea unei morţi naturale, în timp ce publicarea unui al doilea raport de autopsie, contrazicându-l pe primul, agravează confuzia şi discreditează autorităţile. Franz Joseph se luptă personal cu ambasadele, pentru a evita venirea unor suverani sau a unor membri din familiile domnitoare; singurii monarhi prezenţi – deşi nedoriţi – sunt regele şi regina Belgiei, părinţii lui Stéphanie. Franz Joseph impune funeralii cât mai simple şi mai scurte cu putinţă, fie numai şi din dorinţa de a o linişti pe Sisi care, doborâtă de amărăciune, acuză o răzbunare divină şi repetă una dintre premoniţiile ei:

— Mergem toţi spre un destin înfiorător.

Dar dorinţa de discreţie (relativă) a împăratului uimeşte şi dezamăgeşte, căci defunctul era moştenitorul imensului

Imperiu Austro-Ungar. împărăteasa rămâne închisă în palatul Hofburg, în timp ce Franz Joseph se plimbă la Schônbrunn timp de un ceas, la braţ cu Marie Valerie. Contrar temerilor şi clevetelilor, împăratul rezistă în continuare în faţa şocului, cu un fel de vigoare calmă.

Duminică, 3 februarie 1889, la şapte şi jumătate dimineaţa, cadavrul lui Rudolf, aşezat într-un sicriu deschis, este transportat la capela palatului Hofburg, conform uzanţei. însă surorile arhiducelui remarcă uimite că, de fapt, catafalcul a fost plasat atât de sus, încât capul fratelui lor, în mod ciudat machiat cu ceară, este aproape invizibil sub flori, o pădure de plante verzi şi nişte surprinzători palmieri. Şi mai uimitor, dar şi contrar unei tradiţii constante, mâinile defunctului au fost învelite în mănuşi albe,
deşi ar fi trebuit să fie dezgolite. Această anomalie vestimentară va intriga mii de vienezi, timp de douăzeci şi patru de ore. Când Stéphanie, Gisela, Marie Valerie şi un fost profesor al arhiducelui vor vrea să sărute mâinile lui Rudolf, vor spune că nu au simţit sub mănuşi decât o masă moale, poate vată, în loc de degete. De ce?*

în Cripta Capucinilor, Sisi îl strigă pe fiul ei mort...

Marţi, 5 februarie. Sicriul închis este coborât în Cripta Capucinilor. Franz Joseph a întocmit personal lista

personalităţilor admise. Sisi s-a resemnat, ar fi prea teribil pentru ea să fie de faţă. Rămâne la Hofburg, în capela Sf. Iosif, cu Marie Valerie şi Stéphanie; aceasta din urmă nu va coborî în criptă decât în momentul înhumării propriu-zise. Gisela şi soţul ei, Leopold de Bavaria, sunt alături de împărat. înainte de clipa despărţirii finale, Franz Joseph cade în genunchi, copleşit de lacrimi. Potrivit ambasadorului Belgiei, „împăratul, îngenuncheat lângă sicriu, a ridicat pânza funerară, a sărutat-o îndelung şi a murmurat un ultim adio către cel care era toată speranţa lui şi care îi fusese răpit într-un mod atât de trist".

A avut împăratul şi alte informaţii? în Viena şi cam pretutindeni, circulă mai mult sau mai puţin făţiş cel puţin cinci variante diferite. Drama de la Mayerling devine un foileton macabru, primul de acest gen în lumea familiilor domnitoare din Almanahul Gotha, care a putut fi urmărit de presă, în mod liber. Sisi, închisă
în ea însăsi, nu crede într-o otrăvire involuntară.

Constatarea că „Rudolf nu mai avea degete" dă greutate tezei că acesta se apărase de un agresor sau de mai mulţi agresori şi că, în consecinţă, fusese într-adevăr asasinat.

Sâmbătă, 9 februarie. în timp ce Franz Joseph pregăteşte minuţios voiajul cuplului la Budapesta, unde există îngrijorări pentru viitor, împărăteasa s-a dezbrăcat pentru a merge la culcare. Cameristele şi cititoarea ei tocmai s-au retras. în linişte, Sisi se îmbracă la loc şi îşi ascunde faţa sub un voal gros de mătase neagră. La ora nouă seara, printr-o uşiţă între aripa Cancelariei şi aripa

Amalienburg, împărăteasa va ieşi din FJofburg, încremenită în doliu şi frig, la fel ca întreaga Vienă. Franz Joseph nu este informat, însă un valet, care era de serviciu în acea noapte, o va vedea pe împărătească dispărând pe scara secretă care leagă cele două corpuri de clădire ale palatului. Prin această deschizătură ascunsă în zid, Sisi obişnuieşte să evadeze când simte nevoia, bunăoară, ca să îşi cumpere ceaiuri de plante la Demel, unul dintre furnizorii curţii imperiale. Ajunge repede la parter. Străjerul o vede ieşind, dar ştie că este inutil să încerce să o împiedice pe Majestatea Sa să plece singură, fără nicio escortă. Dar... în plină noapte? Crezând că nu poate atrage atenţia, împărăteasa opreşte o trăsură de piaţă şi cere să fie condusă la Cripta Mănăstirii Capucinilor, care nu e departe. Sună la poartă. Nu răspunde nimeni. Sună din nou. în cele din urmă, un călugăr tânăr vine să îi deschidă. Dar ce vrea femeia aceasta în plină noapte? Vizitatoarea cere să vorbească cu părintele stareţ.

— Sunt împărăteasa. Conduceţi-mă la fiul meu.

Vin şi alţi monahi; în veşmintele lor călugăreşti cu glugă, închise la culoare, se strecoară toti ca nişte umbre, se întind mâini ca să aprindă torţe. Sisi este înconjurată de călugări capucini amuţiţi. Coboară scara. în faţa grilajului, pe unde se poate ajunge la morminte, spune:

— Vreau să fiu singură cu fiul meu.

Zgomot de chei, se descuie o închizătoare, grilajul cu două canaturi este acum deschis. Părintele stareţ, care

se afla în capelă, în stânga, vine după suverană, dar păstrând distanţa. Nu seamănă şi ea aproape cu o fantomă în acest lăcaş impresionant? Sisi trece prin faţa unor şiruri de sarcofage, mai ales impozantul mormânt conjugal al Măriei Tereza şi al soţului ei, privindu-se pe un pat de argint, apoi mormântul lui Maximilian, cumnatul ei împuşcat, acum cu o sepultură modestă, ca şi cum moartea lui ar fi fost deja uitată, aşa cum fusese uitată şi viaţa lui. Ajungând în faţa sicriului fiului ei, împărăteasa înlemneşte. Rudolf este cel de-al o sută treisprezecelea Habsburg adus să-şi doarmă somnul de veci aici. Brusc, în noaptea sepulcrală unde sunt înhumaţi unsprezece împăraţi şi cincisprezece împărătese, răsună un strigăt, de două ori, făcându-i să tresară pe călugării cufundaţi în rugăciuni:

— Rudolf! Rudolf!

Un asemenea strigăt, aici, este neobişnuit. Mama lui Rudolf nu a venit doar să se reculeagă la mormântul fiului ei, ci încearcă să comunice cu el! Tăcere. Defunctul nu răspunde. Glasul mamei s-a frânt în bronzul capetelor de mort care ornează unele morminte. Monahii văd o mamă în transă. Pentru ea, această scenă grandilocventă este deopotrivă o uşurare şi o dezămăgire. Dintr-odată, împărăteasa pare mai liniştită, cum observă călugării – le va mărturisi şi ea acest lucru –, deşi şi-ar fi dorit să poată intra în contact cu el, căci a fost întotdeauna pasionată de spiritism. Dar nu la fel gândea şi Rudolf, care – un lucru neobişnuit la el – considera că adepţii spiritismului erau nişte atei, or, el apăra creştinismul.*

O tragedie si
secrete dureroase

Se va afla peste zece zile, în 15 februarie, din gazeta masonică *Der Zirkel* (Compasul), că francmasonii, cu care Rudolf avea afinităţi intelectuale

A doua zi, în 10 februarie, Sisi le povesteşte împăratului şi fiicelor ei vizita sa noctură în Cripta Capucinilor. Şi, gândindu-se în special la apropiata căsătorie a lui Marie Valerie şi la tandra relaţie dintre Franz Joseph şi Katharina Schratt, îi spune fiicei ei mai mici:

— Măcar de m-ar chema Iehova la el... Tăticul tău ar fi liber, iar fericirea ta conjugală nu ar fi tulburată...

Indiferent ce ştie sau ce gândeşte de fapt despre ceea ce s-a întâmplat, împărăteasa nu-şi mai doreşte decât să îl urmeze pe fiul ei. Se poate spune că, în acest moment al tragediei, Franz Joseph cunoaşte adevărul şi că acest adevăr este pesemne înspăimântător, din moment ce pe toţi cei care, într-un fel sau altul, au ştiut de ce şi cum murise Rudolf îi pune să jure, în genunchi în faţa lui şi cu mâna pe Biblie, că nu vor dezvălui niciodată nimic. împărăteasa, care nu cunoaşte poate adevărul, tace, însă, când i se va arăta o scrisoare de-a lui Rudolf către Stéphanie, în care soţul acesteia o anunţa că el urma să moară, Sisi ripostează că nu este scrisul fiului ei. Uniţi prin grozăvia situaţiei, părinţii lui Rudolf nu au însă acelaşi raţionament. Sufletul fiecăruia simte altfel durerea pierderii, împăratul se agaţă de responsabilitatea lui, care presupune să ia imediat măsuri pentru supravieţuirea Imperiului, în urma acestei catastrofe. Sisi, mereu rebelă, refuză realitatea, însă are grijă să nu îşi întristeze soţul cu capriciile ei, ci dimpotrivă. Deşi Franz Joseph a reacţionat

aproape mecanic, ca un monarh disciplinat, în realitate Sisi ştie că împăratul este vulnerabil şi îl susţine. Uneori, această

(fiind probabil şi iniţiat), depuseseră, clandestin şi fără să vadă împăratul, în timpul aşezării sicriului în cavou, o ramură de salcâm, amestecată printre flori. Dar, ulterior, ramura fusese scoasă şi nu se mai afla, aşadar, acolo în acea seară...

minune îi reuşeşte, din moment ce, în 16 februarie, Franz Joseph îi scrie îndrăgitei Katharina Schratt: „Aparent, împărăteasa este calmă şi pare să fie preocupată doar de binele meu şi de buna mea dispoziţie, însă eu remarc totuşi o mare durere mută în sufletul ei. Este o mare doamnă, o femeie deosebită". Amândoi suveranii nu au decât o singură temere: ca nu cumva celălalt să se prăbuşească zdrobit de durere...

Un cuplu care caută să supravieţuiască în anul de doliu...

Totuşi, în viaţa cuplului traumatizat de moartea lui Rudolf şi de răsunetul mondial al acestei drame, diferenţele dintre cele două personalităţi sunt foarte vizibile. împăratul este un om simplu, un spirit muncitor, detestând dezordinea şi neprevăzutul, un ins pragmatic care ţine la respectarea uzanţelor. în locul conversaţiei, preferă să dea ordine şi să aibă răspunsuri pentru a-şi organiza îndatoririle. Durerea

de tată are la el o rivală, teama de scandalul care ar putea scoate în evidenţă viaţa conjugală haotică a fiului său şi spiritul prea liberal, prea modern, prin relaţiile şi ideile pe care acesta le cultiva. Dacă tatăl se străduia să prelungească lumea sa şi să consolideze spiritul trecutului, fiul presimţea în schimb cum avea să fie viitorul. Franz Joseph pare uneori aproape uşurat în amărăciunea lui. într-un anumit fel, pentru cei din afară, răul cel mai mare a fost evitat şi convenienţele sunt aproape salvate, din moment ce realitatea scandalului, oricare ar fi fost acesta, a putut fi mascată, ba chiar înăbuşită. Dar este posibil ca împăratul să fie bântuit de remuşcarea de a nu fi comunicat îndeajuns cu fiul său şi de a nu-l fi asociat mai mult în exercitarea puterii. Şi atunci, tatăl acestui fiu revoltat, petrecăreţ cu idei progresiste, nu este şi el blamabil? Franz Joseph, figură tutelară, putea fi oare un model trăind în ipocrizia burgheză a unei relaţii aşa-zise ireproşabile cu Katharina Schratt, relaţie acceptată (cuvântul e slab!) de împărăteasa peripatetică? Rudolf discutase despre asta cu Mărie Valerie; fiica era supărată pe tatăl ei şi nu suporta prezenţa teatrală şi permanentă a actriţei. În realitate, în faţa unei tragedii, Franz Joseph este mai puţin blindat decât soţia lui, care se teme ca împăratul să nu se prăbuşească dintr-odată. Fiindcă pare complet distrus...

Spre deosebire de el, împărăteasa este un spirit înfocat, inventiv, imaginativ, epuizant, dar de o sensibilitate excepţională, cu un instinct imbatabil. Sisi, graţie exceselor ei, este mult mai bine pregătită pentru nenorociri: dezordinea este universul ei, o caută cu tot dinadinsul şi se

complace în ea. Extravaganţele împărătesei sunt o armură, împăratul nu este protejat decât prin rutină. Dar, deşi se rănesc reciproc în scene de familie care le întristează pe fiicele lor, cei doi suverani încearcă să păstreze intact cuplul lor. Moartea lui Rudolf îi poate reuni sau, dimpotrivă, îi poate separa. Sisi se străduieşte să nu lipsească prea mult, însă a călători pentru ea este o chestiune de supravieţuire. Cere ambasadelor şi instituţiilor austro-ungare să nu mai fie sărbătorită de ziua ei onomastică si de naştere. Si în curând le va împărţi celor două fiice
ale ei toată garderoba ei colorată, împreună cu poşetele, pălăriile şi încălţămintea asortată. Nu se va mai îmbrăca decât în negru, până la propriul ei sfârşit, şi va dărui de asemenea toate diademele şi bijuteriile ei, distribuindu-le între Gisela, Mărie Valerie şi Erzsi. Până şi evantaiele ei sunt negre! Doar umbreluţele de soare vor fi albe. În Tirol, unde populaţia a fost prevenită că Majestatea Sa doreşte „să rămână complet retrasă” şi că locuitorii trebuie să se abţină de la orice manifestaţie, rezultatul este dezastruos: ţăranii se ascund şi copiii o iau la fugă urlând, când o zăresc pe „doamna în negru”! Contrar impresiilor ei şi aşa cum, de altfel, este prevenită de soţul ei binevoitor, împărăteasa nu este invizibilă! Dar imaginea ei încremeneşte în timp, portretele şi fotografiile ei sunt retuşate, întrucât Sisi refuză să se mai lase pictată sau fotografiată. Sisi nu va mai îmbătrâni. Cu surâsul ei abia schiţat, Sisi va avea pentru totdeauna mai puţin de 50 de

ani. Când atmosfera este prea încărcată, Sisi fuge într-un periplu mediteraneean: Palermo, Malta, Tunis, Cartagina şi Corfu, unde a decis să îşi construiască un palat din marmură albă. Îi cere soţului ei să o ajute financiar, promiţându-i:

— Aici, voi putea renunţa la principiul meu de perpetuă peregrinare.

Ceea ce nu a putut realiza la Madeira, fiindcă distanţa era prea mare, iar ea era prea tânără, Sisi speră să reuşească în acest loc sublim, pe o colină dominând marea de un albastru indigo. Generos şi iubitor, Franz Joseph se preface că o crede. După Hermesvilla, noua ei fantasmă antică se va numi Achilleion. După Hermes, Ahile: cumpărând de la prinţul Borghese, colecţionar renumit, o statuie „antică" (din 1884!), Sisi o plasează la picioarele scării cu nouă trepte, care duce la intrare. Vizitatorul este întâmpinat de un Ahile, care şi-a pierdut din bravură, după ce Paris i-a străpuns celebrul călcâi cu o săgeată ucigaşă în timpul asediului Troiei.

Sisi revine în 4 decembrie. Si se afundă din nou în coşmarul

> >

ei. Fiicele ei o aud suspinând:

— Cât de mult îl invidiez pe Rudolf... Dar ce se află de cealaltă parte? Dacă am şti, ar fi cu mult mai simplu...

Franz Joseph îi scrie Katharinei Schratt: „Pentru noi, nu mai există cadouri, nici sărbători de Crăciun". Singura consolare a suveranului este prezenţa soţiei lui, ceea ce nu se întâmplă întotdeauna, deşi Franz Joseph ţine în

continuare la tradiţia acestei reuniuni de familie. În 30 ianuarie 1890, prima comemorare a morţii lui Rudolf, cuplul imperial şi Marie Valerie pleacă la Mayerling. împăratul mai fusese deja acolo după producerea dramei, însă împărăteasa – niciodată. în timpul călătoriei, nimeni nu vorbeşte, Sisi este foarte încordată. Pavilionul de vânătoare a dispărut, fiind în mare parte ras de pe faţa pământului.* Pentru mântuirea sufletului celui adormit, au fost clădite o biserică şi o mănăstire de călugăriţe carmelite; altarul se înalţă exact pe locul patului, unde se afla trupul arhiducelui mort. îngenuncheată, ridicând privirea, Sisi poate vedea, sub arcadele neogotice, o frescă înfăţisându-i pe sfinţii ocrotitori ai familiei imperiale, inclusiv sfânta Elisabeta a Ungariei, cu mantia ei incrustată de roze, o femeie care fusese la fel de complicată ca Sisi! Stéphanie nu este prezentă; se zvoneşte că ar fi în Alpi şi că ar avea, de circa doi ani, o iubire secretă, ceea ce ar fi de înţeles în situaţia ei.. .** Franz Joseph revine abătut. Chiar era nevoie „să fie răsucit cuţitul în rană”? Fatalitatea avea să lovească din nou...

Contrar dorinţelor lui Franz Joseph, care voia să şteargă orice urmă a locului unde murise fiul lui, se păstrează şi astăzi un zid şi o poternă. Un mic muzeu, administrat de carmelite, a fost amenajat lângă biserică. În afară de portrete, sunt expuse şi piese de mobilier. Broşura disponibilă la faţa locului se referă, începând din 1990, la „moartea enigmatică” a prinţului moştenitor. Terminologia a evoluat...

Irmgard Schiel, *Stéphanie, princesse héritière a ïombre de Mayerling,*
op. cit.

1890: în sfârşit, un moment de fericire după atâtea nenorociri...

În 18 februarie, contele Andrâssy sucombă, la 67 de ani, după luni întregi de suferinţă. Era unul dintre puţinii oameni pe care Sisi îi stima cu adevărat. Ministru de externe până în 1879, acesta fusese de asemenea artizanul alianţei cu Germania. Regina Ungariei, bulversată, se înclină în faţa rămăşiţelor lui pământeşti şi spune:

— Ultimul meu prieten, singurul meu prieten a murit.

Peste trei luni, în mai, la sfârşitul unui dejun împreună cu
Franz Joseph şi Katharina Schratt, împărăteasa primeşte o altă veste proastă. Şi pleacă de urgenţă la Regensburg, la căpătâiul surorii ei Helene, rămasă văduvă de peste douăzeci de ani, după moartea prinţului de Thurn şi Taxis. Ce mulţi ani trecuseră de când Cupidon şi pasiunea imprevizibilă a lui Franz Joseph o împiedicaseră pe Helene să devină împărăteasa Austriei! Helene îşi dă duhul în braţele lui Sisi. Cele două surori rămăseseră foarte apropiate şi sufereau de aceeaşi neurastenie amândouă. Cu sufletul
sfâsiat de durere, Sisi are o reflecţie tulburătoare:

— înţeleg acum că poţi ajunge să te sinucizi de teama unei asemenea agonii.

Pierderea acestei surori, alintată Nene, nu face decât să agraveze la Sisi dorinţa de a fi alături de cei pe care îi

pierduse. Franz Joseph se întreabă dacă nu cumva se va întâmpla ca soţia lui, alergând mereu de la un deces la altul, să înnebunească până la urmă, copleşită de pierderea persoanelor dragi ei. Iar la curtea de la Viena, care seamănă cu un continuu priveghi, suveranul nu rezistă decât dând curs îndatoririlor lui de stat. Cu o regularitate de metronom, consultă registrul de audienţe aşezat pe un pupitru din lemn alb cu ornamente poleite. Numele recipiendarilor şi motivul cererii lor sunt sub ochii lui. Din curtoazie, suveranul îşi primeşte vizitatorii în picioare, cu mâinile încrucişate la spate, în faţa uneia dintre cele două ferestre ale biroului său rezervat pentru asemenea întrevederi.

În 31 iulie 1890, în sfârşit, amărăciunea face loc bucuriei. Mărie Valerie, a cărei cununie fusese amânată din cauza doliului, se mărită, într-un cerc intim, cu arhiducele Franz Salvator, la Bad Ischl. Kaiservilla răsună de veselie. Franz Joseph a făcut aici câteva amenajări. A fost instalat curentul electric, ceea ce îi va permite împăratului să folosească o brichetă pentru a-şi aprinde trabucul (obiectul seamănă cu un picior de lampă!), să lucreze vara într-o atmosferă mai răcoroasă, graţie unui ventilator cu şase palete, conceput de firma Siemens, precum şi să dispună de două sonerii pe un soclu de onix, una pentru a-şi chema aghiotanţii, cealaltă pentru valetul de cameră. Cele două butoane sunt unul în formă de trifoi cu patru foi şi celălalt în formă de potcoavă. Două simboluri care aduc noroc, în această casă unde e mare nevoie de asa ceva. Dar

cel mai spectaculos eveniment al acestei zile este apariţia lui Sisi într-o rochie sobră de culoare gri-deschis. Este singura şi ultima oară când va accepta să renunţe la negru.* Trebuie subliniat, de asemenea, că, în ciuda acestei ceremonii foarte simple, este vorba despre singurul mariaj din dragoste al copiilor cuplului imperial. Gisela acceptase o căsătorie impusă de mama ei, însă se bucura

Franz Salvator şi Mărie Valerie vor avea nouă copii. Mărie Valerie va moşteni Kaiservilla, care este proprietatea urmaşilor ei şi rămâne deschisă pentru public.

de o reală fericire conjugală; avusese în 1883 un al patrulea copil şi ultimul, pe cel de-al doilea fiu.

După acest interludiu familial fericit, Elisabeta îşi va relua viaţa ei rătăcitoare, de-acum înainte şi mai extravagantă, din moment ce nu o mai are lângă ea pe Mărie Valerie. În anul 1890, la Corfu, construcţia Achilleionului s-a încheiat în cele din urmă. O vilă? Un palat neoclasic, cu aproximativ zece încăperi şi cu grajduri pentru o întreagă cavalerie! Grecii sunt impresionaţi şi flataţi de prezenţa suveranei, dar ceea ce îi uimeşte cel mai mult este rapiditatea deplasărilor ei. Odată cu punerea în funcţiune a primelor căi ferate în Peloponez, ajung să o poreclească pe Sisi „împărăteasa locomotiva[4]! Oare va putea să se abţină să nu străbată Mediterana în toate direcţiile? În grădinile de la Achilleion, vizavi de coasta Epirului şi în capătul unei stânci, printre chiparoşi şi trandafiri, i se întâmplă să se odihnească pe o bancă semicirculară din marmură, ascunsă în spatele leandrilor.

Subit, descoperă tihna nemişcării, odihna spiritului şi tăcerea întrebărilor fără răspuns. Reflectează, îşi recapătă puterile gândindu-se la Ulise, care se regenerase în Corfu, sau Kerkyra, cum se numeşte insula în limba greacă. Lui Sisi îi place să le arate musafirilor ei o sculptură de Canova care – a asigurat-o anticarul de la care a cumpă- rat-o! – ar fi avut-o drept model pe indecenta Pauline Bonaparte, sora preferată a lui Napoleon, devenită Pauline Borghese. Pe un ton amuzat, împărăteasa declară:

— Le-am adus muzelor o nouă companie. Sper că o vor primi bine. Apollo, cel puţin, se uită la ea cu multă tandreţe.

Dar împărăteasa nu este niciodată satisfăcută, lucru de care se plânge şi Maria Festetics: „Majestatea Sa este de la o zi la alta tot mai capricioasă şi nonşalantă, iar pretenţiile ei sunt din ce în ce mai excesive. Ar vrea ca pentru ea cerul să coboare pe pământ... Majestatea Sa îşi închipuie că, dacă ai bani, poţi să-ţi faci o grădină la fel de uşor ca un castel. E disperată că arborii nu au înverzit încă. îşi aminteşte de grădina de la Miramare, care anul acesta era într-adevăr superbă. O nemulţumesc lucrurile de acest fel”.* Nimic nu poate să o ţină locului pe împărătească. Casa aceasta de care s-a preocupat atât de minuţios, pentru care a făcut atâtea achiziţii, de îndată ce a fost terminată a încetat să-i mai placă. Se gândeşte chiar să o vândă ca să-i dea nişte bani lui Mărie Valerie (care n-are nicidecum nevoie de aşa ceva!). într-un final, o va goli de toate mobilele, ceea ce va face ca, mai târziu suvenire, din Achilleion să fie regăsite în diverse reşedinţe imperiale, Hermesvilla,

Kaiservilla şi la Schönbrunn. împăratului şi lui Mărie Valerie, care o imploră să renunţe la peregrinările ei permanente din Tanger până în Albania, cu trenul şi cu vaporul, în timp ce personalul casei sale nu conteneşte să facă şi să desfacă bagajele, ea le răspunde:

— Tocmai fiindcă îmi place într-un loc, nu trebuie să rămân acolo...

împăratul primeşte plângeri de pretutindeni, îndeosebi din Ungaria unde, chiar şi în Parlament, lumea regretă absenţa cuplului regal. Şi, ca la Viena odinioară, ziarele din Budapesta calculează că regele şi regina nu au stat într-un an decât o sigură lună în Ungaria. De ce nu vor să mai vină la Gödöllő? Ungurii se plâng la fel ca austriecii altădată: regina Erzsébet nu se mai arată la faţă. Iar soţul ei îi atrage atenţia, cu fermitate, că acum călătoreşte aproape mereu în străinătate, adică în afara Austro-Ungariei, ceea ce echivalează

Fond Corti, Arhivele din Viena, cf. Brigitte Hamann, *Élisabeth d'Autriche, op. cit.*

cu o gravă greşeală politică. În lipsa ei, împăratul a ajuns aproape să nu se mai despartă de Katharina Schratt, rezervându-i tabietul plimbării de după-amiază, în parcul Schonbrunn. Trebuie subliniat din nou că această relaţie a devenit atât de obişnuită, încât Sisi s-ar îngrijora dacă ar afla că nu mai este aşa. A fi la curent cu legătura lor o linişteşte şi o împiedică să îşi facă procese de conştiinţă. Katharina Schratt este alibiul ei: împăratul nu mai este niciodată singur.

Franz Joseph
şi Sisi

În 17 ianuarie 1891, negreşit pentru a-i face pe plac, împărăteasa acceptă să fie prezentă la o serbare vieneză, pentru prima oară de la moartea lui Rudolf. O serbare? Apariţia lui Sisi în ţinută de mare doliu are un efect dezastruos: majoritatea femeilor plâng! În ciuda toaletelor lor deschise la culoare şi a bijuteriilor, s-ar zice că participă la un sumbru priveghi! În iulie, cuplul imperial se întâlneşte la Bad Gastein, lângă Salzburg. Sisi se căzneşte să îşi ascundă melancolia şi îi spune împăratului că e fericită să-l vadă. El îi mulţumeşte că a avut ideea să i-o aleagă ca „prietenă" pe Katharina Schratt. Totuşi, Franz Joseph rămâne îndrăgostit de soţia lui, care este atât de capricioasă, atât de nestatornică şi atât de nefericită în viaţă. Când pleacă de la Bad Gastein, e bulversat: acum, de fiecare dată când se despart, împăratul are sentimentul că ar putea fi pentru ultima oară. În 14 iulie, la ora trei şi jumătate după-amiaza, când abia s-a întors la Kaiservilla, Franz Joseph îi scrie: „Am avut senzaţia că văd umbrela ta albă pe balcon şi mi s-au umplut ochii de lacrimi. Îţi mulţumesc încă o dată din toată inima pentru bunătatea şi dragostea ta în timpul sejurului meu la Bad Gastein. În prezent, rar mi se întâmplă să mai am zile atât de frumoase". Ea îi răspunde că nu s-a înşelat, rochia neagră şi umbreluţa albă, era ea, într-adevăr. Si din reşedinţa lui de la Kaiservilla, » [illegible] unde îi este atât de dor de împărătească, împăratul, despre care se spune că este între două femei, îi mulţumeşte soţiei lui, pe care nu reuşeşte să o reţină lângă el: „Certitudinea că tu mi-ai făcut semn într-adevăr cu umbreluţa ta, după ce ne-am despărţit, mă umple de fericire, sunt profund impresionat şi îţi mulţumesc".* De

ce simte ea nevoia să plece îndată ce a ajuns undeva? Franz Joseph este atât de îngrijorat, încât refuză să o lase să întreprindă un circuit prin lume sau să străbată Statele Unite. Imediat ce părăseşte teritoriul austro-ungar, îi scrie din două în două zile scrisori care aşteaptă apoi în consulate, recuperate de doamna de onoare, precum această misivă marcată de o tonalitate patetică: „Vreau să îţi transmit, pe lângă urările mele cele mai sincere de a fi fericită, rugămintea insistentă ca, în viitorul poate scurt care ne mai este acordat, să fii la fel de bună şi amabilă, cum ai fost întotdeauna cu mine... Şi, fiindcă nu mă pricep să îţi arăt suficient de bine şi fiindcă ştiu că ţi s-ar părea plictisitor, aş vrea să îţi spun că te iubesc nespus de mult... Fie ca Dumnezeu să te binecuvânteze, să te păzească şi să ne dea bucuria de a ne revedea cu plăcere. Nu mai avem ce altceva să ne dorim sau să mai sperăm...”

O noutate absolută: împreună la hotel... în vacantă!

Fără Sisi, e pierdut şi vorbeşte necontenit despre ea cu Katharina Schratt, care nu are dreptul să spună că s-a săturat! Absenţa fizică

Egon César, conte Corti, *Elisabeth, impératrice d'Autriche, op. cit.*

o face pe împărătească şi mai prezentă în conversaţiile împăratului cu actriţa, iar la Hofburg, la Schonbrunn şi la Bad Ischl apar nenumărate tablouri şi fotografii cu Sisi, la

cererea lui Franz Joseph. împărăteasa nu ţine neapărat să îl evite pe soţul ei, ci mai ales protocolul curţii, care rămâne incredibil de riguros. Astfel, doar pentru anul 1892, sunt menţionate peste trei sute de persoane care au privilegiul „marilor intrări”, la care se mai adaugă încă patruzeci de persoane care n-au acces decât la „micile intrări”!* Această ameninţare permanentă de invazie în apartamentele împărătesei constituie în sine un pretext pentru Sisi de a fugi, încercând să supravieţuiască; Franz Joseph, în schimb, nu poate exista şi nu poate domni fără etichetă. Ar însemna sfârşitul Imperiului! Dar, la un moment dat, Katharina Schratt trebuie să lipsească din Viena. împărăteasa organizează imediat o înlocuire provizorie: este vorba despre cititoarea ei, Ida Ferenczy, care vine să îi ţină companie împăratului, pregătindu-i nişte cârnaţi prăjiţi şi pâine ungurească.

Viaţa împărătesei oscilează între durere şi bucurie. Moartea mamei ei, Ludovika, în 26 ianuarie 1892, este urmată aproape imediat de naşterea unei fetite a lui Mărie Valerie. Printr-un miracol, în

anul următor cuplul imperial reuşeşte să facă o călătorie în Elveţia, la Geneva, un oraş care îi place mult lui Sisi. Dar, culmea neşansei, atunci când sunt atât de fericiţi să poată fi împreună, împăratul este rechemat la Viena; totuşi, încearcă să o convingă pe Sisi să renunţe la ideea de a vinde vila Achilleion, un adevărat paradis. Răspunsul împărătesei explică motivul deplasărilor ei permanente:

— Dacă aş fi obligată să rămân într-un singur loc, fie şi

un adevărat paradis, acesta pentru mine ar deveni un infern.

Repertoriul Curţii şi al Statului Monarhiei Austro- Ungare ***(1 260 de pagini!).***

începând din 1893, sănătatea fizică a împărătesei se degradează, marile voiaje nu mai pot fi un obiectiv. încetul cu încetul, îşi va restrânge perimetrul turistic la staţiunile balneare germane şi austriece, la lacul Geneva pe care îl adoră şi la Riviera franceză, pe care o frecventează cu plăcere în timpul iernii, conform unei mode recent lansate. Pentru cuplul imperial, marea noutate este că, de acum înainte şi în mod aproape sistematic, împăratul va veni să stea cu soţia lui câteva zile, poate chiar o săptămână sau două. Graţie acestor vilegiaturi în afara Austro-Ungariei, în străinătate, împreună, în mari hoteluri, cei doi suverani au posibilitatea să se bucure în tihnă de momente de intimitate, fără niciun fel de regulă protocolară. Pentru a demonstra că este într-adevăr în vacanţă şi că nu doreşte să fie recunoscut, împăratul renunţă la veşnica lui uniformă cu chipiu, alegând în schimb un costum de haine burghez, cu melon şi umbrelă. Pentru prima oară apare în această ţinută la Territet, în Elveţia, la sud-est de Montreux. Este o imagine atât de surprinzătoare, încât presa se întreabă dacă nu cumva Franz Joseph a venit cu scopul de a o supraveghea pe soţia lui, a cărei sănătate mintală se deteriorează probabil! În realitate, nici vorbă de aşa ceva. Cei doi suverani sunt fericiţi împreună, fac plimbări lungi, merg la cumpărături în oraş, împăratul îşi ia trabucuri si

cere să fie livrate la Viena lăzi cu sticle de Yvorne, vinul alb elveţian preferat de el. Elisabeta este încântată că soţul ei se odihneşte mai mult; în schimb, Mărie Valerie este îngrijorată: „Am fost foarte neliniştiţi când am văzut că pleacă, fără nicio escortă şi fără niciun fel de măsuri de siguranţă, în această ţară unde se ştie că şi-au găsit adăpost atâţia nihilişti şi socialişti”, scrie ea. Vilegiaturile părinţilor ei la Cap-Martin nu o vor panica la fel de mult. Primul sejur al lui Sisi la Grand Hotel din Cap-Martin are loc în februarie 1894. Instalarea ei aici, urmată de sosirea lui Franz Joseph după câteva zile, provoacă o mare stare de febrilitate, despre care directorul luxosului hotel pomeneşte într-o scrisoare: „Au venit cu o suită numeroasă. Sunt vreo opt sau zece persoane şi mulţi servitori. Hotelul era plin de lume, ceea ce a însemnat că a trebuit ca un mare număr de clienţi să fie mutaţi în altă parte, pentru a-i putea caza pe ei”.*

În acelaşi hotel va sta şi împărăteasa Eugénie, a cărei vilă Cyrnos nu a fost deocamdată construită. Văduva lui Napoleon al III-lea ocupă un apartament la primul etaj. Sisi este la parter, pentru a putea evada mai uşor, întrucât dispune de o ieşire privată, care îi convine! Cele două împărătese vor fi văzute adesea plim- bându-se împreună şi purtând lungi conversaţii: au o relaţie bună, în ciuda vechilor divergenţe diplomatice. Lui Franz Joseph îi place mult de Eugénie, alături de care a inaugurat Canalul Suez; cuplul imperial austro-ungar şi fosta împărătească a Franţei împărtăşesc aceeaşi durere: în ambele cazuri, unicul fiu si moştenitor a murit în

mod tragic.** De asemenea, Sisi şi Franz Joseph sunt văzuţi adesea plimbându-se la braţ pe potecile străjuite de pini, pe faleza înaltă a Mediteranei. Maria Festetics notează: „Cu şarmul ei, împărăteasa îl are la degetul mic pe împărat". Duminica, cei doi suverani merg la liturghia de la ora zece, la Menton, la capela Confreriei Penitenţilor Negri. Uneori, cuplul soseşte cu iahtul imperial, iar *Miramare* rămâne ancorat la poalele hotelului. Suveranii îi primesc

Etienne Chilot, *Point de Vue Histoire,* iunie 2017; Jean des Cars, *Eugénie, la dernière impératrice,* Perrin, 2001, Grand Prix de la Fondation Napoléon.

Prinţul imperial murise în Africa australă, luptând vitejeşte împotriva zuluşilor. Avea 23 de ani şi purta uniforma britanică.

la bordul vasului pe Eugénie şi pe prinţul de Wales, un alt mare amator al sejururilor pe Coasta de Azur. Alături de acesta, Franz Joseph are posibilitatea să plece la Monte Carlo fără Sisi. Dar nu a fost entuziasmat. Îi scrie că lui personal clădirea cazinoului proiectat de Charles Garnier i s-a părut „prea încărcată şi nu suficient de elegantă". Clientela este, după părerea lui, „comună şi adesea îmbătrânită", mai ales că lipsesc „femeile de moravuri uşoare şi cocotele drăguţe". De fapt, nici n-a văzut prea multe femei frumoase! Când îi scrie Katharinei Schratt (care, bineînţeles, va veni să stea cu ei!), se arată furios că a fost fotografiat în timp ce cobora dintr-o caleaşcă. Categoric, este foarte dificil pentru el să rămână în anonimat, chiar şi în haine civile! Îi povesteşte, de

asemenea, că mănâncă prea mult şi că se îngraşă, fiindcă mâncarea este foarte bună; el este altfel decât Sisi, care persistă să nu bea lapte decât de la anumite vaci şi expediat de la Viena de către Ida Ferenczy, care se ocupă de acum înainte de o lăptărie model! Ce de complicaţii pentru a avea o alimentaţie sănătoasă! Soţiei lui încăpăţânate, împăratul îi spune furios:

— Tu tratezi foamea ajunând, în loc să procedezi ca orice om rezonabil, iar lucrul acesta mă îngrijorează. Dar ştiu că vorbesc degeaba şi că e inutil să abordez acest subiect!

Într-adevăr! Mai ales că Sisi, constatând că luase în greutate 300 de grame, o imploră pe Katharina Schratt să se controleze mai bine şi ea, fiindcă ei i se pare că e „prea durdulie”, ceea ce nu e nicidecum părerea împăratului! Bietul Franz Joseph abia mai suportă aceste diete permanente! întristat, conchide:

— E ciudat cum voi două testaţi mereu aceleaşi experimente medicale...

Şi ca să aibă linişte se încumetă să adauge, fără convingere:

— Din fericire, fără prea multe neplăceri...

Este adevărat că acest regim excesiv nu o împiedică pe împărătească să meargă pe jos câte cinci ore, uneori mai mult, pe peninsula unde nu vede pe nimeni şi unde crede că nu este văzută, ceea ce este esenţial pentru ea. În 3 martie 1897, Franz Joseph şi Katharina Schratt fac o plimbare într-o trăsură descoperită, la Cap-Martin. Ei doi nu ţin să se ascundă. Sunt fotografiaţi, numai că împăratul nu se mai

supără pe aceşti indivizi indiscreţi, strămoşi ai paparazzilor, care hărţuiesc celebrităţile. Katharina Schratt nu este lângă el în mod clandestin, dimpotrivă. Iar dacă această relaţie, cunoscută şi oficială, care continuă să alimenteze toate zvonurile posibile, continuă nestingherită este fiindcă împăratul şi împărăteasa au o încredere absolută în actriţă; de fapt, pe timpul vieţii suveranilor, aceasta nu va dezvălui nimic, nu va lăsa pe nimeni să aibă acces la corespondenţa ei dublu imperială şi va fi foarte circumspectă cu persoanele care o vor aborda.

La aniversarea de un mileniu a regatului Ungariei, Erzsébet este ca o „fantomă 7

Budapesta, 30 aprilie 1896. O mare întâlnire cu istoria. Regele şi regina revin, în sfârşit, la Budapesta, pentru a sărbători o mie de ani de existenţă a regatului lor. În 2 mai, Erzsébet apare într-o somptuoasă rochie neagră (tot în doliu...), cu mâneci bufante. Mii de perechi de ochi o scrutează. „Cum se simte suverana noastră? E într-adevăr nebună? Nu, pare doar tristă...” Mulţimea scandează:

— Erzsébet, regina noastră preaiubită!

Dar poporul constată o imensă amărăciune. Părul ei închis la culoare, perlele negre, acele negre de pălărie... Doar chipul ei marmoreean este de un alb aproape supărător. În Biserica Mátyás, unde fusese încoronată

regină, cardinalul primat al Ungariei găseşte cuvintele potrivite pentru a-i aduce un omagiu celei care, odinioară, „cu gingăşie maternă, a ţesut legătura de aur care uneşte în prezent naţiunea şi regele ei preaiubit”. După trei ceremonii în public, printre care inaugurarea unei expoziţii, Sisi renunţă; asemenea reprezentări sunt acum peste puterile ei. În Parlament, abia mai ţine în mână evantaiul pentru a-şi ascunde faţa şi a răspunde complimentelor, cu amabilitate, dar aproape ca un automat. Franz Joseph, îngrijorat şi contrariat, ştie cu tristeţe ce o obsedează pe soţia lui; la fel ca ea, şi el se gândeşte la Rudolf care, copil pe atunci, fusese lângă ei: cântecele, uniformele, monumentele sunt aceleaşi, însă ea, Erzsébet, s-a schimbat. Ea nu mai e de-aici. Nu mai este regina adulată, ci fantoma ei. Aplauzele, strigătele de bucurie nu reuşesc să însufleţească această statuie a durerii, o *Mater Dolorosa*. Doar ochii ei magnifici sunt strălucitori. Presa maghiară relatează dezamăgirea şi îngrijorarea poporului, deplângând faptul că monarhii poartă povara unei implacabile fatalităţi, care îi doboară: „Ei, care ştiau altădată să surâdă atât de fermecător, ei care mângâiau o ţară nefericită, iată-i acum cu ochii plini de lacrimi”. Este ultima apariţie publică a cuplului regal. Ungurii nu o vor mai revedea niciodată pe femeia care le redase o demnitate prea mult timp călcată în picioare, regina lor care crezuse în Ungaria.

În dimineaţa zilei de miercuri, 5 mai 1897, la Hermesvilla, împărăteasa tocmai termină o lecţie de greacă predată de profesorul ei. I se aduce o depeşă. Sisi

se albeşte la faţă: în ajun, la Paris, sora
ei Sophie Charlotte, ducesă d'Alenţon, a pierit în incendiul care a mistuit Bazar de la Charité. La ora patru şi zece, o flacără ţâşneşte dintr-un proiector de cinematografie care funcţionează cu eter şi care ar fi trebuit lăsat să se răcească... Izbucneşte un incendiu, care distruge tejghelele unde se află doamne ilustre din înalta societate. Sophie Charlotte a sesizat imediat catastrofa, văzând cum decorurile vopsite cu ulei iau foc instantaneu. Este o sală de proiecţie improvizată, fără a respecta regulamentul în vigoare valabil pentru sălile de spectacol, aşa că uşile, care se deschid spre interior, rămân blocate din cauza publicului panicat; curioşii, atraşi de uimitorul cinematograf, se strivesc de pereţi. Tinerelor de familie bună, care o înconjoară speriate, ducesa le ordonă:

— Să treacă alţii înainte! Salvaţi fetele! Eu voi pleca ultima!

Sophie Charlotte s-a jertfit, rămânând cu mâinile împreunate într-o rugăciune plină de evlavie. Va fi una dintre cele o sută cincizeci de victime călcate în picioare şi carbonizate. Doar dentistul ei va putea recunoaşte cadavrul, care a fost mutilat cumplit, împărăteasa, care o iubea nespus pe această soră a ei umilită de Ludovic al II-lea, spune cu glasul frânt şi privirea voalată:

— Blestemul creste...

în 14 iunie, la Hermesvilla, Sisi îsi întocmeşte testamentul,

în limba maghiară, un document constând din nouă

paragrafe,
care va fi înregistrat a doua zi la Budapesta. Pe Mărie Valerie, o
anunţă astfel:

> — Se va termina într-o bună zi... Odihna veşnică va fi bine-
>
> venită.

împărăteasa-regină se detaşează de evenimentele politice, nimic nemaiputând să o atingă din moment ce, în opinia ei, moartea vine spre ea. Cândva o înfocată avocată a sentimentelor naţionale în Imperiu, acum nu are nicio reacţie faţă de Franz Joseph atunci când, în noiembrie, intervine o gravă criză, în care se înfruntă apărătorii şi adversarii particularismelor. După incidente violente la Camera Deputaţilor, ca urmare a unor „ordonanţe lingvistice", împăratul îl demite pe contele Badeni, prim-minis- trul care urmase în funcţie contelui Taaffe. Anturajul Elisabetei constată că aceste lupte, în care, contrar oricăror aşteptări şi fără vreun rol constituţional, ea se dovedise o campioană a dreptăţii şi a echilibrului, acum nu o mai interesează. Sisi nu reacţionează nici la nenorocirile şi la legea marţială decretată la Praga. În timpul iernii 1897—1898, împărăteasa, despre care se spune că este bolnavă atât fizic, cât şi psihic (lumea repetă acest lucru mereu după tragedia de la Mayerling), nu va reveni la Cap-Martin. În anul precedent, când Franz Joseph venise să stea cu ea două săptămâni, i se păruse că era teribil de nervoasă. Revenind la Viena, împăratul recunoscuse chiar, în faţa

ambasadorului Germaniei, că sănătatea soţiei lui îi „stricase complet sejurul la Cap-Martin".* În mai 1898, Sisi dă motive de îngrijorare întregii familii. Unii spun că, potrivit medicilor, împărăteasa suferă de un edem de malnutriţie şi are picioarele umflate; dar, conform suitei ei, împărăteasa merge pe jos într-un ritm la fel de impresionant şi, bineînţeles, nesăbuit. Care variantă merită să fie crezută? Ambele, negreşit, căci este doar o chestiune de moment şi de dispoziţie. Dar împăratul are tot dreptul să fie descurajat în sinea lui, când Sisi îi spune că se simte de parcă ar avea 80 de ani. În realitate, are cu nouăsprezece ani mai puţin decât această vârstă imaginară, dar durerile fizice sunt prea apăsătoare pentru ea. Însă îndărătnica

Brigitte Hamann, *Elisabeth d'Autriche, op. cit.*

În primăvara anului 1898, Franz Joseph vine să stea cu Sisi, care face o

■ vf [1] #

cură în Bavaria, la Bad Kissingen, staţiunea ei preferată. Amândoi merg ţj V*

. cu un pas iute, fericiţi că sunt împreună. îi unesc atâtea secrete şi trăiri... *j* >^ S-au regăsit în sfârşit. Aceasta va fi ultima fotografie a cuplului...

împărătească pare chiar satisfăcută că o lasă puterile încetul cu încetul, apropiindu-se astfel de izbăvire... Nu îi spusese ea ambasadorului Germaniei: „Mă pregătesc să devin străbunică, am deci tot dreptul, presupun, să mă retrag din lume, nu?!"

Sisi face un tur al staţiunilor termale, Karlsbad, Bad Gastein, iar la Bad Kissingen, în nordul Bavariei, vine şi împăratul să stea cu ea. Sunt fotografiaţi amândoi mergând

cu pas alert în parcul stabilimentului balnear. Franz Joseph este în civil, cu o borsetă, melon pe cap şi un baston subţire, ţinut strâns în mâna dreaptă, împărăteasa, în dreapta lui, bineînţeles îmbrăcată în negru, ţine evantaiul în mâna dreaptă şi umbrela albă în mâna stângă. Un obicei deja vechi... Aceasta va fi ultima imagine a cuplului reunit. împărăteasa profitase de sejur ca să cumpere jucării pentru numeroşii ei nepoţi şi pentru prima ei strănepoată (fiica mai mare a Giselei se măritase în 1895).

Cuplul imperial ajunge la Bad Ischl. Marie Valerie, ca de obicei, este îngrijorată pentru mama ei, căci chiar şi la Kaiservilla, locul de vacanţă al împăratului, cumplita etichetă este prezentă şi la fel de insuportabilă ca la Viena: „Niciodată viaţa osificată de la curte nu mi s-a părut mai sufocantă ca în acest an... Simţi cum vine să îngrădească până şi cele mai intime relaţii de familie... Acest înfiorător protocol al curţii l-a lipsit pe *papa* de orice posibilitate de a avea nişte relaţii simple şi libere", scrie ea în jurnalul ei.

După Bad Ischl, Sisi face o nouă cură la Bad Nauheim, în Hessen, înainte de a porni la sfârşitul verii spre lacul Léman, unde îi place atât de mult. Conform obiceiului, se instalează împreună cu suita la Territet, la Hôtel des Alpes —Grand Hôtel, care a fost deschis în urmă cu aproximativ zece ani. împărătesei i se pare că acest sfârşit de vară pe malul lacului este nespus de frumos şi îl imploră pe Franz Joseph să vină şi el, ca să profite amândoi de aceste momente plăcute.

împăratul îi răspunde că din păcate nu poate veni să stea liniştit cu ea, deşi nu s-au văzut de atâta vreme. „Dar

nu mă pot gândi la aşa ceva, îi explică el, din cauza jubileului prevăzut pentru a doua jumătate a lunii septembrie, cu inaugurări de expoziţii.”* într-adevăr, Viena se pregăteşte să celebreze cu mult entuziasm cincizeci de ani de domnie a împăratului. Tristă şi decepţionată, poate pentru a se distra sau pentru a vedea o frumoasă casă înconjurată de un parc magnific, Sisi acceptă invitaţia la masă, în 9 septembrie, la Pregny, la porţile Genevei, la baroana Julie de Rothschild. După dejun, Sisi a plănuit să meargă la Geneva, înainte de a reveni la Territet a doua zi. De ce această escapadă la Geneva? Pur şi simplu, fiindcă împărăteasa are chef să facă nişte cumpărături şi fiindcă adoră acest oraş. Ultimului său profesor de greacă, Konstantin Christomanos, i-a spus despre Geneva că „este locul unde îmi place cel mai mult să fiu, fiindcă acolo pot merge pe jos cât poftesc printre oameni cosmopoliţi, ceea ce îmi dă iluzia că pot fi cu adevărat aşa cum fiecare ar trebui să fie”.

***Der ewige Kaiser*, editor Hans Petscher, Viena, Österreichische Nationalbibliothek, Amalthea, 2016.**

Optsprezece ani de solitudine

Franz Joseph la biroul său, la Schonbrunn. în acest castel, unde s-a născut în 1830, împăratul studiază

minuţios dosarele sale, aşa cum face, de altfel, şi la Hofburg şi la Bad Ischl. Sisi, marea dragoste a vieţii lui, este prezentă pretutindeni prin portretele şi fotografiile ei. Suveranul trebuie doar să ridice ochii ca să vadă imaginea ei.

împăratul a rămas mult timp pe peron, cu ochii aţintiţi la fuiorul de fum care se estompa. în acest sfârşit de după-amiază, trenul privat al împărătesei, devenit o adevărată reşedinţă fiindcă şi-a petrecut atât de mult timp călătorind, avea să dispară în zare, petrecut de privirile lui. Era în 16 iulie 1898, în micuţa gară din Bad Ischl, unde cuplul imperial fusese însoţit de o escortă. Aghiotantul lui Franz Joseph va spune că suveranul, foarte emoţionat, încerca să reţină parcă din priviri garnitura de tren care o ducea din nou departe de el pe soţia lui; suveranul rămăsese încremenit câteva clipe. Ca şi cum ar fi avut o presimţire. Plecările lui Sisi? Trăise nenumerate momente de acest fel! Şi cât de mult suferise din cauza acestor despărţiri sfâşietoare pentru el! Dar, ca un adevărat domn, îi spusese: „Prefer să te ştiu fericită departe de mine, decât nefericită lângă mine". Şi ea se întorsese întotdeauna, uneori după câteva luni, la începutul căsniciei lor. De când nenorocirea îi apropiase, călătoriseră mult împreună, fără să meargă însă departe. Iar Sisi, care renunţase la croaziere şi la echitaţie, nu mai pleca decât la cure balneare sau pentru a-şi
vedea familia, bineînţeles nereusind vreodată să se odihnească,
din moment ce nu putea niciodată să stea locului. Chiar şi în tren, patrula pe coridor, de la un capăt în celălalt, necontenit... Dar nu mai fugea şi, cum îi promisese, aveau să se reîntâlnească de îndată ce era posibil, peste

trei săptămâni; suveranul fiind nevoit să rămână la Viena, pentru pregătirea marilor manevre ale armatei imperiale şi regale, preludiu al viitoarelor festivităţi prilejuite de jubileul său, în decembrie: Franz Joseph domnea de o jumătate de veac. Îi era ciudă că nu putea să o acompanieze pe soţia lui, aşa cum îi ceruse ea, şi se simţea vinovat. El, vinovat! Da, de data aceasta... înainte de plecarea lui Sisi, avuseseră parte de zile tihnite împreună la Kaiservilla, savurând vara luminoasă în Alpii din Salzkammergut. împărăteasa iubea zidurile galbene ale acestei reşedinţe la poalele unei stânci împădurite, pe care ea o numea, cu mult simţ poetic, „muntele (ei) vrăjit". înainte de a pleca spre München, iar de acolo în regiunea Montreux din Elveţia, Sisi urcase la primul etaj din Kaiservilla, pentru a arunca o privire în micul ei birou, unde un paravan era în continuare tapetat cu fotografii ale lui Marie Valerie, înainte şi după cununia ei aici, şi cu tablouri înfăţişând cai. Apoi, la ora ceaiului, s-a dus la micul pavilion din marmură roz, situat ceva mai sus de Kaiservilla, refugiul ei preferat pe înălţimile parcului, unde îi plăcea să scrie poezii şi să îşi noteze reflecţiile. Acum, plecase şi, deja, soţul ei, care de patruzeci şi cinci de ani o iubea ca un nebun, îi ducea dorul. Chiar de a doua zi, îi scrisese din Viena: „îmi lipseşti enorm, mă gândesc mereu la tine şi sufăr ştiind că vei fi plecată de lângă mine atât de mult timp; văzând apartamentele tale goale, m-a cuprins nostalgia". Tristeţea lui Franz Joseph este agravată şi de faptul că actriţa Katharina Schratt este bolnavă si la fel

de nervoasă ca Sisi, când se simte rău! Asta mai lipsea! „E ca o a doua împărătească”, se plânge împăratul, copleşit de mimetismul celor două femei din viaţa lui. E un complot între soţie şi prietenă?

Sisi călătoreşte incognito, dar împăratul nu poate fi liniştit...

În 30 august, împărăteasa-regină a sosit cu trenul ei la Montreux, perla Rivierei din Vaud, apoi la Territet, unde are tabieturile ei. Portarul hotelului îi înmânează scrisorile de la împărat, trimise din Viena prin cabinetul imperial. „Cât de fericit aş fi dacă, aşa cum îţi doreşti tu, aş putea profita de toate acestea cu tine, într-o linişte desăvârşită pentru câtva timp, şi dacă aş putea să te revăd după o despărţire mult prea lungă...” Franz Joseph se simte singur, dar mai ales este îngrijorat, căci de ani de zile anarhiştii au luat în vizor mari personalităţi publice: membri ai unor familii domnitoare şi demnitari europeni au fost deja victimele unor atentate. Degeaba călătoreşte împărăteasa sub pseudonimul de contesa Hohenembs, căci oricum nu poate fi întru totul discretă, cu trenul său privat şi suita de unsprezece persoane, dintre care două doamne de onoare şi două cameriste poartă negru. Ca Sisi. îşi închipuie, aşadar, că se poate deplasa astfel, fără să aibă nevoie de măsuri de securitate. Soţului ei, chinuit de atitudinea ei inconştientă, i-a răspuns încă o dată:

— Cine să vrea să atace o bătrână ca mine?

Franz Joseph
şi Sisi

Fără să-i spună, Franz Joseph a cerut ambasadei Austro-Unga- riei la Berna ca autorităţile elveţiene să asigure o uşoară protecţie din partea poliţiei. De altfel, ambasadorul nu trebuie să se dezlipească de lângă ea. Şi nici nu mai contează dacă Majestatea Sa împărăteasa este furioasă! La Pregny, la baroana Julie de Rothschild, Sisi a onorat dejunul somptuos şi gustos, bând chiar şi o cupă de şampanie. Va ţine regim diseară! Este un asemenea eveniment excepţional pentru ea, încât o roagă pe contesa Irma Sztáray să îi trimită împăratului meniul, precizând că ea a mâncat din toate! El, care regretă că ea nu se hrăneşte decât cu portocale în acel moment, va rămâne uimit şi se va mai linişti. Calmă şi senină, a semnat în cartea de onoare cu prenumele ei unguresc, la care ţine cel mai mult – „Erzsébet". împărăteasa a plănuit să îşi petreacă noaptea la Geneva, la hotelul Beau-Rivage de pe Quai du Mont-Blanc. Portarul îi înmânează un pachet de scrisori. După ce se instalează la primul etaj şi îşi face siesta un ceas, iese din nou cu doamna ei de onoare, pentru nişte cumpărături în Geneva, vorbind doar în ungureşte ca să nu fie recunoscută.

Sâmbătă, 10 septembrie. La ora unsprezece fix (are mania punctualităţii, la fel ca soţul ei!), pleacă din nou în oraş, la magazinul de muzică Baecker, pe rue Franşois-Bonivard. I-au plăcut dintotdeauna cutiile muzicale si flaşnetele, din care răsună melodii la modă. îşi cumpără un aparat cu manivelă* şi douăzeci de suluri perforate cu un repertoriu compus din arii variate ce se aud cârâit,

de la *Carmen* până la *La Traviata*, trecând prin *Lohengrin*, a cărui muzică are „ceva fatal”, după părerea împărătesei. însoţitoarei ei îi spune pe un ton glumeţ şi vesel:

— Ce-o să le mai placă împăratului şi copiilor!

A fost evident recunoscută, căci vine adesea la Geneva. Uitând de aşa-zisul ei incognito, se semnează în cartea de onoare: „Erzsébet Királyné”, „regina Ungariei”. Revenind la Beau-Rivage, la ora unu, împărăteasa cere să i se aducă un pahar cu lapte proaspăt, singurul ei dejun, în timp ce contesa Sztáray înghite la repezeală o gustare. Doamna de onoare este consternată: a aflat că, în ajun şi fără să-i

Fabricat de Heller, la Berna. Am avut privilegiul de a vedea acest aparat.

fi spus, împărăteasa a dat drumul întregii suite, poruncindu-le marelui şambelan, medicului, unei alte doamne de onoare, cameristelor ei, şefului de tren şi chiar poliţiştilor de la Siguranţa din Geneva să nu o mai însoţească, şi de asemenea a trimis înapoi la Montreux trenul ei privat. Vagoanele au plecat la prânz, cu toate bagajele. Chiar şi reprezentantul împăratului la Berna a trebuit să se retragă, foarte vexat. Doamnei Fanny-Louise Mayer, proprietă- reasă şi directoare a hotelului, care rămâne înlemnită când le vede pe cele două femei neînsoţite, Sisi îi explică:

— Nu îmi plac cortegiile!

împărăteasa a refuzat-o pe baroana de Rothschild,

care a avut amabilitatea de a-i propune să se folosească de iahtul ei. Cu spiritul ei democrat, Sisi a decis să se îmbarce pe vaporul public al Companiei generale de navigaţie. Ce nebunie! se gândeşte doamna ei de onoare, care este unguroaică. Dacă se întâmplă ceva?

— Doamnă, vom fi absolut singure! Ce-o să spună împăratul? Va fi furios!

— Săraca de tine, Irma! Pari foarte marcată de responsabilitatea pe care o ai azi, oftează Sisi, compătimitoare în faţa angoasei acestei femei atât de devotate.

Doamna de onoare se uită la ceasul pandantiv de la gât:

— Repede, Majestatea Voastră! Vaporul pleacă peste zece minute!

Sisi rămâne calmă. În faţa unei oglinzi, cea mai spectaculoasă
suverană a epocii ei îşi aranjează cu grijă ţinuta, îşi pune pălăria neagră, apoi mănuşile lungi albe (de data asta!), îşi ia evantaiul şi umbrela.

— Repede, repetă disperată contesa Sztâray.

Într-adevăr, vaporul urmează să plece peste zece minute. Este
ora unu si treizeci si cinci de minute, ziua. Bineînţeles, vasul va
respecta orarul; clopoţelul cheamă deja pasagerii.

LaSchdnbrunn, fatalitatea îl doboară din nou pe Franz Joseph...

La cei 68 de ani ai săi, Franz Joseph, soldat disciplinat, îmbrăcat cu tunică albastră şi pantaloni negri, este la biroul său din Schonbrunn, încă din zorii zilei. În acea seară, urmează să plece pentru a inspecta manevrele militare în Slovacia, totul fiind deja pregătit. La începutul după-amiezii, îi scrie lui Sisi, spunându-i cât de dor îi e de ea. Ca de multe ori, pentru a-i face plăcere, primele lui cuvinte sunt în ungureşte – „Iubita mea dulce şi scumpa[4]. Este fericit că a primit veşti bune de la ea, că vremea este frumoasă şi apartamentul îi place, „cu priveliştea minunată spre munţi şi spre lac[u]. „Am fost impresionat că te gândeşti, totuşi, cu nostalgie la Hermesvilla care ne este atât de dragă. Am fost acolo ieri după-amiază.[44] Inevitabil, vorbeşte despre prietenă! Katharina Schratt este plecată şi ea la munte, dar în Austria. Prin urmare, înlocuitoarea nu e la post! Şi ea este prea energică, lucru de care împăratul nu pregetă să se plângă: „Nu înţeleg de ce a ţinut să facă neapărat atât de repede acest tur la munte, cu un program aşa de încărcat pentru o zi![44] Soţul abandonat de „soţiile[44] lui se plânge de una celeilalte şi invers! A mai adăugat că în ajun s-a delectat cu un pahar de lapte bun de la lăptăria model cerută de Sisi şi că va pleca în acea seară, la ora opt şi jumătate. Ultimele lui cuvinte sunt: „Dumnezeu să te aibă în paza Lui, îngerul meu drag. Te sărut din toată

inima. Iubitul tău[44].

La ora patru şi jumătate după-amiază, contele Paar, prim-aghio- tant al împăratului, soseşte de la FJofburg. Este foarte palid şi cere să fie primit de urgenţă. Are o telegramă de la Geneva. Textul este scurt: „Majestatea Sa împărăteasa grav rănită. Rugăm anunţaţi-l pe împărat cu menajamente". Dar cum? Suveranul ridică privirea, surprins că aghiotantul său, contele Paar, de obicei stăpân pe sine, pare atât de bulversat.

— Ce s-a întâmplat, dragă Paar?

— Sire... Tocmai am primit o veste foarte proastă...

împăratul sare în picioare şi strigă:

— De la Geneva?

Şi smulge depeşa din mâinile ofiţerului, se clatină pe picioare păşind înapoi, după care îşi recapătă cumpătul:

— Eh bine! Trebuie să vină şi alte ştiri! Telegrafiaţi! Telefonaţi! Trebuie neapărat să aflăm detalii!

De pe culoar, se aud paşi care se apropie. Aghiotantul de serviciu se prezintă, în poziţie de drepţi, ţinând o altă telegramă. Franz Joseph se repede să o ia şi rupe plicul. Citeşte: „Majestatea Sa împărăteasa a decedat".

Rămas înmărmurit de groază, bietul om stă nemişcat câteva clipe, apoi se prăbuşeşte în fotoliu. Creştetul pleşuv al suveranului dispare între mâinile sale. împăratul plânge. Cu un glas neutru, de parcă ar fi vorbit pentru sine, rosteşte printre hohote de plâns:

— De nimic nu sunt cruţat pe acest pământ...

O a treia depeşă precizează că împărăteasa a fost

asasinată. în acele clipe cumplite, este aproape o uşurare, căci Franz Joseph se temea că soţia lui îşi pusese capăt zilelor, ea care vorbea prea adesea despre moartea care te eliberează de suferinţe... Textul telegramei întreabă dacă medicii pot efectua autopsia. Doborât de durere, împăratul răspunde ca şi cum ar fi dat un ordin:

— Să se procedeze aşa cum prevede legislaţia elveţiană...

Apoi, recăpătându-şi parcă luciditatea, adaugă:

— Trebuie anunţaţi copiii...

întrucât Gisela şi Mărie Valerie nu erau în preajma tatălui lor,
contele Paar si-a asumat misiunea de a le transmite trista veste.

Asasinul lui Sisi a ucis o femeie mult mai revoltată decât el...

Demn, învăţat să îşi controloze emoţiile, împăratul îşi păstrează cumpătul, aşa cum îl cunosc cei din anturajul său politic şi militar: ar putea fi considerat insensibil, fiindcă la el funcţia domină omul, aşa cum se întâmplase şi în tragedia de la Mayerling. Este o chestiune de educaţie. Dar când soseşte Mărie Valerie, platoşa stăpânirii de sine se frânge şi tatăl plânge în hohote, în braţele fiicei lui. Franz Joseph repetă ceea ce

murmurase atunci imediat, cu privirea pierdută, de faţă cu contele Paar:

— Nimeni nu va sti cât de mult ne-am iubit.

y

Este copleşit de această iubire complicată, adesea contradictorie, o pasiune între două temperamente opuse, care ajunseseră să se regăsească pe acelaşi drum jalonat de drame şi secrete grele.

Dar ce s-a petrecut mai exact la Geneva? Luigi Lucheni, un anarhist italian în vârstă de 25 de ani, care sosise în oraş în urmă cu cinci zile şi îşi găsise de lucru la Poşta Mare aflată în construcţie, luase decizia să omoare „pe cineva sus-pus, nu conta dacă era rege, prinţ, preşedinte, sunt toţi o apă şi-un pământ”.

Prin urmare, nu era încă hotărât în privinţa victimei sale şi, din cauza unei indiscreţii apărute în presa din dimineaţa de 10 septembrie, aflase despre prezenţa împărătesei la Beau-Rivage. A pândit-o la ieşirea din hotel, când împărăteasa şi doamna ei de onoare au pornit grăbite spre vapor. Pe chei, le-a ieşit în faţă, aproape clătinându-se pe picioare, şi a atacat-o pe Sisi cu un poanson triunghiular fixat pe un mâner de lemn. O armă improvizată. împărăteasa s-a prăbuşit, crezând că străinul vrusese să îi fure ceasul. Irma Sztâry a ajutat-o să se ridice. Sisi era palidă. De frică, negreşit. A reuşit să se îmbarce pe vaporul care urma să plece, apoi şi-a pierdut cunoştinţa. Vaporul a revenit la ţărm, împărăteasa a fost scoasă pe o targă improvizată din vâsle şi vele, fiind apoi transportată la hotel. Medicii nu

au putut face nimic, întrucât lovitura fusese foarte violentă. Hemoragia nu a putut fi oprită. După un ceas de agonie, la ora două şi patruzeci de minute după-amiaza, împărăteasa-regină, în vârstă de 61 de ani, şi-a dat sufletul, trecând la cele veşnice.* Având un presentiment, cum i se întâmpla adesea, Sisi scrisese: „Viaţa mea va pieri printr-o mică deschizătură în inima ’c. Purta un medalion conţinând o şuviţă din părul lui Rudolf şi, la lanţul pentru ceas, avea o lebădă minusculă din cuarţ, primită de la vărul ei Ludovic al II-lea. Lucheni se înşelase însă. în primul rând, crezând că răpeşte viaţa unei persoane dornice să mai trăiască, el nu făcuse decât să ajute o supravieţuitoare să scape de calvarul ei terestru. Sisi aştepta moartea de multă vreme, spera să dispară pentru a-l scăpa pe împărat de povara întruchipată de

O polemică aruncă vina pe şefii poliţiei cantonului Geneva, iar Consiliul federal îşi manifestă indignarea, prezentând condoleanţe împăra- tului-rege. Geneva şi Confederaţia Elveţiană sunt în stare de şoc. Asasinul suveranei, arestat de jandarmi în timp ce fugea, a declarat că el săvârşise o crimă politică şi s-a lăudat cu fapta lui, pretinzând să fie considerat un erou. A fost judecat şi condamnat la moarte ca un criminal de drept comun, ceea ce era o infamie pentru un anarhist. Furios şi disperat, s-a spânzurat în închisoare, în 1910.

persoana ei, iar această ipoteză le îngrozea pe Gisela şi Mărie Valerie: mama lor le spusese că în felul acesta împăratul ar fi mai liber pentru a putea trăi cu Katahrina Schratt. Oare ar fi chiar în stare să se însoare cu ea? Era de neconceput! În al doilea rând, Lucheni nu ştia că Sisi,

pe timpul vieţii, devenise deja o legendă. Moartea ei, neaşteptată şi considerată nedreaptă, avea să îi permită să supravieţuiască pentru totdeauna în mintea tuturor. Era o persoană insuportabilă, depresivă, dar totodată frumoasă, cultivată, curajoasă şi vizionară în politică, mereu bârfită şi invidiată. Asasinarea ei avea să-i amplifice mitul.

Tot în 10 septembrie, la Viena, cumplita veste se răspândeşte începând cu ora şase seara, prin ediţiile speciale ale ziarelor, cu paginile în chenar negru. Mulţimea se adună, oamenilor nu le vine să creadă, iar apoi tonul lor devine răzbunător:

— împărăteasa noastră a fost asasinată de un italian!

în localurile frecventate de italieni, izbucnesc încăierări. Este nevoie de intervenţia poliţiei pentru a face ordine. Seara, la Budapesta lumea este încremenită de stupoare; o imensă tristeţe a pus stăpânire pe oraş. Maldăre de telegrame sunt transmise regelui.

— Da, spune Franz Joseph, să plângă... Nu ştiu ei ce suflet prieten au pierdut prin moartea reginei lor...

Dar suveranul greşeşte: ungurii ştiu prea bine ce a făcut Erzsébet pentru ei; şi-au pierdut acum regina ocrotitoare, care revenise la Budapesta în urmă cu doi ani şi pe care nu o vor uita niciodată. Katharina Schratt a sosit repede la Viena. Franz Joseph îi mulţumeşte:

— Frumos din partea ta că te-ai întors. Cu cine, dacă nu cu tine, aş putea eu să discut cel mai bine despre scumpa mea dispărută?

Da, într-adevăr, cu cine altcineva? La fel ca înainte de moartea celei care îşi alesese „dublura”? Presupusul „ménage à trois”, devenit un „duo”, va fi oare păstrat prin amintiri şi regrete?

Ultima călătorie terestră a lui Sisi nu este cea pe care ea o

împărăteasa spusese că ea dorea să fie înmormântată în Corfu. Astfel, într-un anumit fel, îşi respecta promisiunea pe care i-o făcuse lui Franz Joseph: nu va mai călători...

Dar se înşela, căci o împărătească a Austriei nu îşi poate dormi somnul de veci decât la Viena, în Cripta Capucinilor. Pe timpul vieţii, turbulenta Sisi reuşise să fugă de majoritatea constrângerilor impuse de curtea imperială. Trecută însă în nefiinţă, cum ar mai putea să se împotrivească tradiţiei, al cărei vigilent păzitor este chiar soţul ei? Acesta este ultimul dezacord al cuplului imperial, dar fără izbucniri sau resentimente, doar o scurtă dispută nezgo- motoasă... Marţi, 13 septembrie, locuitorii Genevei se perindă prin faţa hotelului Beau-Rivage de unde, după ridicarea trupului neînsufleţit, pleacă un cortegiu, de genul celor pe care defuncta le detesta. Navigaţia şi toate activităţile sunt suspendate, în timp ce cincisprezece mii de persoane manifestează, prin furia lor tăcută şi prin reculegerea lor, împotriva unei fapte „care nu poate decât să insufle un sentiment

de profundă groază întregii omeniri civilizate”. Marele clopot Clémence bate prelung cu dangăte de mort. Franz Joseph a trimis un tren funebru. Trupul Elisabetei în „frumoasa ei rochie neagră”, cum spune Irma Sztâry, se odihneşte sub un voal de dantelă, într-un sicriu triplu, două sicrie din plumb şi al treilea, cel exterior, din argint. Reprezentanţii oficiali ai împăratului au sosit în ajun. Prin două deschizături acoperite cu geam, care lasă să se vadă chipul defunctei, aceştia se asigură de identitatea ei. Impărăteasa-regină pleacă într-un vagon special cu perdelele trase, cum cerea de fiecare dată când trenul se oprea într-o gară. La Hofburg, telegrame din lumea întreagă se adună teancuri în cancelarie. Preşedintele Franţei, Félix Faure, care nu pierde niciodată ocazia să se arate galant, aminteşte, cu un patriotism deplasat, că el declarase: „împărăteasa este sublimă. Ai zice că e franţuzoaică!” în dimineaţa zilei de 17 septembrie, peste cincizeci de suverani, prinţi, preşedinţi de stat şi mari demnitari păşesc în urma cortegiului, care conduce sicriul spre Cripta Capucinilor.

Aici, din nou, Sisi, care se împotrivea onorurilor, are dreptul la protocolul îndeplinit de şambelan şi un călugăr capucin. O polemică regretabilă izbucneşte când delegaţia maghiară descoperă că, pe placa fixată pe sicriu, defuncta nu poartă decât titlul de împărătească a Austriei! Maghiarii protestează: era regina lor! La repezeală, este completată inscripţia. Cehii se supără şi ei: deşi nu fusese încoronată regină a Boemiei, ei aşa o considerau, din moment ce ei îi construiseră trenul

privat... Până şi în ultimul ei locaş pământesc, Sisi este mai mult decât doar cea de-a şaisprezecea împărătească a dinastiei Habsburgilor. în sarcofagul ei din argint, aşezat pe şase labe de leu, cu câte patru falange din bronz, ea este suverana fragilă cu puteri nebănuite, un mit între splendoare şi simplitate, inamică a castelor, a nedreptăţii, plină de cutezanţă în politică, dar şi în viaţa oficială; o revoluţionară, dar nu o fiinţă laşă ca agresorul ei. Franz Joseph, în tunică albă, pantaloni roşii şi brasardă neagră pe braţul stâng, la fel ca ofiţerii lui, sfâşiat de

în Cripta Capucinilor, bietul Franz Joseph se prăbuşeşte pe sicriul lui Sisi, pe care a iubit-o atât de mult şi căreia i-a suportat capriciile, legătura dintre cei doi suverani în ultimii lor ani de viaţă comună, când au călătorit împreună, devenind şi mai puternică după dramele prin care au trecut. Imaginarul popular percepe imensa durere a suveranului inconsolabil. Se spune că împăratul îşi reproşează că nu o acompaniase.

disperare, se aruncă plângând peste sicriu. Scena va intra în mitologia familiei şi în imaginarul colectiv. În urmă cu aproximativ sase luni, Sisi declarase:

— Eu nu vreau să trăiesc mai mult decât împăratul. Nu vreau ca el şi copiii mei să fie prezenţi la moartea

mea. Eu vreau să mor complet singură.

Şi dorinţa i-a fost împlinită. Suflet pribeag şi chinuit, Sisi l-a întâlnit poate în sfârşit pe Rudolf, pe care îl strigase zadarnic, noaptea în necropolă...

Franz Joseph şi Katharina Schratt: o prietenie întreruptă

Cum rezistă împăratul? încearcă să îşi înece suferinţa în munca de zi cu zi, dar durerea din sufletul lui rămâne la fel de profundă, mai ales că ţine totul închis în el însuşi. Când îl revede pe tatăl ei la sfârşitul lunii septembrie, Mărie Valerie mărturiseşte că nu ştie cum să-i aline amărăciunea. Peste tot, portrete, tablouri sau desene, busturi şi fotografii ale lui Sisi îl înconjoară permanent pe monarhul văduv. Ultima fotografie cunoscută a împărătesei a fost făcută, poate din întâmplare, la Territet, în 8 septembrie. Sisi apare aici alături de Irma Sztâray, pe stradă, în faţa unei braserii, unde umbrela albă a împărătesei contrastează cu vestimentaţia de culoare neagră a celor două femei. împăratul, un pic adus de spate, îşi reia plimbările cu Katharina Schratt pe aleile umbroase de la Schonbrunn. Traseul acesta a devenit deja o obişnuinţă pentru ei, mai ales de când actriţa a putut să îşi cumpere, cu ajutorul financiar al împăratului, o minunată casă lângă parc, pe

Gloriettegasse nr. 9. Mereu la fel de matinal, cum fusese cu Sisi sau cu celelalte femei din viaţa lui, lui Franz Joseph îi place să ia micul dejun la Katharina Schratt, unde masa e pregătită de bucătăreasă. Mezelurile şi cârnaţii cu hrean nu îl sperie pe suveran! După studierea dosarelor, acum se relaxează. „Se amuză ascultând ultimele bârfe de la Burgtheater, îl distrează glumele povestite prin saloane şi surâde la butadele cu care Katharina îşi presară fermecătoarea conversaţie”* Destul de des, căci acest ritual matinal devine repede un secret pe care îl ştie toată lumea, diverşi vecini vin să îl salute pe împărat, arătându-şi respectul şi compasiunea pentru dramele prin care a trecut în viaţă. La curte, în schimb, unde atmosfera este ternă ca întotdeauna, sunt persoane care continuă să considere că actriţa Katharina Schratt nu este o relaţie potrivită pentru împărat. Fie el şi văduv! Se va afla mai târziu că mărinimia materială a împăratului – susţinută din averea sa personală – faţă de actriţă constă, la scurt timp după drama de la Mayerling, în suma de 500 000 de florini, un palat pe Ringstrasse şi diverse bijuterii; însă aceste cadouri nu vor figura în testamentul ulterior al lui Franz Joseph.

Ţinuse să îşi justifice atenţiile faţă de Katharina Schratt, „de care sunt legat prin cea mai profundă şi mai pură prietenie şi care întotdeauna, onestă şi fidelă, a fost prezentă lângă mine şi lângă împărătească, în cele mai dureroase momente din viaţa noastră”.† În afara

**Jean-Paul Bled,* *Franz Joseph, op. cit.*
† *Ibid.*

muncii lui cotidiene la cârma Imperiului, în anii 1898 şi 1900, Franz Joseph va trebui să înfrunte şi o criză personală, care va deteriora relaţiile lui cu Katharina Schratt. Aceasta, vedetă la Burgtheater, îşi vede statutul periclitat odată cu venirea unui nou director al teatrului, Paul Schlenther. Fost critic dramatic la un mare cotidian berlinez, acesta decide să îşi exercite pe deplin funcţiile şi nu se lasă impresionat de influenţa actriţei. Până atunci, ea era cea care îşi alegea rolurile. Dar lucrurile se vor schimba!

Katharina este furioasă. Are 47 de ani şi nu mai poate juca în roluri de ingenuă; este un moment dificil, cu care se confruntă la un moment dat toate actriţele. Îi povesteşte împăratului despre problemele ei profesionale, sperând să obţină capul noului director. Dar se vede că nu-l cunoaşte cu adevărat pe Franz Joseph. Acesta propovăduieşte răbdarea şi supunerea. împăratul nu va interveni. Actriţa îi face o scenă violentă. Criza ajunge la paroxism, când Katharina Schratt îi prezintă directorului demisia ei. încearcă atunci să forţeze mâna împăratului, care refuză în continuare să se amestece. Asta înseamnă ruptura prieteniei lor. După nici doi ani de la moartea lui Sisi, Franz Joseph se trezeşte singur şi disperat în vara anului 1900, un pic gelos pe relaţiile „prietenei" cu diverşi demnitari europeni, şi se teme ca aceasta să nu se ducă la Monte Carlo. Un fapt fără precedent, împăratul a ajuns să îşi piardă legendara curtoazie, exasperat de nişte scene prea... teatrale! Katharinei îi va trebui mai mult de un an

pentru a reveni asupra deciziei ei. în aceste luni de criză, împăratul este complet bulversat: se simte singur, în ciuda dragostei manifestate de fiicele si nepoţii lui. Desi relaţiile dintre Katharina Schratt si suveran se vor relua, nimic nu va mai fi vreodată ca înainte. Oricum, de la moartea împărătesei, principalul lor subiect de conversaţie era defuncta. Curtea imperială, care nu a acceptat niciodată de fapt relaţia stranie şi ambiguă a cuplului imperial cu o actriţă prea epatantă, profită de această criză pentru a alimenta clevetelile. Doar împărăteasa ştia să descurajeze criticile şi să le închidă gura moralizatorilor de profesie. Sisi era ca un zid care apăra mereu grupul lor de trei. Această intimitate deranja, fără să şocheze. Acum, Mărie Valerie, care nu a suferit-o niciodată pe Katharina Schratt, deşi nu se manifestase pe timpul vieţii mamei ei, nu ştie ce să creadă: pe de o parte, tatăl ei suportă foarte greu solitudinea, dar pe de altă parte, se teme ea, ar putea să se recăsătorească morganatic, ceea ce ar fi un dezastru. Totuşi, trebuie subliniat că, în timpul acestei perioade foarte dificile pentru Franz Joseph, atât pe plan intern, cât şi european, Katharina Schratt se ţine de cuvânt, aşa cum îi promisese împărătesei: nu povesteşte nimic despre această viaţă secretă atât de vizibilă, nu spune nimic şi nu va vorbi niciodată, chiar şi după o scenă cu împăratul şi plecarea ei spectaculoasă, pentru câteva luni. Ce decepţie pentru bârfitori!

Franz Joseph participă la cultul memoriei lui Sisi

Pe timpul vieţii împărătesei-regine, pe lângă tablouri şi desene, statuile înfăţişând-o bust sau în picioare erau deja semne de afecţiune populară şi de omagii aduse frumuseţii sale. După moartea ei, Franz Joseph va onora adesea noile omagii ale sculptorilor, aproape peste tot în Imperiu şi chiar în afară. Sisi a călătorit atât de mult, încât este pretutindeni! Ungurii au fost pionieri în cultul împărătesei; la Budapesta, în Biserica Mátyás, unde fusese încoronată, bustul ei ca regină a Ungariei este la picioarele scării care duce la amvon. A fost ridicat printr-o subscripţie organizată de femeile recunoscătoare pentru încoronarea ei în 1867. În parcul castelului Gödöllő, regina are o statuie în picioare, cu părul împletit ca o coroană; lucrarea, care datează din 1901, a fost posibilă tot printr-o subscripţie publică în memoria reginei asasinate. Erzsébet venea adesea în acest loc. În spatele statuii se vede încă banca pe care îi plăcea să se aşeze. Banca este dotată cu o sobiţă cu lemne, care funcţiona iarna, hornul terminându-se printr-o coroană: o bancă încălzită pentru Erzsébet! În 10 iulie 1901, la Salzburg, Franz Joseph participă la dezvelirea unei statui, din marmură albă pe un soclu roşu, foarte realistă, operă a sculptorului vienez Edmund Hellmer. În mulţimea numeroasă a personalităţilor prezente, pot fi observate câteva dintre fostele doamne

de onoare ale defunctei. Erzsi, fiica lui Rudolf şi nepoata lui Franz Joseph, este şi ea acolo. Când vălul care acoperă statuia este dat la o parte, „văzând cât de vie şi asemănătoare este această viziune artistică a împărătesei, lacrimile împăienjenesc ochii tuturor celor care o cunoscuseră, o iubiseră şi o admiraseră”.*

În 22 mai 1902, în Elveţia, la Territet, în Parcul Trandafirilor, este inaugurată opera unui sculptor italian, în amintirea numeroaselor sejururi ale împărătesei în hotelurile din Montreux şi comunele învecinate. Aceste ofrande postume sunt o recunoaştere a meritelor suveranei, mereu generoasă şi curajoasă pe plan politic. Astfel, la Trieste, multă vreme port austriac şi punct de plecare şi sosire a numeroaselor călătorii făcute de Sisi, o statuie o înfăţişează în picioare, în negru, între două grupuri de personaje feminine în alb. Aici, ceea ce contează este prenumele ei în versiune italienească, Elisabetta, în amintirea sprijinului pe care îl acordase năzuinţelor de independenţă ale Lombardiéi şi ale regiunii Veneto. La Viena, în 1907 (abia atunci, ceea ce este revelator!), Franz Joseph inaugurează statuia defunctei şezând în Volksgarten, într-un amfiteatru din marmură, şi privind spre

Ghislaine Windisch-Graetz, *LÎOrpheline de Mayerling, Élisabeth-Marie, larchiduchesse rouge****, reeditare Racine, 1998.***

Hofburg, de unde nu contenise să tot evadeze; în această grădină, atunci muzicanţii interpretează adesea un repertoriu tipic vienez, când e vreme frumoasă.

Iar această veneraţie va continua mult timp după căderea Imperiului: la Budapesta, în capătul podului Erzsébet, pe cheiul dinspre Buda, o mare statuie de bronz a reginei şezând a fost inaugurată în 1932. Pe urmă, în perioada comunismului, statuia a fost depozitată într-o magazie. După căderea Zidului Berlinului, statuia a fost reinstalată pe malul Dunării, în urma unei petiţii la radioul maghiar. De atunci, Erzsébet, cu un surâs un pic istovit, priveşte cum curge firul istoriei, însă ea este în inima capitalei.

Franz Joseph a trăit mai departe cu amintirea omniprezentă a lui Sisi. În 28 iulie 1914, la o lună după asasinarea la Sarajevo a prinţului moştenitor Franz Ferdinand, nepotul său de frate, împreună cu soţia sa, Sophie, Franz Joseph se aşază la biroul său din Kaiservilla, la ora unsprezece dimineaţa. Bătrânul împărat (84 de ani) are în faţă un bust al lui Sisi, realizat în momentul logodnei lor şi pus acum pe acest birou atât de simplu. Elisabeta, pe atunci ducesă din Bavaria, este acolo, veşnic tânără, ca şi cum ar fi încetat să mai călătorească, pentru a rămâne lângă soţul ei şi a-l povăţui. L-ar fi oprit ea oare să semneze ordinul de mobilizare a armatei austro-ungare contra Serbiei, bănuită de a fi susţinut în secret atentatul de la Sarajevo? Poate că i-ar fi amintit premoniţia ei din urmă cu douăzeci şi patru de ani, potrivit căreia „furtuna va

izbucni în Balcani”, ca un adevărat ciclon, care va frânge majoritatea coroanelor, va vărsa sângele popoarelor şi va modifica spectaculos Europa. Poate că i-ar mai fi spus, de asemenea, aşa cum îşi repeta singur, că el, Franz Joseph, începuse multe războaie, dar că, în ciuda unor victorii, le pierduse pe toate.

în 30 noiembrie 1916, după şaizeci şi opt de ani de domnie, Franz Joseph este condus la Cripta Capucinilor, unde, astăzi, se odihneşte între Sisi şi Rudolf. împăratul a fost înmormântat în uniforma albă cu roşu, de feldmareşal, perfect asemănătoare cu uniforma pe care o purta în ziua cununiei lui cu Sisi. Viena este împietrită de durere, frig şi angoasă, după acel război deja atât de lung şi incert. Nimeni nu bănuieşte că este înhumat acum ultimul împărat al Austriei şi rege domnitor al Ungariei. Un băieţel de cinci ani, martor al acestor funeralii spectaculoase, va lăsa o mărturie impresionantă – este viitorul cancelar social-democrat din anii 1971—1983, Bruno Kreisky, al cărui bunic era un funcţionar al lui Franz Joseph: „în momentul în care cortegiul funerar a ajuns în dreptul nostru, mi s-a părut că întunericul învăluise întreaga lume. Pe figurile oamenilor, se citeau suferinţa şi frica de ceea ce putea să se întâmple de atunci înainte.”

Postf aţă

Această biografie extrem de intimă a cuplului imperial şi regal nu ar fi putut să fie scrisă fără corespondenţa personală dintre Franz Joseph şi Elisabeta, descoperită de fiica lor Mărie Valerie după moartea împăratului. Nenumăratele lor scrisori, lungi sau scurte, compuse chiar şi atunci când erau mai puţin apropiaţi, pun în evidenţă relaţia intensă dintre cei doi soţi, inclusiv în timpul celor mai grave crize pe care le-au trăit. Corespondenţa demonstrează, de asemenea, tandra

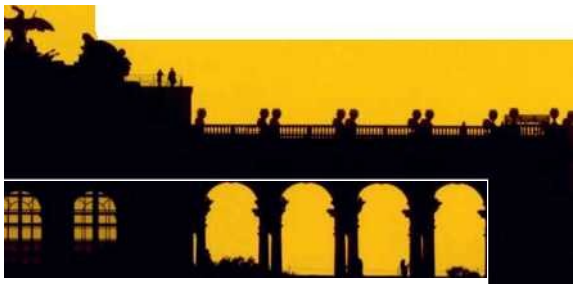

Postf aţă

lor regăsire din ultimii ani de viaţă ai lui Sisi, ceea ce pe Mărie Valerie, mai apropiată de părinţii ei decât Gisela, a bulversat-o profund, întrucât până atunci nu cunoscuse decât exasperarea mamei ei în faţa rigidităţii vieţii de la curte şi a aparentei insensibilităţi a tatălui ei.

Credite fotografice

16 © Kunsthistorisches Museum, Vienne / Bridgeman Images 44 © akg-images / Imagno / k. A.
52 © Profimedia Images / Heritage Images
58 © Imagno – ONB / La Collection 70 © Interfoto / Austrian National Library / La Collection 75 © akg-images
96 © Interfoto / Austrian National Library / La Collection 100 © Interfoto / Austrian National Library / La Collection 128 © Interfoto / Austrian National Library / La Collection 158 © ullstein bild – Imagno
180 © Interfoto / Austrian National Library / La Collection
202 © akg-images
234 © Imagno / La Collection
258 © Imagno – VHS-Archiv / La Collection
288 © Imagno / La Collection
297 © Imagno / La Collection

306 © Interfoto / Austrian National Library / La Collection
362 © Imagno – VHS-Archiv / La Collection
374 © Interfoto / Austrian National Library / La Collection
384 © akg-images /
Imagno / ÖNB 406 ©
Imagno / La Collection
442 © Interfoto / Austrian National Library /
La Collection 462 © Imagno / La Collection
466 © Imagno – Wienbibliothek im Rathaus /
La Collection 503 © Imagno – ÖNB / La Collection 506 © akg-images / Imagno / Wien Museum 526 © Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H / Fotograf: Sascha Rieger 536—537 © akg-images / Rainer Hackenberg.